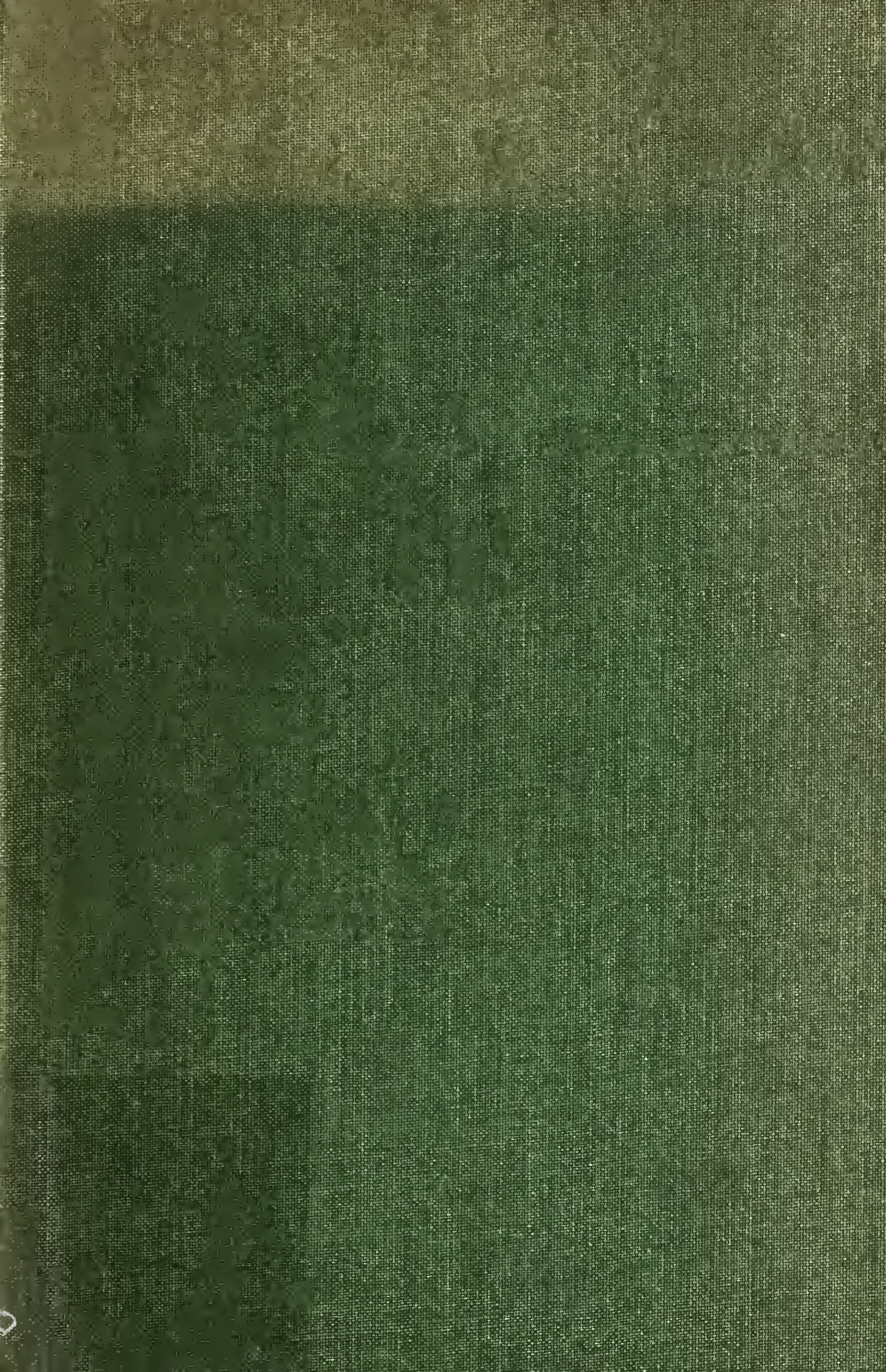

Het Gereformeerd Maandblad

DEEL XXV. JANUARIE 1920. No. 1.

Editoriaal.

Wat wij bovenal nodig hebben.

Wij beleven tijden van ontzettende woeling en gisting op aarde. Over het jaar 1920 valt 'n donkere schaduw, waarvan wij gelukkig niet de diepte en de afmetingen kunnen peilen. De industriéle wereld is in rep en roer. De politieke wereld is vol bitterheid en bankroet. De godsdienstige wereld is strak en stroef.

Allerlei middelen worden aan de hand gegeven om de toestand te verbeteren. De werker grijpt naar het stakingsmiddel, een wapen dat doeltreffender gebleken is dan geweld. De politikus spreekt van meer wetgeving, of de betere toepassing van bestaande wetten. In de godsdienstige wereld is er een sterke beweging tot vereniging en samenwerking. Allerwege is er grote rusteloosheid en aktiviteit, doch de lucht wordt niet zuiverder, het leven niet goedkoper, de toestand niet beter.

Enkelen zijn er die gevoelen dat de enige oplossing van al de moeilikheden is een diepe geestelike herleving. Terug tot de Kerk, tot de Bijbel, tot Christus ; terug naar de ouderwetse, Puriteinse type van godsdienst ; terug tot het geloof in vergelding zowel als beloning, hel zowel als hemel, de gerechtigheid van God zowel als Zijn genade. En dit is ongetwijfeld de enige weg. De behoefte van vandaag is niet meer wetgeving, maar meer godsdienst. Meer godsdienst in al de betrekkingen van het leven, in de handel, de fabriek, de Raadzaal, het gerechtshof, de mijn, de straat, het huis. Meer godsdienst in al de plannen en programma's die mensen ontwerpen, en die toch alle levenloos en vruchteloos zijn zonder ware godsdienst, de godsdienst van Jezus Christus.

De oplossing van de industriéle vraagstukken is geheellik 'n godsdienstige zaak. Nooit zal de werker met meer beta-

ling en minder werkuren tevreden zijn. *Dingen* maken niemand tevreden. Tevredenheid is 'n zaak van het hart, niet van de zak ; 'n vrucht van de godsdienst, niet van arbitratie of organisatie. Alleen wanneer beide werkgever en werker eerlik geloven dat wij hier op aarde zijn om elkander te dienen, zullen de industriéle misstanden weggeruimd worden. Eerst wanneer wij geleerd hebben elkander de voeten instede van het hoofd te wassen, zal de samenleving rust en tevredenheid hebben. Hier dan is de oude godsdienst nodig : een herleving, een geestelike herleving om te verteren wat onrein en gemeen is en om met nieuwe moed en leven te bezielen.

En dit hebben wij in onze politiek zo broodnodig, vooral nu wij op de vooravond van 'n algemene elektie staan ! Wat 'n hopeloze chaos — onze politieke wereld. Hoe treurig hebben onze politieke leiders zaken in de war gestuurd en het hele land lijdt eronder. Men spreekt wel van hereniging, men *wil* geen hereniging. Het is nu eenmaal een kluchtspel en kinderachtig, de wijze waarop onze politieke voormannen voorgeven gaarne te willen herenigen en al de tijd zijn zij besloten om geen duim toe te geven of af te wijken van het standpunt door hen ingenomen. Er is eenvoudig geen *wil* om te herenigen, anders was dat reeds lang 'n voldongen feit. De natuur wil ons tot hereniging leiden, doch de genade alleen kan ons tot hereniging brengen. Intussen houdt een koudhartig, hardkoppig, eigengerechtig egoïsme ons in aparte kampen !

En hier zal slechts 'n herleving van de ware godsdienst de gewenste uitwerking hebben. Laat onze politieke tegenvoeters elkander in de liefde van Christus ontmoeten en wij zullen spoedig weer één zijn. Alleen wanneer twee stukken ijzer roodheet en zacht zijn, kunnen zij tot één samengesmolten worden.

Helaas, waar zijn onze Christelike staatsmannen ? Zelfs zij die met de geest begonnen, schijnen nu met het vlees voort te gaan. En met het oog op de aanstaande elektie, hoevelen vragen naar Christelike mannen, naar Christenen ? Neen, als de man maar 'n goede partijman is, al is hij verder ook 'n spotter of 'n godloochenaar !

Ons arm volk, of er nog hoop is ? Zeker niet buiten 'n doortastende geestelike herleving, gekenmerkt door diep berouw en belijdenis van zonde en oprecht geloof in de Here Jezus Christus.

Het Joodse Teken.

(Ds. D. S. B. Joubert, Kaapstad.)

In de studie van de tekenen der tijden bekleedt het Joodse een niet onbelangrijke plaats. Over de Joodse kwestie zijn boekdelen reeds geschreven. Ons bestek laat ons toe slechts het een en ander omtrent dit belangrijk onderwerp aan te stippen.

Er zijn er, die beweren, en bijname de pre-millenialisten dat er voor het Joodse volk nog 'n grootse toekomst te wachten staat. Israël, zo beweert men, zal als volk weer bekeerd en in z'n land hersteld worden. Die herstelling zal 'n trapsgewijze wezen. Deze bewering grondt men op de Heilige Schriften zowel van 't Oude en Nieuwe Testament. Ter verduideliking van deze mening geven wij kortheidshalve slechts drie voorbeelden van hun schriftverklaring. (1) In Ezech. 37, het gezicht van de dorre doodsbeenderen, beweert men, wordt er een trapsgewijze herstelling van 't Joodse volk geleerd. Eerst komt been tot zijn been — het volk vergadert in zijn eigen land ; daarna worden zij door zenuwen verenigd,— het volk knoopt maatschappelike banden aan ; dan komt er vlees op,— het volk wordt voorspoedig en welvarend, — nu nog de huid,— waarschijnlik 't sieraad van zijn uiterlike herstelde eredienst. Nu ontbreekt nog slechts de geest des Heren. Die komt later.

(2) Of neem bievoorbeeld Luk. 21 : 24 : "En zij zullen vallen door de scherpte des zwaards en gevankelik weggevoerd worden onder alle volken en Jeruzalem zal van de Heidenen vertreden worden, totdat de tijden der Heidenen vervuld zullen zijn." Het eerste gedeelte van dit vers weten wij allen is letterlik vervuld geworden. Titus heeft in 't jaar 70 A.D. met de inname van Jeruzalem tien duizenden van Joden gedood. De Joden zijn vandaag onder al de volkeren der wereld verspreid. Jeruzalem is sedert die tijd in de handen van vreemde volken, maar aan deze vertreding van Jeruzalem komt er een einde. Jeruzalems vertreding is werklikheid, en zo ook zal Israëls wederaanname zijn. "Hij die Israël verstrooit heeft zal hem weder vergaderen." Wie het ene ontkent — zo redeneert men — moet het andere ontkennen. Wie het ene aanneemt, moet het andere aannemen. Zij staan of vallen samen.

De val van Jeruzalem is een gedenkteken van Gods straffende rechtvaardigheid. Zijn opbouw zal een gedenkteken wezen van Gods sparende barmhartigheid.

Men vergelijke hier het drieërlei "totdat" dat ook voorkomt in Mat. 23 : 39 en Rom. 11 : 25. Dit woord verbiedt ons ten enemale, zegt men, om aan een eeuwige val van Israël te denken.

(3) Eindelik in de gelijkenis van de verdorde vijgeboom (Math. 25 : 32 — 34) geeft ons de Heiland een schets van de toekomstige nationale herleving onder de Joden. Dit is het grote teken des tijds voor ons. Zonder om nu verder de vraag te bespreken of bovenvermelde exegese de juiste is laat ons die beweringen vergelijken met en toetsen aan merkwaardige hedendaagse bewegingen onder het Joodse volk. Zijn daar tekenen van 'n nationale herleving onder de Joden? Is er bij hen een begeerte om terug te keren naar het beloofde land?

Letten wij op 't Joodse volk wat betreft:

I. GETALSTERKTE.

Voor vele eeuwen was het getal der Joden in de wereld ongeveer drie miljoen. Dit geringe getal was te wijten aan de gedurige vervolgingen die zij onder alle volkeren moesten verduren. Sedert de staking van de meeste dezer vervolgingen is hun getalsterkte geweldig toegenomen. Vijftig jaren geleden telden de Joden, volgens statistieke opgaven slechts vier miljoen, vandaag zijn er vijf miljoen Joden meer in de wereld dan ten tijde van Koning Salomo, de periode van hun hoogste bloei. Men berekent dat er heden een 13 of 15 miljoen Joden in de wereld zijn. Wat omtrent de getalsterkte van de Joden in Palestina? Vijftien jaar geleden waren er ongeveer 500 Joden in Palestina, vandaag zijn er over de 150,000. Jeruzalem met een bevolking van plus minus 80,000 telt ongeveer 70,000 Joden. Het is weer een joodse stad geworden.

II. POLITIEK GEBED.

Tachtig jaar geleden had de Jood geen stemrecht. Toen begon de emancipatie van de Jood. Wat is er nu sedert die tijd gebeurd? De Jood heeft in de voornaamste landen der wereld verbazend opgang gemaakt. De Premier van Engeland is een Jood geweest, de hoofdrechter is een Jood. Twin-

tig leden van 't engelse parlement, en zeven-en-twintig van het italiaanse parlement zijn Joden. Zeventig percent van de professoren van westelik Europa zijn Joden. Het onderwijzend personeel van New York bestaat grotendeels uit Joden. Zulke grote steden als Londen, Berlijn, New York, Rome, Kaapstad, enz., hebben Joden als burgemeesters gehad.

III. FINANCIEEL GEBIED.

Slaat men een lijst na van de grote bankiers van de wereld, dan ontdekt men weldra dat meer dan de helft Joden zijn. Niemand dan zou het willen ontkennen dat de Joden het geld der wereld hebben. Omdat de Jood geld heeft, krijgt hij al meer macht op staatkundig gebied. Nog is de Dreyfus zaak vers in ons geheugen. Een Jood in militaire dienst van Frankrijk werd op onrechtvaardige wijze veroordeeld tot een lange gevangenisstraf. De rijke Joden, die geld hadden geleend aan Frankrijk, spanden samen en traden de wetgevende zalen binnen en zeiden: "Breng die man terug die gij op onrechtvaardige wijze veroordeeld hebt, en verklaar hem onschuldig, en indien niet, zo zullen wij u het geld opzeggen dat wij u geleend hebben." Frankrijk moest gehoorzamen al was het ten koste van 'n verdeeld volk.

De Jood wordt al rijker en krijgt al meer macht in de wereld.

IV. ORGANISATIE.

Sedert de verwoesting van Jeruzalem en de verstrooiing van de Jood onder alle volkeren is daar geen algemene raad die in naam van dat volk kon spreken.

In 1897 echter ontstond er 'n grote beweging onder de Joden bekend als de Zionistiese. Deze stelt zich ten doel het nationale gevoel bij de Joden op te wekken en hen aan te moedigen terug te keren naar Palestina. Het heeft z'n eigen bank met een werkend kapitaal van over de £60 miljoen. Grond op grote schaal werd aan deze beweging aangeboden in Zuid Amerika, Noord- en Oost-Afrika, doch het vriendelik aanbod werd van de hand gewezen. Men wil terug naar Palestina.

Reeds heeft men aldaar meer dan 130 vierkant mijlen gronds aangekocht. Er zijn over de 45 bloeiende joodse kolonieën in Palestina. Eén van die Rishon-le-Zion, om maar 'n enkel voorbeeld te noemen, is beplant met over de

300,000 vruchtebomen en over de drie miljoen wijngaard stokken. De wijn is van zeer goede kwaliteit en gezocht op de markt van Londen.

V. GEESTELIK GEBIED.

Men beweert dat er geen zending in de wereld is die zulke rijpe vruchten van zich werpt als de zending onder de Joden. Honderd jaar geleden was er slechts één genootschap dat onder hen zendingwerk deed met ongeveer 'n duizend bekeerlingen. Vandaag zijn er over de twintig genootschappen met meer dan 100,000 bekeerlingen.

VI. DE TAAIHEID VAN 'T JOODSE VOLK.

Hun geschiedenis van de laatste twee duizend jaren is een geweest van bloed en tranen. Elk groot volk in Europa heeft op de een of ander tijd getracht de Jood òf te onderdrukken òf uit te roeien. En toch is het Joodse volk onuitroeibaar gebleken. Nog meer : al is het dat de Joden onder alle volkeren verspreid zijn geworden zijn zij toch niet één geworden met de volken. De Jood heeft, niettegenstaande z'n wereldwijde verstrooiing, z'n identiteit niet verloren. Dit kan niet gezegd worden van andere volkeren. Laat ons Amerika tot voorbeeld nemen. In normale tijden ontvangt het 'n miljoen immigranten uit alle delen van de wereld. Doch zo groot is de kracht van assimilatie dat het tweede geslacht meer Amerikaans is dan de Amerikaner zelf. Doch er is één uitzondering — de Jood — of hij nu 'n engelse of duitse of russiese Jood is, hij blijft nochtans 'n Jood. Al tracht hij zich met geweld één te maken met z'n omgeving toch draagt hij desniettegenstaande het merkteken van 'n vreemdeling op zich.

De vraag ontstaat nu dadelik of de wereldverwoestende oorlog niet alles in verband hiermede ook omver geworpen heeft. Het schijnt juist alsof de oorlog 'n machtige stoot voorwaarts gegeven heeft tot deze beweging. Onmiddellik na de inname van Jeruzalem is Dr. Weizman, de tegenwoordige leider van de Zionistiese beweging, vergezeld van gezantschappen van Joden uit Engeland, Amerika, Frankrijk, Italie, enz., derwaarts gegaan om Joodse dag- en industriéle scholen, hospitalen, polytechniese instituten en 'n grote Joodse universiteit op te richten. Hij werd op geestdriftige wijze te Jeruzalem welkom geheten door de Joden aldaar woonachtig.

De Joodse universiteit, met het bouwen waarvan men reeds ver gevorderd is, zal dan 'n machtige faktor worden om Joden uit alle landen bij elkaar te brengen en met dezelfde volksidealen te bezielen. Als iets daartoe bijgedragen heeft dus om de Joodse kwestie op de voorgrond te stellen, dan is het zeker de huidige oorlog geweest.

Ten slotte willen wij de vraag beantwoorden die door velen gedaan wordt of het wel mogelik is voor Palestina om zoveel inwoners te bevatten? Er is tweeërlei antwoord op deze vraag. Allereerst moeten wij bepalen wat of eigenlik de werkelike grenzen van het land zijn. Gewis niet Palestina in de gewone geografiese betekenis van dat woord, maar het beloofde land met grenzen zoals door God aangegeven aan Mozes. "Aan uw zaad heb ik dit land gegeven van de rivier van Egypte tot aan de grote rivier, de rivier Eufraat." Indien wij deze grensbepaling aannemen dan kan het land vele miljoenen bewoners dragen. Men heeft onlangs de berekening gemaakt dat de Eufraat vallei bij machte is om een jaarlikse graanoogst te leveren van plus minus £60 miljoen. Die vallei is dus een van de graanschuren van de wereld.

In de tweede plaats zijn de mogelikheden van Palestina bijna onbeperkt. Reeds 'n verziende man als Napoleon Bonaparte, heeft gezegd aangaande dit land: "Geef mij Palestina en ik heb de sleutel tot de handel van de wereld." Palestina is de ontmoetingsplaats van drie grote werelddelen, Afrika aan 't zuiden, Azië aan 't noord-oosten en Europa aan 't noord-westen.

De bouw van 't land leent zich op wonderbaarlike wijze tot 't gebruikmaken van al de moderne uitvindingen. Zo bievoorbeeld was 'n franse kompanje bezig kort voor de oorlog om elektrieslicht aan Palestina te geven tegen de geringe aanvangsuitgave van £500,000.

Tussen de wateren van Galilea en Meerom valt de Jordaan op 'n afstand van 10 mijlen bij 'n 800 voet, en leent zich alzo tot het opzetten van grote motor turbines om motor kracht te geven aan grote fabrieken, enz. Schijnt het of de mens aan de ene zijde bezig is Palestina bewoonbaar te maken voor 'n grotere bevolking, aan de andere kant komt het voor alsof God zelf bezig is dat land te vernieuwen.

Voor vele eeuwen toch was de regenval van Palestina gering. Vooral bleven de spade regens weg, en dientengevolge was de oogst meestal 'n mislukking.

Gedurende de laatste vijftig jaren heeft daar een merkwaardige verandering in de weersgesteldheid van Palestina plaats gehad. De regenval is gestadig vermeerderd, zodat de gemiddelde regenval tans staat op 'n 25 of 28 duim per jaar, d.w.z., zoveel als de regenval van zulke grote steden als Londen en Parijs.

De slotsom waartoe wij geraken is dat het niet ontkend kan worden dat Palestina voor 't tegenwoordige Jodendom 'n centrum vormt van machtige aantrekkingskracht. Er is 'n gestadige toestroming van Joodse immigranten naar 't land vooral uit de minder gegoede klassen. Typies is hier 't voorbeeld van Perzië, waar de zendelingen ons weten te verhalen dat vele Joden hun bezittingen aldaar verkopen om naar Palestina te verhuizen omdat zij hun Messias verwachten.

Wij sluiten dit korte opstel met de herinnering dat: "Gelijk Israël door 'n wonderdaad Gods ontstond, voortbestond en nog bestaat, zo ook door een of meer wonderdaden Gods zal 't worden hersteld bij de toekomst des Heren waarmede de bedeling van machtige wonderwerken des Heren zal worden ingeleid."

De Redding van het Onechte Kind.

(Ds. Wm. Nicol, Johannesburg.)

Onder 't *genus* "Verwaarloosd kind" is er 'n belangrijk *species* "Onecht kind." Deze klas is groter dan men over het algemeen denkt. Hier zijn 'n paar cijfers voor Zuid-Afrika. In de Kaapstad, met zijn blanke bevolking van 100,000 worden jaarliks ongeveer 154 onechte blanke kinderen geregistreerd. Te Johannesburg was de registratie over de laatste drie jaren gemiddeld 169 voor onechte blanke kinderen. De blanke bevolking is 137,000. Pretoria is nagenoeg net zo erg, met 51 inschrijvingen van onechte blanke geboorten, terwijl de blanke bevolking 41,000 telt. In deze drie grotere steden alleen zijn er dus reeds jaarliks 374 onechte blanke geboorten. De totale blanke bevolking van deze drie steden is omtrent een-vijfde van die van geheel Zuid-Afrika.

Het onechte kleurling kind laat ik hier opzettelik buiten rekening. Bij de kleurlingen is de maatschappelike maatstaf

minder hoog, en zijn de maatschappelike wetten minder streng. De stempel van onechtheid is daarom minder merkbaar in hun geval. 't Is genoeg wanneer wij zeggen dat uit elke 100 kleurling-geboorten in de Kaapstad, er in 1914 niet minder dan 44 onecht waren.

Onze roeping is in deze vooral in verband met 't blanke onechte kind. Wat wordt er van de, zegge, 1,000 kinderen die alzo jaarliks buiten de echt geboren worden in Zuid-Afrika ? Een niet geringe proportie voorzeker wordt geboren in huisgezinnen, waar man en vrouw heel fatsoenlik, voorzoverre 't uiterlike aangaat, ongehuwd in strijd met de wet samenwonen. Dit gebeurt omdat een of beiden reeds gehuwde personen zijn, en ze dus niet kunnen trouwen. In zulke gevallen krijgt het kind wel 'n soort van ouderlike verzorging, en is er geen lichamelike nood. Een ander deel weer wordt geboren uit het overspel van gehuwde personen met bezoekers in de afwezigheid van hun mans. Ook zulke kinderen worden in de regel vrij goed verzorgd, tezamen met de echte kinderen van het huis. Dan zijn er nog de uitzonderlike gevallen van meisjes, die hun onechte kinderen, binnen of buiten het ouderlik huis, met getrouwheid verzorgen.

Maar hiermee zijn de 1,000 Zuid-Afrikaanse onechte kinderen van elk jaar op verre na nog niet verzorgd. Het probleem van het onechte kind heeft eigenlik te doen met deze overigen. In de gewone loop van zaken wil de ongehuwde gevallen moeder — vooral vóór de geboorte — daar niet aan denken om haar kind zelf groot te maken. Haar ene zorg is, op welke wijze zij, met de minste publiciteit, van 't kind kan ontslagen worden. Zij heeft niet tevergeefs te zoeken. In de grote steden zijn er vele gekleurden — geel en bruin — die maar alte gereed zijn om zulke blanke kinderen aan te nemen. Soms doet men dit omdat men graag de eigen status wil verhogen met 'n blank kind in huis. Anders weer is het doel nog onheiliger. Een gekleurde meid heeft aan een van de zendingdames, toen die, in de tijd vóór de Kinder Bescherming Akte, 'n blank meisje van haar wou kopen voor één pond, gezegd : "Zij is mooi genoeg, ik zal het geld aan haar besteed, dubbel en dwars weer terugkrijgen." Of wellicht komt de jonge gevallen moeder uit bij 'n inrichting, zoals er enkele zijn in ons land, waar men er 'n gewone bezigheid van maakt om de verzorging van zuigelingen, tegen goede beloning, te ondernemen. Wat moet onder zulke omstandigheden van het kind worden ? Het zijn echter niet velen van hen die hier op aarde 'n toekomst

beleven! In niet weinige gevallen weer heeft de jonge moeder, onder invloed van de onmenselike verleider, geen hart hoegenaamd voor het komende kind, en wordt het op een of ander manier om het leven gebracht. Langs 't treinspoor, in de pijpen van de stadsriolering, op eenzame erven, overal, worden van tijd tot tijd de lijkjes van weggeworpen kindertjes gevonden. Het geval van de dam te Johannesburg, waarin meer dan 60 lijkjes gevonden werd, is in dit verband spreekwoordelik geworden.

't Is dus duidelik, nadat wij het oorspronkelike cijfer van, zegge, 1,000, aan alle kanten verminderd hebben, dat er nog 'n balans van enkele honderden onechte kinderen jaarliks in ons land overblijft, waarover geen bevredigend verslag gedaan kan worden.

Over 't algemeen hebben wij dit kind niet als 'n afzonderlik *species* behandeld. Waar men hem wel in handen kreeg, werd hij tezamen met het grote *genus* van verwaarloosde kinderen gegroepeerd.

Onze bewering is dat het onechte kind gespecialiseerde en afzonderlike behandeling vereist. De volgende argumenten moeten hiervoor pleiten. Vooreerst geldt hier het feit dat de meeste weeshuizen geen zuigelingen opnemen. Zo ver wij weten zijn de grootste weeshuizen in Zuid-Afrika die van de Roomsen te Yeoville en van onze kerk te Langlaagte. In deze beide gevallen moet het kind reeds ongeveer zo ver gevorderd zijn, dat het niet meer zuigt of kruipt, en 'n lepel hanteren kan, voordat men het ontvangen wil. Dit is te verstaan en te rechtvaardigen daaruit, dat 'n zuigeling omtrent driemaal zoveel kost, aan geld en arbeid, als het verwaarloosde kind van het *species peripatetikus.* Zolang als dus de aanvraag voor opname in de weeshuizen groter blijft dan de beschikbare ruimte, zullen het juist de zuigelingen zijn die gewoonlik afgewezen worden. In 't geval van het gewone weeskind zullen er bijna altoos bloedverwanten opdagen die gereed zijn de zuigeling voor 'n jaar of twee te verplegen, wanneer ze de verzekering hebben, dat het weeshuis daarna de zorg op zich nemen zal. Doch dit geeft niets voor het onechte kind. Er zijn geen liefhebbende bloedverwanten die het voor 'n tijd verzorgen willen. Het moet bijna onmiddellik na de geboorte aangenomen worden. De late hulp heeft hier minder waarde. Daarom kan het onechte kind niet maar zo tezamen met het gewone verwaarloosde kind gegroepeerd worden.

Verder eist het onechte kind gespecialiseerde behandeling, omdat het in de regel weer als kind in 'n huisgezin zal worden opgenomen. Dit geschiedt op twee manieren. De informatie op dit punt is hoofdzakelik ontleend aan de ondervinding van de Kinderhaven. Soms geschiedt de aanneming doordat de moeder 'n gelukkig huwelik doet, en de echtgenoot het kind in het huis verwelkomt. Men kan hier niets op tegen hebben. De beste inrichting is nog geen huisgezin. De gevallen moeder mag niet maar zo zonder meer haar onecht kind daar bij de inrichting neerleggen. Het verband moet met haar bewaard worden. 't Is het zegel op het werk wanneer de gevallene later kan terugkomen met 'n fatsoenlike man die verzoekt om het kind als z'n eigen te mogen aannemen. Aan de andere kant worden de meeste kinderen niet door hun eigen moeders, maar wel door goedgezinde gelovigen, dikwels in kinderloze huisgezinnen, opgenomen. 't Is niet gemakkelik om te zeggen *waarom* de aanneming zoveel meer voorkomt bij het onechte kind dan bij het weeskind. Het feit dat dit zo is valt echter niet te betwisten. Misschien is het omdat het weeskind te veel ooms en tantes heeft, naar de zin van de voorgenomen peetouder — bloedverwanten die niet willen helpen, maar graag kritiseren. Het onechte kind, daarentegen, vooral wanneer de moeder dit niet weer wil terug hebben, is gewoonlik van het geslacht van Melchizedek. Uit de weeshuizen wordt slechts bij uitzondering 'n kind aangenomen. Het kind zal uit het weeshuis direkt in het leven moeten springen. Daarom is de opvoeding ook terrecht erop gemikt om de onafhankelikheid van geest te ontwikkelen. 'n Zoon van zeven jaar haalt voorzichtig de riemen 's avonds uit zijn schoenen, en slaapt met de riemen om de nek. De leuze is : "Zorg voor jouzelf." Uit de Kinderhaven, aan de andere kant, is gedurende de laatste zeven jaren, met nog geen zes uitzonderingen, het laatste kind in 'n privaat huisgezin opgenomen. Noodwendig is de opvoeding onder invloed hiervan. De Inrichting doet zich bij het kind voor als de tijdelike peetouder. Aanstonds zal de Heer een moeder zenden om het kind te halen. De bezoeker wordt dikwels begroet met kindervreugde, en met de bekendmaking : "Jannie heeft een mammie gekregen," of met de vraag : "Wie z'n pappie gaat jij worden?" Het weeskind, dat met de schoenriemen om de nek, het grondbeginsel van zijn opvoeding recht gevat heeft, zal 'n voorgestelde peetouder, die in het gezicht komt, valueren van het standpunt van een bezigheidsman, en misschien tot de ge-

volgtrekking komen dat hij 'n *rara avis* is. De vondeling in de Kinderhaven is lang reeds voorbereid op de gedachte dat er 'n peetouder aan het komen is. Hij beschouwt de ouder als door de Heer gezonden, en geeft zich onvoorwaardelik gevangen aan de aangeboden liefde. Hier is dus een principieël verschil in de opvoeding, dat 'n gespecialiseerde en afzonderlike behandeling noodzakelik maakt.

Ook ter wille van de moeder moet dit onderscheid gemaakt worden. Het weeshuis staat in verband met het lot en het lijden van het volk. De Kinderhaven staat er als gevolg van de schuld en de zonde van het volk. Het weeshuis heeft alleen de kinderen te ontvangen en te verzorgen. Het heeft geen biezondere roeping tegenover 'n achtergebleven ouder of bloedverwant. De veronderstelling is dat zij door de plaatselike gemeente verzorgd worden, en daarbij blijft het. Maar de inrichting die het onechte kind inneemt heeft 'n biezondere roeping tegenover de gevallen moeder. Door middel van het kind krijgt de inrichting een veel sterker houvast op haar, dan de gemeente ooit zou kunnen krijgen. Zulk 'n inrichting moet daarom noodwendig in verband staan met de stadszending. De gevallene moet weer bemoedigd worden. Misschien is zij uit het ouderlik huis verdreven, en moet er voor haar werk en 'n woning gevonden worden. Zij moet raad en hulp hebben, om de rechte hospitaalbehandeling gedurende haar ziekte te verzekeren. Zij moet geleerd worden dat het kind haar onontvreemdbaar eigendom is en blijft, en dat haar roeping tegenover het kind niet kan worden overgedragen op een ander. Zij moet het kind helpen ondersteunen, en vooruitzien naar de dag wanneer zij het zal kunnen terugnemen. Zij moet gewezen worden op haar zonde en op Christus, zodat het verledene niet herhaald wordt.

Dit alles onderscheidt het werk aan de vondeling en aan het onechte kind, van het werk aan het gewone weeskind.

De vraag is dikwels beantwoord, maar wordt nog dikwels gedaan, of, wanneer het onechte kind deze afzonderlike behandeling krijgt, en dit werk alzo prominent voor de aandacht komt, de onzedelikheid daardoor niet aangemoedigd wordt. Er zijn vooral twee afdoende antwoorden hierop. Vooreerst is het bewezen dat zulke kinderen nooit afkomstig zijn van moeders die als slechte vrouwen op straat leven. Die weten te goed hoe om de loop van de natuur te verhinderen. Het zijn in de regel eenvoudige meisjes die verleid worden, en die niet eens wisten van 'n Kinderhaven voordat

zij in de nood daarheen verwezen werden. De smart en de schande van de zonde moeten zij evenwel dragen, alleen de moedervreugde van het kind bij zich te hebben, wordt hen ontnomen. De waarschijnlikheid is dat als er geen redding voor het kind was, de moeder het weggeworpen zou hebben, en in de zonde zou zijn voortgegaan. Nu wordt zij onder invloed van de inrichting gebracht. Tot dusverre is het nog nooit gebeurd dat 'n gevallene met 'n tweede kind naar de inrichting kwam.

Voorts hebben wij reeds aangetoond dat er vele manieren zijn waarop 'n vrouw in de stad van 'n kind kan ontslagen worden, zonder de publiciteit aan de registratie bij 'n inrichting verbonden. Het argument dat de zondares zelf het gevolg van haar zonde moet dragen, houdt geen steek, want de mannelike zondaar gaat vrij uit, de zondares meent dat zij reeds genoeg gedragen heeft, en werpt het kind van zich, met het gevolg dat het arme onschuldige kind de zwaarste straf van allen moet dragen.

Bovenal zijn dit kostelike levens die voor ons klein volkje, en voor het Koninkrijk van Christus gered kunnen worden. 't Is de moeite waard om biezondere aandacht aan het onechte kind te geven. Reeds prijken er als bloempjes in vele huisgezinnen, in alle delen van ons land, lieve aangenomen kinderen van wie de verleden geschiedenis slechts aan 'n paar getrouwe werksters bekend is, en aan de Heer, die de zonde in de diepte van de zee werpt, en onze ongerechtigheden van ons zover verwijdert als het Oosten van het Westen is.

De Psychologie van de Jongeling.†

Het is al vele jaren mijn eervol en verantwoordelik voorrecht dag aan dag nauwe omgang te hebben met jonge mensen van zestien tot twintig jaar en ouder. Met eerbied en schroom begroet ik ieder jaar een nieuwe toevloed van jonge levens, die in de ontvanklikste periode van hun bestaan, zich onder mijn leiding stellen met het bewuste doel verstandelike vorming te ontvangen en met de vage overtuiging, dat daarbij ook hun zedelike ontwikkeling zal worden beinvloed. Want onderwijs en opvoeding staan niet los naast elkaar ! Hoofd en hart zijn geen waterdicht afge-

† Voordracht gehouden door Prof. G. Besselaar van Pietermaritzburg, op het Kongres der Saamwerk Unie van Natalse Verenigingen, Ladysmith.

scheiden kompartementen en al onze onderscheidingen in de uitingen van geestesleven kunnen de fundamentele eenheid van het menselik bestaan niet opheffen. Waar ook het werk voor onze Saamwerk Unie van Natalse Verenigingen mij in nauwe aanraking brengt met de aspiraties van Jong Natal, die in die Unie zich doelbewust en opzettelik verbonden hebben om samen te werken aan de gemeenschappelike taak van nationale, verstandelike, zedelike en godsdienstige ontwikkeling onzer jonge mensen, leek een gelegenheid als dit kongres mij aangewezen om eens een ogenblik stil te staan, ons te stellen op hoger niveau en vandaar onze eigen en elkanders psyche objektief te bekijken.

Dit onderwerp is te ruim om in het bestek van een lezing te worden behandeld ; er bestaat in vele talen een uitgebreide litteratuur over ; we zullen ons dus heden morgen moeten beperken en al dadelik snijd ik de helft, misschien wel de belangrijkste helft af, door niet te handelen over de zielkunde van het meisje en de jongedochter, maar alleen over enkele punten uit de psychologie of zielkunde van de jongeling. Misschien is deze helft voor mij ook wel makkeliker te behandelen. Neem de gemiddelde zoon van achttien jaar, hij is nog een groot kind, soms nog recht kinderachtig, hij is nog wel te doorgronden, gij kunt in hem lezen als in een open boek, terwijl een meisje van die leeftijd verder is in haar ontwikkeling, niet meer een kind is, maar een jonkvrouw en zich laat gelden door meerdere rijpheid, geslotenheid en zelfbepaling.

We spreken dus over de jongeling, zeg van zestien tot twintig jaren. De oudere persoon, of de gemeenschap, die vormend op hem wil inwerken, moet beginnen met hem te respekteren en te beschouwen als een zelfstandig individu. In het leger, op de spoorwegwerkplaats, in een te grote kollegeklas voelt hij zich verloren in de massa ; dit vermindert zijn gevoel van eigenwaarde en maakt hem minder zelfverantwoordelik, zodat hij daar onverschillig kan worden en roekeloos. Daarom zijn al te grote Verenigingen ook niet aan te bevelen en is 't gans geen schade, wanneer op grotere plekken zich naast de debatsvereniging ook een Christelike jongelieden vereniging, een schietvereniging, een dramatiese klub, een zangkoor, en een zwem- of sportsklub vormt. Kies ook maar flink grote besturen voor uw verenigingen, zodat een uit elke vier leden de kans krijgt op "die komitee" te zitten, jonge mensen doen dit graag, want zij willen, be-

wust of onbewust, hun individualiteit doen gelden en ontplooien.

Een vraagstuk in verband met ons onderwerp, het geweldigste van allen, kunnen wij op een kongres met gemengd gehoor niet behandelen ; ik bedoel de fysieke revolutie bewerkt in het lichaam van de jongeling tijdens intreding van de puberteit, wanneer de mens van een geslachtloos, een geslachtelik wezen wordt. Geen krisis in het ganse fysieke bestaan gaat met dieper psychiese omwenteling gepaard en snijdt dieper in het zedelik en geestelik wezen van de jonge man in en gaat zo zeer door tot de verdeling der geesten en der zielen en der samenvoegselen en des mergs. Het is die krisis, die van het kind een man maakt, die hem aan zichzelf ontdekt en zichzelf vinden doet. Zodra een jongeling op de leeftijd komt, dat hij aandacht gaat wijden aan zijn uiterlik voorkomen, zijn kleren en zijn haar, zijn boordje, das en schoenen, dat hij rekening houdt met de indruk, die hij maakt in gezelschap, dat hij er omgeeft, wat de mensen van hem denken en van hem zeggen, dat hij zo beminnelik schaam wordt en zich soms voelt, of hij twee linkerhanden heeft en geen hoofd, dan haal ik mijn hoed voor hem af, dan zeg ik : Vriend, je bent niet meer een kind, je eigen-ik is ontwaakt, je voelt dat je man wordt ; geef mij de hand van vriendschap, ik versta je gevoelens ; wees niet schaam, omdat je schaam bent ; dank God, dat je schaamtegevoel hebt, dat gevoel is een bewarende engel, die uw Maker u bijzet. Heilige schaamte ! bescherm en leid mijn jonge vriend door deze krisis in zijn bestaan, en gij jongeling wees uzelf, heb de macht

> Te huiveren, waar de zonde lacht ;
> De moed om God te vrezen,
> Om kuis en vroom te wezen,

en neem de raad aan, die Matthias Claudius zijn zoon gaf : Doe nooit 'n meisje kwaad, en denk er om dat je moeder ook eens een meisje was.

Hiermee stap ik af van dit aspekt van ons probleem

Vele oude en nieuwe schrijvers hebben de jongeling beschreven als een zielkundig verschijnsel. Horatius in zijn Ars Poetica zegt :

De baardeloze jongeling, eindelik ontslagen van zijn tuchtmeester, schept plezier in paarden, honden en sport ; discipline verdraagt hij maar moeilik, of iets nuttig is, raakt hem niet ; om geld op zichzelf geeft hij maar min ; hij is idealist, vol begeerten en maar al te makkelik verliefd.

Een nog ouder autoriteit is Aristoteles, de griekse filosoof. Hij merkt de volgende karaktertrekken op in de jongeling: zijn begeerlikheid is sterk ontwikkeld, maar spoedig verzadigd zoals de honger en dorst van een zieke; hij is driftig en opvliegend, zelfbeheersing is hem vreemd; vernedering voelt hij diep; om geld zelf geeft hij niet veel, het is bij hem middel, geen doel. De jongeling is goed van vertrouwen, omdat hij nog niet dikwels bedrogen is; hij leeft op hoop en is vol goede moed voor de toekomst. Hij heeft een hoge opinie van zichzelf, omdat het leven hem nog niet klein gemaakt heeft. Zijn vrienden en huisgenoten bemint hij meer dan op enige andere leeftijd. Zijn grootste zwakheid is, dat hij geen maat kan houden in haat noch in liefde. Hij verbeeldt zich alles te weten en kritiseert graag ouderen; toch spruiten zijn gebreken meer voort uit overmoed dan uit boosheid. In zijn hart gelooft hij, dat de andere mensen beter zijn dan hij, maar uit schaamte hierover overschreeuwt hij de stem van zijn geweten.

Tot zover Aristoteles. Het is wel merkwaardig dat deze karakteristiek na twintig eeuwen nog geldt. Ze is algemeen menselik en in hoofdzaak juist. Het leven heeft de jongeling nog niet gedwongen zijn idealen te kortwieken: met zijn ganse hart en zijn ganse ziel gelooft hij aan de eindelike overwinning van het ware, het goede en het schone en is hij bereid in die strijd goed en bloed te offeren. Het is waarlik geen toeval, dat bij alle oorlogen en revoluties de jeugd in de voorste gelederen staat en zich zonder bedenken bloot geeft op de top der barricaden. Het revolutievuur sleept jongelingen mee, omdat de logiese beoordeling van de mogelike gevolgen hunner daden terugwijkt naar de achtergrond van hun bewustzijn. Voor de schoonheid van het ideaal draagt hij gemakkelik het harde en ruwe der realiteit.

En juist op deze leeftijd, waar voor de meesten de opvoeding door anderen eindigt, begint de zelfopvoeding. School en huisgezin houden op een dwingende invloed te oefenen en het verantwoordelikheidsgevoel behoort genoeg ontwikkeld te zijn, dat de jongeling nu zal worden wat men noemt: zijn eigen meester. Voor autoriteit, die op physieke kracht berust, die b.v. lichamelike straf toedeelt of daarmee dreigt, is de tijd voorbij; zijn rede zal de leidsvrouw zijn van de jonkman. En het is zeker de heilige plicht van huisgezin en kerk en school, te zorgen dat die rede dan gesteund worde door zedelike en godsdienstige motieven, zoals een verlicht geweten en

goede christelike gewoonten en overtuigingen. Het strekt zeker de Rooms Katholieke kerk in vele landen van Europa tot eer, dat zij biezonder werk maakt van de jeugd op de leeftijd van 12 tot 16 jaar door die afzonderlik te doen bearbeiden door speciaal daarvoor opgeleide kerkedienaren in knapen- en meisjesverenigingen en het is ten volle de overweging van ons kongres waard, of niet de beste leden van onze Christelike Jongelieden Verenigingen behoren aangemoedigd te worden om onder leiding van de plaatselike predikant en kerkeraad een werkzaam aandeel te nemen aan de bearbeiding van altans de jongens van 12 tot 16, zij het dan maar in de hoge klassen der Zondagscholen en der Junior Katechisatie klassen, waar persoonlike aandacht aan ieder leerling behoort te worden gewijd en het gevoel van op school te zitten zo veel mogelik moet worden vermeden. Dan komt er een ondergrond, waarop gebouwd kan worden.

Doch bepalen we ons tot de jongeling van 16 tot 20.

Wat is het, dat hem vooral in het begin van die periode zo uiterst sympathiek voor ons maakt? Het is het feit, dat hij een held is. Hij voert een strijd die noch de liefde van zijn moeder noch de wijsheid van zijn vader voor hem strijden kan. Hij is bezig, zoals de Apostel het uitdrukt: te niete te doen hetgeen eens kinds is: hij doet dit met pijnvolle vreugd. Hij voelt, dat hij het paradijs van het kindzijn verlaat, maar is toch droevigblij, omdat dit het rijzen is naar hoger status. Intussen heeft hij toch nu en dan een verloren-paradijsgevoel. Hij wil graag met de grote mensen laat opblijven, als de kleine kinders vroeg naar bed moeten, maar als de kleintjes lekkergoed krijgen en hij wordt overgeslagen, vindt hij in zijn hart de prijs, die hij voor zijn man-worden betaalt, toch pijnlik hoog. Maar tegenover deze kleine schadeposten, kan hij ook veel winst boeken. Toen hij een kind was, sprak hij als een kind, was hij gezind als een kind, overleide hij als een kind, maar nu te niete doende hetgeen eens kinds was, gaat hij man worden. Hij verovert een nieuw gevoels- en gemoedsleven, vooral erotiese en sociale gevoelens ontwaken in hem, hij krijgt waardering voor het abstrakte en wordt zich bewust een zelfstandig mens te worden. Bespreken wij nu alleen de sociale instinkten die zich ontwikkelen. "Kijkhier, ik is nie meer 'n kind nie en jij kan mij nie meer as 'n kind behandel nie," dat wordt zijn sterke overtuiging. Hij is zo jaloers op zijn nieuwe verovering, dat hij een vage vijandschap voelt tegen alle gezag en zich graag aansluit bij maters in gelijke

omstandigheden. Het is de tijd voor verenigingen, waarbij de hulp en leiding van ouderen, liefst vreemden, niet versmaad wordt, als zij zich maar niet opdringen en de baas willen spelen. Ouders en leraars van godsdienst of wetenschap, behoren met grote omzichtigheid vooral de jongeling van 16 en 17 te behandelen. De opvoeder der rijpere jeugd moet zelfs de schijn vermijden dat hij zich met zijn zaken wil bemoeien. En wie alzo zielen vangt, is wijs. Want naast die jaloerse verdediging van zijn rechten bestaat er in de ziel van de jongeling een sterke behoefte aan steun en hulp en vooral aan sympathie, medegevoel. Hij voelt zich toch maar zwak, als hij alleen staat. Daarom zoekt hij aansluiting bij tijdgenoten of iets ouderen, zeer zelden bij jongeren, op wie hij neerziet. Het is de leeftijd voor vriendschap, hecht en duurzaam. Deze behoefte berust wel op ontwakende seksualiteit, maar richt zich toch eerst op personen van dezelfde sekse. Deze beperkte vriendschap verruimt zich al gauw tot klubs, gezelschappen, verenigingen, bonden en unies. Bij jongmans meer dan bij meisjes bestaat deze behoefte op die leeftijd, u zal in de meeste van onze verenigingen van de Saamwerk Unie meer jongmans dan jonge dames leden krijgen. Voor zijn Vereniging gaat de jongeling door vuur en water en heel merkwaardig is het, dat dezelfde persoon, die 'n kleine rebel is tegen vader en predikant en baas op kantoor of werkplaats, al zijn zelfstandigheid aflegt tegen zijn gelijken en als een dier uit een kudde meeloopt met de anderen. Ik geloof echter niet, dat dit verschijnsel zo sterk is in ons land, waar de Verenigingen minder gespecialiseerd zijn dan in ander landen en waar jong en oud, geleerd en ongeleerd, en beide seksen, allen leden zijn van een en dezelfde Vereniging. Ik heb wel eens een glimlach moeten onderdrukken, wanneer ik mannen met baarden, en somtijds met grijze baarden, leden, werkzame leden heb gezien van Christelike Jongelieden, let wel Jongelieden Verenigingen. Waartegen wij in Natal evenwel hebben te waken, is een ander gevaar uit hetzelfde gevoel van aaneensluiting voortgesproten en dat is de kliekgeest, het vormen van een Vereniging in de Vereniging. Zielkundig heb ik de poging, hoop ik, verklaard ; maar prakties behoren wij die tegen te gaan. Wanneer somtijds een deel van de Vereniging zich bewust of halfbewust ontevreden gevoelt met de bestaande Vereniging, is het al op meer dan één plek in Natal gebeurd, dat ze met of zonder twist zich afscheiden van de moedervereniging en een nieuwe vormen. Wie de zaak filosofies en ziel-

kundig bekijkt, zal zich daarover niet verwonderen, maar integendeel verblijden. Waarom moeten alle mensen de dingen bekijken zoals u? Heeft u al de wijsheid in pacht? De Bijbel zegt: Sommigen wel aldus, doch anderen alzo. Een onpartijdig onderzoek zal dikwels aan het licht brengen, dat de twee gescheiden Verenigingen, wanneer ze na zekere tijd hun eigen type hebben kunnen ontwikkelen, verschillende aspekten van het rijke leven vertegenwoordigen. De een zal meer intellektualisties, de ander meer gemoedelik zijn, de een de ontwikkelden, de ander de eenvoudigen bevredigen; zolang er geen verschil van godsdienstige ernst basis van splitsing is, moeten wij de verscheidenheid dankbaar aanvaarden, omdat alleen op een kerkhof geen verschil van opinie meer bestaat.

In aansluiting bij de drang naar zelfbestuur zal het ook goed zijn, dat de predikant of onderwijzer, die leiding geeft, zich niet op de voorgrond stelt. Hij behoeft niet juist voorzitter te wezen om de Vereniging een sukses te maken. Jonge mensen leren graag van elkaar, en er is veel, wat zij alleen van elkaar kunnen leren, zoals menig oud-student bevestigen zal.

Bij al zijn onstuimige begeerte naar zelfstandigheid zijn er toch twee merkwaardige verschijselen op te merken bij ieder normale jongeling:

1. De behoefte aan massale aansluiting, waarover reeds gesproken is en die zich openbaart in 'n sterke neiging tot verenigingsleven, en

2. naast deze massale of groepsgewijze aansluiting de individuele, bij een of ander volwassene, een uitverkorene, tot wie zij zich aangetrokken gevoelen. Deze eigenschap berust op wat Carlyle noemt: *hero-worship*, behoefte om te bewonderen. Zij zoeken raad, hulp, voorlichting, maar vooral sympathie, liefdevol begrijpen. In hun zoeken gaan zij echter zo onhandig te werk als jonge hondjes, die met hun pootjes bederven, wat zij met hun bek willen vreten. Aan de ene kant drijft hun hart hen tot aansluiting, tot openleggen van hun hart, aan de andere kant zijn zij zo schaam, dat ze er niet toe kunnen komen. Hier heeft de R. K. kerk alweer 'n grote voorsprong over ons, Protestanten, met zijn biecht, waar de overladen ziel zich ontlasten kan met besef van volkomen veiligheid. Ook in de Anglikaanse kerk bestaat de biecht, en u herinnert u, hoe de bisschop van Pretoria verleden jaar te Maritzburg op een vergadering verklaarde, hoe een vrijwillige biecht bij een hoogstaand man,

de tegenwoordige bisschop van Londen, hem als jongeling tot grote verlichting en zegen was geweest. Wonderlik is, dat de jonge man, die buiten de kerkelike instelling toch behoefte heeft aan deze biecht, daarbij de zielkundig hoogst belangwekkende situatie oplevert, dat hij jaloers is op zichzelf : hij geeft zijn vertrouwen, vertelt zijn geheimen, maar hij kan eigenlik niet velen, dat de volwassene hem hulpbehoevend en zwak zal vinden. Dodelik voor dit vertrouwen is dan ook, dat de volwassene het uitlokt ; hij moet weten te wachten en wanneer het psychologies moment daar is, dit beseffen en gebruiken. Kwalifikatie voor dit biechtvaderschap is het werkelik of vermeende bezit van eigenschappen, die indruk maken van kracht en rust. Daarvoor heeft de jonge man respekt in de oudere : stille doorzettendheid, juist omdat hij zelf zo veranderlik en zwak is.

Voorwerp van deze heldeverering is niet altijd een mens van vlees en bloed, soms een schrijver. Het gevolg kan heilzaam, kan ook zielverdervend wezen. Waar jonge mensen verder respekt voor hebben, is kennis. Enkel goede wil en gezalfdheid en dierbaarheid voldoet hen niet, zeker niet onze twintigste-eeuwse jongelingen ; als zij op de leeftijd zijn, dat ze met zichzelf geen raad weten en zichzelf niet begrijpen, willen ze gaarne sterk leunen op 'n oudere, die hen wel begrijpt en hen aan zichzelven ontdekt. Hier is een geweldig sterke hefboom voor leraren van godsdienst of wetenschap om door geestelike meerderheid vertrouwen te wekken ; maar daarvoor is kennis alleen niet voldoende, en moet bijkomen oprechte belangstelling in de jonge man en oprecht respekt voor zijn gevoelens en opinies. Nu lijken deze opinies van een jongeling voor de rijpere man dikwels wel wat onbekookt en rauw, maar wie wat zelfkennis heeft geleerd, weet dat zijn eigen opinies ook maar bij vergelijking rijp kunnen genoemd worden. Wij allen kennen ten dele en het is mij dikwels gebeurd, dat jonge mannen, die 20 jaar jonger waren dan ik mij heel interessante dingen hebben verteld, die ik niet wist, over hun bedrijf, over nieuwe ontdekkingen, over gewoonten van dieren of kaffers en honderd andere dingen, waarvan zij meer wisten dan ik. Zulk een omgang wekt vertrouwen en dit alleen breekt het gevoel van onzelfstandigheid, dat de jongeling belemmert in zijn ontwikkeling.

Een hoogst belangrijk punt, dat hier echter ook niet behandeld kan worden, is de godsdienstige twijfel, die op deze leeftijd even sterk uitkomt als het godsdienstig geloof.

Dezelfde leeftijd, die idealiseert en dweept, kan ook cynies wezen en spotten. Volgens mededeling van vele predikanten vallen de meeste bekeringen tussen 16 en 25 jaar, maar ook vele levenscheepjes lijden op deze jaren schipbreuk op de klippen van ongeloof en spot met het heilige. Het is mij geoorloofd van deze plaats vrijuit tot u te spreken en daarom wil ik er op wijzen, dat het houden van vergaderingen, die zonder gebed worden geopend en zonder dankzegging gesloten, dat het eenzijdig drijven van debatsverenigingen, als onderscheiden en gescheiden van Christelike Jongelieden Verenigingen en het aanhouden van z.g. Sekulaire verenigingen naast, indien al niet tegenover Christelike Verenigingen, niet mijn aanmoediging en goedkeuring geniet. Dat hele denkbeeld van sekulaire zaken is onbijbels, on-gereformeerd en on-Afrikaans. Ik heb geen recht een lijn door mijn leven te trekken en het ene deel aan God te wijden en het andere aan het Saeculum, de eeuw, de wereld ; maar op deze zaak wil ik niet nader ingaan, daar die een lezing op zichzelf vereist.

Veel is er nog, dat ik noemen moest : ik heb mijn onderwerp nog maar met een vinger aangeroerd. Maar de tijd roept ; als ik enkele punten heb genoemd, die uw aandacht en overweging verdienen zal ik mijn moeite ruim beloond achten.

De volgende werkers en werksters zijn gedurende dit jaar benodigd in de Zending onzer Kerk :—

Leraren	4
Dokters	3
Boeren	4
Boekhouders	1
Bouwmeesters	2
Onderwijzeressen	10
Verpleegsters	8
Huismoeders	2
Totaal ...	34

"De oogst is wel groot . . . . . . bidt dan de Heer dat Hij arbeiders uitstote !"

Boek en Blad.

VIR VRIJHEID,—deur D. F. Malherbe. Nationale Pers, Bpt., Bloemfontein.

Hierdie gedig van die skrijwer van "Karrooblommetjies" en "Klokgrassies" het 'n royaal gedrukte binnekant van 144 bladsije, maar 'n onroyale buitekant van bruin papier en swart ink. Dit is jammer.

Maar nog meer jammer is dit dat die skrijwer nie in hierdie digterlike verhaal meer aandag gewij het aan die tegniek van sij werk nie. Tegniek is wel nie alles nie, maar dit is ook nie niks nie, of anders is poësie niks, en dan moet ons tog maar liewer prosa skrijwe.

Laat 'n skrijwer nog so vrij wees ten opsigte van rijm of geen rijm, maar waarom in dieselfde paragraaf één oomblik die rijmlose vorm gebruik en dan dadelik weer rijm, en dan nogal so 'n gesogte rijm als

"en heeltemaal kan
sij nie vergeet die man"! (bl. 21).

Laat 'n skrijwer nog so vrij wees met sij voetmate, maar waarom dan in 'n paragraaf waar die jambusmaat die keuse van die skrijwer is ander mate invoer, selfs in dieselfde vers? Neem b.v. paragraaf 3 op bl. 12,

Maar Boer se woord is hoog en trouw
hij kan belofte maak en hou
. . . . .
Ver teen 'n rotsbank 'n krijtbaan staan
van bruisende waterval
wat dreun tot onder in die dal
. . . .

Waar is 'n mens nou met so iets?

Dan weer: Laat 'n skrijwer sig alle molike digterlike vrijheid veroorloof met die versmaat, maar daar moet tog orde en reël wees, selfs in die wisselinge. Die doel van poësie is veral om op die verbeelding en die gevoel te werk, meer dan op kennis, en derhalwe moet gedurige wijsiginge van ritme en versmaat tog nie so willekeurig plaasvind dat dit die gevoel kwets en die verbeelding stoor nie. Kijk b.v. hierna (bl. 62),

"Hoe klink die oue Boergesang
Uit harte kommervol en bang
Ja, Hij is nabij die Hemelvader,
Waar sondaars eerbiedig-stil vergader.

Als die laaste twee reëls poësie heet, dan heet prosa dit ook. En ook daardie versie op bl. 10 in die middel van 'n jambus-paragraaf :

En in die hoë gras langs die spruite
krul hij hom op en maak sijn nes,
daar broei sijn eiers uit, vergewe
sijn groot, wit eiers mijn woongewes ;

En dan die gedagteloop ! Hoe sal die *eiers* dan die woongewes van Dingaan vergewe, nadat hulle uitgebroei is ? Ag nee, laat onse digters tog op die vorm ook let. En diegene wat dit nie wil of kan, moet hulle tog liewer van prosa bedien. *Poeta nascitur, non fit.*

'n Nieuw Tijdschrift.

Ter kennismaking is ons toegezonden 'n nummer van de 1e Jaargang van "Het Zoeklicht," een half-maandeliks tijdschrift onder redaktie van Joh. de Heer, Zeist. "Het Zoeklicht" is gewijd aan het onderzoek der Schriften en de tekenen der tijden, en bevat o.a. de volgende rubrieken :

Het Profetiese Woord,
Israël en Palestina,
Op de Wachtpost,
Tijdspiegel,
Allerlei uit en over de Bijbel, enz.

'n Nuchtere geest ademt in dit blad en de redaktie trekt met moed en beslistheid te velde tegen alle dwaling en valse leer. Het bureau is te Rotterdam, Schiekade 210, vanwaar "Het Zoeklicht" te bestellen is tegen 2s. 6d. per jaar.

In "Stemmen des Tijds" (Des. uitgave) verschijnt een interessant artikel van Dr. J. H. Adriani "Chalmers' denkbeelden over Armenzorg." De beschouwingen van de Schotse theoloog, Dr. Thomas Chalmers, die aan 't hoofd stond van de beweging die in 1843 tot de oprichting van de Vrije Kerk van Schotland leidde, zijn alleszins behartigenswaard in onze tijd. In hoofdtrekken komen die beschouwingen op het volgende neer :

"De openbare armenzorg is verderfelik voor de behoeftigen, omdat zij de natuurlike hulpbronnen, die binnen het bereik der behoeftigen liggen, verstopt. Die bronnen zijn:

1. De spaarzaamheid der behoeftigen zelve,
2. De hulp van de naaste verwanten,
3. De hulp van welgestelde partikulieren,
4. De hulp die de armen elkander bieden.

Het innige gevoel van Chalmers voor de armen maakte hem beducht voor de gevolgen van een liefdadigheid, die niet aan een natuurlike bron ontleend is. Hij wijst steeds op de kringen, waarin wij leven; hoe wijder de kring is, vanwaar de hulp komt, hoe gevaarliker zij is. 't Allergrootst gevaar is de openbare armenzorg; hier is feitelik geen grens te stellen aan 't misbruik. Altijd weer legt hij nadruk op de zedelike krachten, die alleen instaat zijn het volk te verheffen, ook op het punt van stoffelike welvaart. Chalmers hield staande dat armoede nooit met giften te bestrijden is. Wezenlike hulp wordt slechts daar gebracht, waar invloed ten goede uitgeoefend wordt op het karakter en de levensgewoonten der behoeftigen; stoffelike giften hebben slechts waarde, voor zover zij dit doel kunnen bereiken. De armenverzorging moet afzien van alle grootse plannen die op generalisering rusten."

* * *

Het artikel van Prof. H. Bavinck over "Christendom, Oorlog en Volkenbond," uit het November nummer voortgezet, maakt deze uitgave van de "Stemmen des Tijds" 'n biezonder boeiende. Dr. Bavinck onderwerpt de hele toestand door de oorlog in 't leven geroepen aan 'n onpartijdig en doortastend onderzoek.

* * *

Tijdens de Synode kwam ons in de hand 'n traktaatje, "Op den Mirreberg, een boekje voor Beproefden," door Ds. George Murray, dat wij zeer gaarne wijd en zijd willen bekend stellen. Aanbeveling is wel in dit geval overbodig. Het boekske heeft waarde voor allen, want allen zijn eerder of later in de school der beproeving. In vijftien korte stukjes worden hier de liefelike vertroostingen van het Evangelie op treffende wijze voorgesteld. Tegen 3d. elk of 16s. per 100 (postvrij) bestelle men 't boekske van de Z.A.B.V., 9 Kerkstraat, Kaapstad.

Het Gereformeerd Maandblad

Deel xxv. Februarie 1920. No. 2.

Editoriaal.

Professor Dr. B. B. Keet.

Woensdag, 4 Februarie, was voor onze Theologiese Kweekschool en voor de gemeente Stellenbosch, 'n gedenkwaardige. 's Morgens werd de nieuwe Hoogleraar in 't Auditorium van de Kweekschool bevestigd, en 's middags gaf 'n gezellige bijeenkomst in de Kerkzaal, de gemeente de gelegenheid om Professor de Vos 'n geillumineerd adres aan te bieden als blijk van dankbaarheid voor de velerlei diensten door hem en z'n echtgenote in de gemeente bewezen, en voorts om de nieuwe Hoogleraar welkom te heten.

Ongelukkig was de opkomst bij beide gelegenheden bedroevend klein. Nog geen twintig leraren waren van elders overgekomen. De Universiteits vakantie en de Landbouw Tentoonstelling op de volgende dag zullen wel van de zijde van het publiek de schrale opkomst enigermate verklaren.

Nadat de nieuwe Hoogleraar op het plechtige formulier (tans voor de eerste keer gebruikt), bevestigend geantwoord had, werd hem door z'n kollegas en twee der Curatoren zegenwensen gebracht. Daarna volgde de inaugurele rede, die de lezer in dit en het volgende nummer vindt. Aan 't einde sprak de pas-bevestigde 'n kort persoonlik woord, tot de leden van 't Kieskollege, tot de Curatoren, tot de Professoren, en tot de studenten. Tot de Professoren richtte Professor Keet o.a. deze woorden :—

"*Hooggeleerde Professoren*! Gij zult wel kunnen begrijpen met welke gemoedsaandoeningen ik, nog geen tien jaar geleden leerling in deze inrichting, tans geroepen word om aan uw zijde te arbeiden. Wanneer ik denk aan de mannen die de katheders hier hebben betreden, dan kan de moed mij wel ontzinken om in hun plaats te moeten staan. *Nicolaas Hofmeyr, John Murray, Johannes Marais, Christoffel Muller* zijn namen, die de geschiedrollen van elke inrichting van deze aard zullen versieren. Vooral moet het mij tot diepe ootmoed en gevoel van eigen onwaardigheid stem-

men, als ik eraan denk, dat ik de opvolger moet worden van u, hooggeachte leermeester, *Prof. de Vos.* Toen gij uw laatste rede als hoogleraar van ons Seminarium in de kerk alhier leverdet, kwam mij in de gedachte wat de gewijde geschiedschrijver van Mozes op zijn ouden dag verhaalt : Zijn oog was niet donker geworden en Zijne kracht was niet vergaan. Innig verblijd ik mij over de onderscheiding die u van wege onze volksuniversiteit te beurt gevallen is. Ik weet gij zult die eer niet te zwaar op u laten drukken, en toch zult gij daarin de erkenning van uw jarenlange, getrouwe arbeid door 'n dankbaar geslacht opmerken. God geve u 'n gezegende rusttijd en mij de genade om in dezelfde gewijde geest uw arbeid alhier voort te zetten."

Van harte roept ook het *Maandblad* zijn *salve, iterumque salve* ! de nieuwe Hoogleraar, die ook tevens een van z'n vaste medewerkers is, toe. De Heer spare hem lang en geve hem veel vreugde van en vrucht op zijn arbeid in onze theologiese *Alma Mater* !

* * *

Artikel 438 van het Vredesverdrag.

'n Voorname hoogkerkelike heeft onlangs in Westminster Abdij het Vredesverdrag genoemd "a patchwork of irreconcileable principles",'n bestempeling die in de laatste tijd nogal meermalen voorkomt in Anglosaksiese kringen. Hoe meer de oorlogkoorts zakt, en de hoofden en harten der volksleiders tot hun normale toestand terugkeren, des te meer zal de waarheid van deze bestempeling van 't vredestraktaat kunnen worden beoordeeld.

Intussen heeft de Christelike Kerk en vooral de Zending dadelik belang bij Art. 438 van het Traktaat, dat aldus luidt :—

> "De Geallieerde en aangesloten Mogendheden komen overeen dat waar Christelike godsdienstige zendingen door Duitse Genootschappen of personen in gebied hun behorende, onderhouden werden, of waarvan hun het beheer toevertrouwd is overeenkomstig dit Verdrag, het eigendom dat deze zendingen of zendinggenootschappen bezaten, ingesloten dat van handelsgenootschappen, wier winsten aangewend werden voor het onderhoud van zendingen, voor zendingdoeleinden zal aangewend blijven. Ten einde de behoorlike uitvoering van deze verbintenis te verzekeren, overhandigen de Geallieerde en aangesloten Regeringen zulk eigendom aan trustees benoemd of goedgekeurd door de Regeringen en samengesteld

uit geloofsgenoten van de zending wier eigendom erbij betrokken is.

De Geallieerde en aangesloten Regeringen, volle kontrole behoudende met betrekking tot de personen, die het beheer van de zendingen hebben, waarborgen de belangen van zulke zendingen.

Duitsland neemt kennis van bovengenoemde verbintenis en keurt alle door de betrokken Geallieerde of aangesloten Regeringen te maken of gemaakte schikkingen voor de voortzetting van het werk van genoemde zendingen of handelsgenootschappen goed, en doet te hun behoeve afstand van alle eisen."

Krachtens dit Artikel heeft onze Goeverneur-generaal-in-Rade nu zekere Raden van Trustees benoemd in verband met de Berlijnse, Hermannsburgse, Moraviese, Rijnse en Hanoverse Zendingen in Zuid-Afrika. Op deze Trustees zijn alle eigendommen, zowel losse als vaste, van deze Genootschappen getransporteerd en mogen geen gelden of inkomsten daaruit verkregen uit de Unie van Z.A. gezonden worden of voor andere zendingdoeleinden in de Unie aangewend worden. Voorts zal elke Raad van Trustees aan de Eerste Minister van tijd tot tijd moeten verschaffen zodanige opgaven als door hem mogen worden geëist, en kan de goeverneur-generaal-in-Rade van tijd tot tijd het personeel van de Trustee-raden veranderen, "en regels maken en opstellen ter leiding van en als voorschriften voor de Raad, en tot regeling van zijn verrichtingen."

Afgezien nu van de personen die tot Trustees zijn aangesteld—daarover valt o.i. niet te klagen—wensen wij andermaal onze afkeuring uit te spreken over het beginsel vervat in Art. 438 van 't Vredesverdrag. Wij hebben hier 'n deel van het schema, waardoor de Bondgenoten de indruk hebben gegeven dat zij Duitsland niet alleen economies ten gronde willen doen gaan, doch ook de middelen tot herstel willen ontnemen. Toen de Permanente Kommissie van de Konferentie van Zendinggenootschappen in Groot Brittanje en Ierland in Desember 1918 'n onderhoud had met de Britse Regering in verband met hinderlike bepalingen door het Vredestraktaat op de Zending gelegd, was het antwoord van de Regering dat diegenen die zendingwerk deden, en vooral door opvoeding, buitengewone gelegenheden hadden om de ziel van het volk te beinvloeden, en indien zij verkozen hun invloed te misbruiken, konden zij veel meer kwaad doen dan personen in andere betrekkingen. Volgaarne nemen wij aan dat de invloed van de zendeling groter is dan die van de koop-

man en de handelaar, doch daardoor is het recht niet gegeven om hem in die invloed te willen belemmeren. Dat is de ergste jaloezie en slavernij. Als de zendeling zijn invloed misbruikt door schending van de landswet of ondermijning van het wettelik gezag, is de weg naar 't gerechtshof open, of in de laatste instantie, de verwijdering van 't genootschap uit het land. Doch zowel de deportatie zonder verhoor als de algemene stremming van Zendinggenootschappen in hun werk is af te keuren. In de Christelike Zending vinden wij de hoogste en meest belangloze bedrijvigheid van de westelike beschaving in zijn aanraking met de volkeren van Azië en Afrika. Waarom dan restrikties op dit deel der beschaving geplaatst, en geen restrikties op andere delen? De publieke Christelike opinie mag zich nooit neer leggen bij zulk 'n onrechtvaardig onderscheid tussen de behandeling der Christelike Kerk en enige handelsmaatschappij op wereldse bezigheid. De Christelike Kerk, en dus ook de Christelike Zending, kan niet onbelemmerd werken, tenzij de volste vrijheid, ook met betrekking tot zelfonderhoud en het bestier van eigendommen eraan geschonken wordt. Men noeme dit 'n oorlogsmaatregel of 'n tijdelike schikking; het is en blijft echter onnodig, gevaarlik, belemmerend. Het is puur en simpel Erastianisme. Langs deze weg wordt de ware vrede nooit verkregen, en vriendschap en vertrouwen niet bevorderd. Langs deze weg wordt een struikelblok de Duitse Zendinggenootschappen in de weg gelegd dat meer dan één ten gronde zal voeren. Verwacht men nu waarlik dat 'n genootschap z'n *prestige* in de ogen der inboorlingen en kleurlingen zal behouden, wanneer vertegenwoordigers van de landsregering moeten ingeroepen worden om de eigendommen van zodanig genootschap te administreren? Weet men dan niet dat de Ethiopiese geest zich hoofdzakelik uitdrukt in 'n verlangen bij de kleurling naar grondbezit en zal de vervreemding van de eigendommen der zending deze ongezonde geest niet oneindig sterken? Had men door vrijwillige samenwerking met zendinggenootschappen gezocht zijn doel te bereiken, ware het gevaar veel kleiner, doch door officiële bepalingen is het gevaar zeer groot, vooral waar de termen dier bepalingen de Goeverneur-Generaal-in-Rade het recht toekennen om het personeel der trustee-raden te veranderen en voorschriften aan ze te doen.

In strijd met de Kongo-akte is hier het supranationaal karakter der zending geschonden. Daarom geven wij andermaal onze sterkste afkeuring van Art. 438 van 't Vredestraktaat te kennen. Het is onnodig, belemmerend, vernederend en verkeerd.

Het Gezag van de Heilige Schrift.

(INAUGURELE REDE VAN PROF. DR. B. B. KEET.)

De tijden welke wij beleven, staan in het teken van het radikalisme op elk gebied. In de wereld der wetenschap, zowel als in de wereld van het maatschappelik leven, dringt men door tot de grond der dingen. Zoals in het Socialisme en het Bolshevisme de geesten zich bewegen in de richting van niet bloot maar hoger lonen en verbeterde sociale toestanden, doch van 'n radikale ommekeer in het maatschappelik systeem, zo is er ook in de wetenschap 'n vragen naar de grondbeginselen, 'n grijpen naar 'n nieuwe orde en 'n nieuwe methode. Zeker zijn dit geen splinternieuwe verschijnselen, die voor 't eerst in deze 20ste eeuw zich voordoen, doch zij staan heden meer prominent op de voorgrond en kunnen aan onze aandacht niet voorbijgaan. Ook de theologiese wetenschap is van dit radikalisme niet vrij gebleven. Het zwaartepunt is in de hedendaagse theologie van het materiele naar het formele deel verplaatst. Men stelt onderzoek in naar haar fondamenten ; men vraagt naar haar geloofsbrieven. Aan de ene kant is dit 'n teken van achteruitgang, en staat hier verlies te boeken. In tijden van helder geloof en krachtige belijdenis vraagt men niet naar rechtvaardiging van dat geloof ; dan vindt het zijn rechtvaardiging in zichzelf. Het is alleen wanneer het geloof zwak geworden is, dat men naar zijn goed recht gaat onderzoek instellen. En zo is de teruggang van het materiele tot het formele deel in de theologie 'n teken dat er twijfel aangaande de grond des geloofs gerezen is. Aan de andere kant echter kan het onderzoek naar de eerste beginselen van de theologie niet anders dan zijn goede vrucht geven. Niet om alles in het helder daglicht van de rede te stellen, zodat er geen plaats meer voor het mysterie des geloofs overblijft, maar om zich bewust 'n verklaring te geven van de gronden waarop het geloof rust. Al zijn die laatste gronden van het geloofsleven op zichzelf aan ons bewustzijn onttrokken, het geloofsleven zelf is 'n bewust leven en wij hebben dat leven denkend op te volgen tot die laatste grond, opdat wij duidelik ons rekenschap mogen geven van het fondament waarop wij bouwen ; om dan niet hierbij stil te staan, doch voort te gaan met het optrekken van ons geestelik huis. Helderheid van beginsel kan niet anders dan gewin leveren voor elke wetenschap en elk leven ; voor de we-

tenschap der theologie, zowel als voor elke andere wetenschap, voor het geloofsleven zowel als voor het natuurlike leven. Tezamen met alle andere wetenschappen moet de theologie gedurig het verband met het leven bewaren, en zo kan ook hier waarachtige geestelike winst te boeken zijn. Hoe het ook zij, het feit blijft dat de hedendaagse theologie zich bezighoudt vooral met principiële vraagstukken, en daarmede moet ook de gereformeerde theologie rekening houden, om tegenover alle andere richtingen haar standpunt te verklaren en te verdedigen. Het zou misschien verkieseliker zijn de formele vragen te laten rusten, en ons alleen te voeden met de waarachtige geestelike spijze die wij, ondanks alle bedenkingen, uit Gods openbaring putten ; doch de theologie moet zich ook van deze zijde van haar taak kwijten. Het verkeerd gevatte beginsel leidt tot altijd verder afwijking in leer en in leven ; en, hoewel het leven, door wat genoemd wordt 'n gelukkige inkonsekwentie, dikwels beter is dan de leer, toch heeft deze wezenlike invloed op het leven. Bij al wat er dus beide in de leer (door dezelfde gelukkige inkonsekwentie) en in het leven van onze tegenstanders te waarderen valt, is het juist in deze principiële vraagstukken waar de theologie in onze tijd haar aangewezen terrein ziet, ten einde tegen voortgaande verarming en eventuele verwildering van het geestelik leven te waken. Tevens zal de klare uiteenzetting van deze beginselen ook bij de kerk 'n rijker leven doen bloeien, omdat school en kerk, wetenschap en leven niet los naast maar in nauw verband met elkander staan. Ik vraag uw aandacht terwijl ik tot u spreken ga over : Het Gezag van de Heilige Schrift, het *primum principium* van de Gereformeerde theologie.

Het begrip "gezag" sluit in de macht of zeggenschap welke aan een meerdere over 'n mindere van rechtswege toekomt. 'n Vader of een voogd heeft gezag over de kinderen ; de overheid oefent gezag uit over de onderdanen. In deze zin is het een juridies begrip. Doch het is ook een ethies begrip en rust als zodanig op het vertrouwen dat aan een persoon geschonken wordt, of op de betrouwbaarheid van zijn werk. Zo b.v. kan een historikus met gezag spreken of 'n natuurwetenschappelike, omdat men vertrouwen heeft in de persoon of in zijn werk. Dit gezag is ethies van aard, wijl het niet door dwang tot stand komt, maar op bewijzen steunt en zich moet rechtvaardigen voor elkeen die het aanvaardt. Het autoriteitsgeloof is in de wetenschappen geen geringe, vooral in onze tijd, wanneer het gebied van de wetenschappen zodanig is uitgebreid, dat er van persoonlik navorsingswerk

door de enkele, alleen op zeer beperkt terrein sprake kan zijn. Een ander nog is het godsdienstig gezag. Uit de aard van de zaak moet het gezag hier absoluut zijn, omdat het goddelik is. Aan de andere kant handelt God met ons als met redelike en zedelike wezens, d.w.z., Hij gebruikt geen dwang van buiten, maar oefent Zijn gezag onmiddellik op het persoonlike in de mens. En toch handelt Hij als de Soevereine, die Zijn gezag gedurig handhaaft. "Het goddelik gezag is absoluut en wordt toch weerstaan. Het nodigt en bidt en is toch onoverwinnelik."* Voor elkeen die de theistiese wereldbeschouwing huldigt van 'n persoonlike God, die in en door Zijn zedelike schepselen werkt, en zelfs ondanks hun tegenstand Zijn doel bereikt, zal deze opvatting niet vreemd zijn. Het geeft alleen uitdrukking aan het ware wezen van God en mens.

Zonder gezag en geloof kan de ware godsdienst niet leven. Als God God zal zijn, moet Hij tot ons spreken met absoluut gezag — er is hier geen plaats voor eigen inzicht of navorsing. Als Hij gekend zal worden, moet Hij zichzelf openbaren ; en naardien de kennis van God door de zonde verloren is gegaan, kan het mensehart geen zekerheid vinden dan in het spreken van God, 'n openbaring in biezondere zin, welke met het oog op de verwoestende werking der zonde gegeven is. Naar het getuigenis van alle godsdiensten hangt de religie zo nauw samen met de openbaring, dat de een zonder de ander niet bestaan kan. Overal waar er godsdienst is, daar is ook het geloof aan een openbaring Gods. Niet over de mogelikheid der openbaring bestaat er verschil ; de vraag is enkel waar die openbaring te vinden is. Wij geloven dat God ons die openbaring geschonken heeft in Jezus Christus, de "Logos ensarkos," en dat zij gestereotypeerd is in de Heilige Schrift, de "Logos engraphos." Zij bestaat niet alleen in de mededeling van Gods gedachten in woorden, doch ook in verschijningen, symbolen, daden — in één woord, historie welke in Jezus Christus haar hoogtepunt bereikt. Zij is naar het woord van Kuyper, "de inschuiving van 'n nieuwe wereld in de zondige wereld."† De Heilige Schrift is alzo de objektieve waarheid van God, waarvoor wij in gehoorzaamheid te buigen hebben. Zij wordt niet door ons voortgebracht, doch slechts erkend. Haar gezag is onmiddellik, van niets anders afgeleid. Zij is de laatste grond van onze kennis aangaande de

---

**Bavinck :* Ger. Dogmatiek I., 492.

†Dictaten Dogmatiek II., 50.

zaligmakende genade van God in Christus Jezus. Deze kennis, zij het nog even gememoreerd, is niet enkel 'n toestemming die het verstand geeft aan zekere leerstellingen, doch geloofskennis, welke 'n persoonlike verhouding tot God veronderstelt, 'n zaak meer van het hart dan van het hoofd.

Door de Reformatie is de Schrift in deze zin beschouwd als de enige bron en norm van de theologie. Krachtens haar inspiratie heeft zij onmiddellik gezag en is voor haar geloofwaardigheid van geen bewijzen afhankelik. Zij is geloofwaardig in zichzelve, *autopistos.* Tot in de 18de eeuw stond het gezag van de Schrift boven verdenking in alle christelike kerken en onder alle gelovigen. Doch sedert het rationalisme zijn intrede in de wereld deed, is de Schrift in meerder of minder mate aan de rede onderworpen geworden, die moest uitmaken wat al of niet tot de openbaring zou behoren. Bij de verschillende afwijkingen, die sedert het begin van de nieuwere filosofie door Cartesius ingeleid, zich voortgezet hebben in het rationalisme, en door het naturalisme, deisme en atheisme op de spits gedreven zijn, kunnen wij tans niet stilstaan. Nadat Kant door zijn kritiek de oppervlakkigheden van het rationalisme ten enemale vernietigd had, en de onmogelikheid had aangetoond van de poging om de godsdienstige waarheden uit de rede af te leiden, trad het grote figuur van Schleiermacher op de voorgrond. Hij trachtte het zelfstandig karakter van de godsdienst te verzekeren, door hem op te vatten als gevoel, bijname het gevoel van volstrekte afhankelikheid. Doch hierdoor werd ook het zwaartepunt in de religie verlegd van het objektieve naar het subjektieve ; en door de hedendaagse beoefenaren van de theologie wordt dit juist als de onsterfelike verdienste van Schleiermacher beschouwd : sedert zijn tijd is de theologie van de systematiese uiteenzetting der geopenbaarde waarheid tot geloofsleer geworden. Inderdaad is heel de tegenwoordige " moderne " theologie van Schleiermacher afhankelik. Hoewel geen enkele richting eigenlik gezegd de geestelike erfgenaam van Schleiermacher geworden is, zijn alle richtingen het eens met zijn subjektief uitgangspunt n.l. het godsdienstig bewustzijn, dat bron en norm is van de theologie. Hierin stemmen Vermittlungstheologen als Nitzsch, Neander, Rothe, Dorner ; Konfessionele theologen als Hengstenberg, Keil, Philippi ; Ritschlianen als Hermann, Kaftan, Häring, Harnack ; godsdienstwetenschappelike theologen als Wellhausen, Duhm, Smend, Bousset, Troeltsch, overeen. Zelfs waar men het Lutherse standpunt verlaat en de gereformeerde theologie nadert, blijft het

beginsel van Schleiermacher gehandhaafd. Zo zegt b.v. Erich Schaeder, in zijn pas in 1916 in tweede uitgave verschenen werk : "Theozentrische Theologie"* : *Die Theologie ist Glaubenslehre. Dies prinzipielle Programm Schleiermachers darf der Theologie und der Kirche für die sie arbeitet nicht wieder verloren gehen.* Hierdoor, zegt Schaeder, is de Rooms-Katholieke opvatting geheel losgelaten, dat n.l. het geloof de toestemming is door 'n natuurlike wilsdaad van de overgeleverde kerkelike leer van God. Het zijn echter niet alleen de Lutherse theologen die onder de invloed van Schleiermacher staan. In overeenkomst met zijn subjektief uitgangspunt is de inspiratie voor Schleiermacher in de eerste plaats geen eigenschap van de Schrift, maar wel van de schrijvers ; en als zodanig is ze niet wezenlik doch slechts gradueel onderscheiden van die welke aan alle gelovigen ten deel komt. De leiding des Heiligen Geestes is trouwens aan alle gelovigen geschonken. In geheel soortgelijke zin vat James Martineau de geopenbaarde waarheid op als "an immediate divine kwowledge" which is "strictly personal and individual and must be born anew in every mind" (The Seat of Authority in Religion, p. 307). Gevolg is dat het gezag van de godsdienst in de mens gelegd wordt, en wel in het geweten van de mens. "The word of conscience is the voice of God" (p.71.) Daar spreekt God met absoluut gezag door 'n wet die zo met de Heilige Geest verbonden is, dat "conscience becomes at once the very shrine of worship and seat of authority"‡ (p. 302). Ook onder Nederlandse theologen als de la Saussaye, Gunning, Daubanton en vele anderen, werkt de invloed van Schleiermacher na, waar zij uitgaan van de belijdenis der gemeente of het subjektieve bewustzijn van de gelovige. Onderscheid wordt dan gemaakt tussen de openbaring en haar oorkonde, tussen de Schrift en Gods Woord; de Schrift is niet Gods Woord, maar het Woord Gods wordt in de Schrift gevonden, en elkeen moet ten slotte voor zichzelf bepalen wat dat Woord Gods is. Klaarblijkelik verliest de Heilige Schrift op dit standpunt haar geheel enig gezag ; zij bezit nog hoogstens 'n histories gezag, 'n gezag dat trouwens hoe langer hoe meer onder de slagen der historiese kritiek verdwijnt.

Interessant is het om na te gaan, hoe pogingen worden

*Erster Teil p. 4.

‡Aangehaald bij A. W. Fairbairn: Christ in Modern Theology.

gedaan om de objektiviteit toch langs andere weg te herwinnen. Die van Erich Schaeder, professor te Kiel, in zijn hierboven aangehaalde werk, is de jongste welke onder mijn aandacht gekomen is. Zoals de titel van het werk aanduidt tracht Schaeder de theologie van haar anthropocentriese neigingen sedert Schleiermacher en Kant, en vóór hen nog sedert Luther, die het zwaartepunt van de theologie in de soteriologie legde, terug te leiden naar 'n theocentriese beschouwing. Treffende dingen worden hier gezegd, waar hij in de breede 'n overzicht geeft van de dogmatiese theologie sedert Schleiermacher en al gaande zijn eigen standpunt naar voren brengt. Schleiermachers uitgangspunt wordt echter aanvaard als onwederlegbaar. De theologie moet geloofsleer zijn, ervaringstheologie. Schaeder meent dat het gans onmogelik is de theologie te willen beoefenen in de overgeleverde zin van de uiteenzetting van leerstellingen aangaande God, zonder dat die in de ervaring worden beleefd en door het menselik bewustzijn worden gegrepen. Toch gaan volgens Schaeder de beschouwingen van Schleiermacher hieraan mank, dat zij de gedachte niet konsekwent doorvoeren, dat het hier gaat om 'n ervaring van God. Zo is het te verklaren dat hij niet het wezensverschil tussen God en de wereld heeft gevat, en dat hij God voor *überpersönlich* gehouden heeft, 'n gedachte die heel gemakkelik tot het pantheisme leidt. Niet geheel ten onrechte is het derhalve van Schleiermacher gezegd, dat zijn redenering hierop neerkomt : Ik geloof in mijn gevoel n.l. het gevoel van volstrekte afhankelikheid, en van daar uit geloof ik in God. Christocentries is de theologie van Schleiermacher ook nog wel, maar daarbij moet niet vergeten worden, dat voor hem Christus niets meer is dan de volkomen representant van de godsdienst, de volmaakte bezitter van het afhankelikheidsgevoel in onze wereld. Hij is niet de eeuwige Zoon van God, die wij aanbidden kunnen. Princi piëel komt Schleiermacher dus zelfs in het christocentries karakter van zijn theologie niet boven de mens uit. En daarmede miskent hij het wezen van het geloof, dat direkt op God de Here betrekking heeft, en van de Godsgedachte uit wereld en mens moet beschouwen.

Voorts bespreekt Schaeder de ervarings- en bewustzijnstheologie van de Erlanger theologen, Hofmann en Frank, die wel Christus in persoonlik-eeuwige betrekking tot God stellen en Hem alzo tot voorwerp der aanbidding doen zijn ; maar ook zij komen boven de mens niet uit, daar zij bij

de christelike ervaring der wedergeboorte beginnen, en van daar uit de uiterlike, objektieve, historiese gebeurtenissen en de verschillende leerstukken der dogmatiek door causale opvolging willen afleiden. Hofmann meent op deze wijze de grote momenten in de heilsgeschiedenis te mogen poneren, en Frank ontwikkelt uit deze ervaring 'n ganse systeem van waarheid, zoals die in de gewone Lutherse dogmatiek wordt gevonden. Op deze wijze redeneren ook Seeberg en Grützmacher van de christelike ervaring als gevolg tot haar oorzaak, waarbij zij echter meer klem leggen op het religieus-ethiese moment. Een stap naar voren deed Ihmels, die de Schrift meer tot haar recht laat komen. De gemeenschap met God is voor hem een gemeenschap door het woord van God, waarin de objektieve inhoud van het woord door de werking des Heiligen Geestes tot innerlike zekerheid wordt. Maar dit woord Gods is niet de Heilige Schrift of ook een deel daarvan, doch het levende woord der verkondiging, het Evangelie van Gods genade in Christus. Daarom komen wij, volgens Schaeder, in het biblicisme van Cremer en Kaehler veel nader tot het juiste standpunt. Vooral Kaehler brengt de theologie der ervaring en die van het woord in de juiste verhouding tot elkander. Voor hem is de rechtvaardigmaking het middenpunt van de theologie, 'n rechtvaardigmaking welke niet bloot als rechterlike daad objektief buiten de mens bestaat, doch gelegen is in een werking des Geestes, welke van Gods kant vertrouwen opwekt, en van 's mensen kant persoonlike ervaring van Gods genade voortbrengt. Doch dit alles geschiedt geenszins buiten de Schrift om. De Bijbel is het middel waardoor wij in direkte verbinding met God worden gesteld zonder redenering, gevolgtrekking of postulaat. God komt ons in de Schrift rechtstreeks en onmiddellik tegen. Hoofdtaak van de theologie is derhalve de inhoud van onze persoonlike ervaring aangaande de God en de Christus der Schrift uiteen te zetten. En hier, zegt Schaeder, ligt de grote verdienste van Kaehler : *Er hat eine Wort- eine Bibeltheologie, aber diese ist zugleich Glaubens-theologie, Theologie persönlichen Erlebens*" (t.a.p., p. 96). Vragen wij echter in welke zin Kaehler eigenlik de Bijbel beschouwt, dan luidt het antwoord : De Bijbel is voor hem 'n menselik boek der religie. Mensen uit het verleden belijden hier hun geloof ; de Bijbel is de oorspronkelikste en meest uitgebreide geloofsbelijdenis. *Nicht Gott, nicht Christus, nicht ihren offerbarenden Taten begegnen wir hier direkt ; direkt be-*

gegnen wir Menschen welche sich glaübig zu Gott, zu Christus, zu ihren Offenbarungswirkungen bekennen." (p. 93.) Nu is voor Schaeder dit niet het verkeerde, dat er alzo geen wezenlik onderscheid gemaakt wordt tussen de inspiratie der Schrift en het geloof van elke Christen, maar dat Kaehler anthropocentries gebonden blijft door die geloofservaring te laten betrekking hebben op onze rechtvaardigmaking, ons geloofsvertrouwen, onze gemeenschap met God. *Unwillkürlich veranlasst sie dazu, dass in der Gesamtauffassung des Christentums oder der Gotteswahrheit der entscheidende Ton auf den Menschen, auf seine Rettung, auf seine Vollendung fällt, statt auf Gott den Herrn*" (p. 98). Merkwaardig is zeker dit klem leggen op de theocentriese gedachte der theologie bij een duitse theoloog als Schaeder. Hij komt daardoor veel nader bij de gereformeerde theologie te staan, dan alle andere Lutherse theologen, die hun uitgangspunt in de soteriologie zoeken. Hij vindt dat de Heilige Schrift ons de soevereine almacht als de hoogste eigenschap van God doet kennen, en dat het niet juist is wanneer Kaftan b.v. de macht Gods aan Zijn genade en liefde ondergeschikt maakt. Treffend zegt hij dat de Heilige Schrift niet alleen de betekenis van God voor ons (*das "Für uns" Gottes*) naar voren brengt — dat is niet de hoofdgedachte van de Schrift — maar zij legt sterke klem op onze betekenis voor God (*unser "Für Gott"*). De Schrift is doordrongen van de gedachte dat God recht heeft op ons, niet alleen recht van wege Zijn absolute macht en heerschappij over ons en onze wereld. De vraag blijft echter of Schaeder kan terugwinnen wat in zijn uitgangspunt reeds prijsgegeven is, n.l. de objektieve openbaring in de Heilige Schrift. Als de Bijbel niets anders is dan de oorkonde van het geloof, dat eenmaal beleden werd door mensen, hoe zullen wij ooit zekerheid kunnen hebben dat God sprak, de zekerheid waarom het gaat, wanneer het onze eeuwige bestemming betreft. Alleen dan, wanneer bij alle menselik middel het "God sprak" nochtans waar blijft, komt er een gezag ons tegen, dat alle twijfel buitensluit. En inderdaad dient de Heilige Schrift zich ook als zodanig aan. Schaeder staat, tezamen met de meeste theologen van de nieuwere tijd onder de ban van de Kantiaanse Erkenntnis-theorie.

(Te worden vervolgd.)

Godsdienstige Richtingen der laatste Honderd Jaren.

(Prof. J. du Plessis.)

I.—De Evangeliese Richting in Engeland.

Ik stel mij voor in enige stukken een beknopt overzicht te geven van de godsdienstige richtingen der laatste honderd jaren (1820—1920), voor zover zij op Zuid-Afrika rechtstreeks of indirekte invloed geoefend hebben. Ik spreek van godsdienstige niet van theologiese richtingen, omdat wij hier in Zuid-Afrika ons niet biezonder diep hebben ingedacht in de theologiese vraagstukken der eeuw, en de moeite niet hebben genomen, een helder begrip te vormen van de betekenis en strekking van de gedachtenloop der Europese theologiese wereld. We zijn prakticisten meer dan wijsgeren, mannen van de daad liever dan van de bespiegeling, ons meer thuis gevoelende op filanthropies dan op theologies terrein. Het laat zich derhalve begrijpen dat wij sterker beinvloed zijn geweest door bewegingen op godsdienstig dan door stromingen op godgeleerd gebied. Ik begin dan met een godsdienstige richting die in de achttiende eeuw ontstond, en in generlei verband met Zuid-Afrikaanse toestanden schijnt te staan, welker invloed zich nochtans ook in ons land heeft doen gevoelen,—namelik, de Evangeliese Richting in de Kerk van Engeland.

* * *

Geen godsdienstige beweging der achttiende eeuw heeft op Groot Brittanje groter of heilzamer uitwerking gehad dan de zogenoemde "Evangelical Revival." De zedelike en maatschappelike toestand van dat land was toen ter tijd uiterst treurig. Onzedelikheid en dronkenschap, wreedheid en losbandigheid, misdadigheid van allerlei soort en graad, aten als een kanker aan de kracht en het leven der samenleving. Overspel werd haast niet meer als zonde gerekend, wijl toch allen, van de hoogste kringen der maatschappij tot de laagste standen toe, eraan schuldig waren. Dronkenschap was een volkseuvel geworden. Op de uithangborden van grote steden kon men lezen: "Dronken voor een penny, smoor-dronken voor tweepence, reine stroo voor niet." Tegen dit ontzettend verval van zeden stonden de Kerken—de Staatskerk zowel als de Nonconformisten—machteloos.

Zij hadden de naam dat zij leefden, maar zij waren dood. De kille adem van het heersende rationalisme had ze tot ijs versteend. De godheid van Christus, de verzoening door het Kruis, het werk des Geestes in de wedergeboorte, de algehele bedorvenheid des mensen, en de volstrekte noodzakelikheid van bekering en geloof — deze waarheden werden òf stelselmatig verzwegen òf openlik geloochend. In de kerken zat de gemeente 's Zondags naar dorre, dodende moraalpreken over "God, deugd en onsterflikheid" te luisteren. Het krachtige, pittige Evangelie der zaligheid werd zelden of nooit meer gehoord.

In deze droeve toestand kwam er in de voorzienigheid Gods door middel van de "Evangelical Revival" een merkwaardige en verblijdende verandering. Deze beweging is onafscheidbaar verbonden met de namen van John en Charles Wesley, zonen van een leraar der Anglikaanse Kerk, en beiden leden van de universiteit van Oxford. Samen met enige gelijkgezinde vrienden stichtten zij te Oxford een klub, met het doel om elkander wederzijdse hulp te bieden in geregelde Bijbelstudie, nauwgezette Christelike wandel, en de beoefening van werken van liefdadigheid. De leden van deze "Holy Club" werden, dat laat zich verstaan, met spot en hoon overladen, en één der Oxfordse studenten voegde hun een naam toe, die hun is blijven aankleven: "een nieuwe sekte van Methodisten" zo noemde hij ze. Over de ongeëvenaarde ijver en volharding door John Wesley aan de dag gelegd, over zijn onvermoeide evangelistiese werkzaamheden in Amerika en Engeland, en over de verbazende vruchten die op zijn prediking, en op die van zijn evenknie Whitfield, volgden, weid ik hier niet uit. Ik neem slechts over wat Lecky — en hij is geen belijdende Christen — dienaangaande zegt in zijn *History of England in the Eighteenth Century*:—*

> The doctrines the Methodist teacher taught, the theory of life he enforced, proved themselves capable of arousing in great masses of men an enthusiasm of piety which was hardly surpassed in the first days of Christianity, of eradicating inveterate vice, of fixing and directing impulsive and tempestuous natures that were rapidly hastening towards the abyss. Methodism planted a fervid and enduring religious sentiment in the midst of the most brutal and neglected portions of the population.

---

*Vol. II., p. 600.

Zoals bekend is, brak Wesley later met de Kerk van Engeland en werd de stichter van de Wesleyan Methodist Church. Doch velen, die de opwekking even gunstig gezind waren als hij, hielden zijn afscheiding voor een scheuring, en weigerden met hem hierin mee te gaan. Trots veel tegenstand en vervolging van de kant van hun geloofsgenoten, bleven zij aan de Staatskerk getrouw, en ontvingen de kenmerkende benaming van "the Evangelicals." Het onderscheid tussen de Methodisten en de "Evangelicals" wordt door de historikus van laatstgenoemde beweging aldus beschreven: "All the Methodists, like their leader, claimed the world as their parish...... The Evangelicals on the other hand, were in danger of making the parish their world."* Eén van de merkwaardigste der eerste Evangelicals was John Newton, wiens veel-bewogen en goddeloze levensloop de zonderlingste voorbereiding was voor zijn latere arbeid als evangeliedienaar. Hij was de zoon van een scheepskapitein, en groeide letterlik op de straten en kaaien van grote steden op, openbarende reeds vroeg zijn bedrevenheid in het vloeken, en zich op zijn zeventiende jaar als godloochenaar uitgevende. Door zijn slecht leven verloor hij de éne aanstelling na de andere. Eindelik schreef hij zich als matroos in op een schip dat naar West Afrika voer, ten einde zich aldaar ongehinderd en onbestraft aan allerlei uitspatting over te geven. Daar moest hij verschrikkelike ontberingen lijden, en werd door een ontaarde blanke man en diens neger-vrouw meedogenloos wreed behandeld. Hieraan eindelik ontkomen, werd hij eerst scheepsmaat en toen kapitein van een slavenschip, vocht meermalen met de barbaren aan de west kust, voer met ladingen slaven naar Amerika over, en had niet zelden met muitachtige scheepsvolk en opstandige slaven te worstelen. Toen kwam hij op de wonderlikste wijze tot bekering. Hij kreeg een eksemplaar van "De Navolging van Christus" door Thomas à Kempis in handen, las met klimmende belangstelling die tedere bladzijden, werd door een storm op zee tot algehele ommekeer gebracht, en keerde naar zijn vaderland terug, waar hij geordend en als hulpleraar (curate) te Olney aangesteld werd. Hier arbeidde hij, zeer gelukkig en gezegend, geheel in de geest der Wesleyaanse opwekking, en is geworden "the St. Francis de Sales of the evangelical movement, the great spiritual director of souls through the post."† Newton heeft

---

*Balleine: History of the Evangelical Party, p. 51.
†Ibid., p. 107.

het zelf betuigd: "It is the Lord's will that I should do the most by my letters."

Een ander prominente Evangelical van dit tijdperk is de dichter, Cowper, die naast Newton kwam te wonen te Olney, en met hem de welbekende "Olney Hymns" heeft geschreven. Trouwens, de vindingrijke Newton zocht de belangstelling van zijn gemeente in het wekelikse biduur levend te houden, door ze elke Dingsdagavond een pasgedicht lied voor te lezen. Zo zijn vele liederen ontstaan, die reeds lang burgerrecht in de Christelike Kerk hebben verkregen, en niet slechts in kultuurtalen als 't Hollands en 't Duits, maar in verschillende naturellentalen zijn overgezet. Door Newton zijn b.v. zulke zangen gedicht als "How sweet the name of Jesus sounds," en "Approach, my soul, the mercy-seat;" en door Cowper, o.a., "Hark, my soul! it is the Lord," "There is a fountain filled with blood," "Jesus, where'er thy people meet," enz. Tot de Evangelicals moeten wij ook tellen Scott, de kommentator, Milner, de kerkgeschiedschrijver Fletcher van Madeley, en Simeon van Cambridge; en vooral ook de zogenoemde "Clapham Sect", aangaande welke enige biezonderheden gewenst zijn.

Te Clapham, destijds één van de voorsteden van Londen, woonden tegen het einde der achttiende eeuw enige bemiddelde Christen mannen, onder wie het parlementslid William Wilberforce, zo eervol bekend in de geschiedenis van de afschaffing der slavernij, de uitstekendste was. Allemaal waren zij leden van de Kerk van Engeland, mannen van onberispelike levenswandel, vlijtige studenten van de Bijbel, en die veel tijd aan het gebed wijdden. De *Edinburgh Review* smaalde op hun godsdienst en noemde ze spottend "the Clapham Sect." Thackeray zei satiries van ze in één van zijn romans: "In Egypt itself there were not more savoury fleshpots than at Clapham." Hij sloeg hier echter de bal geheel mis, want het is ten enemale onwaar dat de Claphamieten zich aan spijs en drank te goed deden. Weliswaar, zij namen aan maatschappelike gezelligheden deel; zij ontvingen dikwerf gasten en bewezen hun de gulste gastvrijheid. Dit achtten zij als hun openbare plicht. Doch in hun alledaags leven oefenden zij zich in de strengste tucht en zelfverloochening. Driemaal 's daags — 's morgens vroeg, 's middags van twaalf tot één, en 's avonds — brachten zij één uur in het gebed door. Hun tijd werd nauwkeurig ingedeeld, en die tijdsverdeling streng in acht genomen. Hun geld beschouwden zij als het eigendom des Heren, en het meerder deel van hun inkomsten

werd getrouw aan de Christelike filanthropie besteed. Deze mannen bezaten grote en welverdiende invloed, niet alleen van wege hun oprechtheid en menslievendheid, maar ook van wege hun talenten en bekwaamheden. Wilberforce werd door Pitt en Burke voor de welsprekendste man van zijn tijd gehouden Zachary Macaulay (de vader van de historicus) was goeverneur van Sierra Leone, en Lord Teignmouth goeverneur-generaal van Indië geweest. Thornton was een invloedrijke bankier, en de deemoedige Granville Sharp was één van de moedigste en meest volhardende bestrijders van de slavenhandel. Men mocht de godsdienst van zulke mannen bespotten, doch voor hun personen moest men ontzag hebben.

* * *

Op twee dingen, door hen tot stand gebracht, kunnen de Evangelicals met trots wijzen. Het eerste is de oprichting der grote vrijwillige genootschappen in het begin der negentiende eeuw, en het tweede is de afschaffing van slavenhandel en slavernij. Bezield met de geest van praktiese mensenmin, zag zich de echte Evangelical steeds voor de vraag gesteld: "Hoe kan ik de zedelike en geestelike nood van mijn medemens — hetzij hier in Engeland hetzij daar ginds in Afrika of op de eilanden der zee — helpen lenigen?" Op deze vraag gaf men antwoord door de stichting van die welbekende societeiten, de "Church Missionary Society," de "Religious Tract Society," de "British and Foreign Bible Society," de "London Society for the Promotion of Christianity among the Jews" en de "Church Pastoral-Aid Society," — die alle grote bloei hebben bereikt en tot vandaag toe gezegende vruchten afwerpen. Al deze genootschappen hebben aan de bemoeiingen van geestdriftvolle Evangelicals hun ontstaan te danken, namelik, Bickersteth, Pratt en Venn; Teignmouth en Thornton; Charles Simeon en Lord Shaftesbury. Laatstgenoemde zei eens tegen het einde van zijn leven: "Ik ben principieël en uit diepgewortelde overtuiging een Evangelical van de Evangelicals. Ik heb gedurig met ze medegearbeid, en ik ben overtuigd dat de meeste liefdadigheidsbewegingen dezer eeuw bij hen zijn ontstaan."

Nog groter eer hebben de Evangelicals ingeoogst door hun onvermoeide bestrijding van de slavenhandel en de slavernij. In het eerst richtte men zijn wapenen tegen de slavenhandel. Het was een reuzenstrijd. Trouwens, men had tegen zich in het gelid de belangen en rechten, niet slechts van de suikerfabrikanten op de West-Indiese Eilanden, maar van de koop-

lieden in Liverpool, die er meer dan honderd schepen voor de slavenhandel op na hielden. "Noch op de akker noch in de raadskamer," zo schreef Lord Nelson in zijn woede, "zal aan hun rechten worden te kort gedaan, zo lang als ik een arm heb om voor hen te strijden, of een tong om mijn stem te doen horen tegen de vermoedelike leer van Wilberforce en zijn geveinsde bondgenoten." Twintig jaren hield men met de strijd vol. Elfmaal werd de koncept akte voor de afschaffing van de slavenhandel aan het parlement voorgelegd en verworpen. Men moest eindeloos geduld oefenen, en het publieke gevoelen er trapsgewijze toe opleiden, de afschuwelikheid van de handel in mensenvlees in te zien. Eindelik werd in 1807 de overwinning behaald ; en de mannen aan wier moed, volharding, zelfopoffering en geestdrift die uitslag te danken was, het waren de Evangelicals. Lecky zegt niet teveel als hij beweert : "The unweary, unostentatious and inglorious crusade against slavery may probably be regarded as among the three or four perfectly virtuous pages comprised in the history of nations."*

Er schijnt enig verschil van gevoelen te bestaan omtrent de positie en de invloed der Evangelicals omstreeks de derde dekade der vorige eeuw. Hadden zij toen reeds hun hoogste bloei bereikt, en was hun kracht al aan 't vergaan ? dat is de vraag die men doet. Dekaan Church zegt dat, toen de Oxford Beweging aanving (1833) "the Evangelical School presented all the characteristics of an exhausted teaching and a spent enthusiasm." Dit is ongetwijfeld een eenzijdig oordeel. Het is waar dat de Evangelicals een zeer eenvoudige belijdenis bezaten, geen grote geleerden onder hun aanhangers telden, en derhalve bij de denkers en de theologen weinig in tel waren. Gladstone meent zelfs dat zij van tijd tot tijd enigen van hun edelste en talentvolste zonen verloren — zou hij hier mogelik aan Thomas Babington Macaulay gedacht hebben ? omdat er in de Richting zo weinig intellektueels was om ze aan te trekken en te bevredigen. Doch aan blakende ijver voor het algemeen welzijn der maatschappij, en vooral der verdrukte klassen, ontbrak het bij de Evangelicals tans evenmin als in de vroegere stadiën van hun geschiedenis. Van "a spent enthusiasm" kan er geen sprake zijn.

De woordvoerders der richting, toen het tweede kwartaal der negentiende eeuw begon, waren Thomas Fowell Buxton en Lord Ashley (later Graaf Shaftesbury). Buxton, de groot-

Hist. of Europ. Morals. Vol. I., p. 153.

grootvader van onze tegenwoordige Goeverneur-Generaal, staat bij ons in Zuid-Afrika minder gunstig aangeschreven als hoofd van de "Exeter-Hall party," die onder invloed en ingeving van Dr. Philip zulk 'n onzalige invloed op onze koloniale aangelegenheden uitoefende. Wij dienen echter te onthouden dat zijn inmenging met de Zuid-Afrikaanse politiek slechts een bijzaak in zijn loopbaan was, en dat hij ongetwijfeld onder gans verkeerde indrukken werd gebracht. Zijn eigenlike levenstaak was de strijd tegen de slavernij. De slavenhandel was reeds in 1807 afgeschaft geworden, doch de slavernij werd door de afschaffingswet niet aangetast. De Evangelicals zagen het echter vroeg in, dat de afschaffing van de eerste tot logies gevolg moest hebben de afschaffing van de tweede. Tien jaren lang bleef Buxton de strijd tegen de slavernij onversaagd voortzetten, totdat in 1833 het parlement de wet passeerde, bepalende dat de slavernij in alle Britse bezittingen onwettig zou zijn, en daarbij de som van £20,000,000 stemde als kompensatie aan de slaveneigenaars.

Lord Shaftesbury wijdde zich van de aanvang af aan de verbetering van maatschappelike toestanden. Hij zal vooral in eervolle nagedachtenis blijven voortleven als de grote kampvechter voor de rechten der kinderen Toen hij als lid van het parlement in 1826 optrad, was de behandeling van kinderen in de fabrieken en mijnen onmenselik wreed. Kleine kinderen van tedere jaren werden uit Londen naar de fabrieken van Lancashire weggevoerd, en daar genoodzaakt om op hoge stoelen te staan, ten einde voor twaalf of veertien uren per dag de grote machines te voeden. In de mijnen was er nog erger mishandeling. Kinderen van zes jaren oud moesten de gans dag in stikdonkere duisternis zitten, om de deuren open en dicht te doen voor de voorbijlopende wagentjes. Shaftesbury gordde zich aan tot de taak van in deze wantoestanden verandering aan te brengen. Het spreekt van zelf dat hij op de heftige tegenstand der fabrikanten en mijneigenaars stuitte, en keer op keer het onderspit delven moest ; doch na zeventienjarige strijd smaakte hij de vreugde van zijn "Factory Act" gepasseerd te krijgen, waardoor de ergste euvelen van het oude fabriekswezen weggevaagd werden.

* * *

De Evangelicals werden om hun oprecht Christelik karakter en onverdroten filanthropiese ijver over 't algemeen hooggeacht. Zelfs een krantenschrijver als de heer G. W. E. Russell, doet deze openhartige bekentenis aangaande hen :

I recall an abiding sense of religious responsibility, a self-sacrificing energy in works of mercy, an evangelistic zeal, an aloofness from the world, and a level of saintliness in daily life such as I do not expect again to see realised on earth. Everything down to the minutest details of action and speech was considered with reference to eternity. Daily duty was done as in the Great Taskmaster's eye. Money was regarded as a sacred trust, and people of good positions and comfortable incomes habitually kept their expenditure within narrow limits that they might contribute more largely to objects which they held sacred. The Evangelicals were the most religious people whom I have ever known.*

Maar ondanks hun nauwgezette wandel (mogelik ook ten gevolge daarvan), bestond er bij hen een mate van engheid en liefdeloosheid, die hun soms het verwijt verdiende van te zijn "the Hard Church." In de strijd met de Tractarians (waarvan in een later stuk meer) bedienden zich de Evangelicals meermalen van onwaardige wapenen. De vermaarde prediker, Frederick W. Robertson, van Brighton, die zelf een Evangelical was, werd hierdoor diep geschokt en van de Richting vervreemd. "As to the state of the Evangelical clergy," zo schreef hij in 1843, "I think it lamentable. I see sentiment instead of principle, and a miserable mawkish religion superseding a state which once was healthy... They tell lies in the name of God; others tell them in the name of the devil: that is the only difference."† Het lijdt geen twijfel of de opkomst van het Tractarianisme (de z.g. Oxford Beweging) deed aan de Evangelicals grote afbreuk, en in het hete konflikt met Pusey, Newman en hun aanhang leden zij menige gevoelige nederlaag. In latere jaren, echter, toen Newman en zoveel anderen tot de Roomse Kerk overgingen, ontstond er tegen het Tractarianisme een reaktie, en de Evangelicals heroverden gaandeweg het verloren veld. Tegen het einde der negentiende eeuw bevonden zij zich in een sterker positie dan te eniger tijd in hun geschiedenis. Balleine berekent dat minstens één-vierde van de parochiën der Kerk door Evangeliese leraren bediend worden. Als ge vraagt wat hun biezondere bijdrage is geweest tot het godsdienstig leven des tijds, dan wijst men op drieërlei: (a) Hun ijver voor evangelisatie, zowel thuis als in het buitenland, en hun erkenning van het beginsel van het individualisme: één voor één moet gewonnen worden;

* *The Household of Faith*, p. 232.

†Life and Letters of F. W. Robertson, Vol. I., p. 100 - 1.

(b) hun eerbied voor de Bijbel, en hun verdediging van zijn echtheid, ongeschondenheid en gezag; (c) hun nadruk op deze drie waarheden—de Verzoening is het middenpunt der Christelike theologie; het geestelike staat hoger dan het ceremoniële; en, het wezen van de godsdienst bestaat in de persoonlike gehechtheid aan de persoonlike, immer tegenwoordige en weldra wederkerende Christus.

Het Vraagstuk van Sekulair Onderwijs

IN VERBAND MET

Onze Zending in Mashonaland.

(Ds. Johan Reyneke.)

Naar aanleiding van het verslag over Mashonaland, op Zendingdag, in de jongste Synode, werd 'n diskussie gevoerd over het geven van sekulair onderwijs aan de naturellen op onze zendingscholen. De zaak werd uiteindelik naar de Algemene Zending Kommissie verwezen, maar niet voordat de gedachte van meer dan één kant uitgesproken werd, dat onze Kerk er liever niets mee te doen behoort te hebben.

Misschien kan het zijn nut hebben het een en ander mee te delen omtrent de zaak zoals het zich aan 'n zendeling uit het veld voordoet.

In de eerste plaats moet erop gewezen worden dat de naturel dit zelf begeert. Hij heeft deze begeerte omdat hij deelt in de algemene dorst naar kennis; omdat hij weet dat deze kennis voor hem van grote, en naardat Afrika meer en meer geopend wordt, van steeds groter wordende ekonomiese waarde is, en ook, omdat hij ziet dat andere zendingen dit vrijelik aan hun aanhangers geven. Het is aandoenlik om 'n dorst naar kennis te aanschouwen: het is even hard om te moeten weigeren die dorst te lessen, waar dit toch op slot van zaken, essentieel niets ongeoorloofds, maar wel het tegenovergestelde is, eenvoudig omdat vooroordeel dit verbiedt.

Niet alleen zijn industriële opleiding, maar ook zijn onderwijs in de taal van zijn Europése regeerder, is voor de naturel van onschatbare waarde. Als hij 'n ambacht aanleert, kan hij geld verdienen en fatsoenlik leven; kan hij zijn medenaturel voorzien van vele dingen die hij nodig heeft, en wordt hij, al weet hij dit zelf niet, van meer ekonomiese waarde voor staat en maatschappij.

De taal van de blanke man wil hij aanleren omdat het hem dadelik 'n verhoogde salaris waarborgt, ingeval hij in de grote steden gaat werk zoeken, en ook omdat de kennis ervan hem beschermen zal tegen bedrog of onrecht in zijn omgang met de blanken met wie hij in aanraking komt — handelaars, politieagenten, postbeambten — of wel ook bij zijn verschijning voor het hof, waar hij van een of ander overtreding van de onverstaanbare pas- of landswetten beschuldigd moge worden. Kent hij Engels, dan is zijn status meteen verhoogd bij zijn eigen natie. De naturel beschouwt het ontvangen van zulk onderwijs voordelig voor zichzelf, en kan niet verstaan waarom het is, dat terwijl andere Zendinggenootschappen in zijn omgeving hem zo geregeld dit willen geven, de Zending van de N. G. Kerk bij voortduring weigert. Langzamerhand wordt hij achterdochtig en het gevaar is 'n werkelike dat hij zijn vertrouwen in onze Zending verliezen kan. Als dat verloren is, kan men bijna zeggen, is alles verloren. Enkele van onze Christenen in Mashonaland zijn al elders gegaan voor hun industriële opleiding, omdat zij het bij ons niet konden krijgen, en als zij terug komen, worden er vergelijkingen gemaakt, en, men denkt veel, al zegt men min. Het is ook al gebeurd dat vijf van onze evangelistenleerlingen tegelijk de opleidingschool van onze zending te "Morgenster" verlaten hebben, omdat zij beschouwden dat zij niet daar degelik genoeg opgeleid werden — getuige het weinig onderricht in het Engels dat zij daar ontvingen. Dat de naturel meer sekulair onderwijs verlangt dan wij hem tot nog toe gegeven hebben, is een onomstotelik feit, hoe aanstootlik het ook al voor sommigen wezen mag!

Wij moeten tevens ermee rekening houden dat de Regering, van Rhodesia, b.v., zulks verlangt. Men geeft ons daar ruime geldelike, en ruimere morele ondersteuning, omdat men onze arbeid beschouwt als van opvoedkundige waarde. De Inspekteur van Scholen in Mashonaland klaagt in zijn rapport over het lage gehalte van ons werk, uit bloot sekulair-opvoedkundig oogpunt beschouwd. Wij moeten de Regering niet tevreden stellen enkel om de £2,000 of £2,500, die wij elk jaar ontvangen, maar vooral ter wille van de morele ondersteuning die wij krijgen, en de hulp waarop wij rekenen kunnen, en waar zonder wij maar *Ichabod* op vele van onze deuren zullen moeten schrijven.

In elk geval is het tog beter dat de Regering ons werk subsideert, dan dat wij, ten einde "vrij" te zijn, de subsidie zullen bedanken, om spoedig te zien dat de Regering zelf

het werk op zich neemt, en, zoals reeds elders in Afrika gedaan wordt, sekulaire opleidingscholen sticht, waarschijnlik door godsdienstloze mannen bestierd, ten einde Afrika van verstandelik ontwikkelde naturellen onderwijzers te voorzien, hun harten nog onbekeerd.

Wij kunnen verder gaan, en met recht zeggen, dat niet alleen de naturel zelf naar opvoeding dorst, en zijn goevernement genegen is hem in zijn behoefte te voorzien, maar ook dat de Christelike billikheid dit eist. Kunnen wij met redelikheid verwachten dat de kinderen die naar onze scholen komen, tevreden zullen zijn met bloot godsdienstig onderricht, dag na dag, en niets meer? Wij hebben van hen hun heidens geloof niet alleen, maar ook hun heidense kultuur genomen. Gaan wij hen niets beter dan machteloze onkunde laten hebben, wanneer zij met hun al gebroken hebben, en met nieuwe verwachtingen naar ons gekomen zijn?

Is het ethies recht te weigeren hen te laten delen in de voorrechten van de Christelike beschaving, enkel omdat hun huid niet blank, of hun haar niet glad is? Welk recht hebben wij om te verordineren dat de naturel voor altoos de dienaar van de Europeaan zal moeten blijven, en nooit met hem zal mogen mededingen in de strijd om het bestaan? De naturel *zal* tot ontwaking komen, of de N. G. Kerk meedoet aan zijn evangelisatie en civilisatie al dan niet — het kan niet anders, met de vele invloeden die op hem werken,— maar zal het niet beter zijn als hij tot ontwaking komt om te zien dat wij zijn vrienden zijn geweest en onbewimpeld het beste voor hem gezocht hebben?

Het hoogste argument, echter, dat wij aanvoeren kunnen voor de Christelike beschaving en dus ook voor de sekulaire en industriële opvoeding van de naturel, door God Zelf aan ons toevertrouwd, is dat de toekomst van de Kerk van Christus in donker Afrika daarmee gemoeid is. Wij kennen de naturel beter dan anderen, en Afrika is ons land, meer dan het land van anderen. Daarom is het *wij* die, langs de weg van verstandelike ontwikkeling, saam met de godsdienst die hem wederbaart, aan hem geven moeten de voorbereiding die hij nodig heeft voor zijn verantwoordelikheid in de toekomst.

'n Aantal blinde heidenen tot bekering gebracht, zullen nooit 'n zelfstandige kerk vormen, en daarom, als wij tot ons ideaal stellen zulk 'n levende Kerk van Christus in Midden-Afrika, moeten wij van stonde aan beginnen de fondamenten te leggen waarop later gebouwd moet worden, en wel door de kinderen van onze bekeerde Christenen te leren denken

en arbeiden, bij hen zelfrespekt inboezemen en hen in de gelegenheid stellen om geld te verdienen en zelfstandig te worden. Zo zullen wij 'n nieuwe nationale trots bij hen doen ontluiken en dan zullen zij ook bezield worden met het ideaal van Afrika voor Christus!

Boek en Blad.

In het tijdschrift *Nieuwe Theologiese Studiën* (2e jaargang, 7de aflevering), komt 'n artikel voor van Dr. H. W. Smit: "Iets over de waarde der Philosophie voor de Theologie," dat zeer lezenswaard is. Dr. Smit heeft een hoge dunk van de waarde der wijsbegeerte voor de theologie, doch hij overschat die waarde geenszins. Elkeen weet dat Filosofie niet nodig is ter zaligheid en dat Christelik geloof en Christelik leven mogelik zijn zonder filosofiese scholing, doch elkeen behoort ook te weten dat filosofiese scholing onmisbaar is voor de juiste schatting der geloofswaarheden. De plaats die in de Duitse Universiteiten voor de Wijsbegeerte wordt ingeruimd, is wellicht de verklaring van het diep en duidelik denken aldaar. In de onderscheiding van begrip en idee, dogma en waarheid, relativiteit en absoluutheid, tijd en eeuwigheid, vindt Dr. Smit z'n pleidooi voor onze behoefte aan de filosofie, zowel kentheorie alsook psychologie en metaphysica. "Philosophie geneest ons van intellectualisme, echte wijsbegeerte bevrijdt ons van dogmatische verstarring en leidt ons toe tot de wereld der ideeën, de levende gedachte Gods." De schrijver klaagt over de gebrekkige gelegenheid tot de studie der Wijsbegeerte in Nederland. "Dienaangaande kunnen wij van het philosophische Duitschland nog heelwat leeren, alvorens wij hier op gelijke peil zijn aangeland."

Van harte willen wij met 'n enkel woord hier aanbevelen de *Zendingschetsen* (door Ds. J. W. L. Hofmeyr opgesteld), ten gebruike bij maandelikse Zending Biduren en de vergaderingen van de Mannen- en Vrouwen Zending Bond. Afgezien van de rijke verscheidenheid van stof en de degelike inhoud dezer Schetsen voor 1920, behoren zij 'n ruim debiet te vinden omdat door hun gebruik het gevoel van samenhorigheid en geestelike eenheid groteliks zal worden bevorderd. Men bestelle 't boekje van 't Administratie-Bureau, Stellenbosch, tegen 9d. (7s. 6d. per doz.) postvrij.

Het Gereformeerd Maandblad

DEEL XXV. MAART 1920. No. 3.

Editoriaal.

Een Teken der Tijden.

Op 9 Januarie 1920 verscheen in de Kaapstad het eerste nummer van een tweetalig weekblad, "Grikwa en gekleurde bevolkings Opinie," waarvan wij nu acht nummers hebben ontvangen. Wie de redakteur van het blad is, wordt niet gezegd; daarop komt 't ook minder aan. De beweging door het blad vertegenwoordigd is blijkbaar een Grikwa-trek die in de loop van verleden jaar uit de Oostelike naar de Westelike Provincie plaatsvond onder de leiding van zekere A. A. S. Le Fleur, die zich "Grikwa Hoofd" noemt, en wiens naam gemiddeld viermaal op elke bladzijde van elke uitgave van 't blad verschijnt.

Nu schijnt het de bedoeling te wezen van de Grikwapartij om bij de Kaapse kleurlingen aansluiting te zoeken met het oog op samenwerking, en de ontwikkeling van het kleurlingras. Openlik wordt erkend dat men bij de reeds bestaande organisatie, de "African Political Organisation," geen heil verwacht, aangezien de leider ervan (Dr. Abdurahman) 'n Mohammedaan is. De beweging van Le Fleur *cum suis* geeft voor een Christelike te wezen, en wil vooral op het gebied van Kerk en School emancipatie voor de kleurling zoeken. Onder het hoofd "Kerk" wordt o.a. in het eerste nummer gezegd:

> "Hier is een gevaarlijke, noodzakelijke Zaak, waarin ons geslacht hulle toekomst bestaan. Als wij aangaat als wij heden doen zonder dat wij vorm in een lichaam dan hier zal onze val wees en Bolshievist zal de dag overwin. Het moet erkent worde dat de Zendelings kerke buiten de tijd is waarin wij nu leven. (Op de engelse bladzij heet het: "Mission Churches are out of date"). Onze geslachte is geheel verkoud en nalatig geworden aangaande hulle zendelings kerke, of wat van hulle zichzelven zal worden. Ook de voorstaners van de bruin mensen in de Kaap die zijn buitenkant van de kerken. Meesten van

de leiders is Zondags uit om te kollekt trepencies van de Insurance. Wat ver een voorbeeld ver de onkundigen Die weinig van ons geslacht wat nog naar kerken gaan is in twintig dele. Haat drijven tegen elkander. Nou hier moeten ons stappen neem om achteruit te stoten de grote beest van verdeling en onvrede onder de volk. Waarom zal ons toelaat mensen van andere rassen wie ook het zijn, om te verwekken oneenheid in onzen geslacht? De tijd is aangebroken dat wij in de belang van onzen eigen kinders toekomst om een kristen konferensie te houd. Laat ons onzen Hoofd (le Fleur) vraag om zo een konferensie te roepen. En laat ons een kristen volk worden in Eenheid en Liefde. Hoe op aarde kunnen wij tegen het Bolshiewist tegenstaan maak tenzij wij op deze belangrijke zaak tezamekom en overeenkom. Want ons jonge geslachten zal weggeveeg worden door de Oceaan ven zelfverhoging en sosialisme. Ziet toe aan het dobbel mania, drink, dagga, en God weet elke andere kwaad onder ons, als ons nu niet een beslistlijk besluit maak om ons kinderen te redden. Wat zal van ons worden weet God alleen."

Velen die dit lezen, zullen behalve de prikkeling van de lachspieren wegens zulk 'n dietse taal, geen verder indruk ontvangen. Anderen zullen de zaak mogelik kortweg beoordelen als "nog een openbaring van de Aethiopiese geest," die wij in de laatste vijftien jaren meermalen hebben waargenomen, ook bij de kleurlingen. Nog anderen zullen de hele boel eenvoudig bestempelen als 'n dwaas stuk, dat zich binnen enige maanden zal uitspelen. En toch, is hier nu niet een uiterst pijnlike openbaring van de mislukking onzer geroemde beschaving, en een ernstige uitdaging aan de veelverdeelde Kerk? Het kan nu maar "bluff" wezen, deze begaanheid van de Grikwa-kleurling beweging over een mogelike verzwelging door de Bolshevist. Doch het feit blijft dat het kleurlingras als zulks gaandeweg door de opvoeding gedenationaliseerd en door de Kerk gedenominationaliseerd is geworden, zodat dat ras vandaag noch op maatschappelik noch op kerkelik gebied enige zelfstandigheid bezit. Het is de prooi van elke omkoper en scheurmaker, en is als ras ter dood gegrepen. Tot nationale zelfstandigheid zal dat ras nooit komen, en het is voorwaar patheties om een beweging als de bovengenoemde te ontleden: Men waant zich in de weeën van een nieuwe wording, men is werkelik in de stuiptrekkingen van een wisse ondergang. Van die ondergang draagt de blanke man de grootste schuld: aan

de ene kant heeft hij de kleurling te slaafs behandeld en hem met drank verwoest, aan de andere kant heeft hij hem te zeer op de blanke leest geschoeid, zodat hij door verwaandheid bedorven is.

Of er nog enige hoop is? Alleen in de kracht van het Evangelie in de taal en naar de bevatting van de kleurling hem gebracht. Doch niet langs de weg die Le Fleur en de zijnen schijnen te willen opgaan, n.l. door de stichting van 'n nieuwe verenigde kleurling-kerk! Daardoor zal eenvoudig het getal der bestaande genootschappen met nog 'n sukkelende sekte vermeerderd worden. Onze Zendingkerk behoort zich dadelik het streven van deze beweging aan te trekken, en te zoeken de ambitie, die anderszins tot ontaarding en mislukking gedoemd is, in de banen van kerkelik verband en gezonde ontwikkeling te leiden.

* * *

De Politieke Situatie.

Over enige dagen zullen wij weten op welke wijze het nieuwe Ministerie zal zijn samengesteld. De verhouding der partijen is reeds met tamelik veel zekerheid te voorspellen. Duizendmaal jammer en onvergeeflik verkeerd zou het wezen indien de twee Afrikaner-partijen niet tot een treffen kunnen komen. Wat God bijeengevoegd heeft wordt dan door onze volksleiders gescheiden. De wereld spreekt gaarne van *odium theologicum*, mogelik omdat men op dat terrein geen *odium* verwacht. Maar het *odium politicum*, vooral van onze tijd, schijnt geen opspraak meer te verwekken. Het is vermoedelik van het wezen van de politiek. Doch die onvermijdelike wet der historie, de vergelding, zal al onzaliger uitwerking in ons volksleven hebben, indien de mannen van eenzelfde bloed, taal en traditie niet spoedig tot verzoening komen. Naar 't ons schijnt, is 't *Nu of Nooit*!

Uit Paulpietersburg deelt de heer H. W. Strumpf ons mede dat toen zijn zoon, George, op sterven lag, hij plotseling het hoofd ophief, beide armen voorwaarts en opwaarts strekte, en daarna terugviel en bezweek. "Wordt in het sterven een blik in de onzichtbare wereld geopenbaard," vraagt de geachte korrespondent. Hij meent dat wanneer de ogen sluiten voor de zichtbare dingen, zij opengaan voor de onzichtbare wereld. Mogelik kunnen nadere lezers ons dergelike ondervindingen meedelen?

Het Gezag van de Heilige Schrift.

(INAUGURELE REDE VAN PROF. DR. B. B. KEET.)

(Slot.)

Tegenover de oppervlakkigheid van het rationalisme staat Kants kritiek in haar goed recht, doch wanneer het nu waar is, dat er uit de zinnelike waarneming en de redewaarheden niet mag gekonkludeerd worden tot de bovennatuurlike waarheden, dan behoeft hieruit nog niet te volgen dat de geestelike, eeuwige dingen hoegenaamd niet gekend kunnen worden. De Heilige Schrift leert ons dat God Zichzelf aan de mens geopenbaard heeft, in aansluiting aan ons menselik verstand dat door de zonde verdorven is. Niet dat wij 'n volkomen adaequate kennis van God ontvangen — dat kan God alleen van Zichzelf hebben — maar ook niet een bloot symboliese kennis, doch werkelike kennis die bij ons menszijn past. De biezondere openbaring is wezenlik iets geheel nieuws dat in onze zondige toestand ingrijpt, en toch is zij niet aan onze menselike natuur zo vreemd, dat er geen aanrakingspunt kan gevonden worden. Integendeel, zij komt ons juist de enige troost en zaligheid bieden welke aan onze verdorvenheid beantwoordt.

Als men nu zegt dat die waarheid niet anders dan door het bewustzijn ons eigendom wordt, dan zegt men iets dat vanzelf spreekt. Maar daaruit mag niet afgeleid worden, dat het bewustzijn de bron of de grond is van die waarheid, of ook dat er niets tot hiertoe onbekends en nieuws, wijl bovennatuurlik en boven de bevatting van het zondig hart uitgaande, kan medegedeeld worden. De objektieve heilsdaden en heilsfeiten, de woorden, tekenen, wonderen zijn niet uit ons bewustzijn, maar komen van buiten tot ons ; doch dit zegt nog niet, dat zij niet bij ons bewustzijn kunnen aansluiten, daarin kunnen gedragen worden. En hierin juist komt het goddelike van Gods Woord tot openbaring, dat het bij onze menselike toestanden zich aansluit, doch tevens zich altijd als hoog boven ons verheven laat gevoelen, gehoorzaamheid eisende, omdat het meer dan 's mensen woord is. Bij alle theologie, die van 't religieus bewustzijn of de ervaring uitgaat, ontbreekt dit objektief karakter. Niet alleen moet elkeen voor zichzelf uitmaken wat hij voor Gods Woord houden zal of niet, doch ook de meest bekende waarheden

uit de Schrift zullen moeten prijs gegeven worden, omdat zij nooit objekt van direkte ervaring kunnen zijn, zoals b.v. de waarheden die in de Apostoliese Geloofsbelijdenis worden beleden. Wij hebben hier in formele zin hetzelfde verschijnsel dat wij op materieel gebied zien in de strijd tussen de absolute soevereiniteit van God en de vrije wil van de mens, tussen Augustinianisme en Pelagianisme, Calvinisme en Arminianisme, wat ten slotte het verschil betekent tussen het theisme aan de ene kant en Deisme en Pantheisme aan de andere kant.

Het christelik geloof aangaande de inspiratie der Schrift zoals dat uitdrukking vindt in bijna alle belijdenisschriften, is dat van 'n biezondere werking des Heiligen Geestes, welke niet gelijk te stellen is met Zijn verlichtende werkzaamheid in het hart van alle gelovigen. Zij is ook iets anders dan de openbaring, hoewel zij hiervan niet gescheiden is. Achter en voor haar ligt de ganse openbaring van God, die in het paradijs begint en bij de toekomst des Heren eindigt. Elke openbaring is niet neergeschreven (Joh 20 : 30 ; 21 : 25) ; profeten als Elia en Elisa, apostelen als Thomas en Nathanaël hebben niets geschreven dat in de Schrift opgenomen is, terwijl anderen die geen openbaring hadden ontvangen toch schrijvers b.v. van historiese boeken zijn geweest. De inspiratie is dus iets eigensoortigs. Ze is "de biezondere werkzaamheid des Heiligen Geestes waardoor de schrijvers het Woord Gods zuiver en onvervalst aan de kerk aller eeuwen hebben kunnen overleveren."* Ze is echter niet mechanies op te vatten als de afkondiging van bovennatuurlike leerstellingen of van 'n codex van wetsbepalingen, die uit verband met het natuurlik leven staan. Ook zijn de schrijvers niet van hun persoonlikheid beroofd, boven hun tijd uitgelicht en als bewusteloze instrumenten door de H. Geest gebruikt. Dat was soms de beschouwing onder de oudere theologen. Doch hiertegenover moet de organiese opvatting van de inspiratieleer weer in ere worden hersteld. Zij hangt weer ten slotte saam met de ganse theistiese wereldbeschouwing. De mens wordt door de werking des Heiligen Geestes niet veranderd in zijn wezen, doch zijn identiteit wordt geheiligd en gebruikt. De Schrift laat ons hierover niet in het duister. Profeten, apostelen en anderen spreken zelf ; zij denken, onderzoeken, halen uit hun herinring op, schrijven, maken gebruik van hulpmiddelen die tot het schrijven moeten dienen. Zij verschillen in taal en stijl,

* *Bavinck:* Geref. Dogmatiek (I. p. 500).

en maken gebruik van proza en poëzie, epos en drama, brieven, geschiedenis, gelijkenis en fabel. Zij treden op in verschillende eeuwen en openbaren de kenmerken van hun tijd. In al die verschillende geschriften, waar wij de tekening vinden van gedachten niet alleen, maar ook van daden, personen, symboliese handelingen, geschiedenis, zijn het mensen die spreken. En toch getuigt de Schrift even duidelik dat de ganse openbaring daar neergelegd Gods Woord is. Niet alleen zijn de enkele uitspraken die zich aandienen als rechtstreeks uit de mond des Heren komende geïnspireerd, doch ook de menselike zonde en de leugen van Satan, voorzover het de juiste optekening der werkelike toestanden betreft, en ons de feiten veralgemeend en verduurzaamd in schrift weergeeft, zijn geïnspireerd. Alles heeft in de H.Schrift betekenis, niet in die zin alsof elk woord, ja elke letter en letterteken op zichzelf van God ingegeven zou zijn met 'n eigen betekenis — dat is de mechaniese opvatting — maar organies op de plaats en in het verband waarin het voorkomt. De H.Schrift vormt één groot geheel en wil als zodanig verstaan worden. En in die zin heeft de inspiratie niet alleen betrekking op de zaken, doch ook op de woorden van de H. Schrift, want met het woord wordt ook de betekenis gegeven. Het geval uit de kerkgeschiedenis van de strijd tussen de Homoousianen en de Homoiousianen bewijst dat met één enkele letter zelfs eeuwige waarheden zijn gemoeid. Organies beschouwd heeft alles in de Helige Schrift zijn goed recht, zelfs daar waar Paulus aan Timotheus schrijft dat hij zijn reismantel met de boeken, inzonderheid de perkamenten moet meebrengen, welke hij te Troas gelaten had. Natuurlik liggen sommige dingen verder van het centrum dan andere, zoals b.v. de vraag naar wie of Mozes' schoonvader geweest is. Maar gelijk door het lichaam één leven klopt, en naar het woord van *Hodge*, dat leven op 'n andere wijze in de haren van het hoofd werkzaam is dan in het brein, zo ook is het in de Schrift één Geest die door het geheel ademt ; en toch zal die Geest hier op 'n andere wijze werkzaam zijn dan daar.

De miskenning van dit organies karakter der Schrift heeft geleid tot allerlei opvattingen, vooral met betrekking tot de verklaring van de inhoud der Schrift. Misschien is het eerste voorbeeld van zodanige miskenning te vinden in het gebruik dat de Satan van de Schrift maakte, toen hij onze Heer in de woestijn verzocht. Tegenover zijn "er is geschreven," stelde de Heiland "er is wederom geschreven";

tegenover de mechaniese, reglementaire opvatting, de beschouwing van de Schrift als 'n histories en organies geheel, waar de uitspraken niet los van elkander staan, maar in verband met elkander worden gebracht. Dezelfde splinterige opvatting van het woord Gods leidde de Roomse kerk, bij monde van haar grote geleerden als Lombardus, Thomas en Bellarminus tot zulke zonderlinge schriftverklaring als die van de twee zwaarden in Gethsemane, om de geestelike en wereldlike macht van de Paus te stutten, en tot de aanhaling van *Job.* 1 : 14 om de leer van de *fides implicita* te steunen. Daar staat n.l. : "De runderen waren ploegende en de ezelinnen weidende aan hun zijde. De runderen zouden dan de ontwikkelde gelovigen zijn en de ezelinnen de eenvoudige leken. Op deze wijze komt de Schrift niet tot haar eer, doch alleen wanneer zij in haar ganse samenhang wordt gelezen en verstaan. Hiermede wordt echter niet bedoeld, dat er geen afzonderlike delen, ja zelfs verzen in de Schrift zijn, die op zichzelf zo duidelik en eenvoudig spreken dat zij genoegzaam zijn om de juiste betekenis te leveren, maar wel dat zelfs deze duidelike uitspraken 'n veel rijker en dieper betekenis ontvangen, wanneer zij niet los op zichzelf doch in verband met de gehele Schrift worden gelezen. Voor rekening van onze menselike denkarbeid blijft er veel over ten einde de Schrift recht te verstaan. De Heilige Schrift komt alleen dan tot haar volle eer, wanneer niet alleen afzonderlike teksten als *loca probantia* worden aangehaald, maar wanneer de waarheid in haar ganse samenhang uit de Schrift wordt geput en ontwikkeld. Zo wil zij zelf beschouwd worden en niet als 'n wetboek van reglementen en artikelen ; en met dat waarvoor zij zichzelf aandient, moet rekening gehouden worden, anders wordt een vreemd beginsel toegepast, dat met haar stof niet in overstemming is. Dit komt vooral uit in de geschiedbeschrijving, welke 'n eigenaardig karakter draagt. Ook hier hebben wij geen notariële akte of preciese dokumentering van op elkander volgende gebeurtenissen, naar de erkende regelen van de historiese wetenschap. De geschiedenis welke wij in de Schrift vinden is heilsgeschiedenis ; zij heeft een eigen *tendenz*, en rangschikt haar stof in overeenstemming met haar karakter als *historia revelationis*. Zij ontwikkelt de gedachte welke in en door de geschiedenis wordt geopenbaard en staat alzo veel nader tot de hedendaagse geschiedfilosofie dan tot de oude annalen-geschiedenis. Doch zij is daarom niet minder waar ; misschien daarom juist meer waar, hoewel notarieel minder

juist. Dr. Kuyper maakt het duidelik met 'n analogie. "Geen fotografie geeft de mens naar waarheid weer, ook al is elk haartje nauwkeurig weergegeven. Een kunstchilder doet anders ; hij telt niet hoeveel haartjes op het hoofd zitten, maar vat de idee, lokt een beeld uit de verschillende posities van de mens en schildert dat. Nu is het beeld niet zo notarieel nauwkeurig, maar wezenlik is het veel juister dan dat stomme fotografiese portret" (T.a.p. p. 91). Daarom kunnen bij de verschillende evangelieschrijvers Jezus bij één en dezelfde gelegenheid woorden in de mond worden gegeven, die niet precies dezelfde zijn ; en hoewel hij die vormen natuurlik niet tegelijk heeft kunnen bezigen, kan daardoor toch een juiste indruk gegeven zijn van wat Hij gezegd heeft. De schilderij is meer waar dan de fotografiese momentopname. Daarom ook kunnen Jezus en Zijn apostelen uit het Oude Testament somtijds de Hebreeuwse tekst, soms de Septuagintiese vertaling, soms geen van beide citeren en nochtans 'n juiste aanhaling doen ; ja zelfs kan Mozes in Deuteronomium 'n wijziging aanbrengen in de vorm van de tien geboden, zoals in Exodus op de tafel geschreven, zonder de waarheid en juistheid van het gebod in het minst te schaden. Alleen bij 'n mechaniese opvatting der Schrift leveren deze dingen 'n onoverkomelik bezwaar. Met de organiese beschouwing, aan de andere kant, zullen vele bezwaren tegen de inspiratie der Schrift verdwijnen, zoals die welke ontstaan uit de vermeende tegenstrijdigheden, het verlies van de oorspronkelike handschriften, de varianten, korrupties en andere dingen meer. Niet dat wij alle bezwaren zullen oplossen, doch wij zullen te beter verstaan, waarom wij bij deze bezwaren niet kunnen blijven staan en wachten totdat alle raadselen zijn opgelost. Wij mogen evengoed weigeren te eten, voordat wij al de bestanddelen van ons voedsel kennen, en al de werkingen daarvan in ons lichaam begrijpen ; of weigeren ons te laten beinvloeden door het weldadig groen van onze prachtige eiken, omdat er enkele dorre bladeren aan zitten. De Heilige Schrift komt tot ons niet als 'n volmaakt boek, maar zoals de Christus komt zij in de gelijkheid des zondigen vlees. De organiese inspiratieleer staat op één voet met die van de vleeswording van Gods Zoon. "Beide malen komt het Woord van God tot ons, maar in de kribbe als Immanuel in de wereld van ons leven, in de H. Schrift als Immanuel in de wereld onzer gedachten en voorstellingen. Beide openbaringen van het Woord horen bijeen, gelijk ons leven en het bewustzijn van ons leven bijeen horen."* "En

* *Kuyper:* Dictaten Dogmatiek (II. p. 75).

zoals Christus in dienstknechtgestalte, zonder gedaante of heerlikheid was, zo ook is het woord, de openbaring Gods ingegaan in het natuurlike, in het leven en de historie van mensen en volken, in alle menselike vormen . . . . Het woord is Schrift geworden en heeft als Schrift aan het lot van alle schrift zich onderworpen" (Bavinck.) Daarom spreekt ze ook in de gewone taal, welke naar de maatstaf der litterariese kritiek misschien ver beneden de hoogste voorbeelden der letterkunde zal staan, maar ze is 'n boek voor het leven, voor de eenvoudige en ongeleerde zowel als voor de wetenschappelike en geleerde. Zij wil niet 'n standaardwerk in kunsten of wetenschappen zijn, maar het boek der openbaring, de gids op de heilsweg, het Woord van God tot de arme, verloren mens. Als zodanig dient zij zichzelf aan, en als zodanig moet zij aangenomen of . . . verworpen worden. Er is hier geen middenweg mogelik. Het Radicalisme dat reeds vaarwel gezegd heeft aan de bemiddelende eksegese der liberalen, die de Schriftinspiratie prijsgeven, maar de Christus nog willen behouden—'t Radicalisme komt almeer tot de erkenning dat de Schrift zelf haar inspiratie leert, nagenoeg op de wijze waarop dit in de belijdenisschriften wordt uitgedrukt. En daarom verwerpt het Radicalisme de inspiratieleer met de Schrift, en staat principieel tegenover elke openbaring in biezondere zin. Er is ook geen ander weg; óf de Schrift is dat waarvoor zij zich uitgeeft, óf zij is het niet. Historiese kritiek, wanneer zij geoorloofd is, kan alleen van de organiese inspiratieleer uitgaan. Elk ander maatstaf doet geweld aan de feiten zoals zij vòòr ons liggen. En aangezien datgene wat God ons in de Heilige Schrift beveelt te geloven en te beleven zo ingeweven is in heel de Schrift, zo zal het onderzoek naar de historiese, geografiese en maatschappelike faktoren de betekenis van dat organies geheel te beter doen uitkomen.

In de hierboven uiteengezette zin is de Heilige Schrift, en zij alleen, de enige bron en norm van de theologie. Er is geen ander bron van onze kennis aangaande de zaligmakende genade van God in Christus. De Heilige Schrift brengt alzo haar eigen gezag mede en is, naar analogie van de gewone stof die door de ervaring in ons bewustzijn wordt ingedragen, geloofwaardig in zichzelf. Reeds Calvijn wees op deze analogie tussen de *prima principia* of axiomata der wetenschappen en de *autopistia* der Heilige Schrift. Zoals gene op geen uitwendig gezag steunen, geen dieper grond voor hun geloofwaardigheid bezitten dan wat in hen zelve gelegen

is, zo ook staat de Heilige Schrift als met haar eigen gezag bekleed, als 'n axiomatiese waarheid, die op geen ander grond rust. Doch dan rijst de verdere vraag naar onze zekerheid dienaangaande. Zekerheid bij ons kan de Heilige Schrift alleen langs onmiddellike weg verkrijgen, niet langs de weg van redenering of apologetiek. Dat is trouwens de enige manier waarop axiomata ons toespreken. Anders komt in de plaats daarvan te staan 'n ander gezag, het gezag der wetenschap. En hoe rijke vruchten de wetenschap ook voor het leven moge hebben afgeworpen, wij hebben hier 'n veel vaster grondslag nodig, dan 'n professoren-Christus en 'n universiteiten-Christendom. Bovendien leidt deze methode tot 'n ondragelik klerikalisme der wetenschap, dat in de grond der zaak de vrijheid van de Christenmens vernietigt.

De Reformatie heeft als geheel beleden dat het middel waardoor wij tot die zekerheid komen het getuigenis des H. Geestes is. (*Testimonium Spiritus Sancti*). Bij Luther, Melancthon en Zwingli komen slechts enkele uitspraken dienaangaande voor, doch vooral Calvijn heeft dit dogma breed ontwikkeld beide in zijn Institutie en in zijn uitleg van 2 Tim. 3 : 16, 17. Naast het gezag van de Schrift als *principium externum*, kreeg dit getuigenis des H. Geestes aangaande de waarheid van de Schrift in onze harten, in de theologie de karakterisering van *principium internum*. Dit getuigenis des H. Geestes is wezenlik onderscheiden van de inspiratie. Het staat in verhouding hiertoe, zoals de menselike geest tot het voorwerp van de kennis. Die kennis komt niet voort uit het subjekt, maar wordt gegeven in de wereld der objektieve verschijnselen. Elkeen komt zo tot kennis van die wereld ; hij schept de waarheid niet, doch erkent en aanvaardt haar slechts. En zoals de kennisakte van de mens niet verklaard doch hoogstens bij benadering beschreven kan worden, zo is het ook met het getuigenis des Heiligen Geestes aangaande de Schrift. "De band der ziel aan de Schrift als het Woord Gods ligt achter het bewustzijn ; hij is mystiek van aard, evenals het geloof aan de principia in de verschillende wetenschappen."† De werking des H. Geestes, om ons tot zekerheid aangaande de waarheid en het gezag der Schrift te brengen, is even of nog meer onbegrijpelik dan de mystieke aktie welke ons de natuurlike dingen doet kennen. Eigenlik is de zekerheid die wij ontvangen aangaande de wereld der objekten buiten ons ook 'n werking des H. Geestes. Hier geschiedt op natuurlik terrein wat ook

---

† *Bavinck:* Geref. Dogmatiek (I. p. 634).

in het rijk der genade gebeurt. Natuur en genade zijn niet van elkander gescheiden ; zij komen beide uit de hand van de Schepper van 't heelal, die tegelijkertijd de genadige Vader is van onze Here Jezus Christus. Uit die eenheid in God is de werking des Geestes op beiderlei terrein te verklaren.* De analogie kan nog verder doorgevoerd worden. Zoals de laatste zekerheidsgrond van onze algemene kennis zich uitstrekt niet naar elk objekt in het biezonder, doch alleen omtrent de laatste gronden zekerheid verschaft, zo ook strekt het *testimonium Spiritus Sancti* zich niet direkt uit tot alle objektieve heilswaarheden, doch alleen tot de gronden, de prima principia, de waarheid in haar kern ; en van daaruit, en in verband daarmede, tot alle objektieve heilsfeiten. Het getuigt voor de waarheid Gods in haar middenpunt; het geeft ons de hoogste zekerheid, opdat wij van daar uit de afgeleide zekerheid kunnen deelachtig worden. Ook staat het getuigenis des H. Geestes niet geïsoleerd van alle andere werkingen des Geestes. Het is geen nieuwe openbaring die van buiten tot ons komt, maar staat in onlosmakelik verband met het kindschap der gelovigen. Het *testimonium Spiritus Sancti* is in de eerste plaats 'n verzekering dat wij kinderen Gods zijn, en tezamen daarmede dat de Heilige Schrift waardoor dat nieuwe leven ons deel geworden is, Gods Woord is. Terzelfdertijd dat Gods Geest in het hart zijn wederbarend werk doet, bindt hij ook de gelovige aan de Schrift als Gods Woord. Hoewel het niet op dezelfde wijze en in dezelfde graad tot alle gelovigen komt, toch is het 't deel van alle gelovigen, onmiddellik en onwederstaanbaar. Dat het niet altijd even sterk getuigt, is niet te wijten aan zijn wisselvalligheid, doch aan de schommelingen van ons geloof dat niet altijd even helder is. In de gelovige blijft er altijd, zolang hij op aarde is, 'n dualisme van de oude en de nieuwe mens, daarom zal ook bij die zekerheid welke de H. Geest in ons werkt aangaande de goddelikheid der Schrift, groei, voortgang, versterking zijn. Het christelik leven valt zeer dikwels ver beneden het ideaal ; het ideaal zelf behoudt zijn werkelikheid. En hierbij komt nog, dat de enkele gelovige zich maar uit 'n klein deel der Schrift voedt. De Schrift

---

* *Vgl.* het zeer interessant en verdienstelik werk van *Dr. V. Hepp : Het Testimonium Spiritus Sancti*—Eerste deel : *Het Testimonium Generale.* Kampen J. H. Kok, 1914. Hij komt tot de volgende conclusie : "Het testimonium generale is die onmiddellike en onwederstandelike werking van de H. Geest, waarin Hij tot en in de menselike geest getuigenis geeft aan de waarheid in haar centrum, en daardoor in ieder mens een onomstotelike zekerheid doet geboren worden. Of philosophies gesproken : het testimonium generale is de laatste zekerheidsgrond onzer kennis."

is gegeven aan de kerk van alle eeuwen, en het getuigenis des H. Geestes strekt zijn werking uit over heel de kerk in haar ganse verloop.

Tegen dit leerstuk is de bedenking ingebracht, dat op deze wijze elke openbaring en ieder bijgeloof bewezen of ook niet bewezen kan worden. Zo zou b.v. de Mohammedaan ook zijn geloof in de Koran kunnen rechtvaardigen. Dit kan echter niet vermeden worden. Geen enkel geloof gaat uit van 'n neutraal standpunt, zelfs het ongeloof niet, dat evenzeer zaak van het hart als van het hoofd is. Het gaat hier om 'n strijd der beginselen, en de vraag is enkel welk beginsel het ware is. Minstens kan de gelovige ter verdediging van zijn beginsel evenveel bijbrengen, als de ongelovige voor het zijne. Bovendien vergete men niet, dat dit getuigenis des H. Geestes ons niet van ons natuurlik denken en voelen losmaakt : *gratia non tollit naturam.* En wanneer men op hoger standpunt zich bevindt, kan men het lagere vatten en beoordelen, wat in het omgekeerde geval niet mogelik is.

Zo treedt dan de Heilige Schrift in haar eenheid vóòr ons met goddelik gezag op en legt voor ons de openbaring van God neer, welke in Christus Jezus haar hoogtepunt bereidt. Het is hier de plaats niet om in het netelig canonies vraagstuk in te treden. Wel volgt er echter uit dit beginsel, dat het antwoord op de vraag naar de canoniciteit principieel in de H. Schrift zelve moet worden gezocht. Christus en de apostelen beschouwen de Schrift als zulk 'n eenheid ; en voor het Nieuwe Testament zal hetzelfde beginsel moeten beslissen. Zo hebben de Hervormers de canon beschouwd, bijname Calvijn, die verklaarde dat de kerk door haar aanvaarding van de canoniese boeken geen enkel deel authentiek maakte, doch slechts de waarheid van Gods Woord erkende. De laatste grond voor de beslissing van de omvang der Schrift ligt ten slotte in de Schrift zelf, en wordt in het bewustzijn der kerk door het *testimonium Spiritus Sancti* tot zekerheid gebracht. Ook hier moet erkend worden dat de canoniciteit in het ene deel niet even duidelik is als in het andere, doch daarmede wordt het feit zelf niet ontkend. De geschiedenis van de kanon bevestigt deze opvatting. Op de Synoden van *Laodicea* (360), *Hippo Regius* (393) en *Carthago* (397) werden de canoniese schriften niet voor de eerste maal voor gezaghebbend verklaard, doch werd slechts het feit geregistreerd, dat zij reeds lang gezag hadden, zoals Zahn tegenover Harnack duidelik heeft aangetoond.

De Rooms-Katholieke Kerk belijdt dat de canoniciteit van de Schrift uitsluitelik op het gezag van de kerk rust, welke die Schrift voor geïnspireerd verklaarde. Tegenover hen en tegenover alle rationalistiese, spekulatieve, ethiese en ervarings theologen die de grond van onze zekerheid buiten de canon zoeken, leggen wij dit beginsel neer, dat de canon zijn erkenningsgrond in zichzelf heeft.

Eindelik hangt de gehele zaak van de erkenning van het gezag der H. Schrift af van onze al of niet erkenning van het feit dat wij zondaren zijn, verduisterd in verstand en hart beide, en onbekwaam om 'n oordeel uit te spreken in de dingen van de ware godsdienst. De H. Schrift ontzegt ons ook doorgaans het recht om onszelf als rechters tegenover haar op te werpen ; veeleer daagt zij ons voor haar rechtbank en veroordeelt ons in onze dwaasheid en schuld. Het autoriteitsbesef loopt evenwijdig met het zondebesef. En beide is het werk van één en dezelfde Geest. Eindelik moet nog worden gememoreerd dat de Heilige Schrift geen doel in zichzelf is, doch slechts middel en instrument tot een doel n.l. dat God Zijn heerlikheid in al Zijn schepselen openbare door Jezus Christus onze Heer. In het *regnum cioriae*, wanneer zij haar dienst verricht heeft, valt zij weg met haar zwakheden en onvolmaaktheden, opdat God alles zij en in allen.

De theologie welke dit standpunt handhaaft is beschuldigd geworden van bekrompenheid en repristinatie. Wij laten ons deze beschuldiging welgevallen, mits men niet vergeet dat elke beginselvastheid (waar dus ook de beoefenaren der theologie zoals van elke wetenschap gebonden zijn aan hun stof) 'n zekere mate van bekrompenheid medebrengt. Het gaat hier om de feiten en de verklaring van die feiten. En dan blijkt het uit de resultaten, dat deze beschouwing (zover is het er vandaan dat het 'n blote toestemming van het verstand tot de overgeleverde leerstellingen is) 'n veel rijker geestelik leven als vrucht heeft, dan de zogenaamde "moderne" theologie, welke lijdt aan poverheid van denkbeelden, en de kiemen van de dood voor alle theologie in zich draagt. En daarbij moet de klacht ons van het hart, dat hoewel de geleerde beoefenaren van de "moderne" theologie nog wel 'n geestelike rijkdom mogen bezitten, welke zij te danken hebben aan de overgeleverde gedachten en begrippen, voor 'n groter deel dan zij gaarne willen erkennen, de brede massa's door die geleerde godsdienst altijd meer van de schatten van Gods Woord beroofd worden.

Op deze grondslag wil ik het hoogleraarsambt aan onze Theologiese Kweekschool aanvaarden, en sluit mij alzo in formele zin aan bij wat in zijn sluitingsrede, op zo diepzinnige en krachtige wijze, mijn voorganger en leermeester, Prof. de Vos, in materiële zin over de leer der predestinatie heeft voorgedragen. Ook de Schrift is gepredestineerd, is onomstotelike waarheid Gods, zonder dat daardoor nog de persoonlikheid der *auctores secundarii* wordt opgeheven, en de vrijheid van de mens vernietigd. En de predestinatie, in materiële zin, is met het oog op onze menselike, zondige, toestanden, zoals wij die in werkelikheid kennen en beleven, en met het oog op de wijze waarop het Gode behaagd heeft Zich aan de mensheid te geven, zonder de predestinatie der H. Schrift niet denkbaar.

Godsdienstige Stromingen van de Twintigste Eeuw.

(Ds. H. Pienaar, Senekal.)

IV.

HET CHRISTENDOM.

In het begin van deze eeuw werden er gepubliceerd Harnack's "Vorlesungen über das Wesen des Christentums." Deze voorlezingen werden door Harnack, 'extempore' te Berlijn geleverd, hebben zeer grote opgang gemaakt en zijn door zijn geestverwanten hooggeroemd. Geen wonder, want Adolf Harnack staat als geleerde, als theoloog en denker, onder de allereersten van zijn tijd. "Harnack," zegt Dr. Sanday, "can be compared only to himself." Dat staat gelijk met: hij heeft geen weerga.

Harnack behoort tot de school van Ritschl. Tot die school van theologen, die trachten de godsdienstige vraagstukken op te lossen, niet langs de weg van de metafysika en het bovennatuurlike; maar door 'n beroep te maken op de geschiedenis van het verledene en op de feiten van het dagelikse leven.

WAT IS HET CHRISTENDOM?

Het antwoord is niet zo gemakkelik. Wij verwachten geen antwoord van de onderzoeker van de wetenschap en van de filosofie, die ook niet ingewijd is, en zeer goed ingewijd is in de dingen die het Godsrijk aangaan. Om 'n oordeel te kunnen vellen over het Christendom, moet men weten wat het is. Dat is 'n eerste vereiste. En het antwoord op de vraag hierboven, waarnaar men vandaag zoekt, moet 'n antwoord zijn, zo zegt men, dat beantwoorden zal aan de kennis en het licht en de behoeften van de tijd. Harnack geeft 'n antwoord op de vraag hierboven. In verband daarmee, toont hij aan welke plaats de Christus in de geschiedenis van het verleden heeft ingenomen, en welke veranderingen de christelike waarheden of liever de beschouwingen daaromtrent hebben ondergaan.

Het antwoord van Harnack op de vraag: Wat is het Christendom? is, kort en duidelik: het Christendom is enkel en alleen Jezus Christus. Niks meer, niks minder. Het was 'n fout, zo beweert men, het Christendom te willen opbouwen op de leer en woorden van de Christus, of men ook nu al die woorden recht interpreteert of niet. Het Christendom is Christus. En om het Christendom te verstaan, moet men Christus verstaan. En zijn grote autoriteit in dezen zijn dan de drie synoptiese Evangeliën. En zeker heeft hij veel gedaan om de vertrouwbaarheid en autenticiteit van die Evangeliën op de voorgrond te brengen en voor altijd vast te stellen. Harnack vindt in deze Evangeliën voral drie dingen, die niet kunnen worden aangetast. (1). De duidelike leer en beginselen door de Christus neergelegd en de toepassing daarvan. (2). 'n Helder portret van het leven van de Christus, zoals Hij het heeft geleefd en geopenbaard in de volbrenging van Zijn heilige roeping. (3). De machtige en blijvende invloed en indruk, die de Christus op Zijn discipelen heeft gehad en gemaakt, 'n indruk, die zij op anderen hebben overgedragen.

In de leer zoals neergelegd in de Evangeliën, vindt Harnack drie hoofdideeën. Het eerste is dat van het "Koninkrijk Gods." Koninkrijk Gods, zegt Harnack, is de innerlike betrekking tussen God en de ziel. De band tussen God en de ziel is God zelf, 't is God inwonende in de ziel. En dat is het Koninkrijk Gods. Het tweede idee is dat van het algemene "Vaderschap" Gods. God is de Vader van de mens. En daarom is de mens van oneindige waarde. Het

derde idee is dat van de "Liefde." De grondtoets, het diepste motief van ons doen en laten is en moet zijn de liefde. Dit heeft de Christus geleerd en geleefd.

In de Apostoliese Kerk vindt Harnack vier hoofdfaktoren. (1). De levende, opgewekte Christus. (2). De vrije toegang tot God voor elkeen, zonder aanzien des persoons. Alle priesterschap is uit het Nieuwe Testament verbannen. (3). Het algemene broederschap. Geen hierarchie. Allen één en gelijk in Christus. (4). Heiligheid des levens.

In het tweede gedeelte van zijn "Vorlesungen" behandelt hij op zeer interessante en treffende wijze de veranderingen, die het Evangelie heeft ondergaan in de loop van de historie. Hij toont, echter, duidelik aan, dat het Evangelie in de kern ervan onveranderlik is en onveranderd is gebleven.

Harnack is 'n schitterende theoloog, 'n brilliante denker en 'n groot geleerde. Wij voelen ons klein, zeer klein, tegenover deze reus. En toch, ten spijte van al het treffende, dat door hem op zo treffende wijze wordt gezegd, sluimert er veel gevaar in de schone gezegden en denkbeelden van Harnack. En Harnack heeft vele volgelingen gemaakt.

In de beschouwingen dan van Harnack over het wezen des Christendoms hebben de leerstukken over, o.a., de erfzonde, de Godheid van Christus, de drieëenheid, de verzoening, het sakrament, enz., geen plaats. Vandaar dat deze beschouwingen ook door de Joden worden gehuldigd. Het wezen van het Christendom bestaat voor Harnack daarin, dat God onzer aller Vader is, en wij allen Zijn kinderen zijn. En dat is aan ons bekend gesteld door de komst en het leven en de leer van de historiese Jezus. Alles wordt teruggeleid tot de Jezus van de Evangeliën. Met die Jezus moet men bekend worden. Naar Zijn woord en leven, zoals in de Evangeliën geopenbaard, moet men leven en doen, dan wordt men kind van God. Christus, zoals Hij ons door de Apostelen voorgesteld en gepredikt wordt, wordt helemaal opzijde geschoven. Er wordt scheiding gemaakt tussen de "historiese Jezus" (Jezus van de Evangeliën) en de "apostoliese Christus" (Christus zoals de Apostelen Hem voorstellen). Hierop komen wij terug in ons volgend stukje.

Kerk en Staat.

(Dr. H. A. Lamprecht.)

INLEIDING.

Al dadelik moet aangestipt worden, dat dit schrijven volstrekt geen aanspraak maakt op een volledige behandeling van dit belangrijk onderwerp. De uitgebreidheid van het onderwerp zowel als het gebrek aan de nodige lektuur maakt een volledige behandeling — altans voor de schrijver — nagenoeg onmogelik.

Doel van dit schrijven is niet om enige propagandawerk te doen. De schrijver vraagt niemand om zijn zienswijze over te nemen. Hij wil zelfs de dromer niet tot ontwaking en ontnuchtering wekken. Het onderwerp zelf is van zoveel belang, dat het der moeite waard is om daarover na te denken en als zodanig ook na te vorsen. Als de schrijver slechts belangstelling in dit onderwerp heeft gewekt — al verschilt men ook van opinie — dan is zijn doel bereikt.

Menings-verschil! Wie de historie van de Ned. Geref. Kerk hier te lande naleest, komt *nolens volens* tot de gevolgtrekking, dat men het over de verhouding van Kerk en Staat nooit eens was. De vele "Kerkzaken" — vroeger wegens het Liberalisme en nu wegens staatkundige verwikkelingen — die door de civiele hoven moesten worden uitgemaakt, zijn daar genoegzaam bewijs voor. En wat meer is, deze uitspraken waren soms zó ingrijpend en voor een oningewijde soms schijnbaar zó tegenstrijdig, dat men noodwendig moest vragen: Wat dan is de zuivere verhouding tussen Kerk en Staat?

Deze kwestie heeft overwegend belang, niet slechts omdat uit de verhouding van Kerk en Staat als van zelf voortvloeit, dat de Kerk een macht in de wereld is waarmee de Overheid heeft rekening te houden en op goede voet te blijven; maar ze heeft ook en vooral belang omdat men de verhouding tussen Kerk en Staat niet kan bepalen of men moet weten hoe hij Kerk en Staat beschouwt. Wie de verhouding tussen Kerk en Staat wil aanwijzen, belijdt ook daarmee zijn kerkelike en staatkundige beginselen. Zijn staatsbegrip, rechtsbegrip en kerkbegrip wordt openbaar naar de relatie die hij zich stelt tussen Kerk en Staat.

Belangrijke vragen duiken overal op. Op wie rust de verplichting om de beginselen voor het rechtsgebied aan te geven? Op de filosoof, de jurist, de theoloog? Men is het

hierover nooit eens geweest. De filosofiese richtingen kunnen uit de aard der zaak hier niet tot het doel leiden. De filosofie heeft geen gevoel voor de Kerk en heeft haar nooit gewaardeerd. Bij Kant en Fichte komt de Kerk wel voor als een bruikbaar middel voor de voorlopige opvoeding van de volksmenigte, maar dan ook maar totdat het doel is bereikt. Bovendien vat de filosofie de Overheid als het absolute op, en is juist daarom niet in staat om de zuivere verhouding tussen Kerk en Staat aan te wijzen. Voor de jurist heeft deze kwestie meer rechtstreeks belang. Hij toch moet de beginselen aanwijzen waaruit de rechtsordening en het Overheidsbestuur opkomen. Hij is geroepen om het opkomen, het ontwikkelen, het verklaren, en het toepassen van deze beginselen na te gaan. Het rechtsgebied wordt vaak beschouwd als uitstekend juridies gebied. Edoch, waar moet men heen om de oorsprong van het recht en het gezag te vinden? Is het de theoloog niet opgedragen om God als de Oorsprong aan te wijzen? Hoe het ook zij, de verhouding tussen het recht op aarde en het recht Gods; de verhouding tussen het bestuur van de Overheid en het bestuur Gods; tussen de rechtspleging in de Staat en de Kerkelike tucht; de wederzijdse verhouding van Overheid en Kerk mag door de theoloog niet worden geïgnoreerd.

En hier zij het opgemerkt, dat het wel terdege afhangt van de geestesrichting van de theoloog. Wie Methodist is, heeft, dieper beschouwd, eigenlik geen theologie, doch enkel soteriologie. Beide religie en theologie dragen een uitsluitend soteriologies karakter en hebben eigenlik ten doel om aan te tonen hoe een zondaar kan zalig worden. Evangelisatie, zending, desnoods armenverzorging en werken van liefdadigheid hebben betekenis. Maar de geschiedenis van land en volk, de roeping van het volk in de rij der volken, de staatsinrichting en het staatsrecht zijn zaken die meestal de Methodistiese Christen weinig belang inboezemen.

Wie echter op voetspoor der vaderen niet het soteriologiese maar het theologiese standpunt inneemt, denkt anders. Voor hem is het doel van deze ganse schepping, in de eerste instantie, niet de zaliging van zondaren (of uitverkorenen) maar de verkiezing Gods. Op dit standpunt werkt hij, dat er in het raadsbesluit Gods nog andere dingen liggen opgesloten behalve de zaliging der uitverkorenen. Op dit standpunt wordt 't hem ook duidelik, dat God teleologies deze ganse schepping naar een doel heenleidt. En om dat doel te bereiken heeft Hij niet alleen de Kerk maar ook de Staat in aanzijn geroepen. Beide zijn van Hem afkomstig, en beide hebben aan een van God gestelde roeping te beantwoorden.

De Oogst is groot, de Arbeiders weinigen.

De Heer heeft in het voorleden onze Kerk rijkelik gezegend in z'n Buitenlands zendingwerk. Dat kleine zaad, dat door de vaderen gezaaid werd, is nu tot een grote boom gegroeid, welks takken in Noordelik Transvaal, Bechuanaland, N.-Rhodesia, Mashonaland, Nyasaland, P.O.-Afrika en tot in de verre Soedan verspreid zijn.

Voor deze groei zijn wij innig dankbaar, want wij zien daarin niet alleen een teken van 't welbehagen des Heren in ons werk, maar ook dat de Heer aan ons als een volk een biezondere gave gegeven heeft om het Evangelie aan de heidenen te brengen.

Tans komt tot ons een dringende roepstem om meer arbeiders uit te zenden. Onze behoefte aan arbeiders is groot, niet slechts omdat een nieuw veld, de Soedan, aan ons is toevertrouwd, maar ook omdat, nadat de eerste periode van evangelisatiewerk voorbij is, daar nu in onze zendingvelden in Noordelik Transvaal, Zuid en Noord Rhodesia en Nyasaland meer intensieve werk gedaan moet worden. Door degelik pastoraal en opvoedkundig werk moeten de zwakke bekeerlingen gesterkt en opgebouwd worden, de vele duizenden leden in de Doopklassen moeten onderwezen en gevoed worden met het Brood des Levens, de kranken moeten opgezocht en verpleeegd, en de heidenen gedwongen worden om in te komen.

De laatste vijf jaren zijn, wegens de oorlog, abnormaal geweest. Vele van onze werkers in Nyasaland waren opgeroepen door de regering, en hun werk rustte op de overige zendelingen, die reeds lasten droegen, die voor hen bijna te zwaar waren. Onze zendelingen aldaar hebben met grote vastberadenheid, en te midden van de beproevingen van oorlog, hongersnood en griep, moedig de fort gehouden. Op sommige plaatsen zijn wij door een herleving van het heidendom teruggeslagen. Wij konden weinige nieuwe werkers krijgen om uit te gaan om hen in de strijd te helpen, wijl enige van onze oudste en meest vertrouwde arbeiders door krankheid of door de dood ons zijn ontvallen.

In de Soedan hebben wij een nieuw en veelbelovend veld van 600,000 zielen. Onze zendelingen vandaar, Di. Strijdom en Malherbe, zeggen ons dat het ganse land feitelik tans voor ons open is, en dat de Regering erop aandringt, dat wij in de volgende twee jaren het veld, dat ons gegeven is, bezetten zullen, anders moeten zij de Roomsen of andere Genootschappen, die erom aanzoek gedaan hebben, toelaten

in ons gebied te komen. De Regering van Nigeria sticht nu scholen zonder godsdienst, in verschillende delen van Tiviland. Na de grote oorlog zijn de verschillende zendingvelden van Afrika meer toegankelik voor de blanke man, dan ooit tevoren.

Op Zendingdag in de Synode, heeft Prof. du Plessis gesproken van "de ongeëvenaarde gelegenheden, die er vandaag zijn in de zendingvelden van Afrika." Ds. Reticf, van Nyasaland, heeft ons op de behoefte aan arbeiders in Nyasaland gewezen, en gezegd dat zijn gemeente, Mvera, meer leden heeft dan enige blanke gemeente in Zuid-Afrika. Hij riep de Kerk op tot "een groot offensief tegen de machten van het heidendom." Ds. Malherbe zei dat de Kerk alleen door "een buitengewone en krachtige voorwaartse beweging" in de Soedan de toestand, die kritiek is, zal redden.

Deze roepstemmen allen zeggen ons duidelik dat meer arbeiders nodig zijn. Krijgen wij de gevraagde werkers, dan zal dit betekenen dat onze uitgaven zullen vermeerderen. Wij twijfelen er echter niet aan dat, als de Here ons de werkers geeft, Hij ook de middelen geven zal om ze uit te zenden.

Wij hebben onlangs het verblijdend bericht ontvangen dat de broeder P. K. Hoffman, van Speelmans Rivier, Caledon, de som van vijf duizend ponden (£5,000) voor de Soedan Zending gegeven heeft. Van deze som zal £3,000 gebruikt worden voor de opleiding van geschikte jongelingen als zendelingen, mediese zowel als andere, voor de Soedan.

Met deze grote en dringende nood aan arbeiders, staan wij voor het droevig feit dat ons aantal toekomstige arbeiders afneemt en niet toeneemt, zoals blijkt uit het afnemend studententał in onze Kweekschool en Zending Instituut.

De Curatoren van de Kweekschool wijzen in hun verslag aan de Synode erop dat er in 1915, 67 studenten waren, terwijl er tans slechts 43 zijn. In de laatste twee jaren zijn er slechts 7 en 6 respektievelik bijgekomen.

Zij zeggen verder "Gewis is het nodig de aandacht der Kerk te bepalen bij de noodzakelikheid dat het aantal studenten aan ons Seminarium vermeerderd moet worden, om voorziening te maken in de behoeften der Kerk, wat hare eigene gemeenten betreft, en met het oog op hare uitgestrekte en belangrijke zendingvelden. Het is dringend noodzakelik dat een speciaal beroep op de Kerk gedaan zal worden om meer arbeiders in de wijngaard des Heren."

In het Zending Instituut zijn er tans slechts 14 studenten, terwijl er 30 Binnenlandse zendinggemeenten vakant zijn, en onze Buitenlandse zendingvelden luide om arbeiders roepen.

Ook moeten wij wijzen op het bedroevend feit dat, van de 56 proponenten in de jaren **1917-1919**, gelegitimeerd, slechts drie naar het zendingveld zijn gegaan. Uit het veertiental proponenten, die in Desember l.l. klaar gekomen zijn, hadden wij gehoopt om twee voor de Buitenlandse zending te krijgen, maar zij hebben ons beiden teleurgesteld.

Onze dringende behoefte is dan dat een groter aantal jongelingen naar onze Kweekschool en Zending Instituut zullen komen, en dat meer jongelingen en jonge dochters zich bij de Studenten Vrijwilligers zullen aansluiten, en zich gereed verklaren om, zo de Here wil, naar het zendingveld te gaan.

Wij, de ondergetekende Zending Sekretarissen van de K.P., O.V.S. en Transvaal, vragen dus zeer dringend dat alle predikanten, zendelingen, Zondagschool-onderwijzers, christelike werkers onder studenten en jongelieden, deze grote behoefte voor de aandacht van onze jongelingschap brengen zullen, en door persoonlike gesprekken de nood van onze Kerk en van het heidendom, op de harten van vrome jongelingen en jongedochters binden zullen. Wij geloven dat er vele ernstige jongelingen en jongedochters onder ons volk zijn, wier harten branden om voor de Heer te werken, doch zij worden niet door hun ouders aangemoedigd en dikwels worden zij zelfs teruggehouden.

Al ons spreken en pleiten zal echter niets baten, zo de Heer de harten van de gewenste jongelingen niet gewillig maakt. Het is toch alleen de Heilige Geest, Die de geschikte jongelingen, die Hij heeft afgezonderd, kan uitstoten. Daarom verzoeken wij zeer dringend dat alle zendingvrienden de Heer des Oogstes ernstig smeken zullen om het getal studenten in onze Kweekschool, Zending Instituut en Friedenheim te vermeerderen, en de zo zeer nodige arbeiders in onze zendingvelden uit te stoten.

Wij geven verder aan de hand dat ernstige zendingvrienden zich tot kleine bidkringen zullen vormen, om met onze bepaalde behoefte in onze zendingvelden tot de Heer te gaan.

De Heer die gezegd heeft "Beproeft Mij nu" (Mal. 3 : 10), is getrouw en zal ons niet beschamen.

A. C. Murray, Zend. Sek., K. P.
J. W. L. Hofmeyr, Zend. Sek., K. P.
P. van der Merwe, Zend. Sek., O. V. S.
D. Theron, Zend. Sek., Transvaal.

Het Spiritisme.

(Ds. H. C. de Wet).

I.

In 't Engels — behalve in N.-Amerika — maakt men geen onderscheid tussen Spiritisme en Spiritualisme. Dit laatste is eigenlik de leer, dat slechts geest werkelik is, en dat 't lichaam uit de geest te voorschijn treedt. Tot de Spiritualisten behoren, o.a., de hedendaagse Christelike Scientisten, die er grote klem op leggen dat alles onwezenlik is, behalve geest. Door Spiritisme verstaan wij omgang met de bewoners der onzichtbare geestenwereld. Sommigen zijn skepties, anderen agnosties, doch weer anderen heel positief daaromtrent. Terwijl er sommigen zijn die al de zogenaamde spiritistiese verschijnselen, van tafelkloppen, elevaties, planchetschrijven, sprekende en schrijvende mediums, zichten hoorbare manifestaties, aan bedrog en hallucinaties toeschrijven, zijn er anderen, en daaronder nuchtere mannen en vrouwen van wetenschap en godsvrucht — die 't als onomstotelik bewezen beschouwen, niet alleen dat er een geestenwereld ergens ver van ons verwijderd bestaat, maar dat wij, zonder dat we 't weten of bemerken, omringd zijn door geesten, goeden en kwaden; dat zij met ons en wij met hen omgang kunnen houden, en dat zij en wij wederzijds op elkander invloed kunnen uitoefenen. Men gelooft en verklaart zelfs dat 't aan geesten soms toegelaten wordt om zich in lichamelike gedaante te materialiseren, zodat men ze niet alleen zien, maar ook aanraken en betasten kan. Zelfs heeft men portretten genomen van zulke verschijnende geesten.

Anderen weer zijn skepties of agnosties. Zij betwijfelen wat van zulke verschijnselen wordt verhaald ; of zij raken in de war, en menen dat men van deze dingen niemendal met zekerheid te weten kan komen, en dat 't derhalve dwaasheid is om zich er in te gaan verdiepen.

Onder degenen die 't Spiritisme als feit aannemen bestaat er nog dit verschil, dat sommigen menen dat al de manifestaties van boze geesten van afgestorvenen afkomstig zijn ; volgens sommigen, geesten van de kinderen verwekt door de zonen Gods met de dochteren der mensen (Gen. 6 : 2). Anderen weer geloven dat wij te doen krijgen met geesten van verschillende personen, die in vroeger of later tijd op de aarde hebben geleefd, dat 't soms geesten zijn die naar hunne vrienden en dierbaren op de aarde verlangen, om hun iets mede te delen, maar dat 't meestal geesten van slechte en grof zinnelike mensen zijn, die naar de aarde terug verlangen.

Tegen **de gevaren van het Spiritisme** moet met ernst gewaarschuwd worden. Aangezien kwaadwillige geesten zich vaak op de voorgrond dringen, laat 't zich verstaan dat personen, die zich met ze inlaten, jammerlik misleid worden, zoals al dikwels gebleken is ; dat verderflike dingen hun wordt ingeprent, die denken doen aan "leringen der demonen," waarvan Paulus gewaagt (1 Tim. 4 : 1). Menigeen is zo onder de invloed van een boze macht geraakt dat hij bij wijlen zijn persoonlikheid verliest en in een jammerlike toestand is gekomen. Mensen zijn geneigd om overdreven waarde te hechten aan openbaringen die uit de geestenwereld tot hen komen. Zij verbeelden zich dat de geesten schier alwetend en almachtig zijn, hetgeen toch verre daarvan is. In zulk bijgeloof ligt juist 't gevaar dat mensen aan hedendaagse spiritistiese manifestaties meer waarde gaan hechten dan aan wat ons in de Bijbel is geopenbaard.

Moeten wij dan 't Spiritisme onvoorwaardelik veroordelen en schuwen als louter satanies zonder meer? Indien wij dit doen, werpen we dan niet het kind met het bad uit? Dat in onze dagen hoogst wetenschaplike mannen, zoals Sir Oliver Lodge, Sir William Crookes, en anderen de verschijnselen op dit gebied hebben onderzocht, en getuigen voor de werkelikheid dat we daar in aanraking komen met intelligente geestelike wezens, is van gewichtige betekenis. Maar nog meer: dat ware godvrezenden en gelovigen, zoals wijlen de heer W. T. Stead, en anderen met hem, spiritistiese kringen hebben gevormd en "seances" hebben gehad, waar zij samenkwamen en baden om licht en leiding, en getuigen dat zij manifestaties van gestorvene vrienden en dierbaren hebben gehad, daar laat de zaak zich niet gemaklik met verachting of twijfelzuchtig schouderophalen afwijzen. Ze heeft een goede, zowel als een kwade zijde.

Wat is dan de goede zijde? vraagt iemand. Wel dit: dat in deze materialistiese tijd waarin wij leven, waar de meesten het moeilik vinden om te geloven zonder zien, er behalve uit 't geschreven Woord, getuigenissen tot ons komen dat degenen die lichamelik gestorven zijn, nog leven en menigmaal bij ons zijn, dat zij ons zien en horen, hoewel wij ons van hun aanwezigheid niet bewust zijn. Dit dient voor de gelovige Christen tot bevestiging van zijn geloof en tot vertroosting met 't oog op afgestorven dierbaren. Het is dan ook ongetwijfeld met deze of dergelike liefdebedoeling dat onze God zulke verschijnselen en verschijningen toelaat. Maar 't laat zich dan ook begrijpen dat de boze vijand de gelegenheid niet laat voorbijgaan om ze tot bereiking van zijn oogmerken aan te wenden.

Hoewel wij dan ook met betrekking tot de verschijnselen van 't spiritisme zeer op onze hoede moeten wezen tegen bedrog, misleiding en schadelike invloeden, komt 't me toch

voor dat er niets Gode mishagends in kan zijn indien ware gelovigen spiritistiese kringen vormen, waar men met gezang en gebed de samenkomsten of seances opent en sluit; en waar men niet samenkomt voor tijdverdrijf of uit ijdele nieuwsgierigheid, maar om zelf te leren en anderen in te lichten omtrent de geestelike dingen, en om de schriften des Ouden en Nieuwen Testaments beter te verstaan; want ontkend worden kan het niet dat in de Bijbel herhaaldelik melding wordt gemaakt van geestesverschijningen. Men zal natuurlik zeer nauwgezet moeten zijn in de keus van de leden die tot zodanige kringen toegelaten worden, en men zal telkens moeten wachten op de heerschappij en leiding des H. Geestes. Immers noemt Paulus onder de gaven des Heiligen Geestes, "onderscheiding der geesten." Wij leven in een tijd van twijfelzucht. Mensen zelf die belijden aan de Bijbel te geloven als 't geopenbaard Woord van God, hechten gewoonlik geen waarde aan spiritistiese verschijnselen. Als iemand verklaart dat hij of zij een onverklaarbare verschijning heeft gezien of gehoord, dan denkt men gewoonlik aan opzettelik bedrog, of illusie, of hallucinatie. Iemand die staande houdt een afgestorven persoon in duidelike gedaante te hebben gezien, en soms met de zodanige te hebben gesproken, wordt doorgaans beschouwd als iemand die anderen bedriegen wil, of iets heeft aangezien voor wat 't niet is, of dat de gewaande verschijning niets anders is dan de schepping van eigen verbeelding.

En toch de Bijbel vermeldt menigvuldige geestesverschijningen. Reeds in het Paradijs materialiseerde Satan en verscheen aan moeder Eva in de gedaante van een slang. Drie mannen — geen engelen met vleugelen — verscheen aan Abraham, zo werkelik dat hij hen voor gewone reizigers aanzag, en voor hen voedsel ging bereiden; welke mannen later bleken afgezanten van Jehova te zijn. Twee mannen kwamen naar Lot om hem uit Sodom te leiden, weer zo duidelik zichtbaar dat de goddeloze inwoners van Sodom ze wilden mishandelen. Een heir van engelen ontmoette Jakob op zijn terugweg uit Syrië. Aan Mozes verscheen God in een brandende braambos. Behalve engelen verscheen de Heiland vele malen na Zijn opstanding aan Zijne gelovigen, en sprak, en at zelfs, met hen. Bij Zijn opstanding werden twee mannen in witte kleding gezien, die met de aanwezigen spraken. Paulus had een gezicht van een Macedoniese man die met hem sprak: "Kom over, en help ons." Eens werd hij opgetogen tot in de derde hemel. Vermoedelik bleef zijn lichaam onderwijl bewusteloos op de aarde liggen. Maar voor Paulus was dit zo werkelik dat hij niet wist of het in of buiten 't lichaam was geschied.

Van de talrijke visionaire verschijningen aan de Profeten tot op Johannes behoeft hier geen gewag te worden gemaakt.

Het Gereformeerd Maandblad

DEEL XXV. APRIL 1920. No. 4.

Editoriaal.

'n Konferentie uitgesteld.

Onlangs werd 'n Konferentie belegd te Wellington, waar er zou gehandeld worden over de Wederkomst van Christus. Op het laatst moest men van de vergadering afzien, omdat zo weinigen hun voornemen hadden te kennen gegeven eraan deel te nemen. Van tijd tot tijd hebben enkele stemmen zich laten horen ten gunste van één of meer samenkomsten van gelovigen ter verdieping en versterking van 't geloofsleven, doch de gedachte schijnt geen algemene bijval te vinden, Wat zou de oorzaak wezen van deze ongevoeligheid,— of is 't maar schijnbare ongevoeligheid?

De tijden zijn ontegenzeggelik zwaar, en daarbij erg onrustig. Het jaar waarin een elektie plaasvindt, is zelden of nooit 'n jaar van vruchtbaar geestelik leven.— Bovendien viel de datum van de voorgestelde Wellington vergadering juist in de Lijdenstijd, wanneer men liefst de aandacht bepaalt bij de ene grote zaak, die ons naar het Kruis leidt.

En toch is het niet te ontkennen dat er een noodlottige doodsheid heerst op geestelik gebied,zowel in andere landen als hier bij ons. Er is ijver genoeg en in vele gevallen ook voorspoed, doch niet ten bate van het Godsrijk. Konferenties van politieke, sociale, filanthropiese, wetenschappelike en opvoedkundige aard worden gedurig gehouden, doch om over de diepere dingen van 't geestelik leven te spreken, krijgt men weinig geestdrift.

Wij moeten afval en tegenstand verwachten in de laatste tijden, doch bij gelovigen behoren de beproevingen dezer dagen tot meer waakzaamheid en toewijding te prikkelen.— Is er de gewenste uitwerking bij Gods kinderen?

Er is zeker geen tijd in het kerkelik jaar meer geschikt tot nadenken en zelfonderzoek, verootmoediging en schuldbelijdenis, gebed en overgave dan deze dagen tussen Paasfeest en Pinksteren. Och dat onze Kerk en de ganse Kerk van Christus in deze tijd opnieuw kome tot de gemeenschap

aan het opstandingsleven en gelovig wachten op de belofte van de Vader, eenmaal vervuld toen de Heilige Geest kwam op de Pinksterdag, en nu nog telkenmale voor vervulling vatbaar wanneer de gelovige in volle mate die Geest deelachtig wordt, en wanneer de zondaar tot bekering komt.

De Taalstrijd in Amerika.

" Een mens zijn taal is een mens zijn ziel. Het is waar, dat linguisten velerlei talen leren en spreken. Het is waar, dat sommigen onzer zich even gemakkelik schijnen uit te drukken in de ene taal als wel in de andere. Doch elk mens heeft maar één taal, waarin hij zijn diepste gedachten legt. Het is de taal, waarin hij liefheeft en haat. Het is de taal, waarin hij God of de wereld dient. Het is de taal, waarin hij zijn overtuiging het innigst belichamen kan. Die taal gaat door tot de verdeling der ziel en des mergs! Ze raakt de teerste snaren. Ze doet wenen en juichen. Ze doet ontvlammen in heilig enthoesiasme en wekt de bitterste ervaringen uit het verleden. De mens heeft slechts één taal, omdat hij slechts één ziel heeft."

Zo schreef onlangs de redaktie van " The Christian Journal ' (vroeger " De Calvinist") het orgaan van de Hollands-Gereformeerde (niet de Christelik-Gereformeerde) Kerk in Noord Amerika. En nadat wij dat gelezen hebben, is het voorwaar aandoenlik en zelfs ook vreemd, om weer van dezelfde hand te lezen: " Het tragiese van het proces is dat wij als met een ijzere noodzakelikheid voortgedreven worden, dat er geen keren aan is, dat het hopeloos staat. . . . De vreemde taal zal zoete muziek worden, indien zij behandeld wordt als een welkome gast En zachtaan gaat het wonder gebeuren, dat wij ons hart geven aan wat ons eens vreemd was."

Blijkbaar worden de Engelse diensten al meer en meer ingevoerd in de Hollands-Gereformeerde Kerk in Amerika. Vele van de ouderen moeten zich 's Zondags met één Hollandse dienst tevreden stellen. In vele plaatsen is er geen Hollands meer. Het proces van Amerikanisatie is onze stamverwanten in dat Nieuwe werelddeel blijkbaar te sterk geworden. Wij hier in Zuid-Afrika kunnen voor ze voelen en mogen wel de wens en de bede uitspreken dat met het verlies van de taal de gezonde Gereformeerde leer en de kracht van het Calvinisme niet ook aangetast zullen worden Men herinnere zich de Pelgrimvaders van drie eeuwen geleden !

Godsdienstige Richtingen der laatste Honderd Jaren.

II. — DE OXFORD BEWEGING.

Over de zogenoemde Oxford Beweging, of het Tractarianisme, zijn veel boekdelen in het licht gegeven. Zij was inderdaad niet slechts de meest opspraakwekkende beweging in de geschiedenis der Anglikaanse Kerk, maar één van de meest tekenende verschijnselen op kerkelik gebied, die de negentiende eeuw aanschouwd heeft. Haar ontstaan en haar loop gade te slaan, de oorzaken waaruit zij geboren werd na te vorsen, en de oogmerken die zij zich voorstelde te omschrijven — ziedaar een interessante taak, te meer interessant omdat de geschriften die ons over deze zaken inlichten moeten, onder de grote litterariese meesterstukken der Engelse taal worden geteld. Church's *Oxford Movement*, Froude's *Oxford Counter-reformation* en bovenal Newman's *Apologia* zijn het voortbrengsel van mannen, die zoals weinigen het vermogen bezaten om de taal te gebruiken als een fluit, waaraan zij de zoetste en meest zielverheffende melodieën te ontlokken wisten. Ik stel mij voor, twee stukken over deze Beweging te schrijven. In het eerste hoop ik haar historiese gang te verhalen, en in het tweede haar invloed en betekenis te begroten.

* * *

In de beoefening van de godsdienst zijn er overal twee klassen van aanbidders waar te nemen. De eerste beschouwt de godsdienst zo te zeggen van buiten, als de zaak van een aantal mensen vergaderd tot een zichtbare Kerk en georganiseerd als een uitwendig instituut. De godsdienst is dan iets ceremoniëels en gemeenschappeliks, verbonden met zekere heilige plaatsen en bemiddeld door zekere heilige personen, en dat derhalve onecht is indien niet op formele wijze en langs reglementaire weg waargenomen. De tweede klasse beschouwt de godsdienst van binnen, als de persoonlike omgang van de individuële ziel met God. Zij legt geringer nadruk op de solidariteit der aanbidders en op uiterlike plichtplegingen, en hecht hoger waarde aan de innerlike gezindheid. Aan de Kerk wordt gedacht, niet zozeer als een zichtbaar instituut, maar veeleer als een onzichtbare eenheid. Men is minder konfessionalisties en ritualisties en meer mysties geneigd. De beide richtingen, ofschoon zo uiteenlopend, worden niet

zelden in dezelfde godsdienst, dezelfde Kerk, hetzelfde kerkelike genootschap, opgemerkt. Zo had men in Israel de priesterlike hierarchie naast het profetisme. Zo had men in de Kerk van Engeland de Tractarians en de Evangelicals. Zo heeft men in Nederland de Konfessionelen en de Ethiesen.

Vóórdat wij tot het verhaal van het ontstaan van de Oxford Beweging overgaan, is het wenselik kennis te maken met de mannen die als haar leidslieden optraden. Zij waren, zoals reeds de benaming der Richting aanduidt, allen op de éne of andere wijze met Oxford verbonden. John Keble, de vrome maar bekrompene dichter van *The Christian Year*, had te Oxford een schitterende loopbaan gehad, doch was sedert jaren de vicaris van een stille en afgelegen plattelandse parochie, vanwaar hij door zijn gedichten vooral grote invloed uitoefende. Als tutor van Oriel Kollege, en sedert 1831 als professor van Poezie, bezocht hij evenwel van tijd tot tijd de universiteitstad; en het was zijn preek aldaar over "National Apostasy" die, volgens Newman, de eerste stoot aan de Beweging gaf. In persoon was hij klein en onbeduidend, weshalve hem de oneerbiedige Carlyle kenmerkte als "some little ape called Keble, of the *Christian Year*."

De tweede naam, die in verband met de oorsprong der Beweging dient genoemd, is die van Richard Hurrell Froude. Hij was een leerling van Keble geweest in het Oriel Kollege, doch verschilde wijd van zijn meester in temperament en intellektueel uitzicht. Hij was bovenal de man der handeling, die met onversaagde moed zijn beschouwingen uitsprak, om ze dan met volhardende ijver ten uitvoer te leggen. Als Keble de dichter en mysticus der Beweging was, stond Froude als de voortvarende dader en de rusteloze agitator bij zijn partij bekend. Beiden waren door en door Katholiek van zienswijze; doch bij Froude openbaarde zich een onverholen afkeer van het Protestantisme, die in de geschriften van Keble minder in 't oog springt. "My brother," zo schreef James Anthony Froude vele jaren later, "said that the Reformation was a bad setting of a broken limb: the limb needed breaking a second time, and then it would be equal to its business."† En Hurrell Froude zelf schreef in 1835: "Really I hate the Reformation and the Reformers more and more. How beautifully the *Edinburgh Review* has shown up Luther, Melanchthon and Co."‡ Begrijpen laat het zich dat de in-

---

†J. A. Froude: *Short Studies on Great Subjects* (The Oxford Counter-reformation). Vol. IV, p. 236.

‡Tulloch: *Movements of Religious Thought*, p. 97.

vloed van deze man, die overigens noch theoloog noch wijsgeer was, zich in de richting van het Romanisme krachtig gelden liet. Hij stierf in 1836, toen de Beweging nog maar drie jaren oud was, en ongetwijfeld zou zijn rusteloos drijven, indien hij nog langer had geleefd, de partij reeds vroeger de weg van Rome op gejaagd, en tot haar bestemde einde gevoerd hebben.

De invloedrijkste rekruut, die de Oxford Beweging in haar aanvang kreeg, was Edward Bouverie Pusey, koninklike professor van het Hebreeuws te Oxford, en dus een geleerde van faam en betekenis. Hij verschafte de ballast, waaraan het pas van stapel gelopen schip zo grote behoefte had. Hij was de enige onder de partijleiders die de Duitse taal machtig was, en iets omtrent de gang der Duitse theologie wist. Zijn geleerdheid, zijn edelmoedig karakter, zijn bezadigd oordeel, zo verschillend van de zotheden van Hurrell Froude, zijn aanzienlike middelen en familieverwantschappen, waren baten van onberekenbare waarde voor de opkomende beweging. Dat trouwens de Beweging ook onder de naam van "het Puseyisme" bekend is, doet genoegzame hulde aan de invloed, die van hem uitging. "Dr. Pusey," zegt Newman, "had vast influence in consequence of his deep religious seriousness, the munificence of his charities, his professorship, his family connexions, and his easy relations with the University authorities. He was, to use the common expression, a host in himself. He was able to give a name, a form and a personality to what was without him a sort of mob."*

Het grootste figuur in de Beweging was ontegenzeggelik John Henry Newman, toentertijd fellow en tutor van Oriel Kollege en vicaris van St Mary's Kerk. Newman was in een godsdienstige dampkring groot geworden en behoorde in zijn jeugd tot de Evangelicals. Aan Scott de kommentator was hij — 't is zijn eigen taal — zijn ziel verschuldigd, en de dood van die pilaar van de evangeliese richting wekte bij hem grote teleurstelling zowel als grote droefheid. Te Oxford onderging hij een diepgrijpende verandering van godsdienstige inzichten. Hij kwam in aanraking, eerst met Whately, wiens invloed echter slechts voorbijgaand was, en daarna met Keble en Hurrell Froude, die hem ertoe brachten, voor goed te breken met zijn verleden en zich bij de Katholieke richting aan te sluiten.

In 1832 deed hij in gezelschap met Froude een reis door

***Apologia pro Vita sua,* p. 61—2.

de zuidelike landen van Europa, die op de verdieping en vestiging van zijn beschouwingen aangaande de Kerk niet weinig invloed uitoefende. Het was op deze reis dat hij bij zekere gelegenheid, toen zijn vaartuig bewegingloos op de boezem van de Middellandse Zee lag, het schone lied, "Lead kindly light," dichtte, dat tans door Christenen de gehele wereld door gezongen wordt. Op maatschappelik en staatkundig gebied was het een tijd van overgang en onzekerheid. Twee jaren vroeger, in 1830, had in Parijs een revolutie plaatsgevonden, en de Bourbons waren onttroond geworden. In Engeland ging de lucht van verandering en hervorming zwanger. Een Liberale regering was aan het roer. De Reform Bill werd in 1832 door het parlement aangenomen, waardoor een algemene stemrecht ingevoerd en de macht der aristokratie gebroken werd. De Staatskerk werd met scheiding en onteigening bedreigd. Lord Grey had de bisschoppen bevolen, hun huis in orde te brengen, en sommige prelaten waren op de straten van Londen door het gepeupel beledigd geworden. Hoogst ongunstig waren voor de staatskerk deze voortekenen.

De toeloop van zaken wekte bij de Hoogkerkeliken de grootste verbittering. Newman was vervuld met "fierce thoughts against the Liberals." Op de Zondag na zijn terugkeer van zijn Zuid-Europése toer, leverde Keble de epochmakende preek over "National Apostasy," die het sein gaf tot aktie. Men kwam in de woning van zekere Hugh Rose, episkopaals leraar te Hadleigh, samen, en besloot tot het uitgeven van een reeks blaadjes onder de titel *Tracts for the Times*, waardoor men hoopte de algemene opinie voor te lichten en de leden der Anglikaanse Kerk, zowel leken als geesteliken, wakker te schudden voor het gevaar dat de moederkerk bedreigde. Zo ontstond de *Tractarian Movement*. Ofschoon Newman niet zelf op de Hadleigh vergadering tegenwoordig was, is toch de gedachte van deze soort van propaganda van hem afkomstig geweest. Hij was dan ook, naar het getuigenis van zijn medestanders, "the Tractarian par excellence." Al de traktaten, die bij de aanvang verschenen, werden òf door hem opgesteld òf door hem nagezien en herschreven.

* * *

Vóórdat wij verder gaan is het volstrekt nodig een helder begrip te hebben van de denkbeelden en beginselen die de Oxford Beweging voorstond. Ik kan haar niet beter karakteriseren dan door te zeggen dat zij op drie dingen de klemtoon liet vallen — het katholieke dogma, de apostoliese successie, en de *via media*. Met andere woorden, de Beweging

was sterk konfessioneel, sterk sacerdoties en sterk Anglikaans gekleurd. Laat ik trachten in een paar volzinnen deze punten te verduideliken. Er bestond in deze tijd een school van theologen in de Kerk van Engeland, die de naam droeg van "the Noëtic School," en waartoe behoorden o.a. Whately, later aartsbisschop van Dublin, Arnold, de vermaarde principaal van Rugby, en Hampden, die wij straks weer ontmoeten zullen. Hun doel was, in 't algemeen gesproken, tussen dogma en godsdienst te onderscheiden, en aan te tonen dat er geloof kan zijn en moet zijn vóórdat de inhoud van dat geloof in konfessionele vorm gegoten is. De uitdrukking van de geloofswaarheid is in het Nieuwe Testament te vinden: de dogmatiese waarheid is een later aanwas, die belichaamd is in de grote belijdenisschriften der Christelike Kerk. Hiertegen kwamen de Tractarianen in verzet. Zulk een leer groef, naar hun oordeel, van onder de Kerk haar fundament weg. Newman spreekt zich aldus uit: "My battle was with liberalism, and by liberalism I mean the anti-dogmatic principle and its developments. It was the first point on which I was certain . . . I have changed in many things, but in this I have not. From the age of fifteen, dogma has been the fundamental principle of my religion: I know no other religion: I cannot enter into the idea of any other sort of religion: religion, as a mere sentiment, is to me a dream and a mockery."*

Het tweede artikel van het credo der Tractarianen was de leer der apostoliese successie. Reeds het eerste der traktaten handelde hierover. Weinige Anglikaanse geesteliken huldigden in 1833 nog deze beschouwing. De meeste ernstiggezinde Evangelicals loochende haar: eveneens Dr Arnold, die zelfs vereniging met de Dissenters bepleitte. Door niemand, zelfs niet door de oude Hoogkerkelike partij, werd dit leerstuk in ere gehouden of tot zijn uiterste konsekwentiën doorgetrokken. Newman en de zijnen verkondigden het met vurige geestdrift. Zij doorsnuffelden de folio's van de Anglikaanse kerkvaders der zeventiende eeuw voor bewijzen dat de Kerk van Engeland een tak van de Katholieke Kerk was, en dat derhalve haar bisschoppen en priesters in de lijn der ware apostoliese successie stonden. Uitvloeisel en corollarium van deze leer was de beschouwing dat de Anglikaanse Kerk een *via media* tussen het Romanisme en het Protestantisme vertegenwoordigde. Die Kerk had tijdens de Reformatie, zo stel-

**Apologia,* p. 48—9.

de men de zaak voor, zich voorzichtiglik tussen Scylla en Charybdis bewogen, ontwijkende aan de éne zijde de dwalingen en euvelen van Rome, en aan de andere kant het individualisme en sektarianisme der Hervormers. Dit waren de drie punten, op welke de Tractarianen, in de eerste stadie van hun geschiedenis altans, de meeste nadruk legden.

De Beweging maakte van stonden aan machtige opgang. De adhaesie van Pusey deelde haar gewicht en momentum mede. Newman's invloed nam zienderoog toe. Door zijn ernstige prediking in de St Mary's Kerk, zowel als door zijn voorlezingen over "Romanism and popular Protestantism," greep hij diep in het intellektuëel en godsdienstig leven van Oxford in. Overal vormden de Tractarianen en hun leringen het onderwerp van de drukste gesprekken en redetwisten. Niets is merkwaardiger dan de snelle groei der Beweging. In 1833 wendde een kleine cirkel vrienden "de bijna wanhopige poging" aan, om de katholieke leer in de Kerk van Engeland te doen herleven. Achttien maanden later waren zij een erkende macht in het land. Hoe groot die macht was en hoe ver zich hun invloed uitstrekte, zou openbaar worden in de Hampden zaak, die aan de Tractarianen het terrein bood, waarop zij hun eerste glansrijke overwinning behaalden.

Dr R. H. Hampden behoorde, zoals reeds boven aangeduid, tot de ruimere school van Whately en Arnold, en ofschoon zelf een vredelievend man, werden zijn geschriften het stormpunt van hevige strijd en zijn persoon het voorwerp van de schandelikste verguizing. Van zijn voorkomen geeft men geen aantrekkelike beschrijving. Hij was een gezette, hartstochteloze, schorstemmige personage, die als hoogleraar te Oxford geweldig afstak bij de jeugdige, geestdriftvolle en vaak humoristiese leiders van het Tractarianisme. Eén van zijn hoorders zei van hem: "He stood before you like a milestone and brayed like a jackass,"— wat stellig niet naar de taal van een bewonderaar klinkt. Hampden was één van de eersten om de toelating van Dissenters tot de universiteit te bepleiten, en zijn brochure over dit onderwerp gaf grote aanstoot. In 1832 leverde hij de Bampton Lecture, waarin hij afkeurend sprak over dat, wat elke Tractariaan als zijn oogappel zocht te bewaren,— het dogmatiese stelsel der patristiese en middeleeuwse Kerk, dat Hampden noemde "the principal obstacle to the union and peace of the Church." Zulke uitlatingen waren genoeg om het gehele leger der Tractarianen tegen hem in 't harnas te jagen, en Newman inzonderheid onderwierp de argumenten van de Bampton Lecture

aan een scherpe, en (volgens Arnold) niet al te eerlike, kritiek.†

Doch er zou erger op volgen. In 1836 stelde de Regering Hampden aan als koninklike professor in de godgeleerdheid, en terstond steeg het ongenoegen der Tractarianen ten kookpunt. Men protesteerde bij de Regering, bij de Aartsbisschop, bij de bisschoppen. Men zond brochure na brochure de wereld in, Hampdens beschouwingen veroordelende en zijn persoon en karakter bekladdende. De dagbladpers blies het vuur aan. In het Hoger Huis werd er driftig over gedebatteerd. De verontwaardigde Oxfordianen riepen de konvokatie der universiteit bijeen, ten einde de gewraakte hoogleraar te beletten, zijn recht uit te oefenen in het benoemen van "select preachers" voor de universiteit; en in Mei 1836 werd door de overweldigende meerderheid van 474 tegen 94 stemmen het onbillike besluit gepasseerd. De resolutie van konvokatie werd door de Tractarianen als een grote overwinning toegejuicht, en duidt het toppunt van hun populariteit en invloed aan. Met de veroordeling van Hampden eindigt de eerste stadie van de geschiedenis der Beweging.

* * *

Men heeft niet onaardig gezegd dat de Kerk van Engeland "een Roomse Prayer-book, een Arminiaanse geestelikheid, en een Calvinistiese geloofsbelijdenis" heeft. Met de geestelikheid hebben wij nu niet te doen, doch niemand die de beide andere aandachtig bestudeert kan ontkennen dat het Prayer-book en de XXXIX Artikelen op vele punten in schrille wederspraak met elkander zijn. Laatsgenoemde zijn zo Protestants als men maar wensen kan, voor zover het de verwerping van Roomse dwalingen betreft, en matig Calvinisties in de aanname van de predestinatie-, en de verzwijging (evenals onze Heidelbergse Katechismus) van de reprobatieleer. Maar het Prayer-book is, dit kan niet ontkend worden, veelal Rooms in de uitdrukkingen die het bevat en de praktijken die het beveelt of toelaat. Ten bewijze hiervan kan ik niet beter doen dan de woorden van Newman aanhalen: "When I began the *Tracts for the Times* . . . I stood on the Prayer-book. I appealed to the Ordination Service, in which the bishop says, 'Receive the Holy Ghost;' to the Visitation Service, in which the priest speaks of the child after baptism as regenerate; to the Catechism, in which sacramental communion is receiving 'verily and indeed the body and blood of

†J. H. Newman: *Elucidation of Dr. Hampden's Theological Statements.*

Christ;' and to (other) portions of the Prayer-book, wherein we find the festivals of the Apostles, notice of certain other saints, and days of fasting and abstinence."‡ Op het Prayer-book dus konden de Tractarianen zich wel beroepen ten einde hun Katholieke opvatting der leer te staven. Maar wat omtrent de Artikelen? "It was thrown in our teeth: 'How can you manage to sign the Articles? They are directly against Rome'" (Newman). Deze moeilikheid op te lossen, aan dit verwijt te ontkomen, was het streven van Newman toen hij het laatste en meest betekenisvolle der traktaten schreef — *Tract No.* 90. In dit stuk zocht hij te betogen dat de Artikelen, alhoewel het voortbrengsel van een anti-Katholieke tijd, nochtans vatbaar waren voor een Katholieke, en zelfs voor een Rooms-Katholieke, interpretatie;* en in 't biezonder, dat niet de Roomse leer aangaande het vagevuur, de absolutie, de beeldenaanbidding en de mis, doch alleen zekere verdraaiingen van die leerstukken, door de Artikelen werden veroordeeld.

De publikatie van dit traktaat in Februarie 1841 deed een storm van verontwaardiging losbarsten, die door geen kunst, allerminst door die van Newman zelf, kon worden bezworen. Niet alleen de Evangelicals, die steeds tegen "the Romeward drift" van de Tracts hadden gewaarschuwd; niet alleen mannen zoals Arnold, die vroeger reeds (1836) in de *Edinburgh Review* was te velde getrokken tegen "The Oxford Malignants;" maar mannen van echte, ouderwetse Hoogkerkelike stempel, die bij het lezen van Tract 90 een doodschrik op het lijf hadden gekregen, verhieven hun stem met macht. De luidruchtigste klasse van Churchmen, die tot nog toe maar slechts op de Evangelicals hadden gescholden als "the nasty and numerous vermin of Methodism," keerden zich nu met woede tegen "the pragmatical, perpendicular, Puseyite prigs." Zulke taal werd werkelik in de openbare pers door hun voornaamste woordvoerder, Sydney Smith, gebezigd. De geduchtste tegenstand kwam echter van de kant der universiteit. Vier tutors, onder wie A. C. Tait, later aartsbisschop van Canterbury, de invloedrijkste was, leverden een plechtig protest in; gevolgd binnen weinige dagen door een verder protest, dat ondertekend was door de principalen der verschillende

kolleges. Op een opgewonden konvokatie-vergadering werden

‡*Apologia*, p. 50.

*"Great probability accrued to my presentiment, that the Articles were tolerant, not only of what I called "Catholic teaching," but of much that was Roman" (Newman, *Apologia*, p. 84.)

de leerstellingen van Newman in Tract 90 door een grote meerderheid veroordeeld, en de kondemnatie van Hampden was gewroken. De bisschop van Oxford, Bagot — aangaande wie Newman schreef: "My own bishop was my pope"— zei op gestrenge toon dat "the author of this tract has made the Articles mean anything or nothing," — een woord waarover zich Newman diep gegriefd gevoelde. Op verzoek van de bisschop werd aan de verdere verspreiding van het traktaat een einde gezet. Maar de opspraak was geweldig groot, en lange tijd regende het letterlik van strijdschriften vóór en tegen (maar vooral *tegen*) de sofistiese redeneringen van dit beruchte geschrift.

Wat was intussen de gemoedsgesteldheid van de man, die oorzaak van de ganse opschudding is geweest? Newman vertelt het ons zelf: "I was quite unprepared for the outbreak, and was startled at its violence . . . I saw clearly that my place in the Movement was lost; public confidence was at an end; my occupation was gone. It was simply impossible that I could say anything henceforth to good effect, when . . . in every part of the country and every class of society, through every organ and opportunity of opinion, in newspapers, in periodicals, at meetings, in pulpits, at dinner-tables, in coffeerooms, in railway carriages, I was denounced as a traitor who had laid his train, and was detected in the very act of firing it against the timehonoured Establishment." Het is onnodig Newman's verdere *carrière* in biezonderheden te volgen. De *via media* waarop hij zo vast meende te staan was hem gebleken een drijfzand te zijn. Zijn logika, zoals hij beweert, of zijn sentiment, zoals anderen achten, dreef hem met versnelde tred de weg naar Rome op. Sedert 1841, zo zegt hij, lag hij ten opzichte van de Kerk van Engeland op zijn sterfbed. In 1843 legde hij zijn ambt als vicaris van St Mary's neder, en in 1845 sloot hij zich bij de Kerk van Rome aan. Met de uitgave van Tract 90, en de eliminatie van Newman als leider, liep de tweede stadie van de geschiedenis der Oxford Beweging ten einde. De invloed van Newman werd veertig jaren later door James Anthony Froude in deze woorden opgesomd:

> Newman, however, had done his work. He had broken the back of the Articles. He had given the Church of our fathers a shock from which it was not to recover in its old form. He had written his Tract, that he might see whether the Church of England would tolerate Catholic doctrine. Had he ~~written~~ a few years, till the seed which he had sown could grow, he would have seen the Church unprotestantizing itself more ardently than his most sanguine hope could have anticipated, the squire parsons of

waited/

the Establishment gone like a dream, an order of priests in their places, with an undress uniform in the world, and at their altars "celebrating" masses in symbolic robes, with a directory to guide their inexperience. He would have seen them hearing confession, adoring Our Lady and professing to receive visits from her, preaching transubstantiation and purgatory and penance and everything which his Tract had claimed for them; founding monasteries and religious orders, washing out of their naves and chancels the last traces of Puritan sacrilege; doing all this in defiance of courts of law and parliaments and bishops, and forcing the authorities to admit that they cannot be interfered with.†

†*Short Studies in Great Subjects,* Vol. IV., p. 308.

86,898 Afrikaners op zoek geraakt.

(Ds. Wm. Nicol, Johannesburg.)

Er zijn drie soorten van leugens: 1. de gewone leugen; 2. de noodleugen, en 3. de statistieke leugen. Dat heeft Bismarck beweerd, en 'n staatsman van zijn voortreffelikheid behoort 't te weten.

In Mei, 1918, werd er over de gehele Unie 'n census van de blanke bevolking, voor delimitatiedoeleinden, opgenomen. Deel II — **Godsdienst** — van deze census, is tans, naar vernomen wordt, in handen van de drukker, en zal binnenkort beschikbaar gesteld worden. In meer dan een opzicht is de Transvaalse opgave van groot belang voor ons. Zonder om de waarschuwing van Bismarck te vergeten, willen wij enkele gevolgtrekkingen uit de aangegeven getallen maken. De statistiek krijgt zijn betekenis uit de vergelijking. In ieder geval vergelijken wij daarom met de getallen van de 1911 census. In de regel tellen wij slechts de honderden. De burgerlike censusgetallen hebben te doen met zielen, of ze reeds belijdenis hebben afgelegd of niet. Vooreerst nemen wij de grotere Engelse kerken.

De Anglikaanse kerken tonen 'n vermeerdering aan. In 1911 waren er 89,500 leden van die kerk in Transvaal. Dat getal is nu vermeerderd tot 91,000. Hierbij moet bovendien in aanmerking genomen worden, dat de census opgenomen werd toen de oorlog nog woedde. 't Was te verwachten dat de Anglikaanse Kerken de grootste percentage van rekruten zouden opleveren. Om dit te toetsen moeten wij de verhouding van getallen van mannen tot de getallen van vrouwen vergelijken. Van de 89,500 leden van deze kerk in 1911 waren er slechts 36,200 vrouwelike leden, dat is 40.5 per cent. Dit is 'n abnormaal lage percentage, die daaraan te wijten (danken?) is dat juist van deze kerk vele jonge mannen on-

middellik na de oorlog naar Zuid-Afrika kwamen. Wegens het vertrek van zovele jonge mannen naar de oorlog, was de verhouding in 1918 alzo veranderd, dat van de 91,000 leden er 44,300 vrouwen waren, dat is 49 per cent. Als we aannemen, dat, wanneer de overzeese Zuid-Afrikaanse oorlogvoerenden bijgerekend werden, de verhouding van vrouwen tot het totaal weer op 40.5 per cent zou komen te staan, dan stijgt het totaal van de Anglikaanse Kerken tot 109,300, dat is 'n vermeerdering van 22.25 per cent.

Ook bij de Presbyteriaanse Kerk, met 'n tegenwoordig ledental van 25,000, is er 'n vermindering bij het mannelike gedeelte, naar ik meen, wegens de oorlog, van 1,800. Bij 't vrouwelike gedeelte is er, echter, weer 'n normale vermeerdering van 2,300. De berekende vermeerdering is daarom 500 bij deze kerk. De werkelike vermeerdering, met inbegrip van de oorlogvoerenden, moet omtrent 3,899 zijn. Deze kerk kan dus waarschijnlik 'n vermeerdering aantonen van 15.75 per cent.

De Wesleyanen tonen de grote berekende vermeerdering aan van 7,070. Hun tegenwoordig ledental is 34,000. De vraag is, in hoeverre hier ook rekening moet worden gehouden met oorlogsomstandigheden. Hun vermeerdering is verdeeld onder mannen en vrouwen, en gaat over de steden zowel als over het platteland. Waar deze kerk, echter, in 1911 ruim 3,500 meer mannen dan vrouwen had, was er in 1918 'n meerderheid van slechts 700. Wij kunnen dus gerust rekenen dat er 3,000 leden van deze kerk toen in de oorlog waren. In dat geval zou er 'n werkelike vermeerdering in de Wesleyaanse Kerk zijn van 10,070, boven het getal van 1911 dat 26,900 was, dat is 'n geweldige vermeerdering van 37.42 per cent.

't Is bemoedigend om aan te merken, dat de 21,000 leden van de Roomse Kerk, gedurende de zeven jaren, met slechts 74 vermeerderd zijn. Ook hier moet echter opgemerkt worden dat er 'n vermeerdering van 1,470 vrouwen is die weer bijna gebalanceerd wordt door 'n vermindering van 1,400 mannen. Als wij aannemen, dat deze mannen bij 't front waren, en later terugkwamen, moet de werkelike vermeerdering van de Roomse Kerk waarschijnlik op 2,100 staan; dat is 10 per cent.

Bij de Baptisten moet de vermeerdering zeer klein zijn. De berekende cijfers tonen 'n vermindering van 110 aan. Aangezien er, echter, 'n vermeerdering van 200 bij de vrouwen is, zal er wel 'n werkelike vermeerdering van ongeveer 11 per cent zijn geweest. Hun totaal staat tans op 3,500. Hun flinke leraars hebben ons de indruk doen krijgen dat zij talrijker waren.

De Censusdirekteur wijst erop, dat er meer dan 200 verschillende gezindten in de vormen opgegeven werden.

Deze verscheidenheid is onder 42 hoofdrubrieken geklassificeerd. Omtrent de Sekten nu. De Direkteur zegt dat "de benaming **Apostoliese Geloofszending** gegroepeerd is onder het hoofd **Andere Christenen.** Het aantal personen zo opgegeven, is onbetekenend, en kan geen aanspraak maken op 'n afzonderlik hoofd." Van zijn standpunt is het korrekt, omdat de Apostoliesen ons onder de verkeerde indruk gebracht hebben dat zij het hele land in bezit genomen hebben. In der waarheid tellen zij, met alle andere **Andere Christenen,** slechts 5,982. 't Is duidelik dat deze sekten dus nog niet te diep in 't hart van ons volk hebben wortelgeschoten. Daar is nu nog kans om ze uit te roeien. Maar dan moet 't dadelik. De betekenis van dit cijfer van 5,982 zit in de vergelijking met het cijfer van 1911. Toen telden de **Andere Christenen** slechts 1,532. Een ontzettende vermeerdering dus van nagenoeg 400 per cent.

En nu eindelik omtrent de 86,898 boeren die op zoek zijn. Daar is bij onze gemeenteleden zoveel verwarring omtrent de juiste naam van hun kerk, dat 't voor 't Censusdepartement onmogelik is om de drie kerken afzonderlik te groeperen. Ze zijn daarom allen onder de benaming **Hollandse Kerken** geteld. Ook hier is er 'n ontzettende vermeerdering gedurende de zeven jaren. In 1911 stond het cijfer van de Hollandse Kerken op 203,896. In 1918 was 't 266,521. Een berekende vermeerdering dus van 62,635. Het totaal is samengesteld uit 138,185 mannelike leden, waarvan 50,909 in de steden, en 87,276 op 't platteland woonachtig waren, en 128,336 vrouwelike leden, waarvan 49,118 in de steden, en 79,218 op 't platteland. Als wij de proportie van de mannelike leden tot ,t totaal nagaan, is 't duidelik dat er niet zo heel veel Afrikaners uit de Transvaal in de oorlog waren. Het getal moet hoogstens op 1,000 gerekend worden. De werkelike vermeerdering van de Hollandse Kerken staat dus op 31.21 per cent, wat over 'n groot-totaal van 'n kwartmillioen zeker uitstekend is.

Maar nu komt de vraag: Waar zijn die mensen? Volgens de Kerkalmanakken van die tijd, had de Verenigde Kerk in Transvaal in 1911 'n totaal van 107,060 leden (zielen). De Hervormde Kerk had toen 30,122, en de Gereformeerde Kerk ongeveer 19,000. Een groottotaal in de Hollandse Kerken dus, volgens hun eigen opgave, van 156,182. Maar in 't zelfde jaar gaven 203.896 personen bij de burgerlike census hun namen op als behorende tot de Hollandse Kerken. In 1918 was de zaak veel erger. De Verenigde Kerk gaf op 'n ledental van 130,736. De Hervormde Kerk gaf op 33,126, en de Gereformeerde Kerk 20,896. Een groottotaal voor de Hollandse Kerken in 1918 dus van 184,758. Dus in de tussentijd was het cijfer, volgens opgave van de burger-

like census, geklommen tot 266,521. De persoon moet toch zelf de finale authoriteit zijn om te verklaren tot welke kerk hij behoort. Alleen de enkelen die tegen hun zin afgesneden zijn, zouden 'n verkeerde verklaring kunnen afleggen. De burgerlike census moet de voorkeur boven de kerkelike krijgen wat vertrouwbaarheid aangaat. Nu moet in ons geval nog bijgerekend worden dat de burgerlike Transvaal kleiner is dan de kerkelike. De distrikten Utrecht en Vrijheid vallen burgerlik onder Natal, maar kerkelik onder Transvaal. De getallen van deze twee distrikten moeten dus aan de burgerlike census toegevoegd worden. Er waren in deze twee distrikten 5,135 zielen van de Hollandse Kerken. Het totaal van de burgerlike census komt dus op 271,656 te staan. Ik kan aan geen ander faktor denken dat bijgerekend moet worden. Wij staan dus voor het feit dat er 271,656 personen zijn die zich bij de Hollandse Kerken rekenen, terwijl de kerken slechts van 184,758 van hen weten. Er zijn dus 86,898 Afrikaners op zoek.

In 1911 was onze kerkelike opgave 47,714 kleiner dan de burgerlike. In 1918 was de hoeveelheid van deze lekkage bijna verdubbeld. Waar zijn ze? Deze vraag zal elke Kerkeraad voor zichzelf moeten beantwoorden. 't Is duidelik dat er in de grotere gemeenten niet altoos nauwkeurig met statistiek gewerkt wordt. Toen Alberton 'n wijk van Germiston was, meende de kerkeraad van Germiston aldaar 225 leden te hebben. Met dat getal werd, niet zonder huivering, 'n gemeente aldaar gesticht op 16 Augustus, 1916. De nieuwe kerkeraad begon meteens 'n nauwkeurige statistiek van belijdende leden op te maken. In Februarie, 1917, was het hoofdzaak was om de belijdende leden te organiseren voor getal aangegroeid tot 429. Met het zielental was men in 't begin niet zo nauwkeurig. Toen er 'n leraar kwam, legde hij zich erop toe om ook 't zielental korrekt op te nemen. 't Ledental klom verder tot 485 in December, 1919, en 't zielental klom van 782 in 1917, tot 1152 in 1919. De mensen zijn niet toen eerst ingetrokken, maar ze werden toen eerst ontdekt. En zo zal 't gaan in meer dan een gemeente van over de 1,000 leden.

Van de 86,898 verloren Afrikaners moet verreweg de meerderheid aan onze kerk behoren. Volgens census is de bevolking van Transvaal tussen 1911 en 1918 met 79,473 vermeerderd, waarvan 62,625 of 79 per cent, aan de Hollandse Kerken behoren. De grote Boeretrek van de Kolonie naar de Transvaal vond niet plaats tussen 1836 en 1840, maar wel tussen 1912 en 1917! De Hervormde Kerk eigent zich van deze vermeerdering slechts 3,004 toe. Trouwens deze kerk krijgt ook niets uit de Kaap Provincie dan 'n enkele proseliet af en toe. Overigens wordt 't alleen versterkt door 'n geringe

immigratie uit Holland, en de natuurlike aangroei door geboorte. Ook de Gereformeerde Kerk kan niet veel uit de andere Provinciën getrokken hebben, want die Kerk heeft niet eens zoveel leden in al de andere delen van Zuid-Afrika tezamen als in de Transvaal. Ik wil dus gissen dat het ledental van die Kerk met 2,000 zielen in de zeven jaren vermeerderd is. De balans van 57,621 zielen, die sedert 1911 de Transvaal zijn binnengetrokken, moet dus van onze Verenigde Kerk gevraagd worden, tezamen met het nalatenschap van vroegere jaren, dat ons terugbrengt tot het totaal van 86,898 verdwaalde Afrikaners. Zal een van de ervaren predikanten niet weer de redmiddelen willen bespreken?

Wij bemerken met dankbaarheid, dat er, volgens de statistieken van de Transvaalse Kerk voor 1919, die eerstdaags gepubliceerd zullen worden, 'n vermeerdering van 6,200 in 't zielental van onze kerk is, over het afgelopen jaar. Aan de andere kant zijn er weer vele duizenden sedert 5 Mei, 1918, en vooral gedurende de laatste droogte, naar de Transvaal gestroomd. Het schijnt mij dat wij nodig hebben:—

1. 'n Krachtige poging om meer arbeiders te vinden.

2. 'n Beslist optreden voor de afstichting van kleiner gemeenten.

3. 'n Systeem van notifikatie, bij verhuizing.

4. 'n Bureau van statistieken, desnoods onder toezicht van de Federale Raad.

5. 'n Gemeentelike kruistocht voor statistieken in 't laatste kwartaal van 1920.

6. Degelike kritiek over de statistieke opgaven van de gemeenten bij de Ringen.

7. Een Herleving.

* * *

[Het zij ons vergund over deze interessante statistieke studie op te merken:

1. Dat dit verschijnsel niet tot de Transvaal beperkt is. Verleden jaar werd bij de Binnenlandse Zending Konferentie, te Worcester, erop gewezen dat er het grootst mogelike verschil bestond tussen de opgaven van onze Kerk Almanak en van de Staatcensus met betrekking tot de Zendingkerk. Punt 4 van de **desiderata** van Ds. Nicol zou bepaald veel heil in deze kunnen bewerken.

2. Moet het cijfer van het ledental der Hollandse Kerken in 1911 niet wezen 204,058? (Zie Census 1911, Deel VI, p. 930). In dit verband spreken wij de mening uit dat het in 'n statistieke studie altijd geraden is de juiste cijfers te geven, en niet bij benadering. Anderen halen onze getallen aan, en zo wordt de "statistieke leugen" voortgeplant.

3. Punt 5 van de **desiderata** van Ds. Nicol zou veel doen om 't verschil tussen kerkelike en burgerlike statistiek te verminderen. Behalve de slordigheid van getalopnemers is de voornaamste oorzaak van onnauwkeurigheid in kerkelike statistiek ongetwijfeld het feit dat men in de r e g e l bij huisbezoek de opname doet, zodat wat bij de Staat 'n enkele dag neemt, door de Kerk over het hele jaar verspreid wordt. Men kan dus geen juiste rekening houden met geboorten, sterfgevallen, vertrokkenen en aangekomenen. **Red. G.M.]**

De Drankkwestie.

(Ds. D. G. Malan.)

De Drankkwestie is ongetwijfeld één van de moeilikste, waarmee de samenleving te doen kan hebben, en speelt een belangrijke rol in het leven van ieder volk. Het is in de mensewereld zo oud als de dagen van Noach — en ten spijte van alles, wat door Kerk en Staat reeds in het werk gesteld is tot zijn bestrijding, is het vandaag nog met ons als een *levend* vraagstuk, dat op een bevredigende oplossing wacht. Dat de dronkenschap één van de ergste sociale euvelen is, en de onheilzame bron van allerlei misdaad en ellende, wordt door een ieder geredelik erkend. Alleen bestaat daar verschil van gevoelen over de doeltreffendste wijze, waarop dit kwaad beteugeld, indien dan niet geheel uit de weg geruimd, kan worden.

Het spreekt wel vanzelf, dat deze kwestie nog ingewikkelder wordt in een wijnproducerend land gelijk Zuid-Afrika, waar men dus te doen heeft met een eerbare en lang gevestigde industrie, waar een belangrijke sektie der bevolking haar bestaan uit trekt. Behalve dat het misbruik van drank zich in 't algemeen in de samenleving, beide onder blanken en gekleurden, gelden doet, heeft echter de Drankkwestie in ons land in de laatste tijd een akute vorm aangenomen, vooral in twee middelpunten. Ik bedoel hiermede, 1) de *Schriklike Dronkenschap* onder de gekleurde bevolking in de Westelike Provincie, en 2) de *Onwettige Drankhandel* op de Witwatersrand. Een enkel woord van toelichting over de situatie in beide gevallen!

Wat betreft de *Dronkenschap onder de Gekleurden in de Westelike Provincie*, worden er tonelen afgespeeld, vooral des Zaterdag namiddags, in onze Bovenlandse dorpen, en op

de publieke wegen, die een ernstige aanklacht vormen tegen onze christelike samenleving. 't Is onnodig hierover uit te weiden. En de enige verklaring, waarom er niet een krachtiger protest van het christelik publiek tegen dit schrikwekkend euvel opgaat, is waarschijnlik, dat men aan de treurige toestand langzamerhand gewoon is begonnen te raken, zodat men de ellende niet recht ziet, ten minste niet dieper gevoelt. Gelukkig echter begint er al meer ontwaking op dit gebied te komen — ook bij de christelike wijnboeren zelf! Dit is inderdaad één van de lichtstralen te midden van de heersende duisternis. Het wordt dan ook hoog tijd, dat de wijnboeren de toestand recht onder de ogen zien. De dronkenschap immers verwoest beide ziel en lichaam van hun arbeiders. 't Is niet alleen een gruwelike zonde in Gods oog, maar ook de oorzaak van de lichamelike achteruitgang der gekleurde bevolking, welke hen onbekwaam maakt tot nuttige dienst, en een des te gemakkeliker prooi van aanstekelike ziekten, gelijk de tering.

De Onwettige Drankhandel op de Witwatersrand heeft schrikbarende afmetingen aangenomen. In de Transvaal bestaat er drankverbod aan de Naturellen. Zij mogen geen drank bij de drinkplaatsen verkrijgen. Nu is er echter ook bij de Naturel een dorst naar sterke drank, en bijname bij de duizenden van Kaffers, die in de Mijnen van Johannesburg werken, en dageliks vóór hun ogen zien — dat wat hun verboden wordt vrijelik door de blanke man genoten mag worden. Alzo nu ontstaat er de verzoeking tot Onwettige Drankhandel, een verzoeking helaas! waarvoor velen onzer verachterde volksgenoten bezwijken, en ten gevolge waarvan er vandaag honderden van Afrikaner mannen en vrouwen in de gevangenis zitten. Dat zij hier zedelik al meer zinken, en gaandeweg tot vaste misdadigers gevormd worden, ligt vanzelf in de aard der zaak. Een ieder gevoelt, dat in deze bedroevende toestand een verbetering aangebracht *moet* worden.

De Wetgeving des lands heeft zich dan ook in de laatste tijd met deze beide phasen van de Drankkwestie bezig gehouden. De Dronkenschap onder de gekleurden in de Westelike Provincie is het onderwerp geweest van onderzoek door een Parlementair Komitee, dat rapport uitgebracht heeft, bekend onder de naam van *Het Baxter Rapport*. Hierin worden verschillende maatregelen aan de hand gegeven om dit euvel te bestrijden: maatregelen, die algemeen bijval gevonden hebben, ook van de zijde onzer Kerk en der christelike wijnboeren. De nodige wetgeving om uitvoering aan deze voor-

stellen te geven moet nog gepasseerd worden.— Doch de hoop wordt gekoesterd, dat zulks niet meer lang op zich zal laten wachten, en dat het een aanmerkelike verbetering in de toestand teweeg zal brengen. Ik kom later op de voornaamste aanbevelingen in dit Rapport terug.

Ten einde een oplossing te vinden voor de Onwettige Drankhandel op de Rand, diende de heer Rooth, lid van de Volksraad voor Pretoria, een wetsontwerp in bij het Parlement, beogende o.a. het däärstellen van drinkplaatsen onder Regeringstoezicht, alwaar de Naturellen van de Witwatersrand lichte wijnen verkrijgen mochten. Hiertegen werd ernstig bezwaar ingebracht in en buiten het Parlement, niet alleen door de Afschaffings-Voorstanders, maar ook door velen, die zich het lot der Naturellen aantrekken, en van het standpunt uitgaan, dat de Blanken voogden zijn voor de nog op zedelik gebied onmondige Naturellen. Het wetsontwerp is in de laatste zitting van het vorige Parlement *niet* tot wet geworden, en het valt te betwijfelen, of het, ten minste in zijn tegenwoordige vorm, ooit tot wet worden zal. Het zogenaamde *Rooth Rapport* heeft veel opspraak verwekt, doch, hoewel het een eerlike poging moge zijn om een ingewikkelde kwestie te helpen oplossen — wil het zich maar niet bij het christelik geweten van velen aanbevelen.

Ook de Kerk heeft zich in de laatste tijd ernstig met de Drankkwestie ingelaten. De Synode van de Kaapse Kerk heeft in November, 1919 het beginsel van *Totale Prohibitie* als ideaal om na te streven besproken; doch aangenomen werd een voorstel om bij de Wetgeving aan te dringen op strengere handhaving van de drankwetten, en in deze ook de samenwerking der christelike wijnboeren te zoeken. Een Kommissie werd benoemd, welke belast is met de taak om in deze zaak werkzaam op te treden. Zij heeft reeds een onderhoud gehad met vertegenwoordigers van de wijnbouw, die over het algemeen genomen een sympathieke houding hebben ingenomen met betrekking tot de wijzigingen in de Drankwetten, zoals door de Synode van 1915 aan de hand gegeven, alsmede tegenover de aanbevelingen van het Baxter Rapport. Ter gelegener tijd zal deze Kommissie wel haar opwachting bij de Regering maken, ten einde de gewenste wetgeving in het leven geroepen mag worden.

De Synode van de Transvaalse Kerk wederom heeft in Mei, 1919 een besluit gepasseerd, waarin zij zich ten sterkste uitsprak ten gunste van *algeheel drankverbod*, wat de produktie en de invoer van, en de handel in alcoholiese dranken

betreft. Zij erkende echter, dat er bezwaren op het ogenblik zijn, wat de invoering van algeheel verbod aangaat, en dat er nog veel misverstand bestaat. Een Kommissie werd daarop benoemd, om, in overleg met de Kommissie van de Raad der Kerken ré Staats Monopolie, de gehele zaak verder te onderzoeken, en daarna de Synode met advies te dienen. Deze Kommissie is onlangs (19 Februarie, 1920) met de Kommissie van de Raad der Kerken ter konferentie bijeen geweest, en heeft zekere aanbevelingen voorgelegd, waarover later meer.

Op de vergadering van *de Raad der Kerken*, te Johannesburg gehouden in Maart, 1919, werd de Drankkwestie behandeld, en een Kommissie benoemd om onderzoek in te stellen, in hoe verre *Staats Monopolie in de Drankhandel* een bevredigende oplossing zou kunnen aanbieden, ter voorkoming vooral van de dronkenschap en andere sociale euvelen daarmede verbonden op de Witwatersrand en in de Westelike Provincie. Deze Kommissie, zoals hierboven reeds vermeld, is onlangs bijeen geweest, samen met de Kommissie door de Kaapse en Transvaalse Synoden benoemd, en heeft de ganse zaak degelik besproken. Men hoopt nog later een vertegenwoordigend Kongres van wijnboeren te beleggen, ten einde indien mogelik tot eenstemmigheid te geraken, en algemene samenwerking te verkrijgen. Ook is de Kommissie van voornemen om getuigenis in te winnen van gezaghebbenden in verband met de drankhandel, ten einde hun gevoelens te vernemen omtrent de verschillende wegen, welke ingeslagen zouden kunnen worden, met het oog op de verbetering der bestaande toestanden.

Komende nu tot *de maatregelen*, welke getroffen moeten worden, zijn er m.i. drie vooral, die onze aandacht verdienen. Dat zaken maar moeten voortgaan, zoals zij tans zijn, en dat wij een "laissez faire" politiek in deze mogen volgen, zal wel geen christelik gemoed willen bepleiten. *Gehandeld moet er worden, en dat zo spoedig mogelik!* Ik bespreek achtereenvolgens de drie verschillende wegen, die gevolgd kunnen worden, en wel :—

1. Totale Prohibitie (Algeheel Drankverbod).

Hierdoor moet verstaan worden algeheel verbod door wetgeving van het vervaardigen, of kopen en verkopen, of verbruiken, of invoeren van alle alcoholiese dranken, voor *alle* klassen der samenleving, blank zowel als gekleurd. Alcohol mag dan alleen voor mediese doeleinden, op prescriptie van geneesheren, gebruikt worden. Dit is derhalve iets geheel anders dan wij vandaag in Zuid-Afrika hebben. Vandaag is de wet,

dat de blanke man vrijelik drank mag verkrijgen; doch in de meeste delen is het verboden aan de gekleurde en naturellen rassen. 't Is uit dit gedeeltelik verbod, dat het euvel van Onwettige Drankhandel zijn oorsprong neemt. Totale Prohibitie is ook nog iets geheel anders dan "Local Veto," door welke stelsel het drankverkook in een zeker area beperkt of verboden kan worden door de direkte stem der inwoners. Het is echter langs de weg van geleidelike uitbreiding van dit stelsel, dat men het ideaal van Totale Prohibitie best uiteindelik bereiken zal.

De argumenten, welke ten gunste van Algeheel Drankverbod aangevoerd worden, zijn o.a. de volgende :—

1) De vele sociale euvelen, die uit het drankmisbruik voortvloeien, vallen dan grotendeels van zelf weg. 't Is niet nodig om uit te weiden over de verreikende ellende en verwoesting, die de dronkenschap aanricht in de individu, in het huisgezin, in de samenleving. 't Is overbekend, dat mogelik de meeste misdaden hun oorsprong te danken hebben aan, en samenhangen met drankmisbruik. Verwijdering van alcohol zou derhalve ten gevolge hebben vermindering van misdaden, armoede en ziekten: vermindering ook van gevangenissen, politie, hospitalen, asylen.

2) De meerdere bevoegdheid en bekwaamheid van de werkkrachten des volks, en als gevolg hiervan de meerdere produktie van levensbehoeften, en derhalve ook meer algemene welvaart en geluk. In de Verenigde Staten van Amerika, waar onlangs Totale Prohibitie door het ganse land ingevoerd is geworden, was het deze ekonomiese zijde van de kwestie, die o.a. veel gewicht in de schaal wierp. Op de spoorwegen, in de fabrieken en mijnen, bemerkten de werkgevers, hoeveel beter en veiliger dienst zij verkrijgen konden, waar de werklieden zich van alcohol geheel onthielden. In vele grote industriëen in Amerika werd het als een essentiële voorwaarde gesteld, dat men geen plaats had voor algehele onthouders.

De bezwaren, welke tegen Totale Prohibitie ingebracht worden, zijn o.a. de volgende :—

1) Men zegt: "Prohibitie bereikt niet haar doel." Mensen worden toch niet verhinderd van drank te verkrijgen. Hierop is het antwoord: dit is ten dele waar, doch dit geldt dan ook van diefstal, moord, en andere misdaden. Maar wie zal nu gaan redeneren: "wetten tegen deze euvelen zijn nutteloos, en moeten derhalve liever afgeschaft worden?"

2) Men beweert: "'t is onmogelik om mensen door wetgeving sober te maken." Ook hierin zit er een mate van waar-

heid, en nochtans is het een feit, dat mannen en vrouwen in vele delen der wereld langs deze weg uit de macht der verzoeking gered zijn geworden.

3) Men zegt: "de gevestigde belangen moeten gerespekteerd worden." Maar indien deze gevestigde belangen strijdig zijn met de hoogste belangen van de samenleving en de staat: indien de drankhandel de lichamen en zielen van mensen verwoest, moet het zwaarste dan ook niet het zwaarste wegen? Hierop antwoorden de voorstanders van Totale Prohibitie volmondig — ja.

4) Men beweert: "'t is een onrechtmatige inkorting van de rechten en voorrechten van de individu." Men wil niet horen van het beginsel: "Gij zult niet." En toch is dit een essentiëel beginsel in de meeste wetgeving. Inbraak, zelfmoord, laster, welke schandelik zijn voor de individu en de staat, worden belet. Het is de plicht van de staat om het algemeen goed — de ekonomiese welvaart van de samenleving te bevorderen, en ten einde dit doel te bereiken is het dikwels nodig om de persoonlike vrijheid van de individu in te korten.

5) Men zegt: "Waar er algeheel drankverbod is, daar wordt er noodwendig een onwettige smokkelarij in het leven geroepen;" want daar zijn altijd mensen, die drank *willen* hebben — en kunnen zij die niet langs wettige weg bekomen, dan vindt er de smokkelhandel plaats op grote schaal. In hoeverre wetgeving in staat is om dit euvel te bestrijden, zal nu prakties moeten blijken in landen zoals de Verenigde Staten en Canada, alwaar Totale Prohibitie reeds ingevoerd is geworden.

Komende nu weer bepaald tot *de toestanden in Zuid-Afrika*, zo merken wij andermaal op, dat het vraagstuk hier nog ingewikkelder wordt, omdat men te doen heeft met "een eerbare en lang gevestigde industrie — de wijnbouw." Het is derhalve ook duidelik, dat de invoering van Totale Prohibitie *onmogelik meteen geschieden kan.*

Dit werd dan ook erkend door de Synode van de Transvaalse Kerk. En zelfs de warmste voorstanders van Algeheel Drankverbod stemmen dit toe. Het zou onbillik zijn om een voorname sektie van de bevolking op deze wijze te benadelen, en zou noodwendig een verbitterde agitatie opwekken. In de Verenigde Staten nam het niet minder dan 70 jaren van aanhoudend voorbereidende arbeid om dit doel te bereiken. Wil men uiteindelik Totale Prohibitie hebben — dan zal men ook in Zuid-Afrika geduld moeten beoefenen, en geleidelik te werk moeten gaan om de samenleving daartoe op te voeden.

In dit verband werden *drie wenken* aan de hand gegeven door de Kommissie van de Transvaalse Kerk, welke wel de moeite waard zijn om acht op genomen te worden.

1) De invoering van "Local Veto." Wij hebben reeds hierboven duidelik gemaakt, wat door dit stelsel verstaan wordt, en aangetoond, hoe langs de weg van geleidelike uitbreiding van dit stelsel men vanzelf tot Totale Prohibitie geraken kan. Zó ten minste is het toegegaan in het geval van de Verenigde Staten van Amerika.

2) Met het oog op de opvoeding van het publiek moeten de feiten aangaande het drankeuvel duidelik en herhaaldelik voor de aandacht gebracht worden door middel van de pers, en in de scholen moet er op geregelde en wetenschappelike wijze onderricht in verband met deze zaak worden medegedeeld.—Ook in dit opzicht kan Amerika ons tot voorbeeld verstrekken.

3) Ten einde de wijnboeren tegen schade te beschermen, moet er van Regeringswege een Kommissie van Eksperten aangesteld worden om te zien, welke substituten er gevonden kunnen worden voor de drankhandel, m.a.w. op welke verschillende wijzen men de opbrengst van de wijnstok verbruiken kan anders dan voor het vervaardigen van sterke drank. Dit middel is beproefd geworden o.a. in California, waar veel wijn geproduceerd werd, en met zulk sukses naar men zegt, dat er vandaag ook in California Algeheel Drankverbod bestaat.

In verband met Totale Prohibitie is er nog "de principiële kwestie, of nl. alle gebruik van alcolhol, zelfs op matige wijze, te veroordelen is dan of slechts het misbruik ervan onder veroordeling valt." Hierover lopen de meningen zeer uiteen, en wij ondernemen tans niet al de *pros* en *cons* te bespreken, hoewel wij moeilik kunnen aannemen, dat volgens de leer van het Nieuwe Testament het matig gebruik van wijn, op zichzelf, zonder meer, veroordeeld kan worden. Zeker echter is het, dat de meeste voorstanders van Totale Prohibitie van dit standpunt uitgaan; en dit is mede oorzaak geweest, waarom hun propaganda zelfs door welgezinde en christelike wijnboeren met zoveel achterdocht begroet is geworden. Men dient zeer voorzichtiglik op te treden, en alle onnodige aanstoot te vermijden, terwille van de zaak zelve, welke men voorstaat.

De slotsom, waartoe wij geraken, in verband met *Totale Prohibitie,* is, dat ten spijte van wat ten gunste daarvan aangevoerd kan worden,—de tijd daarvoor nog niet aangebroken

is in Zuid-Afrika. En door een onverstandige en overhaastige propagandamakerij zal de goede zaak, die *allen* beogen, nl. *de verwijdering van dronkenschap*, meer benadeeld dan gebaat worden. Het "Festina lente" dient wel goed in dit opzicht ter harte genomen te worden. Want o.i. is het van groot belang, dat in deze zaak de medewerking van de christelike wijnboeren zelf zoveel mogelik verkregen zal worden. Ook dient men niet uit het oog te verliezen, dat deze maatregel (Algeheel Drankverbod) nog maar in zijn "eksperimentele stadium" is in landen, zoals Amerika en Rusland, en dat het nog niet afdoende gebleken is, of het wel in alle opzichten aan de gekoesterde verwachtingen beantwoordt.

(Wordt vervolgd.)

Boek en Blad.

Nuwe Tijdskrifte. Dit lijk of daar in die laaste tijd 'n neiging is om tijdskrifte te vermenigvuldig. Ons het binne drie maande van vier nuwe tijdskrifte gehoor, t.w.: *Die Banier, Universitas*, 'n Sondagskoolblad en 'n Sendingblad in Hollands uit Nyasaland.

Daar is ongetwijfeld nie meer baie opening vir nuwe tijdskrifte bij ons nie. Natuurlik 'n goeie blad sal altijd sij weg vind, maar dan gebeur dit soms ten koste van bestaande blaaie. Waar die lesend publiek so klein is als bij ons, is dit misskien beter om die bestaande blaaie te verbeter dan om nuwe te stig.

Neem b.v. die voorstel (*De Kerkbode*, 11 Maart, 1920) van die Sondagskool Kommissie van die Gefedereerde Kerke in S.-A. om 'n offisiëel Sondagskoolblad te hê waarin die Sondagskoollesse kan behandel word. Weliswaar is die gedagte om met *De Kindervriend* te onderhandel, en kan dit wees dat daardie blad in die nuwe sal opgaan. Maar waarom nou 'n nuwe blad, terwijl *Ons Kinderblad* pas 3 jaar oud is, mooi aangaan, maar juis steun nodig het om 'n maandblad te word. Van *Die Banier*, die orgaan van die Afrikaanse Studentebond, 'n wetenskaplike letterkundige maandskrif, het ons die eerste nummer uit Pretoria ontvang. Hierdie nuweling het wijselik gehandel deur die wereld in te gaan aan die hand van so 'n beproefde blad als *Die Brandwag*. Die eerste nummers bestaan uit 12 bladsije in die tweede helft van *Die Brandwag*, en geniet dus, wat publisiteit betrof, dadelik 'n verhoogde status. Mag die nuweling 'n nuttige en 'n voorspoedige loopbaan geniet.

Het Gereformeerd Maandblad

Deel xxv. Mei 1920. No. 5.

Editoriaal.

De Algemene Armezorg.

Bij het gevoel van dankbaarheid voor het ontstaan en het werk gedurende de afgelopene vier jaren van de A.A. Kommissie der Kaapse Kerk en dergelike ondernemingen elders, is er ook 'n gevoel van weemoed dat zulke pogingen niet twintig jaar geleden werden aangewend. Zelfs nu nog bestaat er 'n aparte Hulpbehoevende Gemeenten Kommissie, ten spijte van het feit dat de A.A. Kommissie zich ook de verlening van hulp aan zwakkere gemeenten heeft voorgesteld. Konsolidatie was op dit gebied hoog nodig.

Niemand kan de A.A. Kommissie van de Kaapse Kerk beschuldigen van werkeloosheid. In de jongste circulaire "De Algemene Armezorg" en de begeleidende brochure "Werp uw brood op het water" worden de gemeenten ingelicht over wat reeds gedaan is en wat in de onmiddellike toekomst te doen staat. Onder de hoofden Opvoeding en Onderwijs, Zwakkere Gemeenten, Reddingswerk en Werkkolonies wordt over 't gedane gesproken, terwijl het voorgenomen program niet minder dan 14 posten bevat. Vooral verblijdend is de aanstelling van een "Opzoekbeambte" in verband met de vele verwaarloosde kinderen in 't land en de ondersteuning van hulppredikers in zekere stedelike gemeenten. Het persoonlik element moet toch in alle doeltreffende Armezorg steeds meer beklemtoond worden. Want in het blote geven van giften, waarmede de armoede nooit bestreden wardt, schuilt het grootste gevaar van de algemene armezorg . Stoffelike hulp heeft alleen blijvende waarde, voor zover daardoor op het karakter en de levensgewoonten der behoeftigen invloed wordt uitgeoefend.

Tot nog toe heeft onze Armezorg zich bijna uitsluitend bepaald tot de verlichting van het vraagstuk, en kon men met de oplossing vooreerst weinig rekening houden. Men is nog meestal met geneesmiddelen bezig geweest, en minder met voorbehoedmiddelen. Tot de wortel van de kwaal is nog lang niet doorgedrongen. Zal onze A.A. Kommissie ook gaandeweg hieraan de aandacht kunnen schenken? Aan een stelselmatig en wetenschappelik onderzoek naar al de feiten en de best mogelike oplossing van 't vraagstuk in zijn geheel? Daartoe zullen wij òf deskundige hulp van buiten moeten inroepen, òf enige mannen uit ons midden afzonderen om ook elders van

de zaak studie te maken. In de Christelike liefdadigheid alleen ligt natuurlik geen oplossing, vooral niet in de ingewikkelde ekonomiese en sociale toestanden van de hedendaagse samenleving. Doch evenmin in de toepassing van bloot wetenschappelike methoden, zonder het zedelik-godsdienstig element. In zijn anderszins zeer voortreffelik artikel "Armoede als Patologiese Verskijnsel" in **Die Brandwag** van 25 April, schakelt Dr. C. Louis Leipoldt dit laatste ongelukkig geheel en al uit.

Hedendaagse Sekten.

Sekten schijnen nog altijd toe te nemen. Weliswaar is er een gedurig verdwijnen zowel als een gedurig verschijnen, doch daarmee kunnen wij ons van de zaak niet afmaken. Er moet gewaakt en gewerkt worden tegen de velerlei dwalingen van onze tijd, zowel door getrouwe getuigenis van de waarheid van de Heilige Schrift, alsook door de aanduiding van de voornaamste dwalingen die zich van tijd tot tijd in ons midden openbaren. Over het Spiritisme, dat sedert de jongste oorlog 'n bloeitijd schijnt te beleven, verschijnt elders, in deze uitgave 't een en ander. Niemand die zich door de Heilige Geest laat leiden, behoort enige andere geest te volgen, en niemand die in Jezus Christus de Weg erkent, behoort het onzienlike langs enige andere weg te naderen. Doch het zijn vooral de Apostoliesen en de Russellieten die tans in ons midden rusteloos propaganda drijven. Laatstgenoemden schijnen 'n onuitputtelike voorraad van prikkelende lektuur te hebben, waarop in de regel het imprimatur van "Pastor C. T. Russell, Brooklyn, U.S.A." verschijnt. Onlangs zijn het "De Volkskansel — Voedsel voor denkende Christenen" en "The Bible Students' Monthly" geweest, die met kwistige hand zijn rondgestrooid. Eerstgenoemde is het Nederlandse orgaan van 't Russellisme en laatstgenoemde is een van de Amerikaanse produkten van deze sekte. In een van de jongste nummers van de "Monthly" wordt de Protestantse Kerk en bijname de Evangeliese Alliantie als het beeld van het beest (Opbg. 13 : 14) voorgesteld.

De Apostoliesen weer hebben in de laatste tijd een aantal traktaten verspreid over de Doop, het spreken in talen en Goddelike genezing. Over laatstgenoemd onderwerp schrijvende, beweert Bro. John G. Lake dat wijlen Dr. Andrew Murray dertig jaar geleden een boek over de goddelike genezing schreef en dat 't boek werd teruggetrokken "omdat de predikanten konden inzien dat de leden hunner gemeenten van hen verwachten zouden het geloof te beoefenen dat de zieke behouden zal." In 'n ander Apostolies blaadje "Ontwaking van de N. G. Kerk" wordt, naar aanleiding van 'n artikel in "De Kerkbode" van 15 Januarie, 1920, over de Inwendige Zending, met ingenomenheid gewaagd van de

ontwaking in de N. G. Kerk "tegenover de verlorene schapen onder hun eigen kudden." Hoe bitter jammer toch dat deze en dergelike sekten zelden of nooit zelfstandig optreden, waar er nog zovele millioenen op aarde zijn die op de boodschap der verlossing wachten. Zij zoeken immer hun eigen bestaan te rechtvaardigen of het optreden van anderen te beoordelen of te veroordelen. Zo wordt de zaak des Heren niet bevorderd!

In verband met het sektewezen vernemen wij dat er in de loop van dit jaar bij onze Z.-A.B.V. een boek zal verschijnen, waarin de voornaamste sekten van onze dagen zullen behandeld worden.

Onze Nieuwe Hoogleraar.

Op Woensdag, 5 Mei, is Dr. E. E. van Rooyen, een van onze geachte medewerkers, in het ambt van Hoogleraar in onze Theologiese Kweekschool bevestigd. Ds. J. P. van Heerden sprak de bevestigingsrede uit naar aanleiding van het woord in 1 Kor. 3 : 9, "Wij zijn Gods medearbeiders." De Moderator las het formulier en de Professoren en enige Curatoren gaven de pas-bevestigde met een handdruk een zegengroet. Adressen van de studenten en de Kerkeraad werden aangeboden.

De nieuwe hoogleraar, die het Oude Testament tot hoofdvak heeft, behandelde het belangrijke onderwerp "Het Profetisme" op duidelike en interessante wijze. Deze inaugurele rede hopen wij onze lezers in volgende nummers te geven. Intussen roepen wij Professor van Rooyen een zeer hartelik welkom toe, met de bede dat hij de taak van zulk 'n voorganger door Gods genade vele jaren op waardige wijze moge voortzetten.

Pinksteren.

Zover wij weten is de gewoonte van onze Pinksterbidstonden tussen Hemelvaart en Pinksteren in 't jaar 1862 ontstaan. Juist in het jaar waarin het tot een treffen kwam met het Liberalisme. Men hoort in onze dagen dikwels met begaanheid over het toenemende Rationalisme in ons midden spreken. En dat is inderdaad zorgwekkend. Wij zijn, echter, ervan overtuigd dat wij ons daarover niet zozeer behoeven te bekommeren als over het gebrekkig geestelik leven bij Gods kinderen. En de Almachtige is meer begerig om ons levend te maken dan wij beseffen. Er is geen beter middel ter bestrijding van dwaling en ongeloof dan de opbloei van geloof en waarheid, geen beter tegenwicht van lichtzinnigheid en ongevoeligheid dan toegewijdheid en overgegevenheid aan de Heilige Geest. Hierom blijven wij bidden! Hiertoe vernieuwe ons de eeuwige God, ook in deze Pinkstertijd, weer het geloof en de volharding!

De Drankkwestie.

(Ds. D. G. Malan.)

Wij gaan tans ertoe over om de tweede maatregel te bespreken, welke aan de hand gegeven wordt ter verbetering van de toestanden, nl. . . .

STAATSMONOPOLIE (Nationalisatie van de Drankhandel).

Dit stelsel wordt aan de hand gegeven als *een alternatief voor Prohibitie,* om het drankeuvel op grote schaal te bestrijden. 't Is reeds in mindere of meerdere mate beproefd geworden in sommige landen (met welk sukses zullen wij weldra nader beschouwen), en vooral gedurende de jongste wereldoorlog is het op de voorgrond getreden als een voorstel van de praktiese politiek, o.a. in Engeland.

Door Staatsmonopolie of Nationalisatie van de Drankhandel dan wordt bedoeld, dat de vervaardiging en verkoop van alkoholiese dranken overgaan zal uit de handen van private personen in die van de Staat: dat de produktie, fabrikatie en verkoping van drank een groot departement van de Civiele Dienst worden zal. Sommigen echter willen de Staatsmonopolie beperken tot de kleinhandel alleen. D.w.z. de bierbrouwers fabriceren dan nog zelf hun bier,— en de wijnbouwers produceren nog zelf hun wijn, en verkopen hun produkt in de grote maat aan de kooplieden; maar het verkopen in de kleinhandel, in de hotels, bottelstoren en kantienen, wordt een Staatzaak: door de Staat niet alleen gekontroleerd, doch geheel overgenomen. Waarschijnlik is het dit laatste, dat in Zuid-Afrika voorgesteld zal worden als oplossing van het vraagstuk. De argumenten vóór en tegen echter gelden Staatsmonopolie, óf men het al in het algemeen aanneemt, óf enkel beperkt tot de kleinhandel. Wij zullen nu *eerst* in het kort nagaan, welke argumenten *ten gunste* van de Staatsmonopolie in de Drankhandel aangevoerd worden:—

1) Men zegt: De Nationalisatie van de Drankhandel zal de private belangen daaruit elimineren; en het zijn juist deze private, gevestigde belangen, welke hervormingen van de toestand in de weg staan. Maar de vraag ontstaat al dadelik: zal het doel bereikt worden, wanneer de Drankhandel in de handen van de Staat overgaat? Zullen er niet dadelik

andere belangen in het leven geroepen worden? Wat omtrent de belangen van de belastingbetalers? Wanneer de Staat eenmaal een groot deel van zijn inkomsten trekt uit de opbrengst van de Drankhandel, zal het niet nog moeiliker zijn om van deze bron van inkomsten af te zien, of het maar enigszins in te korten? Indien het waar is, dat de geldelike belangen van de tegenwoordige eigenaars van de Drankhandel hervormingen in de weg staan, ligt het niet vóór de hand, dat zulks nog veel moeiliker zal gaan, wanneer het gehele volk deelhebber aan de drankhandel zal geworden zijn?

2) Men beweert: De Nationalisatie van de Drankhandel zal het uit de partij-politiek wegnemen. Tans zijn de belangen van de Drankhandel een gedurige speelbal tussen de politieke partijen, die dikwels onder de invloed komen van de licentiehouders, maar is het eenmaal staatseigendom geworden, zo redeneert men, dan is dit gevaar weggenomen. *Maar is dit werkelik zó?* Indien de Drankhandel een Staatsdepartement geworden is, en allen, die daarin betrokken zijn, civiele ambtenaren, zal het niet juist daardoor nog meer een politieke strijdvraag worden bij de algemene elekties?

3) Men zegt: De Nationalisatie van de Drankhandel zal daartoe strekken om de drinkplaatsen meer respektabel te maken: onder beter bestier te brengen. De voorstelling is, dat, wanneer de drankverkoper in de dienst van de Staat is, en een vast salaris ontvangt, men een beter klas drankverkopers krijgen zal, dan tans het geval is. Ook zal de verzoeking niet zo groot zijn om zoveel drank als maar mogelik is aan de man te brengen. Voorts wil men dan de drinkplaatsen meer inrichten in de vorm van "restaurants," waar mogelik ook eten verschaft zal worden, en waar men muziek en vermaken hebben zal. Hierop is het antwoord: niemand, wiens doel enkel het publieke welzijn is, zal een drankverkoper willen zijn. Men wordt het enkel met het doel om zoveel profijt mogelik daaruit te maken. En is het voorstel om de drinkplaatsen aantrekkeliker te maken niet juist een *sterke verzoeking*? Menigeen, die terugdeinsde van in een tegenwoordige drinkplaats in te gaan, zal zulks geredelik doen, wanneer die in een soort van restaurant veranderd is. Zullen vele jongemensen niet juist langs deze weg de drinkgewoonte aanleren? Zal meer dan één, die nu er niet aan denkt om aan de Drankhandel deel te nemen, niet geredelik daartoe gebracht worden, wanneer het onder de bescherming

van de Staat genomen: een Staatsdepartement geworden is? En zal de verzoeking om zoveel drank als mogelik is te verkopen niet nog voortbestaan? Welk hoofd van een Staatsdepartement en welke ambtenaren,die niet hun best zullen doen om van de zaak een sukses te maken?

4) Men zegt: Door de Nationalisatie van de Drankhandel verkrijgt de Staat een kostbare monopolie, en de opbrengst zal gebruikt worden om gevangenisen te verbeteren, hospitalen te bouwen, leeskamers en gezellige zalen voor het volk te verschaffen. Behalve echter, dat er mensen zijn, die ernstig bezwaar zullen hebben om deze nodige en nuttige zaken te verkrijgen, specifiek door middel van de Drankhandel, zal dit juist een oorzaak zijn om drankverkoop en verbruik aan te moedigen. En waneer eenmaal zulke Inrichtingen gebouwd en in stand gehouden worden door middel van de opbrengst van de Drankhandel, zal het uiterst moeilik gaan om de Drankhandel weder in te korten (om van "afschaffen" niet eens te spreken). Immers, de Staat zal redeneren: "vanwaar anders ons inkomen? Wij zullen de bevolking nieuwe belastingen moeten opleggen." En welke bevolking zal daartoe gewillig zijn?

5) Men beweert: De Nationalisatie van de Drankhandel is slechts een uitbreiding van het reeds bestaande stelsel van licenties uitreiken aan zekere personen of maatschappijen door de Staat. Immers, redeneert men, de Staat is toch al reeds betrokken in de Drankhandel,—en trekt geldelike voordeel daaruit door middel van de licenties. Dit is echter een valse redenering. Want het gehele stelsel van licenties uitreiken heeft ten doel de regulering en zoveel mogelik beperking van de Drankhandel. Het is echter geheel iets anders, wanneer de Staat zelf de gehele Drankhandel overneemt, en al de winsten daaruit in de openbare schatkist stort. Ligt ook niet hierin de sterke verzoeking om zoveel mogelik winst uit de zaak te trekken, en dus de Drankhandel te bevorderen—ten koste van het zedelike leven des volks?

6) Men zegt: Daar bestaat toch reeds nationalisatie van andere waren of goederen, deels door de Staat, deels door Municipaliteiten. De Staat b.v. beschikt over de spoorwegen, havens, posterijen en telegraaf, ten behoeve van het volk. Municipaliteiten weer beschikken over licht en water en middelen van vervoer, ten behoeve van al de inwoners van een stad. Waarom dit beginsel dan ook niet toegepast op de

Drankhandel? Het antwoord hierop is: dat nationalisatie gewettigd is in het geval van nodige en nuttige levensbenodigdheden, zoals hierboven genoemd. Doch dit geldt hoegenaamd niet van alkohol, die op zijn best genomen slechts een weeldeartikel mag heten, en door vele mensen als een kwaad op zichzelf beschouwd wordt. Daar bestaat dus allerernstigst bezwaar, dat de Staat als zodanig direkt ingetrokken zal worden in de Drankhandel.

De voornaamste bezwaren, welke tegen de Nationalisatie van de Drankhandel ingebracht worden, kunnen als volgt samengevat worden :—

De zedelike houding, die de Staat tot de Drankhandel inneemt, wordt geheel veranderd. Instede van te trachten het kwaad zoveel mogelik te beperken door middel van de licenties, wordt de Staat deelhebber in de Drankhandel, en wat nog meer zegt, ieder burger wordt "nolens volens" aandeelhouder in de zaak. De Drankhandel wordt dan een Staatsdepartement: elke kantienhouder een civiele ambtenaar, met recht op Goevernementsalaris en pensioen. Het streven zal nog voortbestaan even gelijk tevoren om de Drankhandel een sukses te maken. Hierdoor zal het gemakkeliker worden voor mensen, die nu nog terugdeinzen, om daaraan deel te nemen. De drinkgewoonte zal niet ophouden. Door het meer respektabel maken (naar men zegt) van de drinkplaatsen, zal de verzoeking vooral voor jonge mensen, des te sterker worden. De Drankhandel zal een betere reputatie en meer vastigheid in het land verkrijgen,—tot zedelike schade van het volk. Het toezicht van de politie over de publieke huizen zal ook afnemen, wanneer eenmaal de gehele drankhandel Staatseigendom geworden is, daar de macht der publieke opinie alsdan veel verzwakt zal zijn. Nationalisatie, in plaats van te leiden in de richting van Prohibitie, zal de verkrijging daarvan slechts des te moeiliker maken.

Doch laat ons nog *de proef op de som* nemen! Laat ons kortelik nagaan, wat de uitwerking van Nationalisatie van de Drankhandel geweest is in landen en op plaatsen, waar die reeds beproefd is geworden! Laat ons zien, of het waarlik een sukses geweest is, al dan niet!

Wij letten in de *eerste plaats op Rusland*. In 1894 was de dronkenschap in dit grote land een nationale euvel geworden, en met het oogmerk, de toestand te verbeteren, besloot de Czar, op aanraden vooral van zijn Minister van Financiën, Graaf Witte, om alle licenties af te schaffen, zonder enige

kompensatie aan de licentiehouders uit te betalen, en de gehele handel in vodka (de Russiese nationale drank) tot een Staatsmonopolie te maken. *Wat waren de gevolgen?* De Staat kreeg wel een enorm inkomen uit deze Monopolie (zijn profijt beliep 300% : 25% van al de inkomsten der Regering werd aan deze bron ontleend). Doch aan de andere kant *nam het drinken schrikwekkend toe.* Het vermeerderde in 20 jaren onder de Staatsmonopolie 500%. Een spreker in de Duma zei in 1911, toen dit stelsel in volle zwang was, dat 1,000,000 Russen ieder jaar stierven van overdaad in sterke drank. Tevens werd bevonden, dat ieder jaar minder grond onder bearbeiding kwam, en minder graan gezaaid werd. Geen wonder, dat Graaf Witte zelf erkennen moest, dat zijn poging niet geslaagd was, en dat hij de Duma smeekte om de Staatsmonopolie wederom terug te roepen! Dit werd dan ook gedaan in 1914 door de Czar, onder de drang mede van de dreigende wereldoorlog, en als met één streek van de pen werd het gehele stelsel van Drank Nationalisatie veroordeeld. Hij vaardigde zijn gedenkwaardige proklamatie uit: "Ik heb besloten om voor altijd het verkopen van vodka door de Regering af te schaffen."

En wat dan is de uitwerking van Prohibitie in Rusland geweest? Weliswaar, daar is een nog te korte tijd verlopen om een afdoend oordeel te vellen, en ook is Rusland nog gedurig in de weeën van binnenlandse onlusten geweest. Doch daar zijn evenwel genoegzame gegevens om de richting van zaken aan te tonen. Gedurende het laatste jaar van de Staatsmonopolie deponeerde het volk in de Spaarbank de som van £8,000,000. Sedert die tijd, met Prohibitie in zwang, steeg deze som tot £177,000,000, of 22 maal zoveel als tevoren, en dat, hoewel vele loontrekkers op het slagveld waren, en ten spijte van de ekstra oorlogsbelastingen! Voorts zijn misdaden van allerlei aard aanmerkelik afgenomen, en het voortbrengingsvermogen van iedere klas van werklieden in Rusland is van 30 tot 50% toegenomen. Daar is *meerdere welvaart* op ieder gebied te bespeuren.

Wij letten vervolgens op de Scandinaviese landen,— Zweden, Noorwegen en Finland. Hier heeft men die vorm van Nationalisatie van de Drankhandel beproefd, bekend onder de naam van *het Gothenburg Stelsel* (alzo genoemd naar de stad, alwaar dit systeem het eerst konsekwent toegepast werd). Het stelsel behelsde het verhuren van alle dranklicenties in een stad aan "een belangeloze maatschappij," die de zaak dan drijven moest voor het publieke welzijn, en

slechts 5 of 6% profijt mocht maken, terwijl het overige besteed moest worden tot ondersteuning van de armen, of van lofwaardige ondernemingen. 't Was op 1 Oktober, 1865, dat de beroemde Gothenburg " bolag " bezigheid begon. Het oogmerk was om het verkopen van sterke drank op een ordelike, respektabele en belangeloze wijze te laten geschieden. Door krediet te weigeren, door enkel zuivere dranken te verkopen, door de drinkplaatsen op onredelike uren te sluiten, door het element van persoonlike profijt te elimineren, door in de drinkplaatsen gesalariëerde employees te gebruiken, meende men de euvelen van de Drankhandel aanmerkelik te verminderen, en de toenemende verarming van de lagere klassen te keren.— In hoeverre nu is men hierin geslaagd ?

Als gevolg van dit stelsel werd er weliswaar minder brandewijn gekonsumeerd, doch meer wijn en bier. De totale hoeveelheid alkohol evenwel, die verbruikt werd, is toegenomen. Ook is de armoede eerder vermeerderd dan afgenomen in die steden, waar dit stelsel in zwang geweest is. En het opmerkelikste is nog dit ! Terwijl men in de Skandinaviese steden het Gothenburg stelsel handhaaft, bestaat daar in de landelike distrikten de Plaatselike Keuze Wet. Met welke uitwerking ? Dat terwijl de licenties in de steden toenemen, zij in de landelike distrikten gestadig afnemen ! Het is dan ook bevonden geworden, dat in Zweden, onder het Gothenburg stelsel, Prohibitie verhinderd wordt, en voor het tegenwoordige prakties onuitvoerbaar schijnt, omdat zovele publieke inrichtingen (hospitalen, enz.) afhankelik zijn voor hun instandhouding van de opbrengst van de Drankhandel in de openbare landskas.

Wij noemen nog even het eksperiment in de Nationalisatie van de Drankhandel beproefd te Carlisle en Annan, op de grenzen van Engeland en Schotland, gedurende de jaren van de wereldoorlog, en onder de drang van de ekonomiese toestanden van die donkere dagen. 't Was vooral om te voorkomen, dat de heersende dronkenschap onder de werkers de produktie van benodigdheden voor de oorlog, ernstiglik verhinderen zou. Gevolgelik nam een " Central Control Board " al de drinkplaatsen in genoemde area over, en trachtte ze meer respektabel te maken, o.a. door de drinkuren te beperken, door voedsel te verschaffen, door gesalariëerde bestierders aan te stellen, door de drinkhuizen te verbeteren, door muziek en vermaken te voorzien. *Wat is het resultaat geweest* ? Mannen die naar die area gegaan zijn, en een grondig onderzoek ingesteld hebben, geven de verzekering, dat het

eksperiment *geen sukses* kan genoemd worden. De Dronkenschap duurde nog maar voort, en juist het *meer respektabel* maken van de drinkplaatsen bleek een *meerdere verzoeking* te zijn voor velen om sterke drank te gebruiken.

Eindelik wijzen wij op de *poging in ons eigen land* aangewend, nl. door de Stadsraad van Durban (Natal), om een Monopolie daar te stellen in de handel van Kafferbier aan de Inboorlingen. Het idee is, dat alleen de Stadsraad Kafferbier aan de Inboorlingen verkopen mag, en dat, slechts bier van een lichte gehalte; en verder, dat eten mede verschaft zal worden.— Hierdoor meende men dronkenschap en misdaad te keren, en ook de onwettige drankhandel stop te zetten. Wat zijn de gevolgen geweest? Mannen, die de situatie in Durban persoonlik onderzocht hebben, verklaren, dat het doel niet bereikt is. Dronkenschap en misdaden duren nog maar voort: meer bier wordt gedronken dan tevoren, en jonge Inboorlingen die waarschijnlik anders de drinkgewoonte niet zouden aanleren,— worden geleerd om te drinken. De onwettige drankhandel in sterkere dranken gaat ook nog voort, want de Inboorling is niet tevreden met zijn lichte Kafferbier. Dit stelsel ondermijnt tevens het werk der Zendelingen, want zij hebben de Inboorlingen het *kwade* van drinken geleerd, maar nu wordt de Kaffer als het ware aangemoedigd om te drinken.

De slotsom, waartoe wij geraken met betrekking tot Staatsmonopolie in de Drankhandel, kan derhalve *niet te gunstig* zijn. Het schijnt *ons* ten minste, dat het *niet* langs deze weg is, dat wij verbetering van de heersende toestanden, ook in ons eigen Zuid-Afrika, verwachten kunnen.

(Wordt vervolgd.)

Dr. R. Kilgour, de Editoriale Superintendent van het Brits en Buitenlands Bijbelgenootschap, heeft onlangs verklaard dat de Bijbel, geheel of gedeeltelik, op 31 Desember, 1919, vertaald was in 713 talen. Hiervan is de ganse Bijbel in 159, het N.T. in 138 en gedeelten in 416 talen. Van de 416 zijn er zowat 60 die om taalkundige redenen bewerkt zijn. Doch er zijn kleine gedeelten van de Schrift privaat ondernomen, die Dr. Kilgour niet in rekening brengt, zodat hij tot de slotsom geraakt dat, behalve de taalkundige bewerkingen, er niet minder dan 700 taalvormen zijn waarin een of ander deel van het Woord des Levens tans verkrijgbaar is. Voorwaar een machtig middel ten goede!

Godsdienstige Stromingen in de Twintigste Eeuw.

(Ds. H. Pienaar, Senekal.)

V.

EUCKEN EN BERGSON.

Wij zouden in dit stukje spreken over het onderscheid dat er gemaakt wordt tussen **Jezus** (van de Evangeliën) en **Christus** (van de Apostelen). Doch wij hebben gevoeld, dat 'n woordje over Rudolf Eucken en Henri Bergson, twee van de grootste denkers en filosofen van de 20ste eenw, nodig is en leerzaam kan zijn. Deze twee mannen hebben duizenden volgelingen en hun werken zijn in verschillende talen vertaald geworden.

Er heeft tegen het einde van de vorige en het begin van deze eeuw 'n geweldige verandering plaatsgevonden, ten opzichte van de verklaring van onze wereld — het Heelal. Er is sterke reaktie gekomen tegen het materialisme van de laatste vijftig jaren. En 't is duidelik gebleken, dat het ontstaan en bestaan van het Heelal niet langs de weg van de fysika kan worden verklaard. Beroemde mannen van de wetenschap, vooral op het gebied van de Natuurkunde, hebben 't onbewimpeld verklaard, dat de bloot fysiese en mechaniese verklaring der dingen ineengestort is. Dit is het getuigenis geweest van, o.a., Lord Kelvin, Balfour Stewart, Clerk Maxwell en Sir Oliver Lodge. Intussen is de denker en filosoof weer op de voorgrond getreden. Hij komt gewoonlik zo stil en onopgemerkt. En hoe dieper zijn overtuigingen hoe minder of hij trachten zal enige rol te spelen òf partijen òf richtingen te verdedigen. Hij brengt ons het licht en de kracht van het verstand. Hij graaft tot in de diepten. Hij zoekt naar de realiteiten, naar de waarheid.

En zo hebben dan in onze eeuw èn de filosoof èn de natuurkundige de mantel van de ootmoed omgehangen en het getuigenis afgelegd, al is 't dan ook op verschillende wijze en in verschillende taal, dat de verklaring der dingen in de onzichtbare en geestelike wereld moet gezocht worden.

HENRI BERGSON,

Professor aan het oude College de France, wordt door duizenden gevolgd, niet alleen in zijn vaderland, maar ook in

Duitsland, Rusland, Amerika en Engeland. By hem en Eucken heeft zich aangesloten het Pragmatisme van William James, die 'n warme volgeling is van Bergson. Men spreekt in Frankrijk niet alleen van 'n Bergsoniaanse filosofie, maar ook van Bergsoniaanse kunst en litteratuur, van 'n Bergsoniaans-Katholicisme, Socialisme en Syndikalisme.

Bergson leert, o.a., (en ik vat 't maar zeer kort samen), dat het Heelal en het ganse leven nu eigenlik bestaat net uit 'n opvolging van gebeurtenissen en voorvallen. Dit noemt hij "tijd." En deze "tijd" is de enige realiteit en het grondbeginsel van alles. Alles beweegt zich gedurig en rusteloos voort. Het verleden ligt weggeborgen in het geheugen en de toekomst blijft onbekend. En deze "tijd" weer, wordt bepaald en geregeld en vastgesteld door, wat wij noemen, het "leven." Het leven, het voortduren, of het "zich voorwaarts dringen," zoals hij het noemt, is de grote realiteit van de wereld of het Heelal. En dat Leven, dat nu eigenlik de verklaring is van alles, is God. God is leven, en leven is God. Godsdienst is 'n aktiewe en reële ondervinding. Het is, zo zegt Bergson, 'n onmiddellike "intutie." En **te leven**, is aktief te zijn, lief te hebben, te denken, te willen en de krachten door 'n Eeuwig Beginsel aan ons toevertrouwd, te gebruiken. Bergson spreekt, verder, van 'n "Scheppende Evolutie." Hij leert 'n "epi-Genesis," i.e., 'n voortdurende schepping van elk ding, dat als iets nieuws op het toneel komt. Wat wij missen, bovenal, in zijn beschouwingen, die zovelen hebben aangetrokken, is 'n **persoonlike** God, de Voorzienigheid van 'n persoonlike God, om niet eens te spreken van 'n **persoonlike** Verlosser en Zaligmaker.

RUDOLF EUCKEN,

leerling van, o.a., Wilhelm Reuter en Techmüller, won in **1908** de Nobel Prijs. Heeft, zo beweert men, meer studenten uit verschillende landen dan enig ander Professor getrokken. Hoewel zeer oorspronkelik in vele van zijn beschouwingen, werd hij groteliks geinfluenceerd door de leer van Plato, Aristoteles, Augustinus, Kant, Hegel, en Fichte. Men heeft hem genoemd "de grootste levende denker."

Het religieuse element wordt door Eucken boven en voor alles gesteld. Hij spreekt van 'n Bovenmenselik, Geestelik Leven (Geistesleben). Dit **geistesleben** is de oorsprong en de grond van alle dingen. Dit geestelik leven is vrij en maakt vrij. Onderwerpt men zich er aan, schikt men zich er naar, dan gaat men hoger en wordt men wat men behoort te zijn. Stelt men zich tegen dat geestelik leven, dan zakt men en verliest zijn bestemming.

Eucken heeft zeer veel geschreven, en zijn werken worden

gretig gelezen, ook in vreemde landen. In zijn werk: "Können wir noch Christen sein?" wordt het Christendom hooggesteld en zeer geroemd. Hij sluit dit boek met de vraag: "Kunnen wij nog Christenen zijn?" En dan geeft hij zelf dit kort antwoord: "Ons antwoord is: dat wij niet alleen kunnen; maar moeten zijn. Doch wij kunnen slechts zulks zijn, indien het Christendom erkend wordt als 'n beweging in de stroom van de wereld-historie: indien het gered kan worden van kerkelike verstomping en op 'n breder fondament gezet. Hierin ligt de taak van onze tijd en de hoop voor de toekomst."

Het Christendom moet zich, volgens Eucken, in helemaal nieuwe vormen kleden. En dat kan niet, zolang de Kerk blijft wat het is, beladen en bezwaard met allerlei theorieën en dogmas.

Wat dan ook van de meeste betekenis is geweest en de sterkste invloed uitgeoefend heeft en de gedachten in zoveel hoger richting heeft gestuurd, was en is de hoge waardering van Eucken van de godsdienst, en vooral van het Christendom.

Hij is overtuigd dat het Christendom **de** godsdienst is, de godsdienst boven alle godsdiensten. Hoofdkaraktertrek van het Christendom is, zegt hij: "Het heeft de wereld ingeworteld in de vrijheid; het voert de voornaamste richtingen (neigingen) in de wereld terug tot vrij optreden (handelen) en het repudieert met de grootste beslistheid alle omzetting van het geestelik leven in 'n proces van de Natuur of het verstand. Het is de godsdienst van de godsdiensten, want het is de godsdienst van de vrijheid van de menselike geest."

Verder, er zijn er weinigen onder de denkers van onze eeuw, die ons de ledigheid, de tegenstrijdigheden en het geestelik bankroet van de hedendaagse gepolijste beschaving en opgesmukte kultuur zo treffend doen zien als Eucken.

Ik heb van deze machtige denker slechts, in 'n paar zinnen, iets verteld. Hij heeft veel geschreven en ieder werk van hem zal 'n grondige studie ervan rijkelik belonen.

In het jongste nummer van **The International Review of Missions** schrijft de Editeur, de heer J. H. Oldham, 'n belangwekkend artikel over **The Interchurch World Movement** in Amerika. Deze beweging beoogt de opvoeding van het Amerikaanse volk tot een besef van hun verplichtingen als Christenen. Meer stelselmatig geven en werken is het doel dat men zich stelt. 'n Beraming van meer dan £30,000,000 is door de verschillende kerkgenootschappen, die in de beweging betrokken zijn, aangenomen voor de Zending, de Armezorg, Opvoeding, enz. Het inkomen voor de Zending zal door deze beweging van zowat £4,000,000 op tien tot twaalf millioen gebracht worden. De heer Oldham wijst zowel op de gevaren als op de mogelikheden van deze kolossale beweging.

Het Modernisme in de Kaapse Kerken

(Ds. L. M. Kriel.)

III. DE NED. HERV. KERK — HISTORIES — THEOLOGIES.

Te verwachten dat een beweging op theologies gebied, die zoveel opschudding verwekte, tot de Kerk in de Kaap Kolonie beperkt zou blijven, is eenvoudig de natuurlike loop der dingen zoals die zich immer in ons volksleven geopenbaard heeft, niet te begrijpen. Ten noorden van de Oranje Rivier en voornamelik van de Vaal is er gevolgelik grote opschudding in deze geweest. De hoofdfiguren die voor onze geest uit deze tijd van storm en drang oprijzen zijn die van Di. F. Lion Cachet, predikant der Ned. Geref. Kerk, N. J. van Warmelo, W. Smits, D. van der Hoff en A. J. Begemann, der Ned. Herv. Kerk. Cachet, de held van Transvaal, de steunpilaar der rechtzinnigheid van het Noorden, verdient bij voorkeur onze bewondering. "De Kerk in de Republiek was, door een samenloop van politieke en kerkelike omstandigheden aan de Koloniale kerk ontscheurd, en geheel in handen der Liberalen gekomen, toen de Heer hem naar de Republiek bracht," met het doel de kerk "in de Republiek van het juk der Liberalen en Modernen te verlossen.,,

Het zou misschien best wezen voor een bronnenstudie van deze zaak vooreerst van twee aanhalingen, de één een welbekende de ander die het licht waarschijnlik nog nooit heeft gezien, hier gebruik te maken.

1. Van de algemene kerkvergadering der Ned. Her. Kerk, gehouden te Pretoria, op Donderdag, 25 November,1865, zegt Ds. Spoelstra in zijn "Kerkelik en Godsdienstig Leven der Boeren na de Grote Trek" (pp. 287 en 288) : "Ds. Smits, het woord nemende, verklaarde geheel met Ds. van der Hoff in te stemmen. Hij waarschuwde de vergadering dat zij zich niet door Ds. Cachet moesten laten misleiden. Er kon wel degelik over predikanten geklaagd worden bij de algemene vergadering............ en dit is ook onlangs gebleken op de **Kommissiezitting** te Rustenburg, op welke de predikant Van der Hoff zich te verantwoorden had wegens een beschuldiging van onrechtzinnigheid in de leer, tegen zijn Eerw. ingebracht door de H.H. Vermaak en Sassenberg."

Ds. van der Hoff, hoewel zijn onrechtzinnigheid op genoemde kommissievergadering duidelik uitkwam, werd met algemene stemmen vrijgesproken.

"Ds. Begemann zeide dat van ieder proponent in **Holland**

een ondertekening der formulieren geeist wordt, dat hij **dat** formulier had ondertekend en dat hij verder geheel met de beide andere predikanten instemde.

Ds. Cachet antwoordde de verschillende sprekers als volgt ....dat hij verwonderd geweest was te horen dat al de ouderlingen en diakenen in de vergadering op de vraag van Ds. van der Hoff geantwoord hadden dat zij onbekend waren met de Dordtse leerregels. En dan op de vraag van Ds. van der Hoff om het leerstuk der uitverkiezing de vergadering bijna eenpariglik te horen verklaren dat zij daarin niet geloven. Hij had niet gedacht dat het in deze vergadering geoorloofd was kategoriese vragen te doen, doch daar het geoorloofd was, wilde hij daarvan gebruik maken en allereerst aan Ds. van der Hoff vragen: of hij geloofde in de goddelike inspiratie des Bijbels, dat de gehele Bijbel Gods Woord is; in de Godheid van de Here Jezus; in de Bijbelse Gereformeerde leer der wedergeboorte, der verzoening, der verkiezing, enz. Hij hoopte dat Ds. van der Hoff even onbewimpeld zou antwoorden als de ouderlingen zoeven gedaan hadden. Daar Ds. van der Hoff, echter, een beschamend stilzwijgen bewaarde, gaf Ds. Cachet te kennen dat hij ook niet verwacht had dat Ds. van der Hoff onbewimpeld op deze vragen zou antwoorden."

Het is welbekend dat Ds. van Warmelo de dusgenaamde liberale gevoelens was toegedaan. [Ds. van Warmelo, een oudleerling van professor Kuenen, gaf op latere leeftijd steeds meer deze gevoelens prijs, en wel bekend is dat Ds. Smits over het algemeen voor Liberaal mag doorgaan.]

Uit de Transvaalse archieven kwoteren wij:—

"Buitengewone zitting van de Kommissie der Algemene Kerkvergadering van de Ned. Herv. Kerk, in de Zuid-Afrikaanse Republiek, op Maandag, de 11de Maart, 1872, des morgens te tien uur in de Kerk te Potchefstroom.

Tegenwoordig de predikant D. van der Hoff, praeses; de predikant N. J. van Warmelo, Scriba; de ouderlingen J. P. Prinslo, J. H. Nel en C. F. J. Meijer. Na de opening met gebed, wordt het reglement van orde voorgelezen, waarop de praeses de aanleiding tot deze zitting uiteenzet, zijnde een klachtschrift ingezonden door de Kerkeraad van Pretoria tegen de predikant dier gemeente, de heer A. J. Begemann.

Beide partijen, klager en beklaagde zijn tegenwoordig. Voorgelezen een brief ingekomen van de predikant van Pretoria meldende dat hij bij de Kerkeraad aanzoek heeft gedaan om uit zijn betrekking ontslagen te worden, evenwel met dien verstande, dat eerst de zaak in geheel zal zijn beoordeeld en beslist.

Klachtschrift voorgelezen, zijnde de inhoud dat de predikant van Pretoria 1 Joh. 5 : 7,8 voor ingeschoven beschouwt,

benevens enige verzen van Johannes 8, en nog meer weet, wat nu niet kan gezegd worden.

De praeses vraagt aan de beklaagde of hij iets op die klacht heeft aan te merken. Hij antwoordt, dat de juiste woorden niet zijn weergegeven in het geschrift, maar wel de zin, en dat hij gezegd heeft dat de zeven eerste verzen van hoofdstuk 8 van Joh. Evangelie in sommige handschriften niet gevonden worden. Hij wijst op het onvoldoende in de klacht, omdat de aangehaalde artikelen der Kerkwet verkeerd zijn toegepast, daar art. 19, 20 en 22 alleen zien op beschuldigingen tegen de leer en er in het geheel geen bewijs is geleverd, dat de leer is weersproken of bestreden.

De voorzitter geeft zijn gevoelen te kennen, dat het klachtschrift onvoldoende moet geacht worden, omdat in de artikelen der wet van leer gesproken wordt, en de klagers met geen enkel woord te kennen geven dat de leer is weersproken; doet uitkomen dat art. 21 voorbij gezien is, dat niet voorbij gezien mocht worden, en wijst erop hoe geheel in strijd is gehandeld met de milde(?) geest der Alg. Kerkvergadering laatst gehouden, waar als een beginsel is vastgesteld dat men niet een predikant over elk woord in het privaat gesproken, mag aanklagen. Hij meent dus grond genoeg te hebben, om de klacht van de hand te wijzen.

De ouderling Prinslo ziet ook het onvolledige in, en wijst op de predikant van Pretoria, die de zaak gemakkelik had kunnen schikken.

De Scriba wijst ook de tekortkomingen aan van het geschrift, wil, echter, de zaak niet op de lange baan verschuiven, wil in de zaak ingaan, mits de Kerkeraad berust in de uitspraak der Kommissie.

Ouderling Meijer meent dat zulks niet ligt in de bevoegdheid der Kommissie.

De predikant van Pretoria verlangt ook de zaak af te doen; met het oog op de belangen der gemeente wil hij doorgaan, en wil zich ook verenigen met de uitspraak der Kommissie.

De praeses doet een voorstel om de klacht van de hand te wijzen, hetgeen als niet gesekondeerd vervalt. De Scriba doet ook een voorstel in de geest hierboven omschreven, wat, door gebrek aan een sekondant, vervalt.

Ouderling Prinslo stelt voor in de zaak te gaan, wat door Ouderling Meijer gesekondeerd, aangenomen wordt. De praeses verzoekt aantekening dat hij in de minderheid heeft gestemd.

Aan de Kerkeraad van Pretoria wordt opening gegeven de zaak toe te lichten. Ouderling Grobler, als praeses van de Kerkeraad, geeft een geschiedenis van de zaak en doet uitkomen dat geen losse woorden de aanleiding zijn tot deze klacht maar wel een vraag en antwoord van de Kerkeraad.

De predikant van Pretoria doet uitkomen dat er 11 dagen zijn verlopen tussen het eerste gesprek en het op schrift stellen van de klacht. Vraagt of hij zich moet onderwerpen aan het besluit der Kommissie om in de zaak in te gaan, en ontvangt een bevestigend antwoord.

De Scriba geeft te kennen dat de Kommissie, waarvan de meerderheid bestaat uit 3 ouderlingen, wel moet overwegen, of zij zich begeven zal op het gebied der theologiese wetenschappen, en of zij als beginsel vaststelt dat de Bijbel onaangetast moet blijven. De ouderlingen geven daaromtrent hun inzichten te kennen, en verklaren zich onbevoegd dienaangaande een uitspraak te doen; en verklaren dat die woorden een grote opstand in de gemeente teweegbrengen; men geeft zijn leedwezen daarover te kennen, dat de predikant van Pretoria zulke woorden heeft gebezigd, terwijl daardoor opening wordt gegeven om meerdere plaatsen uit de Bijbel te nemen.

Een aanhaling van Art. 41 der Kerkwet door ouderling Prinslo in verband met Art. 4 en 5 der Geloofsbelijdenis geeft aanleiding tot een diskussie tussen hem en de predikant van Pretoria, waardoor duidelik blijkt, dat laatstgenoemde die artikelen niet heeft overtreden. De predikant van Pretoria tast niet een Bijbelboek aan, ook spreekt hij niet de leer tegen, noch de geest en de bedoeling, bijvoorbeeld, van Johannes Evangelie.

Een opmerking van Ouderling Meijer over 1 Joh. 5 : 7, 8, geeft aanleiding aan de predikant van Pretoria om over godgeleerde onderzoekingen te spreken, over Const. Tischendorf, de Codex Sinaiticus, interpolaties; en tot de vraag van Oud. Meijer of die 2 verzen rechtzinnig zijn, waarop de predikant van Pretoria antwoordt dat hij in de verzen geen gevaar ziet voor het geloof. Een vraag van Oud. Meijer of er nut en heil te wachten was van het uitspreken der woorden die nu als klacht zijn ingeleverd, verhaalt de predikant van Pretoria de aanleiding van deze geschiedenis, brengt in het midden Bijbelwaardering en Bijbelvergoding, en hoe hij trachten wilde door zulk een gesprek de ware ingenomenheid met de Bijbel te bevorderen. Na enige opmerkingen van Oud. Grobler en Meijer wordt de vergadering verdaagd tot de namiddag, 2 uur.

HEROPENING OM TWEE UUR.

De notulen der morgenzitting worden gelezen en met een kleine verandering goedgekeurd.

De praeses doet uitkomen wat de plichten der Kommissie zijn, tans als rechtskommissie vergaderd, en wat de taak is van aanklager en beklaagde. Oud. Pretorius van Pretoria vraagt: Ziet de Kommissie in deze zaak geen aanranding van de Bijbel?

Diaken Prinslo, van Pretoria, beschouwt dat de predikant Begemann de Bijbel heeft aangerand; houdt 1 Joh. 5 : 7, 8 voor de grond van het geloof. Joh. 8 : 1-7 komen hem zo goddelik voor. De andere punten waarover aangehaald wordt zijn geloofszaken, daarom was men verplicht om de zaak voor de Kommissie te brengen.

De Oud. Dan. Pretorius is ook van gevoelen dat de predikant Begemann de Bijbel heeft aangerand. Oud. van Staden spreekt over de opening om morgen weer een ander vers te verwerpen. Art. 7 der Ned. Geloofsbelijdenis wordt door Oud. Grobler aangehaald, evenzo Art. 1 der Kerkwet waar de grond van onze Kerk wordt aangegeven. Ook wordt opgemerkt hoe de zaken, nu nog verborgen, juist geschikt zijn om de Bijbel in verdenking te brengen, waarop de predikant Begemann te kennen geeft dat er sprake was van toestanden van 't geloofsleven en openbaringen van God, waaruit men het ergste heeft gegist, terwijl het zijn bedoeling was niet om ongerust te maken, maar wel kalmte. En nadat Oud. Pretorius en Oud. Grobler nog daaromtrent iets in het midden hadden gebracht, bepleit de predikant Begemann nog uitvoerig de zaak van waarheid en van recht, haalde de oorsprong aan der Reformatie en wenst dat de Kerk van Transvaal voorspoedig moge voortgaan, zonder vrees de waarheid niet verzwijgen, en verwacht van de God der waarheid de zegepraal der goede zaak.

De diskussie wordt gesloten, het publiek verzocht het gebouw te verlaten, waarna de Kommissie de volgende uitspraak vaststelt:

(Wordt vervolgd.)

Korrespondentie.

HET SPIRITISME.

Waarde Redakteur :

In de voorlaatste uitgave van "Het Ger. Maandblad," verschijnt er 'n stuk door de hooggeachte, oudere broeder, H. C. de Wet, over het Spiritisme. En hoewel hij waarschuwt tegen de gevaren van het Spiritisme — deze worden door hem erkend — verklaart hij toch ook, dat er 'n goeië zij is van deze beweging of leer. En de goeië zij is dan dit, dat wij in deze materialistiese eeuw door het Spiritisme getuigenissen hebben, benevens en boven Gods Woord, voor het voortbestaan van de ontslapenen. Het Spiritisme moet

dan het bestaan van de wereld der onsterfelikheid bewijzen en bevestigen. En dan worden tot steun van deze goedkeuring van deze noodlottige dwaling de namen genoemd van Sir Oliver Lodge en Sir Wm. Crookes, twee zeer beroemde mannen in de wetenschap, en ook de heer W. T. Stead. Deze laatste — 'n heel vrome man — zou, met anderen, vele "Seances" en manifestaties van afgestorvenen hebben gehad.

De inhoud van het stuk door Ds. De Wet, hoe goed en voorzichtig gesteld, is water op de molen van zovelen onder ons, die reeds òf helemaal òf halfpad spiritisten zijn. En de Christelike Kerk heeft nog steeds — of men ook nu al het kind met het bad moest uitwerpen of niet — beslist en duidelik tegen deze allergevaarlikste dwaling gewaarschuwd. De Nekromantie of Dodenbezwering behoort tot de donkerste dagen van bijgeloof en barbarisme. Het was en is en blijft 'n gruwelik bedrog. En het Spiritisme van onze dagen behoort tot die vele tekenen, die de ongezonde en diep bedorven toestand van een van God afgevallen mensheid openbaren.

Sir Oliver Lodge heeft, na zijn zoon Raymond onlangs in de oorlog was gevallen, 'n boek geschreven, "Raymond." Daarin wordt beweerd dat Raymond na zijn dood vele konversaties met vrienden in deze wereld zou gehad hebben Maar waarom dan net aan Raymond Lodge dit zalig voorrecht geschonken en ook niet aan de vele andere doden? Dit boek van die beroemde man heeft veel kwaad gedaan. Het komt ons, verder, gewoonlik zo vreemd voor dat de geest van onze overledene door middel van iemand anders, het zogenaamde "Medium" zich moet vertonen en tot ons spreken. Waarom niet direkt? En dan moet 't geschieden niet in het openbaar en in het volle daglicht; maar achter gesloten deuren en in 'n donker kamer. En wordt de geest gelast te schrijven, dan moet dat ook geschieden door het "Medium," waarom niet zelf geschreven? De Spiritist zegt dat er 'n grote mate van sympatie moet zijn tussen het "Medium" en de geest.

Maar wie is nu meer in sympatie met de geest van onze afgestorvene, de persoon, die met tedere banden aan hem of haar verbonden was, òf het "Medium," dat de afgestorvene nooit heeft gezien of gekend? En waarom moeten nu Sir Oliver Lodge en Sir Wm. Crookes optreden om voor ons het bestaan van de wereld der onsterfelikheid vast te stellen? Is het Woord van God dan niet genoeg en duidelik genoeg?

Heeft de Christus niet gezegd: "Wie in mij gelooft zal leven al ware hij ook gestorven?" En wederom: "In het huis Mijns Vaders zijn vele woningen, Ik ga heen om U plaats te bereiden?"

Diensw. de uwe,

H. PIENAAR.

[Wij stemmen met onze korrespondent in, en hebben ook gevoeld dat de hooggeachte broeder van Worcester zich op zeer dun ijs bewoog in zijn eerste stuk. In een tweede stuk is hij echter nog verder gegaan, zodat wij het raadzaam oordeelden dat stuk achterwege te houden. Dat deden wij ongaarne, doch met medeweten van de schrijver,— hoofdzakelik om hem 'n lange en mogelik onaangename korrespondentie te sparen.

Zelfs in gewone tijden zouden wij niet anders gehandeld hebben. Elkeen die de levenschets van Ds. P. D. M. Huet gelezen heeft, zal ons hierin wel verstaan. De man die in 1887 schreef: "Als iemand mij gevraagd had om het spiritisme af te zweren of mijn leven ervoor te geven op het schavot, ik zou het laatste gekozen hebben," schreef enige jaren later, na z'n ontnuchtering: "Het spiritisme, zoals ik het heb leren kennen, is in zijn openbaring en verborgen strekking antichristelik." En elders: "Tegen het spiritisme ijveren wij van ganser harte, omdat: 1. Het losmaakt van Gods Woord: 2. Het leert dat het offer van Christus onnodig kan geacht worden: 3. Het de hooggeloofde Persoon van onze Verlosser verkleint, en 4. Het tornt aan 't bestaan van God."

Doch vooral in deze buitengewone tijden, waarin de sekten hoogtij vieren en het Spiritisme voordanst, hebben wij deze weg de veiligste en de rechte geoordeeld. De zucht naar omgang met de geesten van afgestorvenen is sedert de jongste oorlog met één woord paganies, en het bedrog ontzettend.

Het optreden van mannen als Oliver Lodge en Conan Doyle heeft zowel in Amerika als in Engeland velen op pijnlike wijze van het spoor gebracht. Voor ons is het Spiritisme niet anders dan uit de boze,—een voorteken van de afval der laatste dagen.— Red. G. M.]

Boek en Blad.

What Calvinism has done for America, by John Clover Monsma, Chicago, 1919.

De schrijver van dit boek is welbekend in Gereformeerde kringen in Amerika, en nu ook in wijdere kring als de Redakteur van het onlangs gestichte "American Christian Daily," waarop vele ogen met grote belangstelling gevestigd zijn. 't Is het eerste deel van twee dat wij tans aankondigen, zodat wij het werk als geheel nog niet kunnen beoordelen, vooral daar het tweede deel ons "a general historical survey up to the present time" belooft.

Dr. Monsma heeft zich veel moeite getroost om de bronnen voor z'n studie te onderzoeken. In tal van voetnoten, alsook in 'n bibliografie, worden deze bronnen aangeduid. Voorts is de tekst doorspekt met vele en lange citaten, zodat de loop der gedachten weleens belemmerd wordt, en men onder de indruk komt dat de schrijver niet in de eerste instantie geschiedenis op het oog had, doch een verdediging van het Calvinisme.

In de eerste twee hoofdstukken worden de wortelen van het Calvinisme in Engeland en op het vasteland blootgelegd. Breedvoerig wordt gehandeld over Lollarden en Puriteinen alsmede over het ontstaan der verschillende Nonconformisttakken en hun verhouding tot elkander. In de derde en vierde hoofdstukken worden de mannen van de **Mayflower** en hun Trek beschreven. Vooral hier is de tekening niet zelden nogal dramaties. Zo lezen wij, b.v., van de Pelgrimvaders op bl. 88, "The Calvinistic fathers of the great American Republic—how marvelous their faith, like that of the grand Hebrew Sheik, the father of believers; how unbreakable their determination and will-power, like adamant; how irrepressible their courage — fierce, yea leonine! Americans may thank God for such ancestors." In het laatste hoofdstuk worden de Pelgrimvaders als grondleggers van het Nieuwe Engeland beschreven: ten eerste in hun kerkelik leven; daarna in de politiek en het maatschappelik leven, en eindelik in de opvoeding. Hier vooral komt het thema van de schrijver tot

zijn recht. Waar de **Westminster Assembly**, van 1648, "the most Calvinistic church assembly that ever convened under the canopy of heaven" genoemd wordt, zal meer dan één, die de eer aan de Synode van Dordrecht toekent, wel een vraagteken zetten.

Wie zich overtuigen wil dat het **Soli Deo gloria** van de Calvinist in de geschiedenis tot openbaring komt, leze dit boek. Met het oog op het derde eeuwfeest der Pelgrimvaders, aanstaande September, is het boek ook biezonder tijdig. Moge het tweede deel spoedig volgen!

Een Beker zonder Oor, door Ds. George Murray. Verkrijgbaar bij de Z.-A.B.V., 9 Kerkstraat, Kaapstad, 3/6 postvrij.

Het zal ons lezend publiek ongetwijfeld 'n welkome tijding wezen dat er ondermaal 'n boek is verschenen van de hand die ons "Oom Willem Smit" gaf. In vijf-en-twintig korte, frisse hoofdstukken bespreekt de schrijver op de hem eigene en zeer praktiese wijze vele belangrijke vragen, waarmee men dagelijks te doen krijgt. Zulke opschriften als "Speeklos," "Vandaag kontant, morgen voor niet," "De Pofadder," "Het geleerde ongeloof," "De Postduif," "De Predestinatie," laten ons al watertanden. Wij twijfelen er niet aan of dit boek, net gedrukt en zeer goed gebonden, zal gretiglik gekocht en met stichting gelezen worden.

Schrift en Ervaring, door Dr. A. G. Honig, hoogleraar aan de Theol. School te Kampen.— J. H. Kok, 1920.

'n Pakkende studie van de Kampense hoogleraar over 'n onderwerp dat hedentendage aan de orde is. Al was het maar om de uiteenzetting van de ervarings-theologie aan de hand van Frank, de systematikus van de Erlanger-School, zou dit werkje aanbevelenswaard zijn. Van de 93 bladzijden waaruit deze studie bestaat, zijn 74 gewijd aan de beschrijving van de ervarings-theologie, 'n beschrijving die zo objektief gesteld is en van zulk 'n onmiskenbare begeerte om te verstaan getuigt, dat ze 'n wezenlike bijdrage levert tot onze

kennis van die richting. Terecht rekent Dr. Honig ook Cremer en Kähler tot de ervarings- of bewustzijns-theologen ondanks hun zogenaamd Biblicisme. Zo ook Ihmels en de representanten van de moderne positieve theologie in Duitsland, zoals Seeberg, Grützmacher en Th. Kaften, ten spijte van het feit dat zij zich bewust tegen de Erlanger richting stellen. Geen van allen komt boven het standpunt van Schleiermacher uit, wijl zij allen de religieuze ervaring tot kenbron van de theologie maken. Dr. Honig heeft de oorzaak verder terug kunnen voeren tot op Luther, die het zwaartepunt van de theologie in de Soteriologie plaatste. Enkele pagina's worden gewijd aan Gaston Frommel van de Universiteit van Genève, terwijl eindelik de Ethiese richting in Holland besproken wordt. Deze richting beoefent ook ervarings-theologie, weliswaar onder de inwerking niet van de Erlanger-theologie, doch van Vinet; maar toch ervaringstheologie, eerst in beginsel en later meer konsekwent en bewust zich daarvoor verklarende, zoals aangetoond wordt, b.v., in de geschriften van Valeton.

Voor de ervarings-theologie in deze verschillende uitingen heeft de schrijver van deze studie woorden van echte waardering. Vergeleken met het Rationalisme, het Supranaturalisme en andere richtingen vertoont ze stellige verdiensten. Weldadig doet haar telkens met nadruk beklemde stelling aan: Om over religie en theologie te kunnen medespreken, moet ge wedergeboren zijn. Zelf dachten de ervarings-theologen er allerminst aan, het gezag van de Schrift te ondermijnen; integendeel zij meenden dat zij de autoriteit van de Bijbel versterkten. En toch liep het op de ondermijning van het gezag der Schrift uit, zoals het moet uitlopen, wanneer de ervaring in de plaats van de Schrift geschoven wordt als uitgangspunt en grondslag van de theologie. In het laatste gedeelte van zijn geschrift toont de schrijver dit met enkele klemmende opmerkingen aan. Om dan eindelik er op te wijzen, dat wie aan de autoriteit van de Schrift te kort doet, ook alle objektieve grondslag mist waarop de geloofszekerheid kan gebouwd worden. Bij de wisselvalligheden van het subjektief bewustzijn, ook van het gemeentelik bewustzijn, kunnen wij geen vaste punt vinden dan in de leer der inspiratie, als die van 'n biezondere zorg van God voor de mededeling en bewaring van het heil in Christus Jezus. Als wij het objektief karakter van de Schrift hebben prijsgegeven, dan hebben wij metterdaad het Christendom prijsgegeven.

Als 'n bijdrage tot 'n onderwerp dat van zo veel aktueel belang is, wordt deze studie aanbevolen. De litteratuuropgave aan het slot is tot op datum gebracht.— B.B.K.

Africa — Slave or Free? by J. H. Harris, with preface by Sir Sidney Olivier. Student Christian Movement. 6/- net. pp. 244. London, 1919.

De schrijver van het voorwoord zegt dat dit boek bedoeld is om zending en andere studenten een handleiding te verschaffen over de administratie, de handel en de opvoeding in Afrika. Om dit alles, voor geheel ons Donker Vasteland, in weinig meer dan 200 pagina's te doen, is een onmogelike taak, en het bevreemdt ons niet te ontdekken, dat de heer Harris tot de taak niet opgewassen is. Dat het boek veel belangrijks en interessants bevat, is onloochenbaar. Als de heer Harris schrijft over zaken en toestanden in West-Afrika, en bijname in Congoland, waar hij enige jaren lang als zendeling heeft gearbeid, is hij niet alleen leerzaam maar ook vertrouwbaar. Doch als hij over Zuid-Afrika, dat hij slechts éénmaal een kort bezoek bracht, begint uit te weiden, dan bemerken we al dadelik de pen, niet van een ingezetene, die de vraagstukken van binnen kent, maar van de vreemdeling, die zijn stof uit blauwboeken, pamfletten en dergelike litteratuur put. Toch heeft ook het derde deel van het boek, dat over Zuid-Afrikaanse toestanden handelt, enige waarde. De beschrijving van de loop der Indiese kwestie (pp. 94-104), is genoegzaam juist, en wat Harris ons meedeelt omtrent het grote rechtsprocès over het bezit van het land in Rhodesia (pp. 135-142) is bepaald gewichtig. Zijn onvertrouwbaarheid komt, echter, in kleine zaken uit. Op p. 182 zegt hij in verband met de opvoeding van inboorlingen: "The most urgent need to-day is the early establishment of a native College," niet wetende dat zulk een inrichting reeds verscheidene jaren geleden te Fort Hare is opgericht geworden. Op de volgende bladzijde beweert hij dat er in de Vrijstaat geen enkele inrichting voor de opleiding van (inboorling) onderwijzers bestaat. Van de Stofberg Gedenkschool heeft hij blijkbaar geen kennis. Evenmin kunnen wij de heer Harris vertrouwen in de konklusies waartoe hem zijn feiten leiden. Zijn kritiek op de behandeling van de Indiër (p. 103) laat ik vooreerst daar, ofschoon er heel wat op te zeggen valt. Maar niemand, die Kafferland, Zululand en Basutoland kent, zal het hem toestemmen dat: "It is notorious that quality for quality the land held by the white farmers is far more fertile and much better fitted for human habitation than the land occupied by the native farmers" (p. 117). In kort, van de administratie van Afrika vertelt ons de schrijver weinig; van de handel (behalve in Congoland) niet veel; zijn hoofdstuk over de opvoeding is uiterst gebrekkig; en zijn dertien pagina's over "Religious Movements" zo pover, dat zij belachelik zijn.— J. du Plessis.

Het Gereformeerd Maandblad

DEEL XXV. JUNIE 1920. No. 6.

Editoriaal.

Bezuiniging.

Zoals wij onze gezondheid eerst recht waarderen, wanneer wij 't verloren hebben, beginnen wij eerst dan over bezuiniging te spreken, wanneer wij tering en nering niet meer bij elkaar kunnen krijgen. En dan beginnen wij te **spreken** over bezuiniging.

In Zuid-Afrika weten wij weinig of niets van bezuinigen. Een maatschappij voor de eliminatie van verkwisting zou in dit land voorwaar een zegen wezen. Of men aandeelhouders ervoor zal krijgen, is nog de vraag. En als men nu vraagt wat hiervan de reden mag wezen, is het antwoord niet zo bij de hand. Wij hebben grote onontgonnen bronnen en middelen, onontdekte rijkdommen en schatten, onbewerkte vlakten en velden, ongebruikte krachten en baten, en daarom kunnen wij verkwisten wat wij hebben, of liever wat wij van over de zee in ruil ontvangen voor de ruwe stoffen die wij vanhier verschepen. Zodra wij op onszelf aangewezen zijn, en zelf onze voeding- en kledingstoffen moeten verwerken, zal de verkwisting ook afnemen.

Intussen heeft de oorlog ons ook dit goeds gegeven, t.w. een begeerte om te bezuinigen. Hiertoe zijn wij noodgedrongen, en hoe eerder wij beseffen dat deze toestand geen voorbijgaande is, hoe beter. Gedurende de oorlogsjaren is veel meer gebruikt dan geproduceerd; en wat meer zegt, millioenen werkers zijn van het toneel verdwenen. De produktie is verminderd en het produktie-vermogen eveneens. Bovendien is de dag van minimum-lonen voorbij, gelukkig. Ongelukkig, echter, voor de Arbeider-Socialist, dat zij nog niet inzien dat niet hoger lonen en korter uren, doch alleen meer produktie en 'n beter verstandhouding tussen werker en werkgever de positie van de arbeider zullen verbeteren.

Bezuiniging is niet alleen ekonomies voordelig, doch ook geestelik gezond. Er is geen verkwisting in de Goddelike huishouding. Van elke penning moet de rentmeester rekenschap geven. Doch niet alleen van het geld, maar ook van het talent, de tijd, de gelegenheid. Hoe oneindig veel kunnen wij niet nog besparen, hoe veel beter nog onze tijd uitkopen! Wij zitten uren in konserten en dagen in de trein met gevouwen handen, en... kijken rond! Zal de bezuiniging van onze penningen ons niet leren om onze tijd en krachten, goed en gaven meer wijzelik te besteden?

De Profetie in Israël.

II Petr. 1 : 21.

(Inaugurele Rede, gehouden te Stellenbosch, op 5 Mei, 1920, door Dr. E. E. van Rooyen.)

Het onderwerp waarbij wij uw aandacht in deze ure wensen te bepalen, is een van de allergewichtigste verschijnselen uit het volksleven van het oude Israël, t.w. **de profetie.** Als uitgangspunt van onze gedachtengang stellen wij voorop het Schriftwoord vervat in II Petr. 1 : 21, "De profetie is voortijds niet voortgebracht door de wil eens mensen, maar de heilige mensen Gods, van de Heilige Geest gedreven zijnde, hebben ze gesproken." In dit vers toch hebben we in kort bestek wat o.i. zeer gepast genoemd kan worden een wijsbegeerte der profetie.

Het is een onderwerp dat nog steeds op de huidige dag de aandacht blijft trekken, en pennen zowel van theistiese als naturalistiese kant in beweging brengt. Vooral de Nieuw Testamentiese stelling dat "de profetie niet voortgebracht werd door de wil eens mensen" is heftig bestreden, maar ook warm verdedigd geworden.

Deze profetie, terecht genoemd de schoonste bloem der theokratie, heeft op het dorre gebied van negatief krities onderzoek zoveel welriekende geuren verspreid, dat zelfs een man als Kuenen moest verklaren dat zij "een enig verschijnsel in de geschiedenis was." Zulk een unicum bleef zij voor deze vorser, zelfs nadat zij, volgens hem, de kroon ontnomen, en door histories-krities onderzoek "haar bovennatuurlike glans" uitgedoofd was. Met de stelling dat zij inderdaad iets "enigs" was, gaat ook Cornill akkoord, als hij ergens verklaart dat de geschiedenis der mensheid nergens elders iets opgeleverd heeft dat in de verste verte met het Israëlitiese profetisme vergeleken kan worden. (Zie zijn: "Der Israëlitische Prophetismus" p. 177). Ernstige bestudering der Israëlitiese profetie loont altijd de moeite, hetzij men zulks uit een meer theoreties of een meer prakties oogpunt onderneemt. Reeds de profeet Jeremia heeft erop gewezen dat de ware profetie als voedzame koren te achten is, en de valse daarentegen met stroo gelijk staat (Jer. 23 : 28). Zij bevat voedsel zowel voor het verstand als het hart. Geen wonder dat haar waarde zo hooggeschat werd door Justinus, de martelaar, die haar van een meer apologeties gezichtspunt naderde, dat hij haar noemde het grootste en geloofwaardigste bewijs van het Christendom.

Wij willen dan trachten de profetie heden uit de volgende gezichtspunten te beschouwen, t.w.:— haar opkomst en bloei;

haar wezen; haar leergehalte, en haar betekenis voor onze tijd.

I. OPKOMST EN BLOEITIJD DER PROFETIE.

Op de vroege verschijning der Israëlitiese profetie heeft reeds de profeet Jeremia (VII : 25) in zijn tijd met een enkel woord gewezen:—"Van die dag af dat uwe vaders uit Egypteland zijn uitgegaan, tot op deze dag, zo heb Ik tot u gezonden al mijn knechten, de profeten, dageliks vroeg op zijnde en zendende." De profetie is blijkens dit woord dus een van de hoekstenen van het theokraties gebouw van het Oude Verbond. En hoewel de historiese grondslagen der profetie nog dieper liggen dan het Mozaisme, n.l. in de patriarchale tijd (toen priesterambt en profetenambt in dezelfde persoon nog dooreen gestrengeld lagen) zullen wij tans niet verder teruggaan dan de **terminus a quo** door Jeremia in de geciteerde tekst aangegeven. Mozes, de grondvester der theokratie, is ook Israëls grootste profeet geweest.

De historiese ontwikkeling der profetie in Israël, van Mozes dagen af, totdat in de na-exiliese tijd de stem der profetie verstomt, kan men in verschillende tijdvakken, die door grote keerpunten in Israëls geschiedenis ingeleid worden, verdelen. Het tijdsbestek en de hoofdmomenten dier ontwikkeling, die in 5 perioden goedschiks verdeeld kunnen worden, zijn in het kort als volgt:—

(a) De eerste periode. Deze loopt van de tijd van Mozes tot op Samuel. Uitgenomen de krachtige aktie, die van Mozes als grondlegger der theokratie uitging, komt de profetie in dit tijdvak slechts sporadies voor. Tot de profetiese gestalten in deze periode worden door sommigen gerekend Miriam, Debora en de 70 oudsten. Doch wat deze personen betreft, is het zeker te sterk gesproken om ze in strenge zin profeten te noemen. Riehm (Einl. A. T.) beschouwt Miriam slechts als een gewijde zangeres. En van de 70 oudsten staat er wel geschreven (Num. 11 : 25) "Toen zonderde de Here van de Geest die op Mozes was af, leide Hem op de 70 mannen, die oudsten; en het geschiedde als de Geest op hen rustte, dat zij profeteerden, maar daarna niet meer." Zij hebben, weliswaar, een gewichtig werk gedaan, maar tot de kategorie der eigenlike profeten kunnen zij, om meer dan één reden niet gerekend worden. Verder is er gedurende het tijdperk der Richteren sprake van twee anonieme profeten. In de dagen toen het vreemde juk der Midianieten zwaar drukte op Israël, gebeurde het dat "de Heer een man zond tot de kinderen Israëls, **die een profeet was.**" (Richteren VI : 7). En in I Sam. II : 27 voorzegt "een man Gods" aan Eli de ondergang van diens huis. Hier hebben wij zeker met een profeet te doen, omdat de uitdrukking "man Gods," zoals later blijken zal, een van de geijkte benoemingsnamen van een profeet was. Behalve

dat de profetie in deze periode sporadies voorkwam, was haar nog deze trek eigen, dat de profeet bij het Israëlietiese publiek veelal diende als vraagbaak over persoonlike aangelegenheden van een of ander individu. Men wilde de wil Gods over private zaken te weten komen en begaf zich tot de "Ziener." Een typerend geval hiervan is Sauls gaan naar Samuel om inlichting over de zoek geraakte ezelinnen in te winnen. Een krachtige, doortastende aktie ging van de profetenstand in deze periode nog niet uit. De profetie was nog in haar wording. Haar organen waren nog niet talrijk. Daarom staat er in I Sam. III : 1: "En het woord des Heren was dierbaar, d.w.z., zeldzaam, in die dagen; er was geen openbaar gezicht."

(b) De tweede periode. Deze periode strekt van de dagen van Samuel, of ongeveer de 11 eeuw V.C., tot de 9 eeuw V.C. Samuel was de man die aan het begin dezer periode het volksleven in politieke zin meer stabiliseerde, maar ook de leider onder wiens organiserend talent het profetisme tot een zeer aanzienlike macht in het Israëlitiese volksleven opgevoerd werd. Hij is, zo niet de stichter, dan zeker de organisator der z.g. "profetenscholen." De scholen waren zeker niet O.T. "kloosterscholen," maar voorlopige kweekplaatsen voor de **profetae minores,** d.w.z., mannen die niet een speciale roeping hadden te vervullen zoals de eigenlike profeten, maar toch werk van geestelike aard verrichtten. Uit deze profetenscholen zijn ook de **profeten-van-de-daad** te voorschijn gekomen. Samuel zelf was zulk een man **van de daad.** Met zijn optreden is het profetisme een nieuw tijdperk ingetreden. Als profeet streeft hij ernaar niet meer slechts een of ander specifieke opdracht ten uitvoer te brengen, maar zijn alles in beslagnemende beroepstaak is de verwerkeliking van het Godsrijk in Israël.

In deze periode maken wij nog o.a. kennis met een krachtige figuur als die van Elia, een profeet-van-de-daad bij uitstek; het terrein van zijn diep ingrijpende werkzaamheid is het noordelik rijk. Inderdaad heeft Jezus Sirach niet te veel gezegd toen hij Elia karakteriseerde als "een profeet van vuur, wiens woorden brandden gelijk een fakkel." Immer gedenkwaardig en prikkelend blijft de strijd, door hem met zo onversaagde moed en glansrijke beslissing, aangebonden tegen het ver om zich grijpend en het bondsvolk bedreigend Kanaanietiese heidendom. Reeds de betekenis van zijn naam "mijn God is Jahve," wijst erop dat hij gloeide van ijver voor de ere Gods. Hij was een man uit één stuk gegoten, en heeft niet alleen op het toenmalige profetendom maar op heel het volk, het hofleven inkluis, een vormende invloed uitgeoefend. Zeker ook aan hem wordt in de brief aan de Hebreën een nis toegekend in de tempel van O.T. geloofshelden, met de woorden:— "welke door het geloof gerechtigheid hebben geoefend."

(c) Derde periode. Dit tijdvak in de historiese ontwikkeling van het profetisme vangt aan met de 9 eeuw V.C., en eindigt met 't begin van de 7 eeuw V.C. Deze periode kan eigenlik genoemd worden de **aetas aurea**, de bloeitijd bij uitnemendheid, der O.T. profetie. In deze periode maken wij kennis met zulke mannen als Joël, Amos, Hosea, Jesaja, Micha. In deze godsmannen hebben wij te doen niet meer zo zeer met de profeten-van-de-daad, maar de profeten-van-het-woord. Woorden hebben zij in Israël doen vallen, wier nagalm zelfs nu nog niet weggestorven is, woorden "levend, krachtig, en scherpsnijdender dan enig tweesnijdend zwaard," maar ook woorden zo helend voor het verwond hart als de balsem Gileads. Een in het oog springend kenmerk van deze periode is de rijkere ontwikkeling van de Messiaanse profetie, en het afnemen van de omringende volkeren en wereldmachten in het gezichtsveld van de beroepsprofeet. De verhevenste gestalte onder de profeten in dit tijdvak was zeker Jesaja. Met wijs beleid trachtte hij het Staatschip der theokratie te voeren tussen de Scylla van inwendig-zedelike ontwrichting en de Charybdis van een bondgenootschap of een **entente cordiale** met een van de twee destijds met elkaar wedijverende wereldmachten: Egypte of Assyrië. Als met een adelaars blik zag hij terecht in dat Israëls heil alleen in politieke onafhankelikheid gelegen was.

(d) De vierde periode. Dit tijdperk reikt van de aanvang der 7 eeuw V.C. tot aan het einde van de Babyloniese ballingschap. De korypheeën der profetie in deze tijdsafdeling zijn Jeremia, Ezechiël, Daniël, om niet meer te noemen. De reformatie door Josia ondernomen had geen hartsvernieuwing bij de massas van het volk ten gevolge gehad. Eén katastrofe bleek onvermijdelik. Tegen de steeds breder wordende stroom van zedelike korruptie poogden nog Jeremia en Ezechiël ten tijde van Zedekia een dam op te werpen, doch met geen duurzaam resultaat. Hun woord werd met hoon door de brooddronken schare begroet:—"Maar zij spotten met de boden Gods, en verachtten Zijn woorden; zij verleiden zichzelf tegen Zijn profeten totdat de grimmigheid des Heren tegen zijn volk opging, dat er geen helen aan was (II Kron. 36 : 14-16). Het zienersoog der profeten was van nu af meer gericht op de innerlike heerlikheid van de Messiaanse tijd in het verschiet.

(e) De vijfde periode. In deze periode beluistert men slechts de nagalm der profetie. Haggai, Zacharia en Maleachi zijn aan de profetiese sterrenhemel slechts sterren van de tweede of derde grootte. En met Maleachi verstomt de profetie, totdat dit zwijgen verbroken werd in de volheid des tijds, en "het profeteren ten dele" van de profeten des Ouden Verbonds vervangen werd door Hem, die in één persoon was

"hoogste Profeet, énige Hogepriester en eeuwige Koning." Als men nadenkt over de rol door de ware profeten in het volksleven van Israël gespeeld, sedert Mozes tijd tot aan de dagen van Maleachi, en let op het heroisme des geloofs dat er met een onverdoofde glans in hun leven schitterde, dan heeft da Costa niet te boud en te stout gesproken toen hij hen "een Zonnestelsel van mannen Gods" noemde. Immers zij waren mannen Gods die de "kritiek van de Heilige Geest oefenden op de onheilige, paganistiese geest, die in Israël doordrong.

II. HET WEZEN DER PROFETIE.

Ten einde uitsluitsel te geven op de vraag: wat is eigenlik de profetie? heeft men nu eens de etymologie, dan weer de psychologie, en zelfs de physiologie te hulpe geroepen. Wij zullen heden trachten om de zaak eerst van de negatieve, en dan van de positieve zijde toe te lichten. Alvorens wij daartoe overgaan, slechts een kort woord over de persoon van de profeet.

In het Oude Testament zijn er verschillende benoemingsnamen die als **termini technici** dienen om de profetenstand een eigen kachet te geven. Die termen zijn als volgt: "**Ziener**" (waarvoor er 2 hebreeuwse woorden gevonden worden, t.w., **Ro'eh** en **Chozeh**) en **nabi**. De woorde **Ro'eh** en **Chozeh** drukken uit dat de profeet iemand is die gezichten ziet, niet met het vleselik oog, maar met het ziels oog, gezichten die andere mensen niet zien.

De meest gebruikelike term voor een profeet in het Oude Testament is het woord **nabi,** dat door de Septuaginta, de Vulgata en onze Staten-vertaling door het woord **profeet** overgezet werd. De etymologie heeft nog geen licht helder genoeg ontstoken, om in dat licht bezien, de betekenis van het woord **nabi** vast te stellen. In hoofdzaak zijn er twee opvattingen aangaande de oorspronkelike betekenis van dit woord voorgedragen geworden. Sommigen menen dat het woord **nabi** een substantief is, gevormd van het participium passivum; anderen weer zijn van gevoelen dat het een intransitief-actieve vorm is; in het eerste geval is de betekenis: "iemand die een openbaring ontvangt;" in het tweede geval betekent het een spreker, in de zin van het uitspreken van geheimnisvolle woorden Gods (zie Schulz: Alt Testamenl. Theologie, p. 7).

Raadplegen wij nu het O. Testament zelf dan is de **nabi** iemand die het woord van een ander vertolkt. Zo wordt er, b.v., in Ex. VII : 1 gezegd dat Aaron als Mozes **nabi** (profeet) bij de koning Farao zou optreden, om het woord van Mozes tot de Egyptiese vorst over te brengen en te vertolken. Uitgaande van dit gebruik van het woord, is men er tans toe gekomen om de **nabi** in pregnante, theologiese zin te karak-

teriseren als een mens die het woord van God ontvangt en overbrengt naar zijn medemensen (zie Aalders: Profeten, p. 6). In de dagen van Samuël waren de begrippen door **Ro'eh** en **nabi** aangeduid reeds ineengevloeid, en werden deze woorden promiscue gebruikt.

Andere benamingen aan de profeet in het O. Testament gegeven zijn de volgende:—**Man Gods,** gebezigd van Mozes, Samuël, en vooral Elia.

Verder komen er zulke uitdrukkingen ter kenschetsing van de profeet voor, als **bode Gods; knecht Gods;** uitkijker **(Sopheh)** en **wachter (Shomēr).** In deze benamingen wordt aangegeven o.a. de ethiese betrekking waarin de profeet tot God stond, als "de man Gods die heilig is," en de relatie tot het volk. Immers als de **Sopheh** en de **Shomēr,** hebben zij in overdrachtelike zin, als van een wachttoren uit te zien, en te waken voor de belangen van de kudde aan hun zorg toevertrouwd. Zij traden op als "Pfleger der Theokratie."

(a) De profetie van de negatieve zijde. In dit geval hebben wij aan te tonen wat de profetie niet is, en enige afwijkende opvattingen, die met haar karakter in strijd zijn, even te releveren. Als de meest oppervlakkige is de **vulgair-rationalistiese,** die alle O.T. profetieën eenvoudig als **vaticinia post eventum** voorstelde, en alzo met één pennestreek het supranaturele element eruit wegruimde. Deze beschouwing kan tans als een historiese antiquiteit opzijde gezet worden, omdat het een **petitio principii** involveert.

Ook heeft Scholten c.s. te haastig gekonkludeerd toen hij de profetie met **politieke scherpzinnigheid** vereenzelvigde. "De toekomst ligt in kiem reeds in het tegenwoordige besloten. De profeet ziet haar voor zover zijn gezichtseinder reikt met meerdere of mindere klaarheid, terwijl zij voor de gewone mens verborgen blijft" (zie zijn "Gesch. der Christelike Godgeleerdheid," p. 4).

Verder verschilt de profetie soortelik van de heidense **mantiek.** Die mantiek rust weliswaar op wat Oehler noemt een "onuitroeibare behoefte van de menselike geest om in levende gemeenschap met de godheid te staan," maar is niet in één adem te noemen met de O.T. profetie. Cicero nu heeft deze mantiek in twee soorten verdeeld, t.w., het **genus artificiosum,** en het **genus naturale.** De kunstmatige mantiek in de heidense godsdiensten van de oude tijd bestond eigenlik in een uitlegging van tekenen (Zeichendeutung), en de natuurlike mantiek maakte aanspraak op inspiratie. Doch deze inspiratie werd in de heidenwereld, zoals nu nog in het Schamanisme gebeurt, door het aanwenden van uitwendige middelen veroorzaakt. De Pythia, b.v., werd in een toestand van zinsverbijstering gebracht door het inademen van bedwelmende dampen; het gevolg hiervan was de onderdrukking van het verstandelik bewustzijn. In die abnormale toestand moest zij

voorspellingen doen, vragen beantwoorden waarop dubbelzinnige antwoorden gegeven werden. Zulk een antwoord, b.v., werd gegeven op de vraag van Pyrrhus, koning van Epirus, of zijn oorlog tegen de Romeinen met sukses bekroond zou worden (' Aio te Acaeida Romanos, vineere posse, Ibis, redibis nunquam in bello peribis).

Een niet gering deel der heidense mantiek bestond ook in het vragen der doden — nekromantiek; iets dat in Israël streng verboden was. Diepgaand nu is het versehil tussen deze mantiek en de profetie. Zij versehillen niet slechts gradueel maar essentieel.

Een **interpretatio divinae voluntatis** in stringente zin versehafte de mantiek geenszins. Ook met de wijsgerige grondslag, die de Stoa aan de mantiek zoeht te geven, om haar alzo te maken tot een middel om voor de mens in geïsoleerde gevallen de kennis van het verband der dingen te ontsluieren, zoals dat verband in de onverbiddelike wetten van het noodlot bestaat, vorderde men niets.

De profetie staat in de dienst van het Koninkrijk Gods, de mantiek is dienares van het eigenbelang van de natuurlike mens. (Vgl. Orelli: Mess. Weissagung, p. 14). De mantiek heeft 'n betrekking op het ogenblik; de profetie gaat door tot aan het einde der gesehiedenis, tot aan het einde der dagen'' (Godet: Bijbelstudiën O.T., p. 137).

Verder is het aan de empiriese godsdienst psychologie niet gelukt een aannemelike, niet-bovennatuurlike verklaring van de profetie te geven. Zij verlaat de theistiese bodem en raakt verzeild in de moerassen van het pantheisme, als zij beweert dat de profetie niets meer is dan een bloot psyehies phaenomenon, en sleehts in zoverre goddelik is, als alle natuurlike dingen, en bovenal de menselike geest, goddelik zijn, en als manifestaties van het oneindige universum op te vatten zijn. (Zie Geelkerke: ''Empirisehe Godsdienstpsyehologie,'' p. 236).

De verklaring verder door de physioloog, Hecker, gegeven, is al even onhoudbaar. Het profetiese visioen is volgens deze onderzoeker aldus te verklaren: Iedere levendige voorstelling kan kraehtens een onafgebroken zenuwprikkeling overgaan in een visioen, als de warmte ervan het gloeipunt bereikt. De verhevenste denkbeelden in de etlniese religies zouden langs deze weg ingang hebben gevonden. Of dit zo zelfs in het ethnicisme is toegegaan, blijft voor rekening van Hecker. Maar dat het zo in de O.T. profetie gebeurde, wordt door Israëls historie gelogenstraft. Want blijkens de gesehiedenis heeft het in de felbewogen maeeabeeuwse periode geenszins ontbroken aan levendige voorstellingen van verheven denkbeelden; de prikkelen waren ten overvloede toen aanwezig, en toeh was het een periode aan eehte profetie ontbloot.

(Wordt vervolgd.)

Godsdienstige Stromingen in de Twintigste Eeuw.

(Ds. H. Pienaar, Senekal).

VI.

JEZUS OF CHRISTUS?

De Ritschliaanse school heeft, o.a., 'n Jezus willen schilderen helemaal anders dan de Jezus door de Christelike Kerk geleerd en gepredikt. De zuivere **historiese Jezus**, zoals Hij in de Evangeliën optreedt, wordt gesteld tegenover de **apostoliese Christus.** En van alle kanten werd en wordt het geroep gehoord: "Terug naar Jezus!"

De vraag: Jezus of Christus? Of het onderscheid maken tussen de Jezus van de Evangeliën en de Christus van de Brieven der Apostelen, openbaart 'n richting op godsdienstig gebied of van het godsdienstig denken, die zeker niet zonder groot gevaar is. Deze richting is niet helemaal nieuw. Er zijn dergelike beschouwingen geweest reeds in het grijs verleden. Maar deze dwaling heeft in onze dagen ongekende en buitengewone en veel scherper vormen aangenomen. En deze richting wordt gekenmerkt, o.a., door het repudieren van het gezag en de autoriteit van, vooral, de Evangeliese Geschriften. Historie en theologie worden onverbiddelik van elkaar gescheiden. Men heeft 'n **Ideaal** gesteld in de plaats van 'n **Persoon.** Of men is met het vervormen en reduceren zo ver en zo diep gegaan, dat nu eindelik net de **Mens,** Jezus, is overgebleven. En wat wij hebben in de Geschriften van de Apostelen aangaande de Christus, dat beduidt slechts 'n ideaal, doch geen persoon.

Men heeft de getuigenissen der Apostelen, zoals vervat in het N. Testament, aan de historiese kritiek getoetst. Men heeft gemeend, door deze kritiek verder en dieper te kunnen gaan dan de Apostelen en alzo 'n beter en trouwer beeld van Jezus voor ons te kunnen ophangen. Het resultaat van deze poging is: "Jezus of Christus?" Moeten wij nu "Jezus" prijsgeven en verliezen, wel, dan mogen wij toch nog "Christus" behouden, en Hem met het kleed van alle mogelike deugden versieren. En men heeft dan niet te doen met 'n **persoon;** maar met 'n **ideaal.** Daar is dan 'n beetje te veel theologie, volgens de smaak van, ten minste velen, van onze critici, in de Brieven van de Apostelen, vooral van Paulus, waar ze handelen over de Christus. En daarom: Terug naar Jezus! Maar dan net de **mens** Jezus. Zijn wonderbare geboorte, Zijn wonderwerken, Zijn opstanding en zoendood, al

deze dingen worden opzij geschoven. Wij hebben dan met Jezus te rekenen net in zoverre Hij ons in het persoonlik en huiselik en maatschappelik leven tot voorbeeld is geweest. Hij is dan slechts de Allerbeste Mens, zoals de Unitarier Hem aan ons voorstelt.

Waarom wordt dit alles geleerd? Omdat de mens van geen Verlosser meer wil horen. Omdat de mens niet meer door God, en God alleen, wil gered worden. Omdat de mens zondeschuld en zondevloek ontkend. Daarom moet de Christus van het Kruis en van de Opstanding van de Jezus van de historie worden losgemaakt.

En hoe men nu, in het licht van Gods Woord, tot deze dwaling kan komen, is onverklaarbaar. Al wordt de heerlikheid van de Christus nu niet op zulk 'n treffende wijze ons voorgesteld in deSynoptici als bij Johannes en Paulus, toch is 't dezelfde Christus, die door allen gepredikt wordt. Ook reeds door de Synoptici wordt aan Jezus 'n geheel enige plaats toegekend; treedt Hij op in al de Messiaswaardigheid; staat Hij voor ons als de Zoon van God. En niet anderen zeggen dit van Hem, Hijzelf verklaart het. En als te Caesarea-Filippi Jezus aan Zijn discipelen vraagt: "Wie zeggen de menschen, dat Ik ben?" dan is het antwoord: "Gij zijt de Christus, de Zoon des levenden Gods." En dan spreekt Jezus de discipel, die dit getuigt, zalig. En als Jezus voor de Hogepriester staat en deze Hem vraagt: "Zijt Gij de Zoon des gezegenden Gods?" dan is het antwoord: "Ik ben het."

Verder, men schijnt te vergeten, dat de Evangeliën toch ook apostoliese geschriften zijn. En ze zijn geschreven later, veel later, dan de Brieven van Paulus. Had Paulus 'n ander Christus verkondigd, dan zouden de andere Apostelen er toch op gewezen hebben. Vooral zouden Lukas en Markus, twee persoonlike vrienden van Paulus, zeker zodanige afwijkingen hebben aangewezen.

En wat Paulus zelf betreft — men beweert dat hij ons 'n ander Christus-beeld heeft opgehangen dan dat van de Evangeliën en dat men liever met hem breken moet — laat ons, wat Paulus betreft, slechts 'n paar van zijn woorden aanhalen: O.a., Rom. 1 : 1-7 — "Paulus, een dienstknecht van Jezus Christus...... Van Zijn Zoon (die geworden is uit het zaad van David, naar het vlees; Die krachtiglik bewezen is te zijn de **Zoon van God,** naar de Geest der heiligmaking, uit de opstanding der doden) namelik **Jezus Christus,** onze Heer...... Allen, die te Rome zijt, geliefden Gods...... genade zij u en vrede van God, onze Vader, en de **Here Jezus Christus.**" En op nog zovele plaatsen heeft Paulus deze twee namen "Jezus" en "Christus" naast elkaar en in één adem gebruikt. Nergens heeft hij ze onderscheiden.

De Apostel Paulus, en ook de andere Apostelen hebben in hun prediking tot hoofd thema gehad: Jezus Christus

gekruisigd en opgewekt. Als Petrus en Johannes, na Pinksteren den volke toespreken, dan vertellen zij niet wat of Jezus heeft geleerd, dan herhalen zij niet de Bergpredikatie. Zij prediken enkel en alleen: Jezus Christus. Zij hebben de mensen toen niet, en nooit daarna, 'n **Stelsel,** maar altijd 'n **Persoon** voorgehouden en aangeboden. Dat was altijd uitgangspunt, de centrale proklamatie, in de prediking van al de Apostelen: "Wat dunkt u van de Christus?" Voorwaar dat was ook hoofdzaak bij de Christus zelf. Hij heeft nooit aan Zijn discipelen gevraagd: wat zeggen de mensen of wat zegt gijlieden van Mijn leer, van Mijn gelijkenissen, of van Mijn wonderwerken? Maar: Wat zeggen de mensen en wat zegt gijlieden van **Mij?**

Zijn **persoon, Hijzelf** was centrum en spil in al Zijn prediking en werkzaamheden. Hij zegt niet zozeer: Ontvang Mijn leer! Maar ontvang **Mij!** Niet zozeer: Geloof Mijn woorden! Maar: Geloof in **Mij!** Het is waar dat Jezus hier op aarde heeft rond gewandeld; dat Hij in onze gestaltenis gekleed was; dat Hij onze smarten en ellenden en smaad en zonden gekend en gedragen had. Maar 't is ook waar, net zo waar, wat er geschreven staat: "Die Mij gezien heeft, die heeft de Vader gezien;" en wederom: "Ik en de Vader zijn één;" en wederom: "Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven."

Een Overwinnend Leven.

(Ch. G. Trumbull.*)

Ongeveer een jaar geleden was ik door allerlei ervaringen tot de overtuiging gekomen dat sommige mensen, die ik als biezonder gezegend in hun christelik leven had leren kennen, een opvatting en een bewustheid van Christus bezaten, die ik niet bezat; het was iets hogers en groters en diepers dan enige gedachte over Christus, die ik ooit gekend had. Ik verzette mij met alle kracht tegen die mening, toen zij zich aan mij opdrong. Hoe kon iemand Christus beter verstaan dan ik? (Ik biecht u hier nu maar eens openhartig de blinde, zelfgenoegzame bewegingen van mijn zondige, bevlekte hart op). Geloofde ik dan niet in Christus en vereerde ik Hem niet als de Zoon van God, één met de Vader? Had ik Hem niet al langer dan twintig jaren als mijn persoonlike Zaligmaker aangenomen? Geloofde ik dan niet dat in Hem het eeuwige leven was en was het niet mijn vurige begeerte in Zijn dienst te

* Deze toespraak, in de Nationale vergadering der Presbyteriaanse Broederschap in Amerika gehouden, is door Dr. Gunning vertaald. Wij nemen 't uit "Ons Orgaan" over.

leven, mij geheel en al aan Hem toe te wijden? Smeekte ik niet onafgebroken om Zijn hulp en leiding en geloofde ik niet dat op Hem mijn énige hoop gevestigd was? Verdedigde ik niet de denkbaar-hoogste opvatting van Christus in "Het Weekblad voor de Zondagsschool," waarin ik opstellen schreef over de waarachtige Godheid des Heren en de voornaamste theologen der gehele wereld liet getuigen dat Christus waarlik God is? Dit alles deed ik van harte; hoe zou er dan een hoger en beter opvatting van Christus dan de mijne mogelik zijn? Ik erkende natuurlik gaarne dat ik Hem veel beter moest dienen dan ik tot dusverre gedaan had, maar ik wilde en kon het niet erkennen dat ik een nieuwe, een betere opvatting van Hem nodig had.

En toch kwam die gedachte telkens weer tot mij. Ik hoorde eens een krachtig prediker over de woorden van Paulus aan de Efeziërs spreken: "Voor het werk der bediening, voor de opbouwing van het lichaam van Christus, totdat wij allen zullen gekomen zijn tot de eenheid des geloofs en der kennis van de Zoon Gods, tot een volwassen man, tot de maat van de volle wasdom der volheid van Christus;" en toen ik over die woorden nadacht was ik verbaasd, ja geheel verward. Ik kon hem niet volgen. Hij sprak van Christus en hij toonde ons Christus op een wijze — ik moest het bekennen — die mij onbekend was. Ik kon die avond nog niet voor mijzelf uitmaken of die prediker gelijk had of niet, maar als hij gelijk had, dan had ik het mis. En ik keerde naar mijn woning terug in de overtuiging dat ik de wonderbaarlikste preek had gehoord, die ik nog ooit in mijn leven beluisterd had.

Een poosje later las ik van diezelfde leraar een preek over "Paulus' opvatting van de Here Jezus Christus." Toen ik het gelezen had, had ik weer datzelfde onaangename gevoel dat hij en dat Paulus over een Jezus spraken, die ik eenvoudig niet kende. Zouden zij soms gelijk hebben? En als zij gelijk hadden, hoe kon ik dan tot die kennis geraken?

Op zekere dag leerde ik een ander voorganger kennen, wiens arbeid onder de mensen groteliks gezegend was geworden. Hij verklaarde mij dat hij het als zijn grootste geestelike schat beschouwde dat hij zich dóórgaande bewust was van de wezenlike tegenwoordigheid van Jezus. Niets vermocht hem zó te dragen en op te heffen als de realisering dat Jezus altoos werkelik tegenwoordig bij hem was, en dat dit zo was, onafhankelik van zijn verdienste en onafhankelik ook van zijn eigen overtuiging hoe Jezus Zijn tegenwoordigheid openbaarde. Voorts zeide hij dat Jezus het tehuis ("home"), het rust- en middelpunt van zijn gedachten was. Zodra zijn geest van andere dingen vrij was, keerde hij altoos tot Christus terug; en als hij alleen was, of op straat, of wáár dan ook sprak hij even natuurlik en even gemakkelik met Jezus als

met een aards vriend. Zó was de aktuële tegenwoordigheid van Jezus hem tot een werkelikheid geworden.

Enige maanden later was ik in Edinburgh om de wereldzendingkonferentie bij te wonen, en daar zag ik dat de man, die "Het triumferende leven" geschreven had, een boek dat mij tot grote zegen was geweest, de volgende Zondagmiddag zou spreken over "De hulpbronnen van het christelik leven." Ik ging met groot verlangen naar hem luisteren. Ik dacht dat hij ons een aantal bepaalde dingen zou opnoemen, die wij moesten doen om ons christelik leven te versterken, en ik gevoelde dat ik daaraan behoefte had. Maar nauweliks was hij begonnen te spreken of ik zag al dat ik mij vergist had, maar tevens sprong mijn hart van een ongekende vreugde op. Hij zei ongeveer dit: "De hulpbronnen van het christelik leven zijn niet anders dan Jezus Christus zelf."

Dat was alles! Maar het was genoeg. Ik had het nog niet gegrepen, maar toen ik later met de spreker in nadere aanraking kwam en ik hem mijn behoeften en moeilikheden had bekend gemaakt, zei hij, ernstig en eenvoudig: ach, mijnheer Trumbull, als u maar met een meer durvend geloof naar Christus wilde heengaan, zou Hij zoveel meer voor u kunnen doen!"

Vóórdat ik Engeland verliet werd ik nogmaals bij deze Christus, die ik nog niet kende, bepaald door een predikatie, die een mijner vrienden op een Zondagavond in Londen hield. Zijn tekst was 1 Kor. 1 : 21: "te leven is voor mij Christus." Het was hetzelfde onderwerp: de uiteenzetting van een leven, dat Christus is, Christus als het gehele leven en het énige leven. Ik begreep niet alles wat hij zeide, maar ik had een onbestemd gevoel dat ik nog niet datgene bezat, waarover hij tot ons sprak. Ik verlangde de preek nog eens te lezen en toen ik hem goede dag had gezegd, had ik het handschrift van die predikatie meegekregen.

Dat was in Junie.

In 't midden van Augustus kwam de krisis voor mij. Ik nam deel aan een zendingkonferentie van jongelieden en zag mij een week lang elke dag een taak opgelegd, waarvoor ik mij ellendig en hopeloos ongeschikt en onbevoegd gevoelde. Want de voorafgaande weken waren een van de dorste tijdperken van mijn leven geweest, met al de misslagen en nederlagen, die men in zo 'n treurige tijd doormaakt. Op de eerste avond, dat ik daar was, sprak een zendeling tot ons over het water des levens. Hij zei ons dat het Christus' wens en bedoeling was dat elk Zijner volgelingen een bronwel van levend, stromend water zou zijn voor anderen, niet maar zo nu en dan eens, maar een voortdurende en onweerstaanbare stroom. Wij hebben immers Jezus eigen belofte, zei hij: "Wie in Mij gelooft, stromen van levend water zullen uit zijn binnenste vloeien." Hij verhaalde ons hoe sommige christenen een

weinigje van dat water hebben, dat ze in kleine bekertjes bij lange tussenpozen dan hebben, net als de bevloeiings-molens uit Indië, met heel wat kraken en knarsen gepaard, terwijl dat water uit het leven van anderen voortvloeit als een levenwekkende, overvloedige stroom, die niets ter wereld kan stopzetten. En toen vertelde hij van een oud vrouwtje uit de Oost, wier wonderbare getuigenis van Christus ons allen, die naar hem luisterden, ten diepste beschaamde. En toch had zij Christus pas sedert één jaar leren kennen.

De volgende morgen, Zondag, was ik alleen op mijn kamer en maakte de zaak met God in orde ("I prayed it out with God"), Hem biddende mij toch tot volle waarheid te brengen. Indien er dan een opvatting van Christus bestond, dat ik niet kende en die ik toch moest kennen, omdat zij het geheim was van de kracht van die levens, die ik nu had ontmoet, een opvatting beter dan welke tot dusver mijn deel was, en tot dusver buiten mijn bereik, mocht dan God ze mij toch geven, zo bad en smeekte ik. Ik had de preek bij mij, die ik toen gehoord had, over de woorden: "te leven is voor mij Christus," en toen ik van mijn knieën opstond, ging ik het weer lezen. Toen ging ik opnieuw in het gebed. En toen gaf mij de Heer in Zijn eindeloos geduld, genade en liefde,wat ik begeerde. Hij gaf mij een nieuwe Christus — geheel en al nieuw in de bewustheid van Christus. ("New in the consciousness of Christ").

Waarin ligt nu het verschil? Het is moeilik het in woorden uit te drukken, en toch is het zo nieuw en zo reëel en zo wonderbaarlik, waarlik wonderen werkend in zijn eigen leven en in dat van anderen!

Voor de eerste maal in mijn leven realiseerde ik dat al die plaatsen uit het Nieuwe Testament, waarin gesproken wordt van "Christus in u" en "gij in Christus" en "Christus in ons leven" en "blijven in Christus," letterlike, aktuele gezegende werkelikheid zijn en geen figuurlike beeldspraak. Hoe tintelde dat 15de hoofdstuk van 't Evangelie van Johannes nu voor mij toen ik het las, en Efeze 3 : 14-21 en Galaten 2 : 20 en Filippensen 1 : 21! Ik had wel altijd geweten dat Christus mijn Zaligmaker was, maar ik had Hem altoos beschouwd als een uitwendige Verlosser, als Een, die het reddingswerk voor mij aan de buitenkant, buiten mij, volbracht; als Een, die dan gaarne bereid was dicht bij mij te komen en bij mij te blijven, mij te helpen in alles waarin ik Zijn hulp nodig had, mij kracht en verlossing gevende. Maar nu wist ik iets veel beters! Nu had ik het eindelik gegrepen dat Jezus Christus werkelik en letterlik **in** mij was; ja, nog meer dan dat! Dat Hij Zichzelf maakte tot mijn eigenlike wezen (uitgenomen helaas mijn tegenstand!) dat Hij mijn lichaam, geest, ziel en gedachte was. Was dat niet beter dan Hem te hebben als een helper, ja zelfs dan Hem te hebben

als een uiterlike Verlosser? Hem te hebben, God de Zoon, als mijn eigen wezenlike leven! Het betekende dat ik Hem nooit meer behoefde te smeken mij te hulp te komen alsof Hij één persoonlikheid was en ik een andere, maar alleen dat ik Hem vragen moest maar voort te gaan Zijn werk, Zijn wil in mij en met mij en door mij te volbrengen. Mijn liehaam was het Zijne, mijn geest de Zijne; en niet alleen de Zijne, maar letterlik een deel van Hem. Het enige, dat Hij van mij verwachtte, was dat ik zeggen zou: "ik ben met Christus gekruist, en ik ben het niet langer, die leef, maar Christus leeft in mij." Jezus Christus was mijn leven geworden — nog eens, niet figuurlik, maar als een letterlik, aktueel feit, even letterlik als het feit dat de een of ander boom tot deze schrijftafel geworden is, waarop mijn hand nu rust. "Uw liehamen zijn leden van Christus" en "gij zijt het liehaam van Christus."

Kunt ge u nu nog verbazen dat Paulus met een tintelende vreugde en ontroering zeide: "voor mij is te leven Christus?" Hij had niet gezegd, zoals ik vroeger, dwalende, meende te moeten zeggen: "voor mij is het leven op Christus te gelijken," of "Christus' hulp te genieten," of "Christus te dienen." Neen, hij wierp zich met alles wat hij was en had in het stoute, glorieuze, verwonderlike woord: "voor mij is te leven Christus." Ik had de volle tekst vroeger niet begrepen. Nu begin ik, geprezen zij Hij, die Zichzelf aan mij gaf, een beginsel van de wondervolle betekenis er van te verstaan.

Nu ben ik tot de zekerheid gekomen dat er een leven is, dat overwint; het is het leven van Jezus Christus; en dat het ons leven kan worden wanneer wij (in onvoorwaardelike overgave van onszelf aan Hem, van onze wil aan Zijn wil, Hem Meester latende over onze levens) Hem bij ons binnenlaten, Hem laten bezit nemen van ons, ons laten overweldigen door Hem, ja ons door Hem laten vervullen "tot al de volheid Gods."

En wat is het gevolg geweest? Geeft deze ervaring mij alléén een nieuwe verstandelike opvatting van Christus, belangrijker en bevredigender dan voorheen? Indien het dàt alleen geweest was, zou ik de moeite mij hebben kunnen besparen u dit alles te vertellen. Neen, het gevolg voor mij was dat mijn ganse leven gerevolutioneerd, tot in de grond veranderd werd, van binnen en van buiten. Indien iemand in Christus is, zie dan is daar een totaal nieuwe schepping gekomen!

Denk nu vooral niet dat ik een verkeerde, onnuchtere theorie over perfektionisme, over een toestand van zondeloosheid bepleit! Het leven, dat Christus is, openbaart aan een mens een zee van zonden waar hij er vroeger maar éne zag! Die mens houdt ook zijn vrije wil om Christus te weerstaan, en mijn leven heeft helaas, sedert die nieuwe ervaring waarover ik tans gesproken heb, schandelik veel fouten en zonden

van zulk een weerspannigheid aan te wijzen gehad. Maar ik heb óók geleerd dat de genezing van zulk een terugval goddelik gezegend en volledig wezen kan. Ik heb geleerd dat wanneer ik op Christus in volledige overgave betrouw, er geen behoefte is te strijden tegen bewuste en gekende zonde, dat er dan verlossing is van de macht der zonde. Ik heb geleerd dat deze bevrijdenis van zonde, dat meer dan overwinnaar zijn, in onverbroken voortduring standhoudt, juist in die mate als ik Christus mijn allesbeheersende leven vertrouw te zijn.

De drie zaken, die ik vroeger zo smartelik miste, zijn nu koninklik vervuld.

Ik heb nu, sedert ik mijn Heiland volkomen heb leren vertrouwen, een gemeenschap met God gesmaakt, die absoluut verschilt en eindeloos beter is dan al wat ik in mijn vorig leven had ervaren.

Er is overwinning gekomen over bepaalde zonden, die mij altijd weer benauwden en vernederden en ten val brachten sedert ik Christus ook voor bevrijding dáárvan heb leren vertrouwen. Ach, daar is nog oneindig veel terrein in mijn leven, dat nog voor Christus veroverd moet worden; daarvan ben ik tegenwoordig veel smarteliker bewust dan immer te voren, en ik weet ook dat er in mijn leven nog een groot veld van nog niet-ontdekte zonde is (a vast area of undiscovered sin), dat ik Hem nog niet heb overgelaten, maar ik weet dit zal toch geschieden bij altoos vollediger overgave en gehoorzaamheid. Maar mijn ogen zijn er toch voor geopend.

En ten slotte hebben de vruchten in deze zalige dienst mij zulk een schat van hemelse vreugde gegeven als ik vroeger niet gedacht had ooit op aarde mogelik te zijn. Zes van mijn beste vrienden, voor 't merendeel rijpe en ervaren Christenen, zagen verder in hun leven volkomen door Christus tot omwenteling gebracht ("revolutionised"), toen zij Hem langs deze nieuwe weg hadden aangegrepen en Hem hebben aangenomen tot al de volheid Gods. Twee hunner waren moeder en zoon — de zoon een jong zakenman, 25 jaar oud. Een ander was de prokuratiehouder van een der grootste handelshuizen van Philadelphia. Hoewel hij al jaren lang een toegewijd en ijverig Christen was geweest, begon hij nu Christus door zich te laten werken in het leven van zijn talrijke medeambten en van zijn vele klanten in heel het land. Een grijsaard van over de 70 jaren vond nu door hem een vrede in zijn leven en een blijdschap in het gebed, die hij al lang als voor hem onbereikbaar had opgegeven. Ons leven breekt letterlik uit in wonderbaar-heerlike bewijzen van wat Christus wil en kan doen voor het leven van anderen door een ieder, die Hem toelaat volkomen bezit te nemen van zijn hart.

Jezus begeert niet onze helper te wezen; Hij wil ons leven zijn. Hij heeft ons werk niet nodig; Hij verlangt dat wij Hem Zijn werk laten doen door ons, ons gebruikende zoals wij het

een pen of een potlood doen als wij schrijven. Wanneer ons leven niet alleen van Christus is, maar Christus is, dán zal ons leven een winnend leven zijn, want Hij begaat geen vergissingen, Hij kan niet falen. Maar, bedenkt het goed, een leven kan niet winnen tenzij het dient. Een kampvechter gaat winnen, maar hij dient niet. Te winnen valt maar een klein stukje levens, en nog wel een geheel-negatief stukje; wij moeten echter vrucht dragen in ons dienen, wanneer wij waarlik zullen ingaan in de volheid en in de vreugde van het leven, dat Christus is. Indien wij geen vrucht dragen, voortdurend en geregeld als de gewoonte van ons leven ("as a life habit"), kunnen wij ook de geringer zaak van ons gedurig winnen niet volbrengen ("we cannot do the lesser thing of habitual winning").

Hoe zullen nu ook wij op deze wijze Christus als de volheid van ons leven leren kennen?

Vooraf gaat, dat spreekt vanzelf, een volledige schuldbelijdenis en een persoonlike aanname van Christus als onze Redder van de zonde en van de gevolgen onzer zonde. Maar dan zijn er, naar het mij voorkomt, drie voorwaarden om deze grote zegen deelachtig te worden.

1. Absolute en onvoorwaardelike overgave aan Christus als de wettige Meester van alles wat wij zijn en alles wat wij hebben.

2. Aan God te vragen ons de volheid van Christus als ons leven te schenken.

3. En dan te geloven dat Hij gedaan heeft wat wij gevraagd hebben; niet dat Hij het zal doen, maar dat Hij het gedaan heeft.

Van deze derde stap: de rustige daad des geloofs, hangt alles af. Het geloof moet gewillig zijn God te vertrouwen, ook zonder énig zichtbaar bewijs. Want Gods Woord is veiliger, beter en zekerder dan énig bewijs uit Zijn Woord.

Vergeet het nooit: Christus Zelf is beter dan al Zijne zegeningen; beter dan de macht op de overwinning of de dienst, dien Hij ons verleent. God schept de elektriciteit, die de wagens voortbeweegt, en de boodschappen langs de telegraaflijnen voortzendt, en onze huizen verlicht. Maar God is beter dan de elektriciteit. Christus wekt geestelike kracht; maar Christus is beter dan die kracht. Hij is Gods allerbeste gave. Hij is God, en wij kunnen dit allerbeste ontvangen, in zulk een volkomenheid en waarachtigheid alles, alles, alles van onszelf loslatende, dat wij niet langer leven, maar dat Christus leeft in ons.

Wilt gij aldus Hem aannemen?

De Drankkwestie.

(Ds. D. G. Malan.)

III.

Het rest ons nu nog om op een derde redmiddel de aandacht te vestigen, nl.:

STRENGERE WETGEVING.

In alle beschaafde landen, waar het gebruik van sterke drank niet geheel verboden is, zijn er nochtans drankwetten, die ten doel hebben de regulering van de drankhandel, en de zoveel mogelike beperking van de euvelen, welke noodwendig hiermede schijnen samen te vallen. Deze wetten nu kunnen meer of minder streng zijn, en ook meer of minder streng toegepast worden. De algemene neiging, echter, schijnt overal te wezen, om de bestaande wetgeving strenger te maken, en alzo langs deze weg de euvelen van drankmisbruik te keren.

Daar worden, echter, door sommigen, vooral voorstanders van Totale Prohibitie, bezwaren ingebracht tegen dit redmiddel, alsof het nimmer aan zijn doel beantwoorden zou. Wij willen even op deze bezwaren letten, vóórdat wij enige wenken bespreken, die aan de hand gegeven worden in de richting van Strengere Wetgeving.

1. Men zegt: Zelfs de strengste drankwetten zullen er nooit in slagen om de euvelen van drankmisbruik te keren: het enig afdoend redmiddel dus, zo beweert men, is Totale Prohibitie. Hierop is het antwoord, dat hoewel het waar mag zijn, dat geen Strengere Wetgeving er ooit in slagen zal om **alle drankeuvelen** weg te ruimen, het nochtans een onloochenbaar feit is, dat het passeren en toepassen van strenge drankwetten in alle landen het kwaad aanmerkelik heeft doen afnemen. En de vraag ontstaat: "Zal zelfs Totale Prohibitie **geheel en al** stop kunnen zetten aan het gebruik en misbruik van sterke drank?

2. Men zegt: Al deze drankwetten zijn niet dan zovele pleisters om op de wond te zetten, doch de wond blijft ongenezen: alleen Algeheel Drankverbod zal een doeltreffende remedie zijn. Wij antwoorden hierop: 't is verkeerde politiek, zelfs van de kant der Prohibitionisten, om alzo te redeneren. 't Is genoegzaam gebleken, dat het ideaal van Totale Prohibitie niet in één dag bereikt kan worden. En welke mogelikheid bestaat er dan om uiteindelik dit ideaal te bereiken, indien men in de tussentijd de middelen versmaadt, die aangewend worden in de richting van dat ideaal?

En komen wij nu tot ons eigen Zuid-Afrika, en passen dit beginsel op onze toestanden toe, dan ontstaat de vraag: "Waar is er de mogelikheid zelfs, om in een wijnproduceerend land, waar de wijnbouw een eerbare en langgevestigde industrie is, ooit Totale Prohibitie te verkrijgen, indien men van de aanvang af geen strengere wetgeving weten wil (doch enkel van Algeheel Drankverbod), en alzo al dadelik de tegenstand opwekt, zelfs van de welgezinde en christelike wijnboeren, op wier medewerking men evenwel zal moeten rekenen, indien het ideaal uiteindelik bereikt zal worden?"

Wij gaan tans ertoe over om enige van de voornaamste wenken te bespreken, welke aan de hand gegeven worden in de richting van Strengere Wetgeving. Hier beperken wij ons tot het prakties terrein, en alzo tot die maatregelen, die hier in Zuid-Afrika aangewend kunnen en moeten worden ter verbetering van de bestaande toestanden. Deze aanbevelingen ontlenen wij, deels aan de voorstellen van de Synode der Kaapse Kerk, in 1915 aangenomen, en deels aan de voorstellen uit de Baxter en Rooth Rapporten. Daar de meeste dezer reeds min of meer vóór de aandacht van het publiek gebracht zijn geworden, en nog onder behandeling zijn, is het voor ons niet nodig om lang daarover uit te weiden. Wij gevoelen ons overtuigd, dat zij zich geredelik bij het christelik geweten zullen aanbevelen; en, wat in dit verband zeer veel betekent, dat zij ook de algemene goedkeuring der ernstiggezinde wijnboeren, ten minste op de meeste punten, zullen wegdragen. Voorts willen wij eraan herinneren, dat de hierop volgende aanbevelingen meestal betrekking hebben op de toestanden onder de gekleurde bevolking in de Westelike Provincie. Onder deze klas van mensen immers is het, dat de dronkenschap zulke verwoestingen aanricht, terwijl er in de Transvaal en in de Vrijstaat reeds drankverbod voor de Naturellen bestaat. De voornaamste aanbevelingen in de richting van Strengere Drankwetgeving dan zijn als volgt:—

1. Geen kleurling-vrouwen en kinderen onder 18 jaren moeten drank bij de kantienen kunnen verkrijgen. Dit is juist één van de droevigste verschijnselen, dat niet alleen de mannen, maar ook de vrouwen en kinderen der gekleurden verslaafd zijn aan de dronkenschap. Dit maakt de toestand nog erger. Wat moet er dan van het huiselik leven worden?

2. Geen drank mag per bottel bij de kantienen gekocht en vandaar weggenomen worden. Wat de kleurling aldaar koopt, moet ook aldaar verbruikt worden. En de kantienhouder, die drank aan een alrede beschonken persoon verkoopt, moet gestraft worden. 't Is het meedragen van bottels drank, dat zulke tonelen van dronkenschap op de publieke wegen, en zelfs op de boereplaatsen, in de hand werkt.

3. De Cloete Wet moet veranderd worden, zodat het onwettig en strafbaar gemaakt zal worden voor een boer om

drank in een paraffin blik, b.v., aan kleurlingen te verkopen. Schromelik misbruik wordt tans door gewetenloze boeren hier en daar van deze Wet gemaakt, tot grote ergernis en aanstoot van andere welgezinde wijnboeren, in dezelfde buurt woonachtig.

4. Daar moet een permit stelsel (een stelsel van verlofbrieven) in de kleinhandel ingevoerd worden, waardoor een kleurling geen drank bij de kantienen zal kunnen verkrijgen zonder een verlofbrief van zijn baas. Hierdoor zal strengere kontrole over de drankhandel mogelik gemaakt worden.

5. Er moet strengere kontrole door de Staat over de kantienen gehouden worden door middel van beter politie toezicht. Dit laat nog al soms veel te wensen over, gedeeltelik echter, omdat de politie niet genoegzame macht heeft. Ook moeten er gene zitplaatsen in de kantienen zijn, en geen muziek moet er verschaft mogen worden.

6. De sluitingsuren van bottelstoren en andere drinkplaatsen moeten ingekort worden. Verder dienen kantienen op publieke vakantiedagen, wanneer de winkels gesloten zijn, ook niet open te zijn.

7. Geen verdere licenties voor buiten-kantienen moeten uitgereikt worden, en zover mogelik moeten de reeds bestaande verminderd, of zelfs geheel afgeschaft worden. 't Is wel bekend, welk een bron van ongerechtigheid deze buitenkantienen in sommige streken van ons land zijn.

8. Gene vrouwspersonen moeten als bedienden in de drinkplaatsen toegelaten worden. 't Is onnodig om uit te weiden over het euvel aan het bestaande stelsel verbonden. Verandering in dit opzicht is noodzakelik.

9. De drankrantsoenen, welke door de boeren aan hun kleurling-arbeiders gegeven worden, moeten door wetgeving tot een zekere vastgestelde hoeveelheid beperkt worden. Tans is daar geen beperking: een ieder handelt min of meer naar willekeur: en sommigen maken misbruik van hun vrijheid op dit gebied. Voorts moet vastgesteld worden, dat geen drankrantsoen aan een kleurling-jongen gegeven mag worden, totdat hij volle loon ontvangt.

10. Daar moet verandering komen in de samenstelling der licentiehoven, waardoor o.a. verkregen zal worden betere vertegenwoordiging van het publiek, en meer kontinuiteit in de gedragslijn te worden gevolgd bij het uitreiken der licenties jaar na jaar.

11. De overdracht van licenties moet alleen door het hof geschieden, en niet door private onderhandeling. Hierdoor zal men beter kunnen voorkomen, dat de licenties vallen in de handen van geheel ongewenste personen, gelijk tans maar te dikwels het geval is.

12. Met het oog op de onwettige Drankhandel op de Witwatersrand vooral, maar ook met het oog op de treurige toestanden in andere grote steden van ons land, moet er met kracht gehandeld worden in de wegruiming van stadsbuurten waar blanken en gekleurden of naturellen door elkander wonen. Het spreekt vanzelf, dat zulke toestanden onwillekeurig de euvelen van dronkenschap en onwettige drankhandel in de hand werken.

13. Bij een eerste overtreding in verband met de Onwettige Drankhandel moet de schuldige persoon niet naar de gewone gevangenis gezonden worden, waar hij in de regel nog meer verslecht, en een vaste misdadiger wordt; maar hij moet op een Reddingskolonie geplaatst worden, waar hij, uit het onmiddellik gevaar der verzoeking verwijderd zijnde, de gelegenheid hebben kan om weer op de been te komen, en aan een eerlik levensbestaan te geraken.

14. De nodige wetgeving moet ingevoerd worden, waardoor aan het beginsel van Plaatselike Keuze, of nog liever "Local Veto" gevolg gegeven kan worden. Dit beginsel is geheel in overeenstemming met de demokratiese geest, volgens welke het volk zelf over zijn zaken beslist. Wij hebben reeds tevoren in ons stuk erop gewezen, hoe door uitbreiding van dit beginsel van "Local Veto" men in de Verenigde Staten van Amerika langzamerhand tot algeheel Drankverbod voor het gehele land gekomen is.

De slotsom dan, waartoe wij op dit punt geraken, is dat Strengere Wetgeving niet alleen **hoog wenselik en noodzakelik,** maar ook **prakties uitvoerbaar is.** Wij zijn ervan overtuigd, dat, indien Strengere Wetgeving in de verschillende richtingen, zoals hierboven aangeduid, ingevoerd wordt, daar een aanmerkelike verbetering in de bestaande toestanden komen zal. En ook prakties uitvoerbaar! Dit zeggen wij, omdat wij de overtuiging hebben, dat deze Strengere Wetgeving de algemene goedkeuring der christelike wijnboeren, ten minste op de meeste punten, wegdragen zal. En het zij mij hier vergund om op te merken, dat ik niet spreek zonder enige kennis van zaken! Als wijnboerzoon geboren en groot geworden, en als leraar voor meer dan 11 jaren van een gemeente in een belangrijk wijnbouw-distrikt, verstout ik mij te zeggen: **ik ken onze wijnboeren.** Ik weet, dat de wijnboeren als een klas gekant zijn tegen de dronkenschap: dat zij hun nering niet wensen te drijven ten koste van de onsterfelike zielen der gekleurden: dat zij zullen samenwerken, om door Strengere Wetgeving de treurige toestand te verbeteren. Wat is dan nodig? Dat het christelik geweten van de samenleving op dit punt wakker geschud zal worden, totdat daar een machtige drang van de publieke opinie ontstaat, die zegt: "de bestaande toestanden **mogen** niet langer geduld worden: daar **moet** ver-

andering komen." Hiertoe kan onze Kerk door de prediking des Woords op dit punt krachtig medewerken. Wat wij gevoelen, is dit: alles zal niet baten, totdat de nodige wetgeving gepasseerd is. En deze nodige wetgeving, schijnt het ons, zal niet gepasseerd worden, totdat de drang der publieke opinie zó sterk wordt, dat de wetgevers van het land bemerken: **het is het volk waarlik ernst in deze zaak.** God geve dat deze blijde dag eerlang over ons geliefd Zuid-Afrika dagen moge!

Het Modernisme in de Kaapse Kerken

(Ds. L. M. Kriel.)

III. DE NED. HERV. KERK — HISTORIES — THEOLOGIES.

De Uitspraak in de klachtzaak Pretoria Kerkeraad versus Ds. Begemann.

De Kommissie der Algemene Kerkvergadering van de Ned. Herv. Gemeente in de Zuid Afrikaanse Republiek, zitting houdende op de 11de Maart, 1872, te Potchefstroom, ten einde een klacht te horen, uitgebracht door de Kerkeraad der Ned. Herv. Gemeente van Pretoria, tegen de Wel.Eerw. zeer Gel. Heer A. J. Begemann, predikant dier gemeente, geeft het volgende als haar overweging te kennen:—

De Kommissie heeft het klachtschrift gelezen en daaruit het onvoldoende opgemerkt, omdat in dat geschrift niet duidelik is aangegeven, welk punt van de letter der wet de predikant A. J. Begemann heeft overtreden; zij neemt in aanmerking, na de uiteenzetting gehoord te hebben, door klagers gegeven, dat de aanleiding tot dit geschrift is geweest een gezegde van de beklaagde eerst in een privaat gesprek uitgesproken, en daarna in een vergadering van de Kerkeraad herhaald, als zouden de plaatsen 1 Joh. 5 : 7, 8 ingeschoven zijn in de Bijbel, en daarin niet behoren, tevens dat de eerste verzen van het achtste hoofdstuk van Johannes Evangelie eneneens als onecht zijn aan te merken, en eindelik die betuiging dat men grote ogen zoude opzetten indien alles bekend werd wat hij wist.

De Kommissie neemt in aanmerking dat door die woorden volgens de getuigenis van de Kerkeraad een grote ontevre-

denheid en wantrouwen in de gemeente zijn ontstaan, waardoor men verplicht was de zaak aan de bevoegde machten aan te klagen. Nadat de Kommissie de verdediging van de beklaagde gehoord heeft, heeft zij beraadslaagd, en is tot de volgende slotsommen gekomen! Het vraagstuk waarover gehandeld is, is niet een kwestie van leer, maar van wetenschap, en de drie ouderlingen zitting hebbende in deze Kommissie en de meerderheid uitmakende verklaren zich onbevoegd om enige uitspraak te doen in deze zaak, daar hun de nodige kennis ontbreekt om ene beslissing te nemen in zaken die uitsluitend behoren tot het gebied der Theologiese Wetenschap, en aan de godgeleerden van beroep moeten worden overgelaten.

Maar juist omdat het een zaak van wetenschap is en door verschil van gevoelen als twijfelachtig moet worden aangemerkt, wenst de gehele Kommissie van haar zijde het duidelik te doen uitkomen, dat zij elke daad, die strekken kan om het gezag van de Bijbel bij de gemeente te verminderen, afkeurt, als zijnde gevaarlik, ontijdig en onnodig. Gevaarlik omdat daardoor de deur wordt opengezet voor minachting van de Bijbel.

Ontijdig, de uitkomsten van de onderzoekingen der godgeleerden zijn zo twijfelachtig en er bestaat zoveel verschil van gevoelen dienaangaande, dat het geheel ontijdig kan geacht worden de gemeente bekend te maken met wetenschappelike vraagstukken die zij toch niet kan beoordelen.

Onnodig, omdat de Bijbel, zoals die tans voor ons ligt, en als zodanig in de Nederduits-Hervormde Kerk gebruikt wordt, voldoet aan de behoeften, om de weg der zaligheid te doen kennen, die voor de gemeente van het hoogste en enigste belang is om te weten.

De Kommissie wil de gebezigde woorden van de predikant A. J. Begemann als zodanig beschouwen, daar zij berekend zijn om kwaad en geen goed te doen, terwijl een dienaar van het Evangelie zich beijveren moet om te vergaderen en niet te verstrooien, en de les van voorzichtigheid in acht te nemen, die ook in de Bijbel wordt aanbevolen.

Overwegende Art. 1 der Kerkwet, Art. 41, bl. 20, Art. 6, bl. 3.

Zo besluit de Kommissie gelijk bij deze besloten wordt, haar afkeuring te kennen te geven over de woorden door de predikant A. J. Begemann gebezigd, en veroordeelt volgens Art. 34, bl. 31 der Kerkwet, de predikant A. J. Begemann tot een schorsing in de dienst voor de tijd van drie maanden, van heden af te tekenen, met verlies van traktement. Tevens wordt de aangeklaagde veroordeeld in de kosten dezer Kommissie-zitting.

Aldus gedaan en besloten in een Kommissie-zitting, op 11 Maart, 1872, in het kerkgebouw te Potchefstroom...............

Niemand meer iets voor te stellen hebbende worden de notulen gelezen, goedgekeurd en getekend, waarvan deze zitting door de Seriba met dankzegging wordt gesloten.

(Get.) **D. v. d. Hoff,** Praeses.
N. J. v. Warmelo, Seriba.
J. P. Prinsloo, Ouderling.
J. H. Nel, Ouderling.
C. F. J. Meijer, Ouderling.

Korrespondentie.

De Redakteur van "Het Geref. Maandblad."

Waarde Redakteur, — Aangezien ik met u overeengekomen ben om mijn volgende twee stukken over het Spiritisme niet te doen verschijnen, ten einde opspraak en lange korrespondentie te voorkomen, meen ik te kunnen volstaan met wat in de korrespondentiekolommen van "De Kerkbode" van 20 Mei, jl., onder 't hoofdschrift "Waarschuwing" is verschenen. Mag ik echter slechts hierop wijzen, dat Ds. H. Pienaar mij onrecht aandoet, waar hij in uwe jongste uitgave schreef: "En de goede zij is dan dit, dat wij in deze materialistiese eeuw door het Spiritisme getuigenissen hebben, benevens en boven Gods Woord, voor het voortbestaan van de ontslapenen."

Ik heb niets tegen billike kritiek, maar het is tegen het woordje "boven" dat ik eksceptie neem. Zo iets heb ik niet gezegd of bedoeld. De Here late het verre van mij zijn dat ik ooit het getuigenis van het Spiritisme **boven,** of zelfs **op gelijke lijn** met Gods Woord stellen zou.

Geheel de uwe,

H. C. de Wet.

Worcester,
29 Mei, 1920.

Het Gereformeerd Maandblad

DEEL XXV. JULIE 1920. No. 7.

Editoriaal.

IS 'T ONS ERNST?

De onthulling, enige dagen geleden op het Kerkplein in de Kaapstad, van het standbeeld van wijlen "Onze Jan" Hofmeyr, heeft ons op nieuw herinnerd aan de vraag "Is 't ons ernst?" die hij kort vóór z'n heengaan bij zekere gelegenheid besprak, en die nu op het voetstuk van het standbeeld voor 't nageslacht bewaard staat.

Is 't ons ernst? Die vraag mag wel vandaag gesteld worden. Het ligt voor de hand dat de ontzettendste oorlog, nog ooit bekend, een nasleep van onrust en verzet door de ganse wereld zou doen bruisen. Zovele grondslagen van de samenleving zijn losgewoeld, dat het ons niet bevreemden kan, als wij allerwege gisting en woeling waarnemen. En toch doen de genotzucht en de zelfzucht van onze dagen pijnlik aan. Ten spijte van de jammerlike toestanden van ontbering in vele delen van Europa en de ongekende duurte van levensbenodigdheden in alle landen schijnt de zucht naar plezier en genot eerder toe dan af te nemen. "*Mundus vult decipi*" is blijkbaar zelden zo bewaarheid als tans.

Het wordt algemeen aangenomen dat er moet worden bezuinigd. Doch de voorgestelde bezuiniging dringt zelden tot het binnenste des drinkbekers door. Men wil zonder baadje en zonder das gaan — alsof men deze dingen niet toch in elk geval hebben zal — doch zal men niet liever zonder zulke weeldeartikelen als suiker, boter wijn en tabak gaan? Behalve dat men gevaar loopt zich zonder een baadje een koude op de hals te halen — hetgeen nog een doktersrekening kan veroorzaken — vergt 't toch zeker meer zelfverloochening om zonder suiker of boter te leven dan zonder 'n baadje. Wij moeten leren dat de bezuiniging van geld bijzaak is, en de bezuiniging van wilskracht hoofdzaak. Karakter, niet geld, moet de grondslag van het herstel der gebrokene wereld vormen.

Nog iets anders. Onze tijd is blijkbaar verzot op de bioskoop. Nu zijn wij de laatsten om te beweren dat de bioskoop slechts een middel is tot ontucht en misdaad. Inte-

gendeel, wij geloven dat de bioskoop een goede toekomst heeft, mits het aan opvoedkundige doeleinden dienstbaar gemaakt wordt. Voorstellingen van geschiedenis, aardrijkskunde, volkerenkunde, natuurkunde, en dergelike hebben onschatbare waarde. Maar wij aarzelen voor geen ogenblik te verklaren dat de moderne bioskoop het zaad van godsdienst en zedelikheid verstikt. En ongelukkig is het hiermee — zoals met de meeste weeldezaken — zij worden gekontroleerd door mensen die de smaak volgen, in plaats van de smaak te vormen. De hedendaagse bioskoop wekt ongezonde en onnatuurlike neigingen op. Onmogelike dingen worden op het doek getoverd, en de vermogens worden op ziekelike wijze geprikkeld. Zonde, geweld en ellende spelen de hoofdrol in de voorstellingen. Verleiders, fortuinzoekers, moordenaars, en echtbrekers worden aan de vatbare gemoederen van de jongelingschap opgedrongen. Men maakt jacht op de lagere hartstochten van de mens. Het is slechts nodig de biljetten van de bioskopen door te zien om deze gevolgtrekkingen te kunnen staven. Alles is gemunt op prikkeling en sensatie. Zulke uitdrukkingen als "eerie realism," "genuine thrills," "exciting adventure," "savage atmosphere," "soulstirring romance," e.a., zijn geijkt op die biljetten. De toeschouwer wil ten slotte altyd iets nieuws, iets romanties zien of horen. De smaak is bedorven. En de bioskoop bestendigt het bederf.

Om de deterioratie van de moderne smaak te bewijzen, behoeft men maar de bekende Steele-Payne Klokspelers 'n bezoek te brengen. Tien jaar geleden bevatte hun menu niets dan vaste spijze. De gerechten waren keurig en smaakvol, en werden met de uiterste kundigheid voorbereid. Doch vandaag wordt er een mengelmoes van goedkope en laffe Tivoli zotheden opgedist, waarvan de goede smaak walgt. En als men hierover afkeuring te kennen geeft, krijgt men tot antwoord, "Het publiek wil het hebben."

Aan 't adres van de Steele-Payne Klokspelers wensen wij te zeggen: "U had een menu waarmee u de beste smaak kon bevredigen en ontwikkelen, de tijdgeest heeft u overrompeld, en u danst vandaag naar de pijpen van een bedorven smaak. En nu is de bijl ook aan uw wortel gelegd; gij zijt gewogen en te licht bevonden!"

In een tijd zo zwaar en een wereld zo gescheurd, is al dit lichthartig amuseren slechts het zalven van een gewond hart en een kwellend geweten. Genezen zal het niet. Daartoe moeten wij de vraag van "Onze Jan" wijzigen en verklaren door Gods genade "Het *is* ons ernst!"

Een Schandvlek.

Terwijl ons Unie Parlement de aandacht wijdt aan het netelige en reeds zolang op konstruktieve oplossing wachtende inboorling vraagstuk, worden in Duitsland voor bezettingsdoeleinden zwarte troepen gebruikt door Frankrijk. Hoe enig Christelik volk zoiets kan billiken, gaat ons verstand te boven. Hoe een volk dat zich zo fijn beschaafd roemt als het Franse zulk een monstrositeit kan aanvaarden, is ons een raadsel. Als een fase van de algemene wraakpolitiek, die het hele vredesdrama kenmerkt, is deze daad misschien te verklaren, doch niet in het minst te rechtvaardigen. Het is afgrijselik, afschuwelik, onmenselik. Toen de hitte van de strijd tot meer dan één buitensporigheid aanleiding gaf, waren de monden overvol van afschuw en veroordeling van de wreedheid der "Hunnen." En nu dat de oorlog voorbij is, wordt deze afschuwelikheid gepleegd met kalme voorbedachtheid. Het is om van te grillen. Het gezicht van half-barbaarse horden — gedisciplineerd in de school van Tchaka en Dingaan — de wacht houdende over vrouwen en kinderen, wier harten bloeden van leed, is genoeg om ons te doen wanhopen aan ware vrede. Is dit verzoening, zal dit vertrouwen inboezemen? Of hebben wij hier andermaal een openbaring van de leer van de "edele barbaar" van Rousseau, die uiteindelik op de Franse Revolutie uitliep? Frankrijk speelt met vuur en zal eerlang de handen verbranden. De beschaving die de barbaar wil gebruiken om zich in stand te houden, verdient die naam niet meer. Het is een schandvlek op alle beschaving, een staatkundig en zedelik gevaar en een verkrachting van de Christelike welvoegelikheid. Wij tekenen mits deze protest aan ertegen!

~~Di~~ De Oxford Beweging of Het Traktarianisme

(Prof. E. du Plessis)

Vervolg en Slot.

Newman beschrijft, in de hem eigene onvergelijkelike taal, de faktoren die aan zijn overgang tot de Roomse Kerk de doorslag gaven. Er waren er drie. De eerste faktor was

zijn klimmende overtuiging dat niet de Anglikaanse maar de Roomse Kerk de kenmerken van de ware ecclesia droeg. Die kenmerken waren voor hem twee : apostoliciteit en katholieiteit. "The Anglican disputant took his stand upon Antiquity or Apostolicity; the Roman upon Catholicity. The Anglican said to the Roman, "There is but one Faith, the Ancient, and you have not kept to it." The Roman retorted, "There is but one Church, the Catholic, and you are out of it." Doch langzamerhand rijpte in Newman de overtuiging, dat de katholiciteit van het Romanisme meer betekende en bij hem zwaarder wegen moest dan de apostoliciteit van het Anglikanisme. De Kerk toch was èèn — *quod semper, quod ubique, quod ab omnibus.* Het argument voor Rome nam voor hem in kracht en geldigheid steeds toe, terwijl de bewijzen voor het Anglikanisme op steeds wankeler grondslag schenen te staan. De Kerk van Engeland mocht zich op haar antiquiteit beroemen, doch de ware apostoliese sukcessie — een geschiedkundig en bewijsbaar feit — berustte bij de Kerk van Rome.

De tweede faktor, die Newman in deze periode van onzekerheid beinvloedde, was de tegenstand der bisschoppen, die nu de gevaarlikheid der Beweging eerst recht begrepen, en Newman's geschriften begonnen te veroordelen. Het moet voor ons altijd een onbegrijpelike zaak wezen, dat mannen, die verondersteld werden op de tekenen der tijden te kunnen letten, en hun kudden tegen verkeerde en verderfelike leringen te waarschuwen, aanvankelik zo weinig besef hadden van de eigenlike betekenis en noodlottige strekking van de Traktaten. *Tract no* 90 had hen op onzachte wijze uit hun droom wakker geschud. Nu vielen zij Newman in sterke taal aan. "The Bishops, one after another, began to charge me. It was a formal, determinate movement. They went on in this way, directing their charges at me, for three whole years. I recognised it as a condemnation : it was the only one that was in their power. At first I intended to protest; but I gave up the thought in despair."*

Bij deze twee faktoren kwam nog een derde. Dat was de stichting van het bisdom van Jeruzalem. En hier is eerst een kleine historiese toelichting nodig. Op het initiatief van Frederik Willem IV van Pruisen, die een warme voorstander was van alle pogingen tot de nauwere aaneensluiting van Protestantse Kerken, werd in 1841 'n evangelies bisdom te Jeruzalem gesticht, en wel door de samenwerking van de staatskerken van Pruisen en Engeland. Bepaald werd dat de bisschop van de nieuw opgerichte zetel door de beide kerken beur-

---

* *Apologia*, p. 139, 140.

telings zou worden aangesteld, doch telkens zijn ordening en wijding volgens de ritus van de Anglikaanse Kerk ontvangen zou. Deze medewerking tussen de Anglikaanse Kerk en een Protestants "Genootschap" was in het oog van Newman *cum suis* een verraderlike en afschuwelike verbintenis. "Now here, at the very time that the Anglican Bishops were directing censures upon me for avowing an approach to the Catholic Church not closer than I believed the Anglican formularies would allow, they were on the other hand fraternising, by their act or by their sufferance, with Protestant bodies, and allowing them to put themselves under an Anglican Bishop without any renunciation of their errors, or regard to their due reception of baptism and confirmation. This was the third blow, which finally shattered my faith in the Anglican Church."† Newman gevoelde zich geroepen om een stem van verontwaardiging te laten horen, en deed dat in een protest waarin hij memoreerde dat "Lutheranism and Calvinism are heresies, repugnant to Scripture, springing up three centuries since, and anathematised by East as well as West."

Nadat Newman met de Oxford Beweging gebroken had, openbaarden zich twee stromingen, om niet te zeggen twee partijen, in de gelederen van de Tractarianen. De eerste hield zich aan Pusey, die het konservatief element in de Beweging vertegenwoordigde, en, trots alle pressie en verleiding, aan de Kerk van Engeland getrouw bleef. De andere partij sloeg van meet af de weg in, die Romewaarts leiden moest. Zij erkende geen eigenlike leider, maar had tot woordvoerders en coryphaei een aantal jonge Oxforders, waaronder Oakeley, Dalgairns, Faber, Mark Pattison, Thomas Mozley en William George Ward de uitstekendste waren. Die mannen waren, in de woorden van Newman, "eager, acute, resolute minds, who knew nothing about the *Via Media*, but had heard much about Rome. They cut into the original Movement at an angle, fell across its line of thought, and then set about turning that line in their own direction, giving little certainty at the time as to which way they would ultimately turn. Some in the event have remained firm to Anglicanism, some have become Catholics, and some have found a refuge in Liberalism."‡

Van deze mannen oefende Ward de machtigste invloed. Het orgaan van de Tractarianen was het kwartaals blad *The British Critic*, dat aanvankelik door Newman werd geredigeerd; doch toen deze in zijn gehechtheid aan de Kerk van Engeland begon te wankelen, legde hij de pen neer, en werd opgevolgd door T. Mozley. De voornaamste kontribuanten

† *Apologia*, p. 142, 3.
‡ *Apologia*, p. 163.

waren echter Ward en Oakeley, en de redakteur had met ze veel moeite, omdat zij al aanstonds in hun bijdragen een onvermengd Romanisme gingen voorstaan en verkondigen. "My own feeling," schrijft Mozley, "was that if I made the requisite effort I should probably go very far with them, but that I should find myself thereby embarked in an adventure beyond my control: in a word, that the terminus of the articles was outside the Church of England." De stukken in *The British Critic* gaven zoveel aanstoot (die niet verminderd werd toen Newman, in een destijds gepubliceerd werk, van Ward's "admirable articles" gewaagde) dat het blad in 1844 moest worden gestaakt. Ward ontwikkelde toen zijn beschouwingen over de Anglikaanse Kerk en haar verhouding tot Rome in een lijvige verhandeling van vijf honderd bladzijden, betiteld *The Ideal of a Christian Church*, dat in hetzelfde jaar het licht zag. In dit geschrift deed hij zich kennen als een Romanist in alles behalve de naam. De Kerk van Rome was de ideale kerk, en Anglikanen werden vermaand "to sue humbly at the feet of Rome for pardon and restoration."

De storm, die over de publikatie van Ward's boek opstak, was nog geweldiger dan die bij de verschijning van *Tract no* 90. Het verwekte "een groter onmiddellike sensatie dan enig kerkelik boek van de eeuw." Zelfs zijn mede-Tractariaan, Keble, zowel als Tait, Frederick Denison Maurice en W. E. Gladstone, veroordeelden de uitlatingen van Ward, ofschoon zij verklaarden voor zijn persoon onverminderde achting te hebben. De Oxford autoriteiten beraamden tegen hem maatregelen, waardoor zij op de meest onmiskenbare wijze hun ongenoegen over zijn verderfelike leringen zouden te kennen geven. Van zijn lektoraat in de mathesis en de logika was Ward reeds vroeger afgezet geworden, want, zei de Master of Balliol, "there is no knowing what poison he may introduce in the form of a syllogism." Nu zou hij ook in het openbaar gedegradeerd en van zijn akademiese titels beroofd worden.

De konvokatie der Universiteit kwam de 13de Februarie, 1845 in de Sheldonian aula bijeen. De grote zaal was volgepakt met vijftien-honderd opgewondene gegradueerden, die uit alle delen van Engeland waren saamgestroomd. Drie zaken zouden de vergadering ter beslissing worden voorgedragen: (a) de veroordeling van zekere citaten uit Ward's boek, als onverenigbaar met de XXXIX Artikelen, (b) de intrekking van de akademiese graden door de universiteit aan Ward verleend, en (c) het censureren van Tract 90, dat, nota bene, reeds vier jaren tevoren in druk was verschenen. De verrichtingen geschiedden in het Latijn. Slechts af en toe werd de Engelse

taal gehoord, als namelik de registrateur de gewraakte delen van Ward's geschrift voorlas. Nadat de akte van beschuldiging gehoord was, stond de vice-kanselier op, en kondigde in het Latijn aan, dat aan de heer Ward verlof zou worden verleend, bij zijn verdediging, van de Engelse taal gebruik te maken. Ward's verantwoording was feitelik een *tu quoque*: hij daagde alle richtingen en alle individuën uit, om te bewijzen dat *zij* hun ondertekening van de Artikelen getrouw waren gebleven, en riep de man die zonder zonde was op, om de eerste steen te werpen. Na het eindigen van deze toespraak werden de drie vragen aan de vergadering gesteld, en telkens met een overweldigend geroep van *placet* of *non-placet* ontvangen. Toen de stemmen opgenomen waren, bevond men dat de veroordeling van Ward's gezegden door 777 tegen 391 stemmen, en zijn degradatie door 569 tegen 511 stemmen, aangenomen was. De censuur van *Tract* 90 echter ging niet door, en wel omdat twee proctores, gebruik makende van een aloud voorrecht, door hun *veto* het voordragen der derde resolutie verhinderden.

Het verhoor van Ward was, om de woorden van Dean Stanley te gebruiken, "het eindtoneel der Oxforder Beweging." Het was deze Stanley, die eerst met de Beweging was meegegaan, doch die in tijds haar gevaarlike strekking ingezien, en zich tijdens Ward's veroordeling reeds ervan losgescheurd had. Op de vóóravond van de konvokatievergaring gaf hij, over het pseudoniem *Nemesis*, een blaadje uit, waarin hij de situatie van 1836, toen zich het Tractarianisme op het toppunt van de golf van populariteit bevond, met de huidige toestand vergeleek. Enige uittreksels zullen van de inhoud van dit vlugschrift een denkbeeld geven.

1 In 1836 Dr. Hampden was censured by Convocation on an undefined charge of want of confidence. In 1845 Mr. Newman and Mr. Ward are to be censured by the same body.

2. In 1836 the country was panic-stricken with a fear of Liberalism. In 1845 the country is panic-stricken with a fear of Popery.

3. Four hundred and seventy-four was the majority that condemned Dr. Hampden. Four hundred and seventy-four is the number of requisitionists that induced the present censure

4. The XXXIX Articles were elaborately contrasted with the writings of Dr. Hampden, as the ground of his condemnation. The XXXIX Articles are made the ground of the condemnation of Mr. Ward and Mr. Newman............

The wheel then is come full circle. The victors of 1836 are the victims of 1845. The victors of 1845 are the victims of 1836. The assailants are assailed, and the assailed are assailants. The condemners are condemned, and the condemned are the condemners. The wheel is come full circle."†

In September van hetzelfde jaar sloot zich Ward bij de Kerk van Rome aan, gevolgd in Oktober door Newman. Ongeveer honderd en vijftig geesteliken en invloedrijke leken gingen met hen naar de Roomse Kerk over. Deze gebeurtenis, die de vervulling was van de Cassandra-profetieen der evangelies-gezinde Anglikanen, deelde aan de Oxford Beweging de nekslag toe. Keble sleet na dezen een stil en afgetrokken leven, en van hem werd weinig meer gehoord. Pusey bleef te Oxford, doch haalde zich door een preek over het Avondmaal, het vonnis van een twee-jarige schorsing op de hals. Hij leefde echter lang genoeg om de wederopbloei van de partij, wier leider hij was, te aanschouwen. Toen hij stierf, in 1881, was wel niet het Tractarianisme, maar waren de beginselen, door de Tractarianen voorgestaan, een macht in de Kerk van Engeland geworden. Het zaad, door Newman en zijn kring zo kwistig gezaaid, was opgewassen, en had een oogst voortgebracht, zoals die ons door James Anthony Froude is beschreven.‡ In ritus en gebruik, zo niet ook in leer en konfessie, is de Kerk van Engeland tans maar éne schrede van de Kerk van Rome verwijderd.

* * *

In weinige woorden moet ik tans trachten de betekenis en invloed van de Oxforder Beweging, en van het Anglo-Katholicisme dat haar verving, te begroten. Dat de Beweging machtige invloed heeft geoefend, is onloochenbaar, en evenmin kan worden ontkend dat die invloed een in vele opzichten heilzame was. Het Anglo-Katholicisme verlevendigde in de Kerk van Engeland de kwijnende godsdienstige geest ; het schiep een nieuw gevoel van kerkelike en kollektieve verantwoordelikheid ; het verving het denkbeeld van een Nationale Kerk door het ruimere denkbeeld van een Katholieke (d.i. Algemene) Kerk ; en het gaf een sterke stoot aan histories, en bijname aan patristies, onderzoek. En hiermee heb ik omtrent alles gezegd, dat er ten gunste van de Beweging kan worden aangevoerd.

Aan de andere kant mag niet verzwegen worden dat de Beweging onder ernstige bedenkingen gebukt gaat, zozeer zelfs, dat het der overweging wel waard is, of het nut dat zij

† Ward: *William George Ward and the Oxford Movement,* p. 334, 5.
‡ *Zie slot van mijn vorig artikel.*

gesticht heeft opwegen kan tegen de nadelige gevolgen, die uit haar gevloeid zijn. De bezwaren tegen de Beweging kunnen kortelik worden samengevat door te zeggen dat zij reaktionair, sacerdotalisties, en in haar methoden geheel onhistories is.

(a) *Reaktionair* was de Oxforder Beweging, en reaktionair blijft nog steeds het Anglo-Katholicisme. Zij is het kind geweest van vrees en haat, niet van geloof en liefde. Newman was voor het "Liberalisme" uitermate beducht. Hij zocht tegen de wassende vloed een damwal op te werpen. Vandaar dat het hem bovenal te doen was, het gezag der Katholieke Kerk te handhaven en te verheerliken, en dat gezag te gebruiken om de nieuwe *Zeitgeist* te anathematiseren. In stede van de nieuwe demokratiese stromingen te trachten verstaan, verzette hij zich ertegen ; en sloot zich daarmee aan bij het getal dergenen — en die zijn er in elk mensengeslacht te vinden — die het verleden idealiseren, van het tegenwoordige een afkeer hebben, en de toekomst met vreze en beving tegemoet zien. "When everything in its favour has been said, the fact remains that the essential temper of the Movement, and the determinative principles of its theology, are incompatible with the larger intellectual forces, which are moulding our present thought." (Stor.)

(b) De beweging was en blijft sterk *sacerdotalisties*. "The sacraments, not preaching, are the sources of Divine grace," was een van haar machtspreuken. En de sakramenten konden bediend worden alleen door die bisschoppen en priesters, die in de ware apostoliese sukcessie stonden. Geen genade zonder sakrament, geen sakrament zonder priester, geen priester buiten de apostoliese sukcessie — zo liep de redenering. In de plaats van de oude leuze : *Ubi Christus, ibi Ecclesia* stelde men feitelik een nieuwe : *Ubi episcopus et sacramentum, ibi Ecclesia*. Het denkbeeld van de Kerk werd ruimer, en toch enger : ruimer, omdat het nu niet meer de Anglikaanse, maar de Katholieke Kerk was, die over de genademiddelen beschikte ; naar enger, omdat het nieuwe sacerdotalisme alle gemeenschap met niet-episkopale kerken wraakte en verbood, de Hervormers verketterde, en de tolerantie der zeventiende eeuw door een hooghartig exklusivisme verving.*

* Op de Synode van Dordrecht (1619) werd de Kerk van Engeland vertegenwoordigd door George Carleton, Bisschop van Llandaff, John Davenant, Bisschop van Salisbury, Samuel Ward, Professor te Cambridge, Joseph Hall en Walter Balcanquall.

(c) De Beweging was in haar methoden volstrekt *onhistories.* Tot staving van deze bewering behoeven wij slechts het oordeel aan te halen van mannen, die ofschoon tot de Kerk van Engeland behorende, zich de scherpste kritiek op de Oxford Beweging hebben veroorloofd. Kanunnik Stor,† in zijn waardevol werk *The Development of English Theology in the Nineteenth Century,* laat zich op dit punt in de volgende woorden uit: "If ever there was a case of history being interpreted in the interests of a particular theory, Tractarianism supplies it."‡ Scherper nog is de taal van Professor Gwatkin, hoogleraar in de Kerkgeschiedenis aan de Universiteit te Cambridge: "Church History has not always had a bad name in England. It was as respectable as any other till it was covered with reproach by the partizanship and credulity of the Tractarians. Whatever service they did by calling attention to the subject was far outweighed by the scandal of their uncritical methods and unhistorical dogmas. The reproach is not yet done away, for the literarure with which the sucessors of that school have flooded the country is little better than a dream. Its writers often have their merit; but their fundemental dogmas compel them systematically to set aside the plainest facts of history and human nature."*

En bij het oordeel van deze twee mannen, beide behorende tot de Kerk, die aan het Tractarianisme geboorte af, kan ik nog voegen de woorden, die Lord Acton, de geleerdste van hedendaagse historici, aangaande Newman sprak; en Lord Acton, dat dienen wij te onthouden, al is het dat hij met zoveel andere Rooms Katholieken tegen de onfeilbaarheidsverklaring van de Paus protesteerde, bleef zijn leven lang aan de Kerk van Rome getrouw. "Newman," zo sprak hij, "is the sophist — the manipulator and not the servant of Truth." Wat van Newman waar was, is van de gehele Beweging waar, welker voornaamste leider hij was. Men ontleende aan de historie slechts zulke feiten, als die berekend waren een vooropgevatte theorie te staven. Men bepaalde de aandacht slechts bij die perioden in de kerkgeschiedenis, die op de ontwikkeling van sacerdotalistiese en sakramentariese begrippen licht wierpen. Zeer treffend is de tegenstelling tussen de tractarianen en de Hervormers, zoals ons die door Principaal Fairbairn getekend wordt:

---

† Stor word op het titelblad van zijn boek beschreven als "Fellow of University College, Oxford; Canon of Winchester Cathedral; and Examining Chaplain to the Archbishop of Canterbury."

‡ *Opus cit.* p. 259.

* *Early Church History,* vol. I., p. 6.

The Tractarians in this respect present a remarkable contrast to the Reformers. Calvin in his treatment of doctrine was nothing if not historical ; the Tractarians in their treatment of history, were nothing if not dogmatic. They were traditional but not historical, while the Reformers were historical but not traditional. The Reformers courageously, if not always thoroughly rejected tradition and authority, that they might reach the mind and realise the ideal of the Christ of history ; but the Tractarians, with no less courage, tried to adapt the historical mind and bend the historical ideal to authority ans tradition. Truth is patient, and suffers much at the hand of sincere men ; but she always comes by her own at last.‡

‡ *Catholicism, Roman and Anglican,* p. 311.

De Staat.

(Dr. H. A. Lamprecht.)

Over het ontstaan van de staat lopen de meningen uiteen. De populaire beschouwing leert, dat de staat zijn ontstaan te danken heeft aan een soort van publieke overeenkomst. De Staat is dus niets anders dan een sociaal kontrakt.

Wanneer echter de staat voor vereniging van burgers onder een opgedragen gezag doorgaat, dan moet er gelet worden op het recht van hen die zich verenigd hebben — en dan is men gereed om de regerende vorst tot verantwoording te roepen — of op het belang van de vorst en de wenselikheid van orde in het bestuur — en dan helt men over om alle wederstrevingen te bedwingen. Volgens beide gevoelens is *opdracht* de grondslag van de staat.

Deze richtingen werden reeds door Hobbes en Algernon Sidney voorgestaan; weder door Puffendorp en Boehmer enigszins gewijzigd, en werd door Rousseau in zijn "Contrat Social" logies uitgewerkt.

Volgens het stelsel van Hobbes, die despoties gezind was, ging men bij het vormen van de staat van de natuurtoestand uit. De mensen, oorspronkelik vrij, waren rampzalig door onderlinge strijd. De hand van een ieder was tegen allen. Om uit zulk een ellende te raken, heeft men een staatsverdrag

gesloten ; een verdrag waarbij de staat gevormd is. Edoch, dit staatsverdrag is, volgens Hobbes, *overdracht, afstand, abdikatie* geweest, en dat wel onherroepelik. Het gezamenlike gezag der burgerij is, eens voor altijd, in de wacht van de Vorst geraakt, die nu alleen zeggenschap heeft. Zijn bevel is rechtvaardig en wettig. Niemand kan zich tegen de bevelen van de Vorst verzetten. De staat als zodanig, is de vorst, die de ziel van het lichaam is.

Sidney, in tegenstelling met Hobbes, gaat van het vrijzinnige standpunt uit. Ook volgens hem is de Staat door overeenkomst gevormd, alleen maar is de opdracht nog geen afstand geweest. De vereniging, die de macht aan de zogenaamde soeverein verleent, is en blijft soeverein. Het volk heeft het recht om elke eigenschap van de soevereiniteit, het gezag van de vorst of ambtenaar, te regelen, te beperken, te hernemen, zonder enige andere maatstaf dan wat haar belieft.

Beiden stemmen overeen, dat de staat ontstaan is door natuurdrang, en door overeenkomst is gesloten. Doch heeft Hobbes het recht der burgerij vernietigd, volgens het stelsel van Sydney is het met het recht der overheid uit. Langs beide wegen,. echter komt men tot dwingelandij, hetzij door de bevelen van de vorst, of door faktiën uitgeoefend.

Aan de leer van Sydney ontleent men de leer van de *Volkssoevereiniteit.* Deze leer, die sedert 1789 opgekomen is, gaat uit van de grondregel, dat de overheid, ter wille van de orde en de handhaving van het recht, uit de natuurdrang opkwam, en dat de enkele burgers gehouden zijn zich aan de wil van het volk, en aan de door dat volk aangestelde personen te onderwerpen. In zijn konsekwentie heeft Rousseau dit stelsel uitgewerkt in zijn "Contrat Social." De staat is, volgens hem, loutere konventie. Elke regering is republikeins, en wel demokraties. De wet is niets anders dan de wil van het volk. De burger heeft geen ander recht dan zich te onderwerpen. De staat kan over het leven van de burger beschikken als hij oordeelt, dat de dood van zulk een burger nuttig is voor de staat. Waartoe deze leer van de volkssoevereiniteit kan leiden, heeft ons de Franse revolutie getoond. Ook de demokratiese stromingen van onze dagen zijn niet van gevaar ontbloot.

Tegenover deze leer staat de leer van de *Staats-soevereiniteit,* die meer algemeen is. Er ligt, zegt men, in de mens een natuurlike samenhorigheid uit de veelheid van mensen, die hij zijn volk noemt. In de idee van een volk werkt de drang tot nauwer aaneensluiting. Zodra nu deze idee tot bewustheid komt, vormt het volk zich tot een staat, die de

taak heeft om de belangen van het geheel tot één gemeenschappelik belang te behartigen. De staat, als zodanig, is soeverein. En wat ook al de overheid besluit en doet, dat is recht en wet.

Doch ook dit stelsel is niet minder gevaarlik. Geen "imperium in imperio" is een nuttige waarschuwing. Maar zij wordt een valse en gevaarlike machtspreuk, wanneer zij voor ondergeschiktheid lijdelikheid verlangt; wanneer zij elke vrije werking van de volksgeest voor wederspannigheid houdt en op de stuitendste wijze tegenwerkt; wanneer zij al wat zich op het staatsgebied bevindt aan de willekeur van de staat onderwerpt; wanneer zij onder de schijn van handhaving van het gezag naar de vernietiging van echte vrijheid leidt.

Tegen beide deze richtingen moet vast worden gehouden, dat het "jus constitutum" alleen de Here toekomt. *Hij heeft de overheid verordineerd.* Het kenmerkende van de overheid ligt niet daarin, dat er spoortreinen worden gebouwd enz., maar in het hoogheidsrecht om kwaadwilligen met geweld te dwingen, en des noods te bedwingen met het zwaard. Zij draagt het zwaard en oefent de straffende geregtigheid uit. Daarom wat haar *grondkarakter* betreft is de overheid noch Heidens, Joods of Kristelik, maar is zij *algemeen menselik*? En dat betekent, dat de overheid in het Noachieties verbond tot stand kwam. Dat verband toch strekt zich uit tot heel het menselik geslacht. Vlak na de zondvloed was Noach alleenheerser op aarde en kreeg van God een uitdrukkelik bevel om de moordenaar met de dood te straffen. (zie Gen. 9 : 6). De geschiedenis wijst ons ook naar het patriarchale karakter van de vroege overheden. Het stamhoofd was misschien tegelijkertijd de aangewezene persoon om de rechten te handhaven en hun belangen te verdedigen. Doch na Babel en na de splitsing van de v o l k e n verloor de overheid haar partriarchale karakter naar gelang dat de uitbreiding van de bevolking het eiste. Naarmate het volk zich uitbreidde, werd de aanstelling van tussenpersonen nodig. En omdat deze tussenpersonen *regels*, waarnaar zij richten moesten, nodig hadden, werd de wet of de blijvende wil ingesteld. Er kwam vastheid in de regering. En ter bezoldiging van de toenemende ambtenaren kwamen schattingen, tollen, aksijns enz. op.

Geeft Mozes ons nu het eerste punt in de instelling van de overheid aan, (Gen. 9 : 6). Paulus beschrijft ons (Rom. 13) de bredere ontwikkeling der overheid. Wie God uit zijn Schepping niet verbant, zal dan ook geen bezwaar hebben met Paulus te verklaren: "Alle machten die er zijn, zijn

van God verordineerd." Geen christen-belijder zal dit willen betwisten. En dat geldt niet alleen de overheden van christelike landen, maar van alle overheden. Toen Paulus de Romeiner brief schreef, waren alle overheden paganies, en bestond er geen zogenaamde overheid.

De machten zijn niet *enkel toegelaten* van God. Zij zijn door God zelven *gewild, ingesteld,* daartoe *afgezonderd*. Dat is de alleen aanneemlike betekenis van "verordineerd." Alle macht is van God, Gods Stedehouderes en Gods Dienares. *Wij* moeten aan de over ons gestelde macht gehoorzamen, om des Heren wil ; *Zij* moet gehoorzaam wezen aan God. "Zij is Gods dienares u ten goede" zegt de Apostel. Onze gehoorzaamheid, uit onderwerping aan God wordt dan ook naar de wetten Gods ,geregeld en beperkt — geen staatssoevereiniteit. Onze gehoorzaamheid is niet met overgifte van eigen rechten en vrijheden gepaard. Er is wel ook geen volkssoevereiniteit, want onze gehoorzaamheid rust op het : "Geef de Keizer wat des Keizers is" waaruit weer niet volgt : "Geef de Keizer ook wat de Keizer niet toekomt," maar dat veeleer in het : "Geef Gode wat Gods is" zijn grond heeft. Zeer treffend zegt iemand in dit verband ; onze gehoorzaamheid "sluit de *vis inertiae* niet uit, die het geweld kan afmatten, noch het recht van bescheiden oordeelvelling, noch het recht van weigering en kloekmoedige wederstand ; ofschoon die wederstand niet onbegrensd is en het onrecht geen bevoegdheid geeft tot het verbreken van heilige betrekking." Dat toch was het standpunt door onze Nederlandse voorvaders tegen Filips van Spanje ingenomen. Na veertigjarige lijdelikheid en lijden namen zij het wapen tegen Filips op.

De overheid is van God ingesteld. Maar waartoe ? Wat was Gods doel ? " Om der zonde wil." Dat zegt veel. Het leert ons wel, dat indien er geen zonde was er ook geen overheid zou geweest zijn. Maar het zegt ons tevens, dat de overheid van God ingesteld is om de zonde te beteugelen en in haar werking te stuiten. De instellingen van de overheid is een genadedaad van God. Had God de in zonde gevallene mensheid niet in haar gang gestuit, dan was er geen aanknopingspunt voor de partikuliere genade. Maar door Gods Algemene gratie bleef er nog een rest van de Godskennisse. Deze gemene gratie stuit de zonde, en de mens, als zodanig ontvangt van Godswege rechten en vrijheden, die hij voor de burgerlike samenleving behoeft. De burgerlike samenleving was door de zonde verbeurd en door de gemene gratie weer hersteld. De gemene gratie werkte wel vóór er een overheid was en ook buiten de overheid om. Zij begint met de zonde in

het menslike hart, en de vloek in de natuur te stuiten. En eerst daarna treedt de overheid op in reeds bestaande toestanden, om, als God dienares, de verzorging van het volk, en de handhaving van het recht op zich te nemen. Haar taak is dus een van God opgedragene. De Overheid is niet *uit* de Boze, maar juist wegens de zonde. Geen onderscheiding tussen kerk en staat, die de kerk als heilig en de staat als wereلds beschouwt, kan aanvaard worden. Dat was de Anabaptistiese beschouwing, die door onze gereformeerde voorvaders als ketters werd verworpen.

De Profetie in Israël.

II Petr. 1 : 21.

(Inaugurele Rede, gehouden te Stellenbosch, op 5 Mei, 1920, door Dr. E. E. van Rooyen.)

II.

Wij komen nu tot :—

(b) De profetie van de positieve zijde. Als de genoemde opvattingen ter verklaring van de profetie dan geen hout snijden, rijst de vraag, "Wat is de profetie dan in positieve zin ?

(1) En dan merken wij terstond op dat zij geen blote prediktie van toekomstige gebeurtenissen is. Riehm zegt terecht dat geen profeet slechts voor toekomende geslachten geprofeteerd heeft (Bloss für kunftige Generationen hat kein Prophet geweissagt). Dat was dan ook het gebrek dat er kleefde aan Vitringa's opvatting van de profetie. Hij toch definieerde haar als volgt : "een uit goddelike openbaring ontvangen voorzegging van toekomstige gebeurtenissen," (Profetia est praedictio casus aut eventus contingentis futuri temporis). Dit was eenzijdig. Zeker bevatte de profetie 'n voorzeggend element, maar daarin ging zij niet op.

(2) De profetie bevat een objektieve openbaring Gods, niet op een magiese maar een organiese wijze meegedeeld. In de profetie is er dualisme van Subjekt. Hoezeer de bewustzijnsinhoud van de profeet in het moment der inspiratie benuttigd en organies in de zin uitgesproken gedachten opgenomen, toch ligt de eigenlike "fons prophetiae" niet in de geest van de profeet. De "primo-primi" uitgangen der door de profeet uitgeschreven gedachten komen uit het bewustzijn

Gods. (Kuyper). God is de *auctor primarius*. Hij doet de profeet met een door zijn Geest intensiefverlicht zielsoog visioenen zien, die immer in verband met het Godsrijk staan. God vergunt hem een blik in het verzegeld boek van zijn alwijze raadsbesluiten. Hij geeft hem in toenemende mate, naar gelang dat de openbaring trapsgewijze voortgaat, de geestelike grondwetten die de historiese ontwikkeling van het Godsrijk beheersen ; en doet hem ze óf in het levend woord óf in geschriften uitspreken.

Daarom zijn de profeten zich steeds bewust dat wat zij uitspreken niet maar hun subjektieve denkbeelden zijn, maar dat zij dragers zijn van het woord Gods. Dat de profeten met hun godsspraken tot een geheel zelfstandige kategorie van mannen Gods behoorden, blijkt ook daaruit dat aan het waarachtig profeet—zijn immer een biezondere roeping, een *vocatio efficax* tot het ambt, vorafging. Noch de natuurlike gave opgewekt en ontwikkeld in de profeten scholen, noch eigen keuze maakte iemand tot een profeet van de levende God, maar biezondere roeping, die door Jeremia in zijn eigen geval zelfs tot voor zijn geboorte teruggeschoven wordt. Juist daarom is de profeet een openbaringsorgaan in biezondere zijn. Zijn Inspirationsfahigkeit is gegrond in de affiniteit die er, krachtens de schepping naar Gods beeld, tussen Hem en de menselike geest bestaat. De objektiviteit van de openbaring aan de profeet geschonken, blijkt zeer duidelik o.a. uit het geval van Habakuk. In het eerste hoofdstuk van zijn profetie heft hij een klaagtoon aan over de zedelike misstanden van zijn tijd, en over het despotisme der wereldmacht, die God als een instrument gebruikt om zijn oordeel ten uitvoer te brengen. In het tweede hoofdstuk ontvangt hij dan het Goddelik antwoord, waarin de oplossing van zijn moeilikheid vervat is ; en in het slotkapittel geeft Habakuk dan weer zijn eigen geestelike bevindingen terug.

Zo innig is dit verkeer van God met de profeet, dat in de uitingen van de profeet het Goddelike *ego* en het menselike *ego* van de profeet beurtelings met elkaar afwisselt, en de profeet in de eerste persoon uitspreekt, wat om zijn objektiviteit eigenlik in de derde persoon moest staan. Delitzsch heeft deze interaktie een biezonder soort *communicatio idio-* (Zie zijn Mess. Weissagung p. 15).

(d) De psychiese vorm der profetie. Over de eigenaardige toestand waarin het profeties bewustzijn in het moment der inspiratie verkeerde, is er onder godgeleerden veel verschil van gevoelen geweest, en zelfs tot op de tegenwoordige tijd. De leer nu dat de profeet onder de Goddelike in-

werking in een toestand van ekstase was, en er metterdaad een algehele onderdrukking van het bewustzijn plaatsvond is reeds door Philo voorgedragen geworden. Van hem door Tertullianus heen in het Montanisme ingedragen, en in de nieuwere tijd door Hengstenberg in zijn Christologie van het oude verbond gerepristineerd. Deze beschouwing stuitte echter reeds vroeg op tegenstand en werd door mannen als Chrysostomos, Augustinus e.a. terecht verworpen. Want deze zienswijze loopt gevaar het principiële onderscheid tussen de geinspireerde profeet en de heidense waarzegger (Mantis) uit het oog te verliezen. Van de mantiek toch was de ekstase een integrerend deel. Chrysostomos reeds heeft het onderscheid tussen beide in een van zijn homilieën sterk geaccentueerd :— "het eigenaardige van de waarzegger is" zegt hij, "dat hij dwang ondergaat, en voortgesleept wordt als een razende. De profeet daarentegen alles wat hij te zeggen heeft met kalm verstand en zelfbeheersing." Toch verwierpen de kerkvaders niet iedere vorm van ekstase bij de profeten, slechts die vorm die hen tot het peil van razernij en uitzinnigheid degradeerde. De opvatting van Augustinus was dat er bij de profeten geen *alienatio a mente*, (zoals bij de waarzegger) in het spel was, maar wel een *alienatio mentis a sensibus corporis.*

Dat er nu bij de profetie vooral in de vroegere stadia van zijn ontwikkeling buitengewone psychiese verschijnselen plaats vonden, zodat krachtens het nauwe verband van ziel en lichaam, ook het lichaam soms, niet altijd, krachtig aangedaan werd, valt niet te ontkennen. Daniel b.v. werd na het ontvangen van een verheven visioen, krank bevonden (Dan. VIII : 27). De buitengewone psychiese aktiviteit die zich tijdens het visioen voordeed, werkte ook door in zijn lichaam. Maar nu is juist het in het ooglopend onderscheid tussen de profeet en de heidense waarzegger of Schamaan, dat laatstgenoemde van zijn ekstatiese toestand bekomen zijnde, zich niets meer met duidelikheid herinnert van wat hij in die psychies-abnormale status gezegd heeft. Immers zijn verstandelik bewustzijn was tijdelik onderdrukt (suspendirt). Bij de profeet daarentegen blijft onder de goddelike inwerking kontinuiteit van bewustzijn bestaan, en hij herinnert zich alles wat hij onder die inwerking hoorde of zag. Zo is Jesaja zich b.v. in het moment van zijn roepings visioen, opgetekend in zijn zesde hoofdstuk, steeds bewust van eigen zondigheid, van voltrokken reiniging, en staat alles wat er met hem inwendig plaats vindt, onder kontrole van het verstand. De eigenaardige psychiese vorm der profetie nu is die van inwendige aanschouwing. Daarom

is er in de aanhef der verschillende profetieën zo veelvuldig sprake van het "gezicht" dat de profeet gezien heeft. (Zie Jesaja VI ; Ezech. I ; Obadja vs. 1 ; Nahum 1 : 1 ; Hab. 1 : 1). Van Amos heet het zelfs : "de WOORDEN, dewelke hij gezien heeft over Israël." De profeten zijn "zieners," en worden zelfs in Jesaja 29 "de ogen van het volk" genoemd. Bij dit inwendig-geestelik zien hoefde het zeker niet zo realisties toe te gaan als König beweerd heeft. Hij toch is van gevoelen dat het "geziene" en "gehoorde," dat de profeet van God ontving en vertolkte, hem toekwam langs het kanaal der zintuigen. Evenals in de zintuigelike waarneming de mens door luchttrillingen en lichtgolvingen op het gehoorsorgaan en het netvlies van het oog kennis van de buitenwereld erlangt, zo vindt het kontakt tussen het Goddelike en het profetiese bewustzijn op dezelfde wijze plaats. De profeet hoort dan de goddelike stem met zijn physies oor, en ziet het visioen met het lichamelik oog. Doch dit realisme is niet nodig ter verklaring van de psychologiese bemiddeling der profetie. God kan onmiddellik op het bewustzijn inwerken, zonder dat de profeet een automaat wordt. De psychiese vorm der profetie is die der innerlike aanschouwing, geen blote bewustzijns opheffende ekstase, en ook niet noodzakelik een realisties-zintuigelik waarnemen. (vgl. Aalders : Profeten p. 51.)

Nog een eigenaardigheid van de profetie is dat de profeet in het weergeven van een openbaring aangaande de toekomst, dikwels in de verleden tijdvorm zich uitspreekt, t.w. het z.g. "*praeteritum propheticum.*" Dit komt omdat de profetie in z'n wezen innerlike aanschouwing is, en de profeet in het moment der openbaring zo in de nog toekomstige gebeurtenis inleeft, dat hij het opvat als reeds geschied. Verder, de inkleding der profetiese openbaring, geschiedt in denk- en spreekvormen eigen aan zijn tijd. Zij draagt een door en door O.Testamentiese kleur. Voor de profeet, gebonden aan zijn tijd en omgeving, is het Godsrijk in zijn toekomstige voller ontplooiing dan altijd een verruimde en verheerlikte Israelietiese theokratie. Evenals de theokratie van zijn tijd haar glanspunt heeft in het opgaan van de "feesthoudende menigte" naar de tempel, zo is voor hem de toebrenging der volkeren in de verre toekomst tot het Godsrijk, het opgaan naar de tempelberg Zion (Jesaja 2). De wereld weer in haar bestendige vijandschap tegen het Godsrijk wordt gesymboliseerd door Egypte, Assyrië, Babel, die de onmiddellike vijanden van het theokratiese bondsvolk zijn. Met deze O.T. inkleding nu wordt niet genoeg rekening gehouden door de chiliasten in hun ijver.

(e) Het tijdgeschiedkundig (zeitgeschichtlich) stempel dat de profetie draagt. Zoals reeds aangetoond,droeg Vitringa een te eenzijdige beschouwing voor, toen hij de profetie in prediktie zonder meer liet opgaan. De O.T. profeten hadden in de eerste plaats een grote en belangrijke taak onder hun eigen volk te verrichten. Zij worden in eerster instantie Gods gezanten tot Israël, en moesten in al de geledingen van hun eigen volksbestaan het woord Gods als een bederfwerend zout indragen. De machtige gedachten van schuld, gericht en verlossing moesten zij in het midden van hun tijd en geloofsgenoten uitspreken. (vgl. Riehm : Einleitung A. T. II p. 19).

Op dit tijdgeschiedkundig stempel der profetie heeft ook Calvijn met een enkel woord gewezen, toen hij de profeten o.a. als uitleggers (interpretes) der wet voorstelde. (Zie zijn *Institutie,* Bk. I § 6). De profetie sloot zich bij de onmiddellike noden van het volk aan.

(f) Het epies-perspektivisties karakter der profetie. De O.T. profetie behoort als letterkundig produkt eigenlik tot het genre van het epos. Zoals de epiese dichter in het algemeen de traditie van zijn volk opneemt en tot een machtig stuk verwerkt, en een blik tracht te verschaffen in de geheimzinnige bovennatuurlike machten achter de gebeurtenissen (in dit geval de goden) zo neemt de profeet de raad Gods, in zover die aan hem geopenbaard is ,en ontwikkelt daaruit het drama der historie in zijn verband met het Godsrijk. " De profetie is epies de ordinantie Gods voor de historie....... In Gods raad ligt het program, in de historie de opvoering van het verheven drama." In Gods bewustzijn, in zijn ondoorgrondelike raad liggen historie en inhoud der profetie nog dooreen gestrengeld. De profeet is het instrument om wat in die raad besloten ligt uit te dragen in het leven. Ook dient bij dit een en ander in aanmerking genomen te worden het perspektivisties karakter der profetie. De profeet ziet als met een " Gesammtblick " dingen in de toekomst die in chronologiese orde ver van elkaar verwijderd liggen. B.V. de verlossing uit de ballingschap en het Messiaanse heil worden nauw in tijdsorde aan elkaar verbonden, evenals de schilder op het doek verwijderde en nabijzijnde voorwerpen op hetzelfde vlak naast elkaar stelt. Zo ook laat Christus in zijn grote eschatologiese rede de verwoesting van Jeruzalem en het eind wereldgericht in elkaar vloeien, hoewel zij in tijdrekenkundige zin ver van elkaar verwijderd zijn.

III.

HET LEERGEHALTE DER PROFETIE.

De O.T. profetie is wat positieve leer betreft rijk aan inhoud ; hoewel natuurlik zij wat het N.Testament in dit geval betreft op een lager peil staat. Wij stippen hier slechts een paar punten aan.

(a) De leer aangaande God, of de theologie in engere zin. De profeet heeft het monotheisme in Israel verdiept, en is het middel geweest om het na de ballingschap in Israel de alleenheerschappij te bezorgen. De profeten hebben voortdurend de strijd tegen het als onkruid opschietend polytheisme onder Israel aangebonden. Zij heeft het Mozaies woord : "Hoor, Israel ! de Here onze God is een enig Heer," het volk onverpoosd ingescherpt. Bij Israel was er een sterke neiging tot het veelgodendom, en daartegen werd er steeds door de profeten gereägeerd.

De beschouwing nu van Kuenen dat het ethies monotheisme eigenlik de schepping der profeten is geweest, is misleidend, en houdt geen steek. Het monotheisme is nergens uit het polytheisme geleidelik te voorschijn gekomen. (vgl. Rauwenhoff : Wijsbegeerte van de godsdienst I p. 136). Als Kuenen's beschouwing zo mag worden uitgelegd dat de profeten het monotheisme dieper wortel deden schieten, dan bevat zijn zienswijze een aanzienlike mate van waarheid. Het monotheisme toch ligt aan de wortel van Israels volksbestaan. Zelfs Kuenen geeft toe dat de decaloog in zijn wezen mozaies is, en deze wet Gods is toch door en door monotheisties.

Verschillende profeten nu hebben verschillende trekken in het beeld Gods sterk op de voorgrond gesteld. Amos b.v. legde klem op de gerechtigheid Gods ; Hosea weer accentueerde de liefde Gods. Aangrijpend is Amos tekening ook van Gods almacht en soevereiniteit in V :8, waar er staat : "De Here die het zevensterrte en de Orion maakt, de doodschaduw in de morgenstond verandert ; die de wateren der zee roept, en giet ze uit op de aardbodem, Here is zijn naam."

(b) Het Messiasbeeld der profetie. Ons bestek gedoogt niet hier *in extenso* over de messiaanse profetieën te handelen. Deze profetieën zijn niet maar "dichterlik profetiese idealen, omtrent welke het van achteren blijkt, dat zij, beter dan in iemand anders, in Jezus vervuld zijn: maar zeer bepaalde profetiese aankondigingen van de persoon, het werk, en het rijk van de gezalfde uit Davids huis. Nu heeft de duitse godgeleerde Hofmann een zienswijze aangaande de mess. pro-

fetieën voorgedragen die het onderscheid tussen de biezondere heilsgeschiedenis en de algemene wereldgeschiedenis uitwist. Hij toch bond het idee van een organiese heilsontwikkeling zo vast aan het histories proces, zodat hij per slot van rekening niets dan *voorspellende geschiedenis* overhield, en voor de voorspelling in engere zin geen plaats overliet in zijn sisteem. "God profeteert door de geschiedenis" zegt hij, en door de profetie slechts in zover als deze uit de geschiedenis als uit haar moederschoot te voorschijn komt. (Zie Delitzsch: Die Biblische Prophetische Theologie p. 181). Doch hoewel de geschiedenis aanleiding is tot de profetie, is zij toch niet haar maat. Het waarheids element in Hofmann's beschouwing is dat heel de O.T. geschiedenis, zijn Koningschap, priesterschap een profetendom koncentries op Christus wijst, en haar hoogtepunt (pyramidale spitze) in de vleeswording van Gods zoon vindt, maar dat neemt niet weg dat er ook specifiek-messiaanse voorzeggingen in het O. Testament zijn. B.v. de doorluchtige Davidstelg in Jes. IX : 5, en de nederige knecht des Heren (Ebed Jahwe) in Jesaja 53 : 1—12 duiden op Christus, trots al de eksegeties — vernuftige vindingen die men voorgeslagen heeft, om deze schriftgedeelten van hun christologiese inhoud te ontdoen. Men heeft de "geboren zoon" (IX : 5) met zijn viervoudige naam op Hizkia laten slaan, doch alleen met een grote mate van bevangenheid kan zulks volgehouden worden. Aan een mens zulk een nomen illustre als "sterke God," "vader der eeuwigheid" toe te kennen, zou ten minste overdreven zijn.

De uitdrukking "El Gibbor" kan hier niet verwaterd worden, en van alle metaphysiese zin beroofd, omdat in Jes. X : 21 dezelfde uitdrukking El Gibbor van God zelf gebezigd wordt. Zulk een wederkerige overdracht van namen tussen God en mens zou wel in het Semietiese heidendom, buiten Israel om, alwaar de betrekking tussen godheid en mens als een physiese gedacht werd, kunnen geschieden, maar niet bij Israels profeten, die de betrekking tussen Jakwe en zijn volk als een *ethiese* voorafstellen, en Jahwes transcendentie handhaafden. Daarbij komt nog dit dat de benaming *El* bij Jesaja altijd van God gebezigd wordt, en dat nergens elders in het O.T. de naam *El* aan een mens wordt toegekend. Terecht zegt Orelli dat deze namenreeks duidt op het bovennatuurlik wezen van de Messias (sein wunderbares alles menschliche weit überragendes Wesen). De godheid van de komende Messias straalt hier ongetwijfeld door. Verder de "Ebed Jahwe" van Jesaja 40—66 en vooral zoals zijn ge-

stalte in hfd. 53 getekend wordt, kan niet zonder geweld in zulk een eksegetiese keurslijf gewrongen worden, zodat deze "knecht des Heren" alleen zal slaan, óf op het volk van Israel in zijn gelovige kern, óf op een personifikatie van de profeten stand als Gods dienstknecht per excellentiam. Doch goed bezien kan Jes. 53 niet anders dan van een persoon verstaan worden (zie Oehler O.T. Theologie p. 869). Jesaja 53 ziet op de Christus in de staat der vernedering en moet in het licht van Filipp. 2 : 5—8 verklaard worden.

De oude Joodse theologie was van een lijdende Messias zo afkerig dat men de hypothese van een tweede Messias verzon, op wie Jes. 53 dan moest slaan.

Wij hebben ons hier tot Jesaja beperkt, maar ook bij vele andere O.T. profeten komen er in hun uitspraken trekken van het messias beeld te voorschijn.

(e) De leer over de laatste dingen, of eschatologie der profeten In de O.T. profetie komt er een tweeërlei eschatologie voor, die toch weer in een hogere eenheid samensmelt. Er is de eschatologie van de individu, en die van het Godsrijk als geheel. En wat het individu betreft, leert de profetie zijn onsterfelikheid, hoewel natuurlik niet met dezelfde duidelikheid als het N.Testament ; aangezien de openbaring ook in dit opzicht progressief is geweest, en in het N. Testament haar climax bereikt heeft.

Nu is zowel van theologiese als philisophiese kant beweerd geworden dat in het O.T. de leer van de individuële onsterfelikheid ontbreekt, van theologiese zijde o.a. daar het Socinianisme, en door Schultz. Van uit het kamp der wijsbegeerte is het O.T. van deze leemte beticht geworden door mannen als Kant en Schopenhauer.

Schopenhauer heeft de godsdienst van Israel zeer laag geschat ; als de ruwste van alle religies, wijl daarin zijns inziens de leer der onsterflikheid, die haast in alle religies voorkomt, ontbreekt. ("de röheste aller Religionen, weil sie die einzige ist die durchaus kein Unsterblichkeitslehre hat). Doch deze beschouwing getuigt zeker van zeer oppervlakkige kennis van het O.T. want de scheool-voorstelling in Hosea, en elders in Jes. 26 alwaar ten minste van de opstanding der vromen in Israel sprake is, geeft ons een ander kijk op deze zaak. En in Daniel wordt van de opstanding der goddelozen gewag gemaakt. Wat verder de eschatologie van het Godsrijk betreft, wijst de profetie heen op het eventueel aanbreken van een "dag des Heren," welke uitdrukking in de profetie

een *terminus technicus* is voor het eindgericht. Uit een wereld omvattend Katastrofe komt het Godsrijk volgens de profetie eens zegepralend te voorschijn. In de profetie is er ten opzichte van dat Godsrijk een grote mate van idealisme aanwezig. Het partikularisme van Israel zal eens voor het universalisme plaats maken. Het zienersoog van de profeet schouwt door de eeuwen heen en ziet aan het einde een nieuwe hemel, en een nieuwe aarde die door geen zondesmet meer bezoedeld zal zijn. (Jes. 65 en 66). Daniel ziet evenzeer het Godsrijk in zijn eindtriomf over de wereld. Wat Goethe in een volzin zo kernachtig heeft gezegd dat het diepste thema der wereld- en menslike geschiedenis is de strijd tussen geloof en ongeloof (konflikt des Glaubens und Unglaubens) heeft de profetie reeds eeuwen te voren in frisse kleuren afgemaald, en met een onwrikbaar optimisme ten gunste van het geloof uitgemaakt. (vgl. Hastings D.B. I art. Eschatology).

IV.

DE BETEKENIS DER PROFETIE VOOR ONZE TIJD.

De O.T. profetie was niet onmiddellik voor Israels volksleven van betekenis, maar heeft ook een blijvende waarde niet alleen voor het religieus en zedelik, maar ook het staatkundig leven van alle tijden.

(a) 'T RELIGIEUSE LEVEN. De profeten reageerden steeds tegen alle formalisme en dor ritualisme in de godsdienst. In sterksprekende bewoordingen veroordeelt b.v. Jesaja in zijn eerste hoofdstuk het *opus operatum* waartoe de Jahwe-cultus van zijn tijd vervallen was. De profeten zijn de voorstanders van een geestelike godsverering bovenal. Daardoor heeft de profetie grote betekenis ook voor het hedendaagse geestelike leven in zijn christelik-protestantse gestalte. "Gods Woord, niet in een boek, maar in het hart is het hoogste ideaal en eerste vereiste van de theologie der profeten." (W. Robertson Smith).

(b) HET ZEDELIK LEVEN. Ook voor de Ethiek heeft de profetie een niet te miskennen waarde. Tegen de zonde in al z'n gedaanten verhief de profetie de stem. Reinheid van zeden is bij haar schering en inslag. Het verheven zedelik ideaal der profeten wordt door Micha in zijn VI

kapittel krachtig aldus uitgedrukt :— "Hij heeft u bekend gemaakt, o mens wat goed is, en wat eist de Here van u, dan recht te doen, weldadigheid lief te hebben, en ootmoedig te wandelen met uw God." Zij prediken een zedelik leven dat opbloeit uit een zuivere, Gode-welbehagelike religie. Dat is normatief ook voor ons.

(c) HET STAATKUNDIG LEVEN. Als men de profetieën opslaat, dan vindt men natuurlik geen fijn uitgesponnen staatsleer. En desniettegenstaaande is zij toch ook voor het staatkundig leven van betekenis. Sommigen der O.T. profeten hebben zich sterk op staatkundig gebied laten gelden. Mannen als Elia, Jesaja, Daniel, treden ons hier terstond voor de geest.

Daarom heeft Delitzsch de profetie niet te onpas het geweten van de staat genoemd. Calvijn heeft in het laatste hoofdstuk van zijn Institutie over de Staat gehandeld, en in § 26 wijst hij op de Goddelike voorzienigheid in verband met aardse rijken, en handhaaft met beroep op Daniel 2 : 21 de absolute soevereiniteit Gods ten opzichte van vorsten en overheidspersonen. (Dan. 2 : 21). God verandert de tijden ; hij zet de koningen af, en bevestigt de koningen. Het grote beginsel hier uitgesproken, en door Calvijn opnieuw geaccentueerd, is dat God ook op staatkundig gebied erkend en gehuldigd moet worden. En "religionlose politik" is volgens de profeten even verderfelik als een "religionlose moral."

Meer dan één profeet heeft niet alleen aan Israel, maar ook aan de vreemde volkeren aangekondigd, dat op nationale zonden de toorn Gods rust. Terecht zegt G. A. Smith ergens dat volgens de profeten "een nationale religie gekenmerkt wordt door de erkenning van Gods hand in de geschiedenis van een volk."

Het staatsburgerlik leven kan niet anders dan gezond en veerkrachtig zijn, waar dit profeties beginsel van Gods soevereiniteit ook op staatkundig terrein tot zijn recht komt.

Als men alzo let op de opkomst en toenemende bloei van de profetie, vooral in grote keerpunten van Israels geschiedenis ; als men let op haar eigensoortig wezen, haar rijk leergehalte, haar machtige invloed en betekenis voor het Christendom, op de godgewijde mannen als haar organen, dan kan men niet anders dan zeggen : "De profetie is voortijds niet voortgebracht door de wil eens mensen, maar de heilige mensen van de Heilige Geest gedreven zijnde, hebben ze gesproken."

Het Gereformeerd Maandblad

DEEL XXV. AUGUSTUS 1920. No. 8.

Editoriaal.

De Wil tot Hereniging.

Op 22 September zal er te Bloemfontein een Kongres worden gehouden, waar een poging zal worden aangewend om de breuk te helen die ons sedert 1913 zo onnoemelik veel leeds berokkend heeft.
Toen Generaal Hertzog in 1913 zijn tweestroom ideaal aankondigde, haastte hij zich om duidelik te maken dat "het ideaal was om twee lichamen als het ware te laten groeien met één hoofd en één hart." Ongelukkig was de waarborg van één hoofd en hart niet gegeven, zelfs niet onder de hollandssprekenden, met het gevolg dat de twee lichamen elk met eigen hoofd en hart ontwikkelden, en dat zij niet alleen naast, doch helaas ook tegenover elkander hun plaats in het volksleven innamen.

Allengs is het verdeelde volk der verdeeldheid zat geworden. Men is eindelik tot het besef gekomen dat de verdeeldheid ons tot wisse ondergang voert, en dat de waarheid van de spreuk "Divide et impera" eerder of later met welverdiende wraakneming zou worden toegepast. En nu groeit de zucht naar hereniging bij de dag. Intussen is de lucht zwanger van verbittering en verdenking. Oneindig veel kwaad bloed is gezet in de laatste jaren, en in vele harten is de laatste vonk van vertrouwen uitgedoofd. De wil om te herenigen bestaat bij velen niet meer, en juist daarop komt zo oneindig veel aan. Na al die misdadige, gruwelike veroordeling en verwijt, na al die bittere woorden en werken, na zoveel smalen en schelden, is ons een erfenis van schade en schande gelaten, waarvan het volk nog lang na deze de wrange vrucht zal oogsten.

En nu is de vraag, zijn wij bereid om te vergeven en te vergeten, wat alleen tot oneer van het volk strekt? Zijn wij bereid om, tegen persoonlike opoffering, het algemene heil te zoeken? Zijn wij overtuigd dat hereniging het hoogste goed is, en dat wij erzonder tevergeefs de verwezenliking van het eigen ideaal zoeken? Zullen onze volksleiders trach-

ten elkander te verstaan, te achten en dan de broederhand te reiken? Of gaan zij naar Bloemfontein om hun eigen zin te krijgen, hun eigen ideaal op de voorgrond te dringen, zelfs ten koste van hereniging? Zijn wij overtuigd dat hereniging tans het meest gewenste goed is, dat wij zoeken moeten zelfs ten koste. voor kortere of langere tijd, van eigen opvatting?

Slechts indien de vertegenwoordigers van het volk met de rechte gezindheid te Bloemfontein samenkomen, is er hoop op hereniging. De wil om te herenigen zal de weg banen door alle techniese moeilikheden, terwijl de fijnste diplomatiek ter wereld zal schipbreuk lijden op de rotsen van onwil en onverstand.

Er is grote behoefte bij elke Christen-burger aan zelfonderzoek en verootmoediging en bij elke gelovige aan trouwe voorbidding, opdat de mens niet langer scheide wat God heeft samengevoegd.

Het Sociale Welzijn.

Te Brandfort in de O. V. S. is onlangs 'n belangrijke konferentie gehouden van vertegenwoordigers van twee Hollandse Kerken in Zuid Afrika, alsmede van enige Christelike Verenigingen die op sociaal gebied werkzaam zijn. Hoofdzakelik is men bijeen geweest in verband met de toenemende onzedelikheid, doch er zijn ook verscheidene verwante zaken ter sprake geweest, zoals verwacht kon worden bij de bespreking van dit ontzettende sociale euvel.

Onder de oorzaken van onzedelikheid die genoemd werden, vinden wij Uithuizigheid, Bioskopen, Slechte Lektuur, onzedelike prenten, oneerbare kleding, dansen, drankmisbruik en direkte verleiding. Belangrijke redmiddelen werden aan de hand gegeven ter bestrijding van het kwaad.

Als men denkt over de sociale euvelen van onze tijd, ontstaat de vraag als vanzelf, "Wat zou de oorzaak wezen?" En 't antwoord is niet zo gemakkelik te geven. Wisten wij de oorzaak, dan zouden wij dat in de eerste instantie moeten bestrijden. Eensdeels ligt de oorzaak ongetwijfeld in de tijdgeest, niet alleen de algemene tijdgeest van materialisme in velerlei vorm, maar onze eigene tijdgeest in Zuid Afrika. Het wachtwoord vandaag is "Vrijheid." Men wil vrij zijn, op staatkundig doch ook op sociaal gebied. En de zucht naar vrijheid leidt, o zo gemakkelik, tot vrijzinnigheid en bandeloosheid. Wij mogen het betreuren, doch wij leven in een tijd van overgang tussen het oude en het nieuwe, het overgeleverde en het spekulatieve. De banden der traditie zijn verslapt en het jonge volk vooral wil vooruit naar zelfstandig-

heid. Helaas niet altijd langs de weg van zelfbeheersing. En hier is nu juist de wondeplek van onze huidige sociale wapenrusting.

Voor een groot deel zijn de sociale misstanden vandaag onvermijdelik. Doch voor een veel groter deel hebben wij schuld aan ze. En dan niet in de eerste plaats de jongelieden, maar wel de ouders. De oorzaak "gebrek aan ouderlike tucht," zoals door de Brandfortse Konferentie aangegeven, is o.i. de voornaamste oorzaak van de hedendaagse onzedelikheid in ons land. Het ouderlike gezag bestaat in vele gevallen in 't geheel niet; in andere gevallen weer is de leiding door de ouders gegeven zo gebrekkig of verkeerd, dat men zich niet over de losse zeden van het jonge geslacht kan verwonderen.

Door de Konferentie te Brandfort is de studie van de pamfletten van de heer J. de V. Roos "De toenemende Onzedelikheid" en van Dr. Moll aanbevolen. Mogen wij hierbij voegen de pamfletten van Prof. N. J. Brümmer "De Afrikaner en de Onzedelikheid," "Sociale Studies" van Ds. G. B. A. Gerdener, "Witte Rozen," door de A. C. V. V. uitgegeven, en "Privaat voor Jongens" van Bisseker. Ouders en onderwijzers zullen weldoen deze en dergelike lektuur zelf te onderzoeken en daarvan naar diskretie gebruik te maken.

Het Kind.

(Op de Zondagschoolkonferentie, bijeengeroepen door de Ned. Geref. Kerk van Natal te Durban in Oktober, 1919, geleverd door Prof. G. Besselaar van Pieter-Maritzburg.)

I.

ZIJN NATUURLIKE GEAARDHEID EN HOE DIE TE VERSTAAN.

Durban heeft zich de laatste weken een reputatie verworven inzake Kinderwelzijn. Het had de naam, dat ouders met kinderen niet welkom waren in zijn hotels en logieshuizen, maar na het grote kongres van de Kinderwelvaartvereniging in September wordt er nu, weer een Zondagschoolkonferentie gehouden, en hiermee komen Durban en Natal geheel op de hoogte van onze tijd en van onze eeuw, die immers genoemd wordt : de eeuw van het kind !

Weinig woorden zijn zeker in zo korte tijd zo universeel bekend geworden als de titel van Selma Lagerlöfs boek: De eeuw van het kind. Niet, dat wij dwepen met die naam! U herinnert u misschien het grapje uit Punch? Een dame is op een maaltijd genodigd en de gastheer snijdt een hoender voor.

"En wat mag ik vir u gee, een stukkie van die bors of een pootjie?" — "Ag," sê die dame, "gee mij tog assemblief maar 'n stukkie van die bors. Toe ik klein was, het mij pa gesê: Kijk hier, die wit vlijs is vir die groot mense, — en nou ik zelf groot mens is, sê hulle: Nee, die wit vlijs is vir die kinders, ons lewe nou in die eeuw van die kind."

U hebt misschien ook de bekende gravure gezien: His Majesty the Baby? Een diender houdt in een drukke straat van 'n wereldstad het verkeer op, alle karren en wagens, rijtuigen en auto's staan stil ...... en daar komt een babietjie met haar kindermeid de straat over. Weer een type van de eeuw van het kind.

Zijn wij het nu eens met deze opvatting? Zullen wij als bewuste Christenmensen meedoen aan deze nieuwe eredienst? Voor we deze vraag bespreken en beantwoorden, willen wij ons onderwerp een verdelen: Het kind: (I) zijn natuurlike geaardheid en hoe die te verstaan; (II) zijn bovennatuurlike bestemming en hoe het daartoe op te leiden.

Daar onze tijd beperkt is en het doel der Konferentie in het oog moet worden gehouden, zal ik over de eerste helft van mijn onderwerp zeer kort wezen.

Wat is de natuurlike geaardheid van het kind?

Het kind is een redelik levend wezen. Als levend wezen in tegenstelling met een levenloos, vertoont het vatbaarheid voor indrukken en het vermogen daarop te reageren. Maar het is een redelik wezen, d.i. het heeft rede of verstand: het kan denken en zijn gedachten uitdrukken in taal. Denken is het zoeken naar de wet, die de verschijnselen beheerst en die ze stelt niet alleen in verhouding van tijd en plaats, maar vooral in verhouding van oorzaak en gevolg. Dit denkend levend wezen heeft verder een wil, d.i. het vermogen zich een doel te stellen en bezit dus zelfbewustzijn. Dieren hebben ook wel een wil, maar hun wil is gebonden; de doelstelling wordt uitsluitend bepaald door natuurdrift. De mens daarentegen heeft een vrije wil: hij kiest zijn doel, hij kan zijn natuurdriften beteugelen. Deze wil maakt van de mens een persoonlikheid, een ik. Als het kind spontaan "ik" gaat zeggen, i.p.v. Jannie of Grieta, heeft het zijn persoonlikheid ontdekt en geponeerd, het neemt positie in 't leven. Hoe sterker wij, hoe sterker persoonlikheid.

Ons bepalende bij het kind, zien we, dat de lichamelike, de animale behoeften alsnog overwegend zijn Wanneer het verstand zich gaat openbaren, richt het zich op konkrete zaken: de bevrediging van natuurlike behoeften. Het kind is daarbij meer passief en receptief, dan aktief en produktief.

Eén zijde van het verstand ontwikkelt zich spoedig, en wel het geheugen. Dit is een van de kostelikste bezittingen van het kind. Er zijn volgens enkele psychologen geen grenzen aan het geheugen van een jongen van tien tot twaalf jaren. De Zondagschool kan daarvan maar gebruik maken en zekere mechaniese kennis muurvast en voor het leven bijbrengen, zoals de lijst der bijbelboeken, der Koningen van Israel en Juda met hun jaartallen, een lijst van de wonderen en gelijkenissen des Heren met de plaatsen, waar zij staan. Ook hele hoofdstukken, zoals Psalmen en Messiaanse voorzeggingen en de feeststoffen leert een normaal kind makkelik uit het hoofd, en hier kan iets gezaaid worden, waarvan een lang menseleven en de eeuwigheid maaien kunnen.

Geheugenwerk doet een kind makkelik, maar voor abstrakte begrippen en algemene gedachten is het nog niet rijp. De verbeeldingskracht of fantasie is eveneens veel sterker dan het oordeel. Een kind maakt wonderlike associaties van voortstellingen, letterlik alles verbindt het met alles, zodat alle mogelike en zelfs enkele onmogelike kombinaties ontstaan. Van één gezichtspunt uit kan het de meest heterogene begrippen verbinden en het maakt in zijn onschuld somtijds geestige en vernuftige opmerkingen, die de volwassene verbazen en ontroeren.

Wat het kind ontbreekt is oordeel, d.i. onderscheidingsvermogen; het kan b.v. de werkelikheid niet onderscheiden; ook niet altijd herinnering en verbeelding uit elkaar houden, en daardoor vertelt, vooral een levendig kind, dikwels onwaarheden, die geen leugens zijn. Een kind heeft misschien een storie gehoord of gelezen en zich die zo levendig ingedacht, dat hij meent, dat dit een deel is van zijn eigen levenservaring. Als we op de Zondagschool over de leugen spreken, moeten we hierop wijzen.

Deze zelfde trekken vertoont ook de ontwikkeling van het wilsvermogen bij het kind. Eerst is zijn wil uitsluitend zinnelik; natuurdriften zijn sterker dan oordelen; vandaar een gebrek aan bezonnenheid en zelfbeheersing. Zijn begeerten zijn gericht op zinnelike doeleinden en aanwezige zaken, het is ook hierin meer receptief dan spontaan. Uitwendige prikkels vooral bepalen zijn handelingen, vandaar de grote macht van het voorbeeld. Het kind doet na, wat het ziet doen en

hoort doen, vooral door ouders en ouderen. Deze kneedbaarheid van het kinderhart is voor de Zondagschool een der machtigste hulpmiddelen om gewoonten van eerbied en schuchterheid in het heilige aan te kweken.

Ook in het gevoel van het kind zijn de zinnelike aandoeningen het sterkst; de gevoelens, welke op nadenken berusten, zoals eergevoel, plichtsgevoel, berouw en dankbaarheid zijn nog zeer onontwikkeld : kinderen kunnen zeer roekeloos, ondankbaar en wreed zijn. Verder wisselen de gevoelens snel af, zodat men zegt : Jantjie lacht en Jantjie huilt. Een kind voelt snel, maar niet diep of duurzaam, een vrolike stemming is evenwel overheersend : het kind leeft bij het ogenblik, het kent geen zorgen voor de toekomst, geen berouw over het verledene, geen krenking van eigenwaarde. Diep voelen, diep denken, sterk willen komt pas later en bij enkelen komt het nooit.

Op sommige Zondagscholen treffen we zeer jonge kinderen aan. Over hen nog een enkel woord. Zoals gezegd, voeren onder zeven jaren de zinnen en het instinkt, dus het animale, de boventoon. De bekoring van zulk een kind voor ons ligt in zijn of haar naïviteit en gebrek aan nadenken : het kijkt nog niet naar binnen, alleen naar buiten. Dat kind veinst nog niet, het is wat wij noemen : onschuldig. Wie ontijdig zelfbehagen opwekt door streling van ijdelheid op lichaams- of klederschoon verzondigt zich aan dat kind. Maar met zijn zevende jaar treedt het een nieuwe periode in : het heeft taal gekregen en daarmede de sleutel tot de wereld der begrippen. De melktandjes vallen uit in meer dan letterlike zin : de tijd der vaste spijzen breekt aan. Het kind komt in de knape- en meisjesleeftijd, van zeven tot veertien of zestien jaar. Deze leeftijd kenmerkt zich door rustige verstandsontwikkeling. Onder zijn zevende is het kind een lief diertje, na zijn vijftiende jaar gaan de hartstochten werken, maar in de tussenperiode slapen deze demonen nog.

Bij de jongen wordt de kring van sociale verhoudingen groter : het ouderlik huis is hem niet meer genoeg, hij loopt door dorp en stad; veld en koppie worden zijn omgeving; hij sluit vriendschapbanden met makkers op school en bij het spel. Het meisje heeft de gelukkigste periode in haar ongetrouwde leven : diepe rust en vrede kenmerken haar levensjaren van zeven tot veertien of vijftien. De jongen is veel meer aktief, hij gaat zich wapenen voor het leven, hij wordt zelfbewust, zijn geweten gaat spreken, hij is vatbaarder dan ooit voor godsdienstige indrukken; weet wat goed of slecht is, wat past en wat niet past. Eergevoel en wedijver ontwaken in

hem; in zijn denkvermogen is een gelijksoortige ontwikkeling, verstand en oordeel laten zich gelden. Geef hem een mannelike onderwijzer op de Zondagschool, maar geef hem de beste die u hebt. Bovendien moet de Zondagschool met hem een geheel andere methode volgen dan met het kind onder zeven. Een jongen op deze jaren wil realiteit, hij vraagt waarom? De kleintjes zijn tevreden met feiten, leer hun maar: "Jezus mint mij, zalig lot!" zij zingen het graag. Maar een jongen van veertien wil niet meer zingen: 'k ben een kindje, zwak en teer. Hij begint te vragen: Is dit alles waar, wat ze me hier leren? Meent mijn onderwijzer wat hij zegt? doet hij zelf, wat hij van mij verlangt? Jongens op deze leeftijd zijn makkelik te leiden, als men maar eenmaal hun vertrouwen heeft, men verwerft dàn ook zo makkelik hun aanhankelikheid.

Er zijn psychologen, die met godsdienstonderwijs willen wachten tot het kind jongeling of jongedochter is geworden en tot jaren des onderscheids gekomen. Rousseau is een van de apostelen van deze leer, hij is bang voor geloven op gezag, alsof er ander geloof was; hij wil, dat het geloof zal rusten op eigen inzicht en overtuiging. Gods Woord niet alzo: Daar staat de grondwet der Zondagschool: "Laat de kinderkens tot Mij komen, en verhindert ze niet." Samuel en Timotheus zijn wel van Oud- en Nieuw-Testament de typiese voorbeelden van jonge godsvrucht en de Rooms-Katholieke Kerk met haar diep mens- en zielkundig inzicht en ervaring, gewonnen in vele eeuwen en landen, heeft in een pauselik dekreet van 1910 biecht en kommunie vervroegd en op het zevende jaar voor ieder kind verplicht gesteld. Biecht en kommunie zijn voor dat deel van de Christelike kerk machtige opvoedingsmiddelen: van hun prille jeugd worden de kinderen gebonden aan hun kerk en haar geheimenissen, naast de ouders krijgt de priester met al zijn goddelike gezag van schuldvergeving ook een hand in de opvoeding. Biecht en kommunie maken op het weke gemoed van het kind een onuitwisbare indruk; de katechese verdiept deze indruk nog. Zouden de ouders van onze Ned. Geref. Kerk niet heilig jaloers worden? en behoorden onze moeders niet de biecht van hun kinders af te nemen en onze vaders niet de priesters in onze huizen te worden?

Op de eigenlike Zondagschool, zoals door onze Kerk gedreven, is na het vijftiende, zestiende jaar voor het normale kind niet meer plaats. Het behoort dan op de Katechisatie en deze valt buiten mijn onderwerp.

Toch is er nog één kantje aan ons onderwerp, dat ik niet geheel onopgemerkt mag laten. We hebben niet te doen

met de ideale, maar met de reële jeugd op onze Zondagscholen, met kinderen van onze twintigste eeuw. Deze moderne jeugd vertoont een geaardheid en karaktertrekken, die niet eigen waren of niet in die mate eigen waren aan de jeugd van een vroegere periode. De moderne jeugd heeft de invloed ondergaan der moderne maatschappij : Zij wil zelfstandig zijn. Dit proces moet niet gestuit, maar geleid worden. Vooral de oorlog der laatste jaren heeft grote verwildering teweeggebracht, meer in Europa, maar ook in Zuidafrika. Vader of de groter broers waren weg op oorlog, daardoor is de tucht in de gezinnen verslapt; de scholen verloren hun onderwijzers. De politie was verminderd, de koeranten stonden vol biezonderheden van gelegitimeerde moord en vernieling, en aldus werden de zedelike grondslagen voor het kinderhart losgewoeld, en het volgende geslacht zal nog de wrange vruchten plukken van de wereld oorlog van 1914 tot 1919. Hier komt nog bij, dat de Kerk in alle Christenlanden haar vat op de menigte gaat verliezen, de eerbied voor het gezag van God, van overheid en ouders is ondermijnd; zelfs de manier, waarop somtijds de republikeinse propaganda in ons land werd gedreven, biedt gevaar, dat alle overheidsgezag geschokt wordt. Kritiek is een geliefkoosde bezigheid, maar behoort niet gedreven in de aanwezigheid van kinderen, want kleine potjes hebben somtijds grote oren. Dit werkt tuchteloosheid in de hand en het is zeker wenselik de voorliefde voor kritiek bij de oudere jongens en meisjes hoofdzakelik te richten op zelfkritiek, een bezigheid voor jong en oud zeer profijtelik.

(Wordt vervolgd.)

Het Modernisme in de Kaapse Kerken

(Ds. L. M. Kriel.)

II. HISTORIES — JURIDIES.

I. DE NED. GEREF. KERK.

In mijn studiën van de bronnen onzer kerklike geschiedenis gedurende de laatste 13 tot 14 jaren heb ik steeds opgemerkt dat de houding onzer Kerk tegenover haar zonen en dochteren die van een moeder — een vaderlike heeft wijlen Dr. Andrew Murray eens gezegd — is geweest. Niet altoos

echter heeft men dit gewaardeerd. Men is haar eigen rechtspraak soms voorbijgegaan, ja wat meer is, heeft haar voor de wereldlike rechtbank gesleept.

Een andere zaak die de navorser van de geschiedenis onzer Kerk opvalt, is hoe afkerig de rechtgeaarde predikanten onzer Kerk steeds zijn geweest om voor 't wereldlik recht te verschijnen.

Deze beide zaken strekken onze geliefde Kerk en haar leraren steeds tot eer !

Geschiedenis echter is geschiedenis en het onwenselike is dikwels gebeurd wat kerkeraad, Ring en Sinode betreft.

In dit schrijven wil ik mij alleen bepalen bij de Sinode.

Er hebben in dit verband 3 zaken (want de Loedolff zaken zijn eigenlik maar één) voor het Hooggerechtshof gediend die van de uiterste konsekwentie voor onze Kerk waren.

a. **Loedolff en Smuts** vs. **Murray en Louw.**

Toen de geloofs-brief van de afgevaardigde van Pietermaritzburg in de Sinode van 1862 gelezen werd, leverde ouderling H. H. Loedolff van Zwartland een dokument in als protest tegen de toelating van de afgevaardigden van Natal, Brits-Kaffraria, de Oranje Vrijstaat en de Transvaal, zijnde — zo redeneerde bij — dusdanige toelating een verbreking van de Ordonnantie 7, 1843 en van artikelen 11, 12, en 13 van de Schedule. Na zijn rede over deze zaak las hij een *opinie* voor van de advokaten C. J. Brand, J. H. Brand en F. S. Watermeyer ten effekte dat niemand anders dan predikanten in actieve dienst van de Kerk binnen de bepaalde grenzen van *deze Kolonie* en de wettige verkozene ouderlingen binnen haar grenzen gerechtigd was als lid van de Sinode te zitten en te stemmen.

Na vruchteloze pogingen om de 16 personen, tegen wie ouderling Loedolff objektie had, door de Sinode zelf of door een interdikt van het Hooggerechtshof zitting in de Sinodale vergadering te ontzeggen, wendde deze zich door middel van een rechtsgeding tot de civiele rechtbank met de bede: "Wherefore the said Plaintiffs, who are members of the Dutch Reformed Church of this Colony, pray that the said resolution of the said Synod dated 18th. Oct., 1852 incorporating the Transvaal Communities, and the Amendment aforesaid made in the articles 11, 12 and 13 of the said Regulations be declared null and void; and that the said Andries Adriaan Louw be declared not entitled to sit, deliberate and vote at the meetings of the said Synod or to take any part in their proceedings."

Dit was 26 November, 1862.

Sir C. Brand, die voor Klagers verscheen, argumenteerde dat de woorden in de Ordonnantie (art. 3) " het Godsdienstig Kerkgenootschap, of de Gezindte, gewoonlijk genoemd de Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Zuid Afrika " betekenden de Nederduits Gereformeerde Kerk binnen de grenzen van de toen bestaande (1843) Kaap Kolonie en in genen dele insluitende de landen daarbuiten. De Wetgevende Raad kon toch zeker niet wetten hebben gemaakt voor landen buiten die grenzen. De woorden Zuid Afrika en deze Kolonie werden over en weer voor elkander gebruikt in de Ordonnantie.

Mnr. Watermeyer die voor Verweerders verscheen hield daarentegen staande dat de Sinode beide letter en geest der Ordonnantie was nagekomen. Die Ordonnantie had tweeërlei bedoeling om de Regulaties van de Mist (25 Juli, 1804) te herroepen en om bepalingen daar te stellen voor de regering de woorden *Zuid Afrika* gebruikt. Een Wetgevend lichaam der Nederduits Gereformeerde Kerk. Wat het vorige betreft waren de woorden *in deze Kolonie,* wat het laatste aangaat kon wetten maken van kracht buiten zijn jurisdiktie, vgl. Acte van William IV.

Na een pauze van een half uur gaf het Hof uitspraak.

Sir William Hodges, de hoofdrechter, zei dat, om tot een rechtvaardige oordeelvelling over de intenties van het wetgevend lichaam waarvan hier sprake is te komen, kan men die alleen verstaan bij het licht van de omstandigheden van die tijd. De enigste vraag hier was of de Sinode ultra vires had gehandeld of niet. De Ordonnantie moet gelezen worden bij het licht dat de schedule daarop werpt. 't Zou strijdig zijn geweest met Internationaal Recht als de Wetgevende Raad van de Kolonie zijn Konsent kon geven in 1843 aan wetten gemaakt door een lichaam waarvan sommige leden buiten de toen bestaande Kaap Kolonie woonden. Daarom handelde de Sinode, door tot haar leden toe te laten degenen die buiten de Kaap Kolonie woonden, ultra vires.

Rechter Cloete zeide dat volgens de woorden en algemene geest der wet het duidelik bleek, dat slechts predikanten binnen de grenzen der Kolonie konden worden toegelaten als leden der Sinode. De woorden *in Zuid Afrika* konden niet worden genomen dan betekenende *in de Kolonie.*

Rechter Watermeyer was van oordeel dat de uitdrukkingen de Kolonie en Zuid Afrika identies waren, dewijl de proklamatie van de Mist de Kerk in de Kolonie bedoelde en die Kerk zich nog in 1824 en later noemde de Kerk in Zuid Afrika.

Aldus viel de uitspraak tegen verweerders, en welke op-

schudding dit in 't land veroorzaakte, kan men gemakkelik begrijpen en hoeveel er tegen Loedolff gesproken werd, dient beter verzwegen te worden.

b. Loedolf en Smuts vs. P. E. Faure, J. Murray, W. Robertson en A. Murray.

Na de uitspraak van het Hof in de zaak Loedolff en Smuts vs. Murray en Louw gevallen was, twijfelde de meerderheid in de Sinode van 1862 aan de wettigheid van de handelingen der Sinodale vergaderingen van 1852, 1857 en de rest van die van 1862. De Sinode adjourneerde *sine die*.

Na de intrekking van een *friendly suit* kwam de zaak van Loedolff en Smuts vs. P. E. Faure, J. Murray, W. Robertson en A. Murray voor het Hof op 23 Febr. 1863. In dit geding baden klagers het Hof al de handelingen der Sinoden van 1852, 1857 en 1862, uitgezonderd enige weinige, voor nul en gene waarde te verklaren wegens de onwettigheid van haar samenstelling. In de Sinode van 1862 zaten ook 2 Professoren van de Theologiese Kweekschool te Stellenbosch, tegen wier zitting geobjekteerd werd.

In art. 46 van de Deklaratie werd speciaal melding gemaakt van 7 besluiten die men gaarne vernietigd wilde zien n.l. de aanstelling van het personeel van de Ringen van Transgariep en Natal, het besluit omtrent leden der Kerk die een aktie voor een civiele hof brengen, de interventie van de Synode in zaken niet uisluitelik tot de civiele jurisdiktie behorende, met referte tot huweliks wetten, het recht der Synode ter behandeling van zaken ter eerster instantie die vooraf door een lager kerkelik hof moesten worden behandeld, de wettige samenstelling van de Synode van 1862, met referte tot de afgevaardigde van de St. Stephens gemeente in de Kaapstad.

Ai, wat ging men ver, en wat zat er niet achter? Sir C. Brand, die andermaal voor klagers verscheen, verklaarde dat de Synode van 1852, krachtens korrespondentie met het Goevernement, geweten moest hebben dat de toelating van buiten-Koloniale leden tot de Vergadering niet wettig was. Als volgens de uitspraak van dit Hof 26 Novr. 1862 de samenstelling van de Synode onwettig was, dan waren al haar handelingen onwettig. Bij de stemming in die Vergadering kon de meerderheid alleen verkregen zijn door de stem van de buiten-Koloniale leden. Hij volstond met het verkeerde in de besluiteen ré de Huweliks-wetten en St. Stephens aan te wijzen.

Advokaat Watermeyer in een rede van 5½ uren, defen-

deerde de positie der Kerk op brilliante wijze, waarin hij staande hield dat genoemde korrespondentie met de Prokureur-Generaal juist bewees dat er geen speciale wet nodig was voor de toelating van afgevaardigden uit Natal. Niemand zou een wet, gemaakt door een Parlement waarin leden zitten die geen recht tot zitting hadden, voor onwettig verklaren. Oude autoriteiten, met Voetius inkluis, werden gekwoteerd om het houdbare van zijn positie te versterken.

Op 13 April gaf het Hof uitspraak. Het oordeel van Rechter Bell werd voorgelezen door Rechter Watermeyer, die daarmee en met de lange en bekwame opsomming van de Hoofdrechter instemde. Uitspraak werd gegeven ten faveure van Verweerders. Het Hof weigerde de zittingen der Sinode en haar handelingen voor onwettig te verklaren met dien verstande echter dat sommige van de besluiten van de Sinode van 1862 voor onwettig verklaard konden worden, indien het in een rechtsgeding bewezen kon worden dat, nadat Loedolff kennis had gegeven dat hij de zaak voor het Hooggerechtshof wilde leggen, men enig besluit passeerde door de stem van buiten-koloniale leden.

Godsdienstige Stromingen in de Twintigste Eeuw.

(Ds. H. Pienaar, Senekal.)

VII.

ENIGE HEDENDAAGSE MOEILIKHEDEN.

In onze omgang met anderen, soms degenen, die verlangen waarlik Christenen te zijn, vinden wij dat er zekere bezwaren en moeilikheden zijn, waartegen zij zich stoten. En zij werpen de Evangeliedienaar of prediker deze beschuldiging naar het hoofd, dat hij maar altijd uitgaat van en bouwt op veronderstellingen. Hij raakt niet en bevredigt niet de vragen en twijfelingen in het hart van menigeen onder zijn toehoorders.

Ik wil enige van deze struikelblokken noemen. Ze zijn niet juist nieuw. De geschiedenis herhaalt zich. En behalve 'n woordje hier en daar, voor de waarheid, wil ik niet over deze moeilikheden uitweiden en trachten ze weg te ruimen.

Ik wil slechts, in het kort, deze dingen voorstellen, zoals zij zich voordoen.

Het eerste struikelblok dan, dat wij noemen is de tegenstrijdigheid, volgens sommigen, tussen

DE GODSDIENST EN DE REDE.

Enige jaren geleden werd er 'n boek uitgegeven door 'n zeker groot en beroemde Franse geleerde, Guyan. Het boek werd getiteld "De Godsdienstloosheid van de toekomst." Deze man beweerde, dat de godsdienst helemaal nodeloos en nutteloos is, en dat binnen enige jaren er, altans in Europa, geen godsdienst meer zou zijn. Zijn profetie is bijna bewaarheid geworden, wat Frankrijk betreft. Uit zowat 40 millioen inwoners zijn er nog geen 8 millioen die tot de Roomse, en geen half millioen die tot de Protestantse Kerk behoren. Over de 30 millioen Fransen hebben dan geen godsdienst meer. En hoe gretig werden niet de werken van 'n Haeckel (denk aan o.a. "Het Raadsel van het Heelal") op het vasteland en ook in Engeland ontvangen! En door menigeen hier in het stille, ouderwetse Zuid-Afrika. En deze Haeckel tracht aan te tonen, dat er geen God, geen onsterflikheid, geen ziel, geen vrijheid, enz., enz., is.

Deze schijnbare tegenstrijdigheid van de godsdienst met de rede wordt door duizenden tot 'n onoverkomelik struikelblok gemaakt en heeft gevoerd tot 'n toestand van ongeloof en ontkenning. En zeker is 't plicht van de Christen tegenover dezulken rekenschap te kunnen geven van het geloof en de hoop, die in hem is. Hij moet kunnen zeggen, **waarom** hij gelooft in God, in de ziel en in de onsterflikheid.

Een tweede struikelblok is voor velen het

BESTAAN VAN ZOVELE GODSDIENSTEN.

Men is in verschillende kringen tot de konklusie gekomen dat de Christelike niet **de** godsdienst is boven alle andere godsdiensten, maar slechts 'n godsdienst te midden van en naast al de andere godsdiensten. En voor velen is dan de Christelike godsdienst op gelijke voet met, b.v., het Mohammedanisme of het Buddhisme. De Christelike godsdienst is dan ook maar gedeeltelik waar en gedeeltelik onwaar.

Een derde struikelblok is de

FEILBAARHEID OF ONFEILBAARHEID VAN DE BIJBEL.

Ik geloof dat de tijd om de Bijbel te verdedigen reeds lang voorbij is. Zovele baren en golven van twijfel en ongeloof, van kritiek en spot hebben zich reeds tegen deze rots — het Eeuwige Woord van God — te pletter gestoten, dat wij

ons over de veiligheid van de Bijbel waarlik niet meer behoeven te bekommeren. Maar toch, de Bijbel wordt met de grootste vrijheid besproken en beoordeeld en hieruit worden allerlei moeilikheden geboren. Aan de ene kant zijn er, die beweren, dat de Bijbel absoluut onfeilbaar is en er geen enkele fout te vinden is. Aan de ander kant zijn er, die de onfeilbaarheid van de Bijbel ontkennen en door hun lichtzinnige kritiek het gezag van de Bijbel in diskrediet hebben gebracht.

Hebben wij hier twee uitersten? Indien wel, dan is er veel takt en wijsheid en geduld en liefde, liefde voor de waarheid, nodig, ten einde de rechte middenweg te vinden voor hen, die tussen deze twee uitersten heen en weer worden geslingerd.

Wij noemen 'n vierde struikelblok:

HET TOEKOMSTIGE LEVEN.

Er zijn velen in onze dagen die struikelen over het geloof in 'n Hemel en in 'n Hel. Men wil weten **waar** en **wat** en **hoe.** Met de nieuwe en gans andere beschouwingen over de aarde en het Heelal — de plaats, die de aarde inneemt als 'n klein stipje in het machtige zonnestelsel, is ook deze moeilikheid verscherpt geworden. En de donkere stofwolken van het Materialisme en het Mammonisme hebben de ogen van duizenden en millioenen in onze dagen zo verblind, dat men niet meer verder zien kan dan het Kerkhof. Men gelooft niet meer in en denkt nooit meer aan de wereld van de onsterflikheid.

Een vijfde struikelblok is

HET GEBED.

Het zou zeer interessant zijn het getal te hebben van degenen in de boezem van het Christendom, die niet bidden. En van hen, die het gebed hebben opgegeven. Met het verval van het levend geloof in de onsterflikheid, komt ook het verval van het gebed. Met het verdwijnen van het levend geloof in en de hartelike erkenning van God, verdwijnt ook het gebed. En omgekeerd.

Ik noem nog een struikelblok:

DE VERZOENING.

Omdat dit van zo ontzaglik veel gewicht is, komen wij in 'n later stuk hierop terug. Er is tamelik veel overeenstemming ten opziehte van het feit, dat Christus hier op aarde was gekomen en hier heeft geleefd en gewerkt en geleden, en is gestorven. Maar als men vraagt, hoe Zijn werk en dood de zondaar verzoening en vergiffenis brengt, dan is er verschil en ontstaan er de grootste moeilikheden.

Enige Opmerkingen over Zwakzinnigen*.

(Dr. J. Marius Moll, Johannesburg).

De hoeveelheid werk dat in verschillende landen gedaan wordt met betrekking tot de studie en de behandeling van zwakzinnigen, wast voortdurend aan; de stapel literatuur over dit onderwerp wordt met overstelpende snelheid groter. Enige der voornaamste feiten zijn nu buiten twijfel vastgesteld. Het is op dit ogenblik nauweliks mogelik om iets werkelik nieuws hierover te zeggen. Totdat het verstandige deel van het publiek de ernst van de verzamelde feiten voldoende beseft en begonnen is een meer werkzaam aandeel te nemen om het kwaad te bestrijden, is men, echter, gedwongen dezelfde dingen steeds maar weer te herhalen, dingen die alreeds gemeenplaatsen zijn geworden voor diegenen die begonnen zijn deze vraagstukken te onderzoeken. Het is aangenaam te kunnen vaststellen dat sedert onze laatste bijeenkomst de belangstelling in verschillende delen van Zuid-Afrika is toegenomen. Toch is nog veel meer belangstelling, geestdrift en samenwerking dringend noodzakelik. Het betrekkelik kleine getal werkers op dit gebied is met hun voorlopige pogingen voortgegaan. Maar er zijn nog veel te weinig werkers en de nog onverrichte arbeid is onbegrensd.

Ik stel me voor in deze korte verhandeling enige praktiese punten aan te roeren. Meer in het biezonder wens ik de lijnen aan te geven volgens welke wij dienen voort te gaan en een program te schetsen welke een Nationale Vereniging voor de Studie en Zorg voor Zwakzinnigen behoort aan te nemen, te verbreiden en te ontwikkelen.

Het spreekt vanzelf dat voordat men iets voor zwakzinnigen kan doen zij eerst ontdekt moeten worden. Voor het ogenblik moeten wij ons tevreden achten wanneer wij de drin-

---

* Dit belangrijke referaat werd op de jongste Kinderwelvaart Konferentie door Dr. Moll gehouden. Ook werden bij dezelfde gelegenheid referaten geleverd over: "Moeder en Kind" Pensioenen, door Rechter Henry Neil; Geesgebreke, deur Dr. Dunston; Achterlike kinderen, en Kinderverzorging in Zuid-Afrika, door Dr. Jasper Anderson.

Deze referaten, tezamen met het pas-verschenen Rapport "Kinderzorg," van de Onder-Sekretaris voor Onderwijs, verschaffen ons zeer nuttig materiaal voor de studie van het Arme Blanken Vraagstuk in zijn prophylaktiese stadium — de enige rechte plaats om te beginnen, zowel met de studie als met de oplossing van het vraagstuk.

gendste gevallen kunnen ontdekken. Een betrekkelik makkelike vindplaats is de school. Het merendeel der bevolking bezoekt de school in de jeugd. Het onderwijs biedt een voortreffelike gelegenheid voor de langdurige en weloverwogen waarneming van elke leerling en van zijn vermogen voor vordering en aanpassing. De school behoort een zeef te zijn, waardoor geen enkele zwakzinnige onopgemerkt kan heenslippen. Dr. Leipoldt en ik hebben tot dusver onder de schoolkinderen in Transvaal een percentage van minstens 0.84 zwakzinnigen gevonden. Weldra zullen verordeningen in werking treden waarbij schoolkinderen, die na onderzoek, zwakzinnig bevonden zijn, zullen worden opgetekend en behandeld volgens hun behoeften. In Pretoria is reeds een biezondere klas aan de gang, en met een dergelike klas zal in de naaste toekomst in Johannesburg een aanvang gemaakt worden. De grote moeilikheid is steeds de schaarste van geschikte onderwijzers. Het spreekt ook vanzelf dat er voorziening dient gemaakt te worden om met deze "kroniese kinderen" in nauwe aanraking te blijven nadat zij de schoolleeftijd overschreden hebben. Volgens een verslag van Dr. Herderschee, van Amsterdam, is aangetoond dat een aantal dezer kinderen, nadat zij de school verlieten, zich op een volkomen bevredigende manier konden gedragen en werken, mits dit stelsel van voortgezette zorg dermate werkzaam is, dat zij voortdurend de steun van sympathieke leiding en toezicht kunnen blijven voelen.

Volgens de definitie kunnen zwakzinnigen niet met goed gevolg meedingen met hun normale makkers; ook kunnen zij zichzelf en hun aangelegenheden niet behoorlik beheersen, m.a.w., zo ze aan zichzelf worden overgelaten, zijn ze geen sukses. Ze zijn een sociale mislukking en worden dientengevolge van iemand of van iets afhankelik. We kunnen dus verwachten een betrekkelik groot percentage te vinden onder de verschillende groepen van "sociaal afhankeliken" zoals de bewoners van:—

a. Weeshuizen.
b. Scholen voor verwaarloosde kinderen.
c. Verbeteringsgestichten.
d. Tehuizen voor misdadige meisjes.
e. Gevangenissen.

a. Weeshuizen.

Het blote feit dat een kind een of twee zijner ouders verloor, heeft natuurlik niets te maken met de omstandigheid of het zwakzinnig is of niet. Doch wanneer een wees zwakzinnig is of uit een belaste familie komt, dan zijn de kansen dat zijn verwanten niet voor hem wensen te zorgen groter dan

indien hij een normaal kind ware geweest. Bovendien zal, zo een weeshuiskind een zwakzinnige is, de pleegvader aan het hoofd der inrichting veelal de gevaren erkennen van een dergelik kind de wereld in te zenden en het verblijf van dat kind in het weeshuis zal worden verlengd; op deze wijze vermeerdert het percentage der zwakzinnigen in die inrichting. Ik ben niet vele statistieken tegengekomen met betrekking tot zwakzinnigen in weeshuizen. Terman vond 5.5 percent in een Californiese inrichting. In het Weeshuis te Langlaagte heb ik tot dus verre 6 percent gevonden, onder 513 kinderen. Wanneer alle twijfelachtige kinderen onderzocht zullen zijn zal dit percentage vermoedelik stijgen tot 8 of zelfs 10.

b. Scholen voor Verwaarloosde Kinderen.

Om verschillende redenen worden kinderen naar dergelike scholen gezonden: onvermogen of onwil der ouders om behoorlik voor hen te zorgen; overgrote armoede; geregeld schoolverzuim of ander wangedrag op school; zekere misdrijven.

Bij deze toestanden kan zwakzinnigheid of een ander geestelike afwijking een faktor zijn. Onderzoek en indeling van de leerlingen van dergelike scholen is dus van belang. Men heeft dan ook overal gevonden dat op deze biezondere scholen er een groter percent van zwakzinnigheid bestaat dan op gewone scholen. Elders gevonden getallen lopen van 7 tot 16 percent. Enige maanden geleden zijn Dr. Dunston en ik begonnen met het onderzoek van deze scholen in de Unie. Voorlopig zijn onze getallen de volgende:—

Paarl: 12 percent onder 57 meisjes. Wanneer de grensgevallen meegeteld worden, krijgen we 24 percent.

Heidelberg (Emmasdale): Onderzocht met Dr. Leipoldt. Tot dusver is de percentage 7. Het onderzoek is echter nog niet afgelopen, het slotcijfer zal zeker hoger zijn.

Standerton: Onderzocht met Dr. Crosthwaite. Onder 127 meisjes vonden we 11 percent zwakzinnigen, of, de grensgevallen meetellende, 14 percent.

Om dezelfde redenen als in gewone scholen is het gewenst dat deze kinderen biezonder onderwijs en opleiding krijgen, verschillend van dat voor de normalen.

De bewering wordt soms gehoord, dat de gewezen leerlingen der scholen voor verwaarloosde kinderen vaak niet deugden. Deze bewering is in haar algemeenheid zeer onrechtvaardig tegenover de onderwijzers. Het is zeker waar dat sommige dezer kinderen onbekwaam zijn, of misdadig worden. Doch zo men de moeite neemt dergelike gevallen zorgvuldig na te gaan, dan blijkt vaak dat zij geestelik minderwaardig of abnormaal zijn, en dat dus niet veel beters van hen ver-

wacht kon worden. De mislukking in één geval is doorgaans opvallender dan het slagen van twintig anderen, en het is zeer onbillik dat de goede naam van deze daaronder zoude lijden. Hier zien wij weer de dringende behoefte van biezondere inrichtingen voor de opleiding van zwakzinnigen. Het ware wenselik een centrale inrichting in het leven te roepen waar alle kandidaten voor deze scholen zowel als voor tuchtscholen en verbeteringsgestichten voorlopig konden worden opgenomen; een soort doorgangshuis, waar zij behoorlik konden worden waargenomen en ingedeeld, om vervolgens te worden verwezen naar de inrichting, dit het geschiktste zou blijken voor elk afzonderlik geval.

b. Tuchtscholen, Verbeteringsgestichten.

De bewoners van tuchtscholen hebben een ding gemeen: dat zij misdadig zijn geweest. De oorzaken van deze misdadigheid zijn, echter, verschillend en ingewikkeld. Geestelike minderwaardigheid wordt nu algemeen aangenomen als de meest voorkomende enkele oorzaak. Derhalve zijn de kinderen op een tuchtschool een nog meer uitgelezen groep dan die op scholen onder (b). Ordahl en Cowdey vonden 20 en 32 percent op verschillende plaatsen. De volgende getallen werden dusver in de Unie gevonden:—

Breekwater: Onderzocht met Dr. Dunston. Uit 40 jongens 25 percent geestelik minderwaardig, en 35 percent wanneer we de grensgevallen meetelden.

Houtpoort: Dit onderzoek is pas begonnen. De voorlopige ruwe berekening van 8 percent is ongetwijfeld ver beneden het werkelike cijfer.

Warnford, Estcourt: Onderzocht met Dr. Crosthwaite. Uit 19 meisjes werden twee zwakzinnigen en drie grensgevallen gevonden.

Biezonderheden van dit werk zullen later openbaar gemaakt worden. Doch de getallen op zichzelf tonen heel duidelik hoe hoog noodzakelik het is, dat deze zaken op afdoende wijze worden aangepakt en behandeld.

Bureau voor Werkeloosheid en Armezorg.

In andere landen wordt een grondig onderzoek ingesteld naar de individuën die zich tot deze bureaux om hulp wenden. Hieruit blijkt dat geestelike afwijkingen een grote rol spelen bij het tot stand komen der afhankelikheid dezer lieden. In een willekeurig gekozen groep van mensen die herhaaldelik om hulp verzocht hadden, vond Johnson dat 21 percent zwakzinnigen waren. Zolang men hier meer algemeen ervan doordrongen is, wordt een niet klein deel van het publiek geld,

aan deze soort van liefdadigheid besteed, eenvoudig weggesmeten. In ons land vereist de psychologiese kant van het Arme-Blanken-vraagstuk minstens evenveel belangstelling en onderzoek als de andere zijden van dit lastig probleem.

d. Tehuizen voor Misdadige Meisjes, Huizen van Barmhartigheid.

Onzedelikheid is de oorzaak tot opneming in meer dan de helft der gevallen; het percentage zwakzinnigen onder deze meisjes wisselt van 20 tot 60. Elk zwakzinnig meisje dat niet behoorlik opgepast wordt,loopt gevaar de richting van de minste weerstand uit te gaan en een publieke vrouw te worden. Grace Fernald zegt: "Elk zwakzinnig meisje dat de California School voor Meisjes verliet van 21 zoals de wet toelaat, is in het verderf gestort. De gevaren voor de Staat, die uit deze feiten voortvloeien zijn veelvuldig. Het meest belangrijke gevaar is het geestelik gebrek van het onwettige kroost: deze meisjes zijn vaak tamelik vruchtbaar. Een schreeuwend voorbeeld wordt door Fernald gegeven: "Een zeker zwakzinnig meisje zou in een inrichting worden opgenomen; doch op het laatste ogenblik besloot de moeder dat zij de schande niet kon verdragen dat een van haar kinderen naar zulk een plaats zou gaan. Tien jaar later werd diezelfde persoon in diezelfde inrichting opgenomen. In de tussentijd had zij het aanzijn gegeven aan zes onwettige kinderen; van deze waren vier blijven leven, allen zwakzinnig. En de moeder was van hartzeer gestorven." Uit plaatselike ondervinding zou ik dergelike voorbeelden kunnen aanhalen, niet zo sprekend, doch bijna even treurig. Vele dezer kind-vrouwen zijn zich de gevaren wel bewust en zijn bevreesd om weer de wereld in te gaan. Ik ken er een die enige jaren geleden in Irene was; zij smeekte om te mogen blijven. Dit was toen niet mogelik. Ongeveer een jaar later kwam zij terug, wederom zwanger. Ik ben blij te kunnen melden dat sindsdien de mogelikheid ontstaan is dat zij daar onder toezicht gehouden kan worden. Het Huis van Barmhartigheid te Irene heeft vergunning daartoe onder de wet verkregen. Dr. Watson vond dat 8 der 32 aldaar tans wonende meisjes, d.i. 25 percent, zwakzinnig zijn. Elk meisje dat wordt opgenomen en aangaande wier geestelike toestand twijfel bestaat, wordt onderzocht; indien nodig wordt omtrent haar een geneeskundige verklaring afgegeven en kan zij aldaar teruggehouden worden, totdat veilige maatregelen voor haar zijn getroffen. Het is hoogst wenselik dat andere reddingshuizen dit voorbeeld volgen. Allen die onder deze soort meisjes gewerkt hebben, zijn het erover eens dat het merendeel makkelik ten goede wordt beinvloed, wanneer zij in de veilige omgeving van zo'n goed tehuis zijn aangeland.

Onder verschillende groepen van inhechtenis genomen publieke vrouwen wisselde het percentage van zwakzinnigheid tussen 29 en 97. Het voorkomen van geslachtziekten bij zwakzinnige publieke vrouwen werd niet minder lan 60 percent bevonden. Het is onnodig uit te weiden over de gevaren welke een aldus besmette persoon oplevert voor de verspreiding dezer ziekten. Het ware aan te raden dat elke overtreedster der zedeliksheidwetten zielkundig worde onderzocht en dat zij worde aangehouden op grond van 'n geneeskundige verklaring, zo zij zwakzinnig mocht worden bevonden.

e. Gevangenissen.

Zeer veel werk werd gedurende de laatste jaren gedaan met betrekking tot het onderzoek van de geestelike geaardheid van overtreders en de verhouding tussen misdaad en geestelike afwijkingen. In tijdschriften zoals het "Journal of Delinquency" en "Journal of Mental Hygiene" worden deze vraagstukken van verschillende zijden bestudeerd en toegelicht. Een werkelik voorbeeld van het grote belang en de bedrijvigheid, die op dit gebied worden getoond, is de oprichting ener zielkundige kliniek in verband met de bekende Sing Sing gevangenis te New York, waar de direkteur, Dr. Gluck, met zijn staf reeds een massa voortreffelik werk hebben verricht. Deze kliniek dient tot doorgangshuis, waar alle veroordeelden komen zodat zij behoorlik kunnen worden waargenomen, bestudeerd en gerangschikt; vanhier wordt elk naar een voor hem geschikte plaats van bewaring gezonden; voordat zij ten slotte ontslagen worden, moeten zij wederom een tijd in de kliniek verblijven. Geregeld wordt gevonden dat een groot deel van alle veroordeelden geestelik gestoord of minderwaardig is, of psychopaties. Zelfs een zeer korte beschrijving der resultaten tot dusver bereikt zou stof genoeg leveren voor meer dan één verhandeling. Het zij voldoende te zeggen dat de volgende grondbeginselen meer en meer bevestigd worden: De veiligste bescherming van de gemeenschap tegen misdaad is de doelmatige behandeling van de misdadiger; zulk een behandeling moet uitgaan van een omstandige kennis niet alleen van zijn schuld, doch van hemzelf, zijn voorgeschiedenis, zijn beperktheid en zijn kansen zich te herstellen; niet zozeer de eigenlike misdaad behoort onderzocht en behandeld te worden, doch de persoon des misdadigers op de achtergrond van de daad. De toets van doelmatigheid in een modern strafsisteem is niet zijn welslagen in het kweken van eersteklas gevangenen, doch behoorlike burgers.

Jeugdgerechtshoven.

Een ieder die misdaad en misdadigers tracht te bestuderen krijgt te doen met het feit, dat er een zeker deel her-

halings-misdadigers zijn. Een groot aantal dezer herhalers begonnen hun loopbaan op jeugdige leeftijd. Het is inderdaad een ernstige bedenking tegen de doeltreffendheid van onze strafmethoden dat niet alleen de straf niet in overeenstemming kon gebracht worden met de misdaad, doch dat zij de misdadiger meer ontvankelik voor herhalingen heeft gemaakt. Wanneer men zich met gewoontemisdadigers onderhoudt, dringt de gevolgtrekking zich op, dat de tegenwoordige wijze van straffen de gewezen boosdoener geredelik tot verdere misstappen drijft. Ook aan een andere gevolgtrekking ontkomt men niet: indien deze misdadiger, dadelik na zijn eerste aanraking met de wet, behoorlik bestudeerd was en behandeld volgens de biezondere behoeften van zijn geval, dan was hij waarschijnlik niet in herhalingen gevallen, doch had een behoorlik nuttige burger kunnen worden. Er zijn andere redenen, waarom wij aan de jeugdige overtreder onze biezondere aandacht moeten schenken en toegevend zijn in de wijze waarop wij hem beoordelen en behandelen. Hier is weer dringende noodzaak voor zielkundig onderzoek. Gedurende de laatste jaren heb ik af en toe samengewerkt met de beambte die te Johannesburg belast is met het toezicht op hen die voorwaardelik vrijgelaten zijn, en heb ik een aantal der jonge mensen onderzocht die aan zijn zorg waren toevertrouwd. Onder de meer dan 400 waarmee hij te doen kreeg, waren 8.5 percent zwakzinnigen of grensgevallen; een verdere 5 percent toonde andere geestelike afwijkingen. Ware het mogelik geweest nog meer van deze gevallen te onderzoeken, dan zouden de getallen groter uitgevallen zijn. Onder de meisjes die in het "Girls Diocesan House" kwamen, vond ik een percentage van 16. Healy vond 10 percent onder een groot aantal jeugdige misdadigers. Het spreekt vanzelf dat indien deze gevallen op dezelfde manier behandeld worden als de rest, het sukses niet hetzelfde kan zijn. Het is zeer bemoedigend om op te merken dat in plaatsen zoals het Cottesloe Hospitium, te Johannesburg, in een verrassend groot aantal gevallen van jongens die op proef werden vrijgelaten sukses werd bereikt, een sukses dat meestal blijvend blijkt te zijn. En het is belangwekkend om vast te stellen dat in het merendeel der mislukkingen een geestelike afwijking aansprakelik kon gesteld worden. Indien deze abnormale gevallen op een andere plaats onderdak waren gebracht, zoals in de toekomst dient te gebeuren, dan zou het welslagen onder de rest nog treffender zijn geweest. Een soort doorgangshuis voor nauwkeurige waarneming en behoorlike rangschikking is hier alweer een dringende eis. Lofwaardige voorbeelden zijn de z.g. psychopatiese klinieken, zoals die zijn ingesteld in verband met de jeugdgerechtshoven in vele grote steden van Europa en Amerika. Deze plaatsen voor prakties onderzoek zullen niet alleen aan de zaak der zwakzinnigen ten goede komen, doch vraag-

stukken van meer algemeen belang van de geestelike gezondheidsleer der gehele natie zullen nader bij hun oplossing gebracht worden.

Hier ligt blijkbaar een mooi veld voor prophylakties werk. Deze gehele groep van mogelike overtreders behoorde zorgvuldig onderzocht te worden en verdeeld in twee delen: het ene deel dat onder de doelmatige behandeling zich goed sociaal zal kunnen ontwikkelen; het andere deel dat tengevolge van geestelik gebrek of abnormaliteit, dat hun in het bloed zit en dat ongeneeslik is, zich nooit sociaal zal kunnen ontwikkelen; deze laatste individuen, echter, kan men ten minste opleiden zodat ze altans gedeeltelik nuttig worden, mits zij tijdig en passend behandeld en verzorgd worden; eveneens behoorde het doenlik te zijn te voorkomen dat zij zich tot misdadigers ontwikkelen, tot een nodeloze last voor zichzelf en de Staat.

Boek en Blad.

Bijbelsche en Religieuze Psychologie, door Dr. H. Bavinck, Hoogleraar a.d. Vrije Universiteit te Amsterdam. J. H. Kok, Kampen, 1920. Prijs f3.75, geb. f5.25 — 222 bladzijden.

Een werk uit de pen van Prof. Bavinck is altijd onze volle aandacht waard. Zijn bekende helderheid van uiteenzetting en gemakkelike stijl maken het lezen tot 'n genot; terwijl het principiële van zijn beschouwingen de weg aanwijzen waarlangs gearbeid moet worden. Ook in dit werk, dat eerst in de vorm van 'n reeks opstellen in het Orgaan van het Gereformeerd Schoolverband verscheen, worden de brede lijnen uitgestippeld, die in de Schrift te vinden zijn voor het daarstellen van 'n Bijbelse Psychologie. De brede lijnen, want op volledigheid maakt het werk geen aanspraak. Toch zal de weg door Prof. Bavinck aangewezen voor paedagogen die in christelike geest arbeiden tot grote hulp zijn; en wij hopen dat de dag niet meer ver af is, dat 'n paedagoog van beroep op dit plan zal voortwerken en ons 'n volledig uitgewerkte religieuze psychologie verschaffen, die nu eens de psychologie van het kind zal beschrijven met inachtneming van de gegevens der Schrift. Te zeer wordt er in onze tijd nog gebouwd op de theorieën, die het kind van bloot naturalistiese standpunt bezien, met het gevolg dat de opvoeding ook in naturalistiese trant geschiedt, en het christelike dan maar als iets bijkomstigs wordt bijgebracht. Dat het christelike onderwijs geheel

iets anders op het oog heeft en veel dieper gaat, zal voor elkeen blijken, die dit boek leest. De beschouwing welke de Schrift over de mens heeft, over zijn natuur en geestesvermogens, wordt hier uiteengezet, niet in de taal van de wetenschap maar, zoals de Schrift zelf spreekt, in onze gewone menselike taal. En terecht merkt Dr. Bavinck aan, dat die beschouwingen van de Schrift en van mannen als Augustinus en anderen niet onderdoen in diepte van inzicht in de menselike natuur voor de meer geschoolde en wetenschappelike denkbeelden van latere tijd. Toch wordt er in het tweede gedeelte van dit boek veel treffends gezegd ook aangaande de psychologiese verschijnselen, die wij door onze waarneming opmerken. Zeer schoon zijn de hoofdstukken over Kindergebreken, Regenererende Krachten, Godsdienstige Opvoeding.

Ook op dit tweede gedeelte laat de schrijver het licht van Gods Woord vallen, om zo tot de juiste paedagogiese methode te komen. Wij hebben slechts één bezwaar n.l. tegen de titel. Het is ons niet duidelik waarom er van Bijbelse en Religieuze Psychologie gesproken wordt. De grens tussenbeide is feitelik ook niet aan te wijzen. Wij zouden daarom de voorkeur geven aan Bijbels-religieuze Psychologie.

Heelhartig bevelen wij dit werk voor alle onderwijzers en toekomstige onderwijzers aan.

B. B. K.

Dr. G. C. Aalders: Het Liedboeksken van Israëls Pelgrims. pp. 184. Prijs: f3.20, gebonden f4.25. J. H. Kok, Kampen, 1920.

Er waait door deze verzameling van leerredenen over de Hammaäloth Psalmen een fris en aangenaam luchtje. De schrijver, die onlangs bevorderd is tot hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, is een ernstige en bezielende prediker, wien de huidige toestand der Kerk diep ter harte gaat, en die om een "Krachtig opbloeiend geestelik leven" (p. 81) blijft hopen en bidden. Hij heeft woorden van waardering voor de "Mystiek" (p. 147), en voor de "Vereniging" (p. 104), en wijze wenken voor ouders ten opzichte van de Kinderopvoeding (p. 102 vv.). In de volgende aanhaling (p. 169) spreekt een ruim hart: "Maar van de droeve tegenstelling tussen ideaal en werkelikheid moeten we ook eindelik belijdenis doen ten opzichte van anderen, die nòch in kerkelik inzicht nòch belijdenis der waarheid met ons ééns geestes zijn, maar toch broeders zijn in onze Heer Jezus Christus. Of mogen wij het begrip "broeders" zo ruim niet nemen? Geliefden, ik

hoop dat er niemand onder u is, zo eng van hart en zo nauw in zijn ingewanden, dat hij alleen Gereformeerden broeders zou willen heten. Broeders zijn allen die in Jezus Christus de Verlosser hunner zielen vonden. Of, zoudt ge menen, dat er buiten de muren onzer Gereformeerde Kerken geen zaligheid te vinden is? Vergeet het nooit, de Schrift zelf geeft geen engere begrenzing van de zaligheid dan in Jezus Christus."

Het lezen van dit boek deed weldadig aan. Moge het een ruim debiet hebben. Jammer dat geen enkele preek een titel heeft, zodat er geen inhoudsopgaaf is of wezen kon.

J. du P.

De Heidelbergsche Catechismus, vereenvoudigd en aangevuld met het oog op onze tijd, door J. H. Landwehr, dienaar des Woords te Rotterdam. J. H. Kok, Kampen, 1820. Prijs 40 cent

Toen ik dit boekje opnam en het titelblad las, dacht ik: hier hebben wij nu precies wat Ds. P. J. Perold op het oog had met zijn voorstel gedurende de jongste Synode. 'n Leerboek dat zich nauw aansluit bij onze belijdenisschriften en toch rekening houdt met de nieuwste ontwikkelingen op allerlei gebied, terwijl het tegen de nieuwste dwalingen weerleggend optreedt. 'n Broodnodig maar toch zo moeilik werk om met enige hoop op welslagen te ondernemen. Zou Ds. Landwehr ons het zozeer begeerde kunnen geven in dit boekje? Helaas, de verwachting wordt niet vervuld. Men leest niet ver of men komt tot de ontdekking, dat beide vereenvoudiging en aanvulling tot 'n minimum beperkt blijven. Het komt mij voor dat de vereenvoudiging niet veel meer bereikt, dan het schone van de Heidelberger aanmerkelik te verdoven, terwijl de aanvulling wel niet de moeite waard is. Wat er in het aanhangsel omtrent de sekten vermeld wordt, schijnt meer thuis te zijn in 'n woordeboek dan in 'n leerboek. De tekst van schriftuurplaatsen wordt volledig gedrukt — en dat is wel 'n voordeel — maar de aangehaalde schriftuurplaatsen zijn minder volledig, dan in het in 1897 verschenen werkje van Dr. Kuyper: "De Drie Formulieren van Enigheid." Ten slotte weer 'n bewijs, dat de met dergelike bedoeling ondernomen arbeid wel kan gedaan worden, maar moeilik goed gedaan kan worden.

B.B.K.

Het Gereformeerd Maandblad

DEEL XXV. AUGUSTUS 1920. No. 8.

Editoriaal.

De aanstaande Ringsvergaderingen.

Vóór onze volgende uitgave zullen de meerderheid van de zeventien Ringen van de Kaapse Kerk hun vergaderingen gehouden hebben. In meer dan één opzicht zijn deze vergaderingen de belangrijkste in ons kerkelik leven. Zij zijn waarschijnlik de leerzaamste en vruchtbaarste van onze kerkelike vergaderingen, en van geen ander termijn van tijd aan hogere vergaderingen besteed, voelt men zo overtuigd dat het welbesteed is als van de twee of drie dagen van de Ringszitting.

Daartoe eisen onze Ringsvergaderingen, echter, degelike en biddende voorbereiding. Van de zijde van de Kommissies worden de werkzaamheden al meer gesystematiseerd. De Zending, de Armezorg, het Onderwijs, de Geldstaten, de Statistiek en in sommige Ringen ook de Staat van Godsdienst Verslagen worden naar vastgestelde vorm voorgelegd. Hierdoor komt natuurlik de gewenste eenstemmigheid en stelselmatigheid.

Onder de verschillende zaken die vanjaar de aandacht onzer Ringen eisen zullen, is de bearbeiding der jeugd van het grootste gewicht. Algemeen wordt de behoefte gevoeld aan meer doeltreffende geestlike bearbeiding onzer jongemensen, vooral nadat zij lidmaten geworden zijn. Hoe om ze voor de Kerk te behouden, in de Kerk te vormen, door de Kerk te gebruiken,— ziedaar de vraag die op oplossing wacht! Bij de jongste zitting van de Synodale Kommissie is deze zaak voor onderzoek en rapport aan een kommissie opgedragen, en deze kommissie heeft de kerkeraden onzer gemeenten nu genaderd met 'n circulaire, waarin ook de gedachte wordt uitgesproken dat het gehele vraagstuk goedschiks bij de Ringsvergaderingen kan geopperd worden. Onzes inziens had de kommissie zich direkt en bepaald ook tot al de Ringen moeten wenden. De zaak is het overwaard en kan geen uitstel dulden. Het is echter te hopen dat de vragen van de Kommissie voor Arbeid aan de Jeugd bij elke Ringszitting zullen besproken worden, zodat wij spoedig tot een bevredigende oplossing van deze dringende zaak kunnen komen.

Het Kind.

(Prof. G. Besselaar, Maritzburg).

II.

ZIJN BOVENNATUURLIKE BESTEMMING EN HOE HET DAARTOE OP TE LEIDEN.

U vraagt mij, wanneer ik dan klaar ben met de eerste helft van mijn onderwerp? Ik ben reeds ongemerkt aan de tweede begonnen en wel het pedagogies gedeelte: De bestemming van het kind en hoe het daartoe op te leiden.

In het begin van onze vorige beschouwing van het zeer jonge kind hebben we nadruk gelegd op het animale in zijn bestaan; hier herinneren we ons de schone definitie, die een Heiden, en wel Plinius, van het kind heeft gegeven: flens animal imperaturum, d.i. een wenend wezen, bestemd om te heersen. Ook het kind is een weinig minder gemaakt dan de engelen, het is met eer en heerlikheid gekroond, het zal eenmaal heersen over de werken van Gods handen. Dit kind moet daartoe opgevoed worden. Opvoeden is voeden naar boven. We zullen nu van opvoeding of pedagogiek drie, telkens ruimer en beter, definities geven:

1. Pedagogiek is de kunst van mensevorming; het behoort evenals de psychologie tot de filosofiese wetenschappen. Maar evenmin als het verwacht kan worden, dat iedere voeder, zeg: een bakker, de chemie wetenschappelik bestudeert, evenmin is het te eisen, dat iedere opvoeder, zeg: vader of moeder of Zondagschoolonderwijzer, de pedagogie wetenschappelik beoefent. Men kan een goed gelovige en een slecht theoloog wezen, en omgekeerd! Door de intuitie der liefde, of liever door een biezondere gave, en wel Gods bekwaammakende genade, weten ouders en Zondagschoolonderwijzers dikwels het rechte woord te spreken op het rechte ogenblik. Zij hebben daardoor dieper en verder reikende invloed op de vorming van het kind dan de theoreties best onderlegde geleerde dat hebben kon. Bij de Grieken der Oudheid was de opvoeding het werk van de Staat en bedoelde goede burgers te vormen; in de Middeleeuwen behoorde het aan de Kerk en bedoelde vrome lidmaten te kweken; in onze moderne tijden beschouwt men het weder als taak van de Staat. Maar al deze opvattingen van opvoeding zijn van utiliteitstandpunt en niet de hoogste.

Een tweede definitie van opvoeden is: het overdragen van de ideële goederen van een ouder op een jonger geslacht. Hier is morele en etiese strekking. Zoals stoffelike goederen van vader op zoon overgaan, gaan ook taal en zeden, godsdienstvorm, kunst en wetenschap en de schat van praktiese levenservaring door voorbeeld en dagelikse gewenning over van geslacht op geslacht. Door opvoeding blijft de gezins-, familie- en volkstraditie bewaard en daarmee het nationale type; het kan in dit proces zelfs worden gelouterd en veredeld, maar ook bezoedeld en verlaagd. Zodra deze overdraging bewust en stelselmatig geschiedt, heet ze onderricht en onderwijs; is dus een middel tot opvoeding. Ik kan mij een oude vader voorstellen, die in een lang leven van deugd en godsvrucht de tradities van zijn voorvaders heeft voortgezet en overgedragen aan een nu volwassen zoon, in wie ze heerlik opbloeien en die dan zegt: Gij zijt mijn zoon! Geestelik heb ik u gegenereerd! Dit is een lang proces van ontwikkeling: voordoen en nadoen, voorzeggen en nazeggen; eerst afzien, dan inzien. Het familie-leven is het orgaan voor deze opvoeding, dag en Zondagschool zijn slechts armelike behulpsels. Nu is het opmerkelik, dat een jong mens veel langer hulpeloos is dan een jong dier, maar juist in die veeljarige verpleging, kunnen de ouders hun stemppel diep en blijvend afdrukken in de weke was der kinderziel. Salomo heeft al gezegd: Leer de jongen de eerste beginselen naar de eis zijns wegs, als hij ook oud zal geworden zijn, zal hij daarvan niet afwijken. Het lange samenwonen der kinderen met hun ouders bewerkt een duurzaam en volkomen inleven in de enge, vastaaneengesloten gemeenschap van het gezin, waar de bloedgemeenschap wel de grondslag is, maar deze toch versterkt wordt door het aannemen van zekere gewoonten; waar aanhankelikheid ontwikkelt tot liefde, die de band is der volmaaktheid; waar eerbied en piëteit geleerd worden, en de gehoorzaamheid wordt beoefend, die het cement is der samenleving; waar taal, zeden en godsdienstvorm worden aangeleerd en aldus de historiese kontinuïteit van volk en ras worden bewerkt en gewaarborgd. Een onderwijsstelsel, dat niet rekent met de taal, de geschiedenis, de zeden en godsdienst der vaderen is dan ook een onbloedige volksmoord op grote schaal, waarvan de kindermoord van Bethlehem alleen een meer bloedig pendant is. Opvoeden is volgens deze definitie het vormen van historiese en humane mensen. Hoe zij het woord ook uitspreken, kultuur is toch maar de naam, die alle beschaafde volken aan dit resultaat van opvoeding geven, en wat is kultuur anders dan kweking en groei?

Na deze definitie van opvoeding volgens utiliteits-, van nationaal en kultuur- histories standpunt, is er echter ook een op beslist bijbelse gronden. De opvoeding in haar hoogste en edelste konceptie is een arbeid aan het zaad der Kerk tot volmaking der heiligen, tot opbouwing van het lichaam van Christus, totdat zij zullen komen tot de enigheid des geloofs en der kennisse van de Zone Gods, tot een volkomen man, tot de mate van de grootte der volheid van Christus; opdat zij niet meer kinderen zijn, die als de vloed bewogen en omgevoerd worden met alle wind der leer door de bedriegerij der mensen, door arglistigheid om listiglik tot dwaling te brengen, maar de waarheid betrachtende in liefde en alleszins zouden opwassen in Hem, die het Hoofd is, namelik Christus.

Huisgezin, Kerk en Staat hebben ieder hun roeping om een deel van deze bovenmenselike taak te verrichten. Over huisgezin en Staat kunnen we heden niet spreken; daar we op een Zondagschoolkonferentie zijn, kunnen we alleen handelen over 'n deel van de taak der Kerk.

De Kerk is voor ons doel heden morgen die machtige verschijning in het leven der volkeren, die de bewaarster is van een bovennatuurlike openbaring, vertegenwoordigster van heilige traditiën, met haar eeuwige beginselen zich aansluitend aan het verleden, macht oefenend in het heden en de hand leggend op de toekomst. Zij nadert het nog onbewuste kind om het door de H. Doop als met een merkteken te onderscheiden van de ongelovigen; zij bereidt voor een hemels koninkrijk, maar wapent ook voor dit leven. Het Afrikanervolk stamt uit het Holland van de 17de eeuw, toen dat land in zijn schoonste levensperiode aangegrepen was door de machtige idee van de kalvinistiese levensbeschouwing en gedrenkt was met de melk der gereformeerde religie. Wel is er allerlei zaad ook van vreemde akker op onze bodem gestrooid, en dat maar al te welig is opgegroeid, maar het zaad der oude waarheid heeft toch het diepst wortel geschoten. Hoe gebroken de volksharpe ook ligt, toch is er een snaar die meetrilt, als vandaag ook in Durban de oude, gereformeerde klanken langs haar ruisen. De Kerk toch, ook onze Ned. Geref. Kerk van Natal, is nog altijd de pilaar en vastigheid der waarheid, aan wie de woorden des levens zijn toevertrouwd. Wanneer het aankomt op de Kerk en de opvoeding, denken wij ons de Kerk optredende door de ambten, die de Here Christus ingesteld heeft. Alle opvoeding door de Kerk moet wezen zuiver ambtelik en daarin heeft de Zondagschool ook haar plaats; de Zondagschoolon-

derwijzer treedt op krachtens het ambt der gelovigen. Van dogmaties standpunt behoort er evenmin plek te te zijn voor een uitsluitende kinderkerk met kinderpreek, als voor een uitsluitende vrouwe- of mannekerk. De kerk is de vergadering der gelovigen, waar de gezinnen der gemeente vergaderen en het ideaal is de familiebank, en niet vader en moeder op gemakkelike kussens beneden en de stoute rakkers op de galerij. Het lijkt mij een fout de kinders naar de Zondagschool te sturen in plaats van naar de kerk. Engeland heeft ons daarin een droevige les te leren. De wellicht ook hier niet onbekende Sir W. Robertson Nicoll heeft in "The British Weekly" van 1911 een reeks artikelen geschreven over de Kerk en de Zondagschool en wijst erop, dat een groot deel van de Zondagscholieren later voor de kerk verloren gaat. Op zekere Zondagmorgen waren er 579 kinderen in de Zondagschool, en slechts 103 in de kerk, en van elke 5 nonkonformiste Zondagscholieren blijkt er maar 1 zich later bij de kerk te voegen. Zondagschool onder kerkuren en in plaats van de kerk is verantwoordelik voor een verlies van 80 percent leden. Het aantal leden der vrije kerken in Engeland neemt dan ook gaandeweg af en de Zondagschool is aldaar het graf van de kerk. Tot zover de heer Nicoll.

Geen zuiverder verhoudingen hebben er in Zuidafrika in deze materie bestaan, dan in de patriarchale tijden van de Voortrekkers, toen Ps. 78 werd in praktijk gebracht en de erfenis van de verborgenheden des Heren door de vaders in de schoot van het huisgezin werden neergelegd en de ouders de enige en alzijdige opvoeders waren. Er mag aan de omtrek iets, zelfs veel hebben ontbroken, de kern was gezond en fris, en bezat al de bekoring van het instinktieve leven. Het onderricht aldaar gegeven valt onder wat de Dordtse vaderen noemden de huiskatechisatie en zodra deze in heel Natal weer wordt ingevoerd en getrouw beoefend, kan de sluiting der Zondagscholen worden overwogen. Deze opvoeding toch is de plicht der ouders. Vandaag nog beloven zij immers bij de H. Doop, dat zij dit gedoopte kind in de voorzeide leer breder zullen onderwijzen. Hoe ver gaat vandaag die breedte in Natal? Maar de ouders beloven even plechtig, dat zij hun kinderen zullen doen en helpen onderwijzen, en zover dit onderwijs ambtelik gegeven wordt, is de Zondagschool gerechtvaardigd in haar bestaan. Staande onder toezicht van de Kerkeraad kan de Zondagschool ook een aangewezen deel van het katecheties onderwijs geven, daar de Dordtse Synode voorziening gemaakt heeft voor katechisaties in scho-

len. Katecheties onderwijs is dan meer dan "klaar maak vir die aanneem;" het is gehoorzaamheid aan het afscheidsbevel van Christus: Onderwijst alle volken! en ze behoeft niet beperkt te worden tot acht of veertien dagen of tot een katecheties kursus, zoals de Kamerling of de Stokbewaarder hebben doorlopen.

Christelike opvoeding, ook die door de Zondagschool, grondt zich op de H. Doop: het kind uit gelovige ouders is geboren in het genadeverbond en nergens in het formulier wordt de gereformeerde pedagogie in schoner taal, in strenger logika en in afdoender dogmatiek uiteengezet dan in het dankgebed aan het slot van dat formulier.

Zulk opvoeden is misschien zaaien met tranen, maar het zal met gejuich wederkomen, dragende zijn schoven. En daarbij behoort de Zondagschool zich te bedienen van alle hulpmiddelen, die zielkunde en onderwijs- en opvoedkunde tot haar beschikking stellen. Ook het gezang: God wil Zich uit de mond zelfs der zuigelingen lof bereiden. Het is daarbij goedkoop te spotten met Sankey-Yankee hymns, maar ook onder deze en in de Hallelujabundel staan liederen, die de Kerk niet kan afdanken zonder zich te verarmen.

Het wordt tijd, dat we eindigen met een antwoord op de vraag aan het begin van deze voordracht: Zullen wij als Christen-opvoeders, en dat op de Zondagschool, meedoen aan de waan van de dag en het kind verheerliken in deze eeuw van het kind? We erkennen, dat de psychologie van het kind lang is verwaarloosd, maar tevens, dat die tans wordt overdreven. Alles in het kinderleven wordt heden nauwkeurig onderzocht in afzonderlike studiën, leerboeken en tijdschriftlektuur: de lichamelike en geestelike ontwikkeling in al zijn onderdelen; de ontwikkeling van de voorstellingen, het denken, de taal, het gevoel, en zo ook het godsdienstig en zedelik leven.

Maar de principia, de aanvangen zijn voor de wetenschap niet te vinden. De Geest blaast vandaag nog waarheen Hij wil. De genesis van het religieuse bestaan gaat bij vele vromen terug diep achter het bewustzijn. En de studie van deze eerste ritselingen van het godsdienstig leven zijn voor de beoefenaar van ziel- en opvoedkunde, vooral voor de Zondagschoolonderwijzer, van overwegend belang. In het ontkiemend godsdienstig bewustzijn zijn bij 't kind duidelik drie trappen op te merken: 1, de ervaringen, die het kind opdoet; deze zijn voorhands beperkt tot de ouders, die alles voor hem zijn. Maar bij het opwassen merkt het kind, dat er grenzen zijn aan de macht der ouders, vooral bij onweer, rampen, ziekte en dood. Het kind gaat voelen,

dat er nog hoger macht is dan van vader en moeder, onzienlik, onbekend. De tweede faktor is dan de leiding, die de ouders geven aan dit gevoel van afhankelikheid. Zij noemen die hogere macht God of Maria of Alla of noodlot. Het kind akcepteert deze godsdienstige voorstellingen, hoewel meer met de fantasie dan met het verstand en in menselike vorm. De derde faktor is het voorbeeld der ouders en ouderen, dat het kind instinktief navolgt. Dan leert het kind ook een gebedje stamelen, en daar is dikwels voor een volwassene meer ontroerends in dat stamelen van een kind dan in de langgerekte adoraties van een kanselredenaar. Men late het kind toch vrijheid ook in zijn toenadering, God heeft er hem te liever om. Beets heeft zo schoon gezegd: Wij maken onze kinderen groot, God maakt zijn kinderen klein. "Voorwaar zeg ik u, indien gij u niet verandert en wordt als de kinderkens, gij zult het koninkrijk der hemelen geenszins ingaan." Men hoede zich vooral in de Zondagschool het jonge kind ervaringen op te dringen, die onkinderlik zijn, het is onzielkundig en onpedagogies. Maar ook bij de ouderen wachte men zich voor de verzoeking om zich te buiten te gaan aan bekeringsmethodisme. De veelbezigheid van het ondiep en geruchtmakend methodisme werkt gaarne met geweldige boetpredikaties, zenuwschokkende speciale diensten en wil op een ogenblik teweegbrengen, wat de Kerk op grond van de belofte, dat het zaad de Here zal dienen en dat het Hem zal worden aangeschreven tot in geslachten, verwacht in de weg van trouwe, langjarige en biddende godsdienstig-zedelike opvoeding in huis en school en kerk. We zijn jaloers op de ijver en de aktiviteit van het methodisme, maar willen het niet navolgen in zijn hete-broeikasmethoden. Onze Ned. Geref. Kerk eist niet, dat ieder een bekering doormake als Paulus of Luther; de Obadja's en Timotheussen vertonen meer het gewone proces: eerst het blad, dan de aar, dan het volle koren in de aar. Dat is kultuur, ook geestelik. Bij het kind des verbonds is bekering het ontwikkelend leven der wedergeboorte in de weg van godsdienstig-zedelike opvoeding. De ziel, ook van het kind, schreeuwt naar de levende God. Daarom beperke de Zondagschool zich tot het geven onder kerkelik toezicht van degelik bijbels en katecheties onderwijs, waarbij verstand en hart beide gevormd worden en gelukkig die Zondagschoolonderwijzer, die bij biddende en bijbelse toepassing van ziel- en opvoedkunde het Paulus mag nazeggen, zij het ook maar van èèn enkele ziel: Al hadt gij ook tienduizend leermeesters in Christus, zo hebt gij toch niet vele vaders: ik heb u door het Evangelie geteeld.

Daniel 9 : 24 — 27.

(Door E. H.)

24. Zeventig weken zijn bestemd over uw volk en over uw heilige stad, om de overtreding te sluiten en om de zonden te verzegelen en om de ongerechtigheid te verzoenen, en om een eeuwige gerechtigheid aan te brengen en om het gezicht en de Profeet te verzegelen en om de heiligheid der heiligheden te zalven.

25. Weet dan en versta: van de uitgang des woords om te doen wederkeren en om Jeruzalem te bouwen, tot op Messias de Vorst, zijn zeven weken en twee en zestig weken: de straten en de grachten zullen wederom gebouwd worden, doch in benauwdheid der tijden.

26. En na die twee en zestig weken zal de Messias uitgeroeid worden, maar het zal niet voor Hemzelven zijn; en een volk des Vorsten, hetwelk komen zal, zal de stad en het heiligdom verderven, en zijn einde zal zijn met een overstromende vloed, en tot het einde toe zal er krijg zijn, en vastelik beslotene verwoestingen.

27. En hij zal velen het verbond versterken één week en in de helft der week zal hij het slachtoffer en het spijsoffer doen ophouden. en over de gruwelike vleugel zal een verwoester zijn, ook tot de voleindiging toe, die vastelik besloten zijnde, zal uitgestort worden over de verwoeste.

Deze boodschap uit de mond van de Engel Gabriel is Gods antwoord op het vragen en smeken van Daniel aangaande de 70 jaren der ballingschap, "van welke het Woord des Heren tot de profeet Jerimia geschied was" (v. 2). Het bittere lotgeval van Juda en Israel (v. 7) lag als een zware last op de hoge staatsman, die oud geworden was in de bekommernis van zijn hart over zijn volk en over Jeruzalem, en die reikhalzend uitzag naar de beloofde verlossing. "Zeventig jaren," zo las hij "in de boeken" (v. 2; zie Jeremia 25, 11 en 29, 9 — 14). Was die tijd niet reeds verstreken? Hij: Daniel zelf was immers "In het derde jaar des Koninkrijks van Jojakim" (606 v. C.) als een jonge knaap met vele anderen gevankelik weggevoerd (Dan. 1, 1 — 6); en tans schreef men "het eerste jaar van Darius" (538 v. C.); en Babylon was gevallen (Dan. 9, 1); en nog was er geen lichtstraal aan de kimmen te zien van de zo vurig verwachte dag der verlossing! De eenzame man Gods valt op zijn aangezicht; en uit de diepte van zijn treurend hart stroomt belijdenis en smeking (v. 3 — 19).

Wat geen mensenoog gezien heeft,— God ziet het; God hoort het smeken van Zijn knecht, en stuurt Zijn hemelbode met een antwoord:

"Zeventig weken zijn bestemd over uw volk en over uw stad," zo begint de Engelboodschap. Het hebreeuwse woord voor "weken" betekent eigenlik "zevenden;" en de samenhang toont duidelik, dat niet zevenden van dagen, maar van jaren, dus: jaarweken bedoeld zijn. Verder is het opmerkelik, dat schabuīm (zevenden) in de grondtekst met klem aan het begin gesteld is. Van het zeventigtal wist Daniel immers reeds uit "de boeken;" maar dat het "zevenden" zijn zouden, dat was het nieuwe en gewichtige voor hem. "Nechtakh" betekent oorspronkelik niet: "zij zijn bestemd," maar "het is gesneden," t.w. van Gods hand uitgesneden uit de loopbaan des tijds. Dus vertalen wij de zinsnede als volgt: "Zenvenden: zeventig, 't is uitgesneden over uw volk en over uw heilige stad." Het overige van vers 24 geven wij naar de grondtekst met paraphrase aldus weder: om de afval (de trouwbreuk Israels tegenover Jehovah) te doen ophouden, te stuiten; en om de zonden te verzegelen, dat is: om de zonden en de daarmede verbondene straffen onherroepelik voor eeuwig wegtedoen; en om het onrecht te bedekken, zodat ook God het niet meer zien zal; en om een eeuwige gerechtigheid aantebrengen, waardoor Israel niet alleen vergeving van 't onrecht ontvangen, maar ook in gerechtigheid en heiligheid voor God wandelen zal; en om gezicht en profeet te bezegelen, zodat alle profetiese voorzeggingen ten aanzien van Israels eeuwige herstelling door daadwerkelike vervulling het zegel Gods: goddelike erkenning en bevestiging ontvangen zullen; en om een heiligheid der heiligheden te zalven, zoals in oude tijd de tabernakel door Mozes met olie gezalfd en daardoor geheiligd werd tot een woonstede Gods bij de mensen (Exod. 30, 22 — 25 en 40, 9 en 10; zie Ezech. 41, 4; 43, 1 — 12).

Het is duidelik, dat de volle inhoud van vers 24 niet zijn vervulling gezien heeft bij de komst van de Messias in het vlees, en Zijn lijden en sterven op Golgotha. Het gaat hier immers niet om de op Golgotha principiëel voor de hele wereld verworvene verlossing, maar om de feitelike verwezenlijking van de zegen des Kruises speciaal voor het volk Israel.

Is dan op Golgotha de "afval" gestuit en Israels zonde begraven voor eeuwig, weg van het aangezicht Gods? Het tegenovergestelde is waar: groter dan ooit tevoren is de zondenlast Israels geworden door de verwerping van de Zoon van God, Wiens bloed over hen en hun kinderen gekomen is met strafgerichten Gods, zo ontzettend, dat het voortbestaan van dit volk tot op heden een wonder en raadsel is.

Maar deze profetie verplaatst ons aan het einde van Israels volksgeschiedenis, aan de zalige vervulling van de profetiese gezichten : de herstelling van volk en stad en heiligdom, en het komen van Gods koninkrijk op aarde.

Tot echter die zalige tijd aanbreken kan,— wat moest en moet eerst nog alles gebeuren ! Vers 25 : "Weet dan en versta : van de uitgang des woords, om te doen wederkeren, en om Jeruzalem te bouwen, tot op Messias, de Vorst, zijn zeven weken en twee en zestig weken; de straten en de grachten zullen wederom gebouwd worden, doch in benauwdheid der tijden." Met de uitdrukking : "van de uitgang des woords" kunnen niet, zoals sommigen verklaren, profetiese voorzeggingen als Jeremia 30, 18 of 31, 38 bedoeld zijn; hier is immers niet voorspelling bedoeld, maar het uitgaan van een bevel uit het hemelse heiligdom Gods, geschiedkundig zich misschien openbarende in een dekreet, uitgevaardigd in de staatskanselarij van een aardse koning als instrument Gods.

"Maschiach Nagīd" (de Messias, de Vorst) staat zonder lidwoord, hetgeen tal van uitleggers aanleiding geeft tot de vertaling: "een gezalfde, een vorst," en tot de gevolgtrekking, dat niet dé Messias bedoeld is, maar èèn of ander hogepriester en vorst uit de tijd der herstelling of uit de tijd der Makkabeeën. Tegen deze redenering spreekt, dat de boodschap van de Engel Gabriel vol is van zelfstandige naamwoorden zonder lidwoord, waar wij in de huidige spreektalen zulk lidwoord niet mogen weglaten. Ook kan de weglating van het lidwoord met betrekking tot Maschiach Nagīd juist andersom verklaard worden, namelik daardoor, dat deze dubbelnaam onder de vrome ballingen reeds een vaststaande uitdrukking geworden was voor de hoop en verwachting Israels : *de Gezalfde bij uitnemendheid.* Het onderzoek van vers 26 zal ons later in de overtuiging versterken, dat inderdaad niemand anders kan bedoeld zijn dan dè Messias. Zeer merkwaardig is, dat in Luk. 2 vers 11 de Engel des Heren (Gabriel ?) van de nieuwgeborene Zaligmaker zegt, dat Hij is "Christus, de Heer;" en wel staat in de griekse grondtekst "Christos Kyrios" zonder lidwoord, hetwelk dus de nauwkeurige vertaling is van Maschiach Nagīd.

De kwestie voor ons is nu : waar moeten wij het historiese moment van "de uitgang des woords" zoeken ?

Het eerste edikt aangaande de herstelling van Jeruzalem vinden wij in II Kron. 3, 22 en 23 en Ezra 1, 1—4. Maar in dit dekreet van Kores of Cyrus, de koning der Perzen, uitgevaardigd in 538 v. C., is slechts sprake van "het bouwen van het huis des Heren.,, Verder wordt ook in het bevel-

schrift van Darius uit het jaar 516 v. C. (Ezra 6) van niets anders gewag gemaakt, dan van de herstelling van de tempel Gods te Jeruzalem. Darius bevestigde immers slechts het vroegere edikt van Cyrus, dat wegens de vijandige houding der Samaritanen niet ten uitvoer gebracht was.

In Ezra 7 horen wij echter van een nieuw dekreet door Arthasasta of Artaxerxes, uit het jaar 458 v. C. Ezra 7, 6 zegt ons, dat de Koning aan Ezra "al zijn verzoek" gaf. Vers 13 toont ons verder, dat aan alle Israëlieten in Perzië verlof gegeven werd, "om te gaan naar Jeruzalem." Verder is de teleurstelling en ontsteltenis van Nehemia (Neh. 1, 4), 13 jaren later, bij het bericht van Jeruzalems woestheid slechts verstaanbaar uit de veronderstelling, dat hij reden en oorzaak had, iets beters te verwachten. Ook spreekt Neh. 3, 28 en 7, 3 van huizen der priesters en "inwoners," die Nehemia bij zijn komst te Jeruzalem gevonden heeft,— hetgeen dus toont, dat er toch reeds een klein beginsel van herbouwing der stad in de vorige tijd gemaakt was. Aan de andere kant wordt in 7, 4 duidelik uitgesproken, dat "des volks weinig was daarbinnen," en dat de huizen over 't algemeen nog woest lagen.

Naar alles te oordelen, moeten wij dus dit dekreet van de Koning Artaxerxes als de historiese verwezenliking van "de uitgang des woords" beschouwen. Aangaande deze *terminus a quo* nu lezen wij in Ezra 7, 9, dat "het begin des optochts uit Babel op de eerste der eerste maand" was, dus op de 1ste dag van Nisan, i.e. op de 15 Maart, 458. Indien men echter bedenkt, dat het dekreet eerst door geheel Perzië moest bekend gemaakt worden, ook dat "het zilver en goud van het ganse landschap van Babel" (vers 16) ten beste van Jeruzalem moest verzameld worden, en dat het vergaderen der optrekkende Israëlieten toch ook een zekere tijd duurde (8, 15), zo mag dit alles wel een paar maanden in beslag genomen hebben, en het dekreet, door God in het hart des Konings gegeven (Ezra 7, 27 en 28), moet reeds in het begin van 458 v. C. uitgevaardigd geworden zijn, hetgeen dus het juiste moment zoude zijn om "de uitgang des woords." — Wij zoeken tans, de *terminus ad quem* nader te bestemmen. De woorden "Tot Messias, de Vorst" wijzen ons niet op de geboorte van de Messias, maar op het moment van zijn ambtelike zalving, dus op de doop des Heren door Johannes, en het naderdalen des Heiligen Geestes in zijn wezenlike volheid op Jezus. Nu lezen wij in Luk. 3, 23, juist na het bericht van de doop, dat Jezus "begon omtrent dertig jaren oud te wezen;" of, zoals wij wel juister

moeten vertalen: "En Hij: Jezus was bij het begin (t.w. van zijn publieke werkzaamheid) omtrent dertig jaren oud. Daarbij moeten wij de 40 dagen van Jezus' eenzaamheid in de woestijn voegen; verder de 6 dagen van Joh. 1, 29 en 35 en 44 en Joh. 2, 1; en de "Niet vele dagen" (Joh. 2, 12) van Jezus' verblijf te Kapernaum; hetgeen alles tezamen wel omtrent 3 maanden mag geduurd hebben.

In Joh. 2, 13; 6, 4 en 12, 1 hebben wij dan drie verdere jaren tot de opstanding des Heren, zodat de hele publieke werkzaamheid van de Messias omtrent drie jaren en drie maanden mag geduurd hebben.

Een zekere moeilikheid voor onze berekening levert echter het feit op, dat de geboorte van Jezus immers niet in A. D. I. onzer tijdrekening valt, maar ten minste 4 jaren vroeger.

Naar de beste hedendaagse berekeningen, die daartoe nog door de overeenstemmende overlevering van bijna alle kerkvaders der eerste eeuwen gestaafd worden, is de Kruisiging gebeurd op de 12. Nisan, i.e. op de 26 Maart van A.D. 29, zodat de doop des Heren omtrent 3 jaren en 3 maanden vroeger, dus aan het einde van A. D. 25 of in het begin van A. D. 26 moet hebben plaats gehad.

Dat het tijdverschil tussen de boven bestemde *terminus a quo* en de tans gevonden *terminus ad quem* juist 483 jaren of 69 jaarweken uitmaakt, kan een ieder makkelik narekenen.—Er blijft nog de vraag te beantwoorden, waarom naar het woord des Engels zeven van de 69 weken als een biezonder gedeelte van God "uitgesneden,, zijn. "Zeven zevenden" is immers het heilige getal des Geestes Gods, vermenigvuldigd met zichzelf, aanduidende met betrekking tot die tijd een biezondere werkzaamheid des Geestes Gods, zoals die zich ook geopenbaard heeft in de godsdienstige en politieke herstelling der Joden door bemiddeling van Ezra en Nehemia, samen met Malechi, de laatste profeet van het Oude Verbond. Ezra, de priester en Schriftgeleerde, door de Joden als een tweede Mozes beschouwd, was de ziel van de godsdienstige vernieuwing van zijn volk (Ezra 7, 10), terwijl het hele boek van Nehemia daarvan getuigt, hoedat deze godzalige Landvoogd de straten en de grachten (de wijken en de ringmuur) van Jeruzalem herbouwd heeft "in benauwdheid der tijden."

Deze periode van herstelling, welke omtrent de tweede helft van de vijfde eeuw v.C. uitmaakt, was dus de laatste schemering van de openbaringsdag van 't Oude Testament. Over de daarop volgende 62 jaarweken liggen reeds de som-

bere avondschaduwen van een' glansloze epigonentijd, schaduwen, die ook niet verdwenen zijn voor het hemellicht der openbaring Gods in Christus, maar die zich samengetrokken hebben tot zwarte nacht over Israel, dat zijn Messias verworpen heeft.

Daarvan spreekt vers 26 : "En na die twee en zestig weken zal de Messias uitgeroeid worden, maar het zal niet voor Hemzelven zijn."

Het hebreeuwse woord voor "uitgeroeid worden" betekent snijden, uitkappen; ook : het aan stukken snijden van een offerdier.

"Maschiach" (de Messias) staat ook hier weder zonder lidwoord. Dat dezelfde persoon bedoeld is, als in vers 25, zal wel niemand kunnen betwijfelen. Indien de Engel aan deze plaats het lidwoord bijgevoegd had met betrekking tot het voorgaande "Maschiach Nagid," dan zoude dit de vertaling van "een gezalfde, een vorst" in vers 25 enigszins rechtvaardigen. Zoals het echter staat, is het een sterk bewijs voor de bovengemaakte gevolgtrekking, dat hier de Gezalfde bij uitnemendheid : de Messias bedoeld is.

"Maar het zal niet voor Hemzelven zijn," zo zegt de Statenvertaling. De nadere verklaring van deze woorden zou dan in Jesaja 53 moeten gevonden worden. Eigenlik betekenen de betrokkene hebreeuwse woorden toch wel niets anders dan : "en niets zal voor Hem zijn," of : "en niemand zal voor Hem (met Hem) zijn" : niemand, die Hem helpt; eenzaam en alleen, verlaten van allen, verlaten van mensen en God, zo zal de Messias als offerlam sterven, verworpen door Zijn eigen volk.

De weglating van Nagīd (Vorst) bij Maschiach spreidt over dit gedeelte van vers 26 een eigenaardig licht, en toont, dat de uitroeiing van de Messias slechts door het elimineren van de machtsfaktor : door het afstand doen van de Messias van Zijn machtsbetoon als Nagīd zoude mogelik worden.

Het Nieuwe Testament bevestigt duidelik de juistheid van deze uitlegging, en toont ons een speciale zelfvernedering van de in het vlees gekomen Messias met betrekking tot Zijn lijden en sterven. Want al was de menswording van de Zoon van God op zichzelf een daad van "zelfontlediging" (Fil. 2,7; grondtekst), nochtans kondigt de Engel des Heren het Kindeke in de Kribbe aan als "Christus, Heer;" en de vraag der Wijzen uit het Oosten naar de "nieuw geboren Koning der Joden" vindt, ongewijzigd in de bewoording, door de Schriftgeleerden een antwoord (Math. 2, 1—4).

En hoewel de Zoon Gods hier op de aarde huis noch bed Zijn eigen noemde (Luk. 8, 20), zo is Hij toch in Zijn om-

gang met de mensenkinderen "Kyrios": "Heer" (Joh. 13, 13 en Matth. 21, 3), die van Zijn volgelingen absolute onderdanigheid eist (Luk. 14, 33); die over het eigendom van Zijn gunstgenoten vrijelik beschikt (Matth. 21, 2 en 3); die de tempelschenders met de gesel heendrijft (Joh. 2, 15 en Matth. 21, 12) en Zijn vijanden door het woord van Zijn mond nedervelt (Joh. 18, 6).

Maar dit machtsbetoon des Heren gedurende Zijn publieke werkzaamheid ondergaat een principiële wijziging met het begin van Zijn eigenlik lijden en sterven. De "zelfontlediging" van de Messias gaat voort tot de allerdiepste "zelfvernedering" (Fil. 2, 8). En wel geschiedt dit niet zonder "zware strijd" (Luk. 22, 44). In de donkere eenzaamheid van het hof Gethsemane tekent de Zoon van God de "akte van afstand," niet met pen en inkt, maar met Zijn tranen (Heb. 5, 7 en 8) en met de bloedige zweetdruppelen van Zijn aanschijn (Luk. 22, 44), daar Zijn ziele, bedroefd en beangst tot de dood toe, doorstrijdt, totdat Hij Zich, naar de Wil des Vaders (Matth. 26, 39—42), vrijwillig overleveren kan in de handen der mensen (Matth. 26, 52—54 en Joh. 18, 11), om "uitgeroeid" te worden.

Maar van de Hoofdscheêlplaats leidt ons de Schrift naar het open graf, en van daar naar de Hemelvaartsberg. En Hij, die eertijds de voor een eenvoudige voetval Hem aangeboden wereldkroon niet uit Satans handen nemen wilde, ontvangt nu, als loon van Zijn gehoorzaamheid, de hemeltroon als "Heer en Christus" (Hand. 2, 30—36), verhoogd zijnde tot "Vorst" (Hand. 5, 31) en tot "Rechter" (Hand. 10, 41).

En dit brengt ons terug tot onze tekst, namelik tot de 2e. helft van vers 26: "en een volk des vorsten, hetwelk komen zal, zal de stad en het heiligdom verderven, en zijn einde zal zijn met een overstromende vloed."

De Statenvertaling zet "habbā" ("hetwelk komen zal") in verband met "een volk." Natuurliker echter en juister moet het verbonden worden met "Nagīd" ("Vorst"); en wij moeten vertalen: "een volk des Vorsten, die daar komt" (zie "Revised version" en de standaardvertaling van E. Kautzsch). Dat dit gedeelte van vers 26 de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen (A. D. 70) voorspelt, daarin stemmen niet alleen bijna alle rechtzinnige verklaarders overeen, maar ook zelfs de geleerde Jood Jozefus, die aan de kant van de Romeinen de verwoesting met eigen ogen heeft aanschouwd, en na hem doorgaans de geleerde rabbijnen van het talmudiese Jodendom. Onder de "vorst" verstaan zij

dan algemeen de Romeinse generaal en latere Keizer Titus, onder wiens opperbevel Jeruzalem toenmaals vernield is. Maar bij deze laatste verklaring zoude de bijvoeging van habbā bij Nagīd overbodig zijn; want dat Titus eerst komen moest, eerdat hij verwoesten kon, dat spreekt immers vanzelf. Een boodschap echter, zoals onze tekst, welker bewoording in Gods heiligdom opgesteld is, heeft geen enkel woord te veel of te min. "Habbā," met nadruk aan het einde gesteld, is de sleutel tot de hele zinsnede; want de "Vorst, die daar komt," is de hoop en verwachting Israels (Matth. 11, 3 ; Luk. 7, 19 en 20 ; Heb. 10, 37 ; Openb. 1, 7), is de Maschiach Nagīd van vers 25. Hij die als Messias van Zijn eigen volk verworpen en uitgeroeid wordt, verlaten van allen, Hij is de van God verhoogde Vorst, die daar komt, niet om de aardse verwachtingen van Israel te vervullen, maar — o, bittere ironie ! — om een ander volk als Zijn werktuig te gebruiken, en een ontzettend strafoordeel over Jeruzalem en de tempel te brengen (Matth. 16, 27 en 28; en 22, 7).

Maar nu duikt de vraag op : waarop gaan de woorden in vers 26 : "en zijn einde zal zijn met een overstromende vloed?" — Op de "Vorst, die daar komt," kunnen ze onmogelik betrekking hebben; op het "volk des Vorsten" evenmin, want dit gebruikt Hij immers juist als eene vloedgolf tot verwoesting. Zo kan deze zinsnede slechts "de stad en en het heiligdom" bedoelen, — een uitlegging, die des te juister blijkt, als wij in aanmerking nemen, dat in de hebreeuwse tekst de betrokkene uitdrukkingen voor "de stad en het heiligdom" met biezonder klem aan het begin staan. Wij moeten dus vertalen : "en wat de stad en het heiligdom betreft, — verderven zal ze een volk des Vorsten, die daar komt; en het einde daarvan zal zijn met (in, door) een overstromende vloed."

De Engel voegt er nog bij : "en tot het einde toe zal er krijg zijn en vastelik beslotene verwoestingen." — Welk een gedachtensprong van Jeruzalems einde naar het einde der wereldgeschiedenis!

Zoeven nog zagen wij de nabij gelegen berg duidelik in zijn verschillende kleuren,— nu zweven onze ogen naar de verre kimmen, daarheen, waar de laatste bergen zich als vale nevelen verliezen in de wolken. Het is, alsof wij een stukje lazen uit Matth. 24, slechts met die wijziging, dat, hetgeen de Engel hier aan Daniel als een teder bloemknopje toebrengt, zich in de profetie des Heren ontvouwt gelijk de bladerenkrans van een passiebloem.

Van belang is het woord "nĕchĕrĕszēth" in onze tekst; het is immers *status constructus* van "necheraszah" (vers

27) en betekent: het gesnedene, het bestemde, Gods lotsbestemming t.w. van verwoestingen. Als een tedere straal van troost en hoop, zo blinkt dit woord nĕchĕrĕszĕth over vers 26 heen : Gods hand is het, die al het jammer en onheil over Israel brengen zal; — Gods hand is het, die te Zijner tijd alles, alles wenden zal ! Doch, voordat die zalige tijd (vers 24) komen kan, zal Israel eerst nog de laatste, bitterste rest uit de drinkbeker der ellende moeten drinken, en wel gedurende de ene, de laatste jaarweek, die, afgesneden van de ander 7 en 62 weken, de tijd des afvals en der verwoesting sluiten zal.

Het eerste echter, waardoor deze laatste week zal ingeleid worden, is een genadevol gunstbetoon van de verhoogde Vorst van Zijn troon; want " Hij zal velen het verbond versterken ene week "(v. 27). Uit het verband blijkt, dat deze "Hij" niemand anders zijn kan, als de Maschiach Nagīd der voorgaande verzen. Hij zal aan het einde onzer bedeling, en wel met het begin der laatste jaarweek, een genadevolle bezoeking brengen over een gedeelte van Israel. Aan " velen " uit dit volk zal de oude verbondsbelofte Gods, eertijds aan Abraham en zijn zaad gegeven (Luk. 1, 67 — 75; Rom. 9 — 11) verwezenlikt worden; en zij zullen begenadigd van de uitgeroeide en verhoogde Messias, door de kracht des Heren bewaard blijven als Zijn bondgenoten te midden van de algemene gruwelike afval der laatste dagen (zie Jeremia 50, 4 en 5 en Openb. 7, 1 — 8).

"Velen," zo zegt de Statenvertaling, "zal Hij het verbond versterken." De grondtekst echter heeft "Lārabbim": " aan *de* velen;" en deze bijvoeging van het bepalende lidwoord toont troostrijk aan, dat de Heer de velen heeft geteld en elkeen van ze bij name kent.

Dat zulke " versterking " der gelovige Israelieten door de Heer ten tijde van 't einde zeer nodig zijn zal, toont ons het overige van vers 27 : "En in de helft der week zal Hij het slachtoffer en het spijsoffer doen ophouden, en over de gruwelike vleugel zal een verwoester zijn."

Deze woorden sluiten de finale terugkeer der kinderen Israëls naar het land hunner vaderen, de herstelling van de tempel te Jeruzalem, en de hervatting van de offerdienst der Oude Bedelingen in. En wel zal de uitoefening van de herstelde Joodse godsdienst openbaar voor een tijdperk van 3½ jaren ongestoord aangaan.

Naar het schijnt, zal echter tegelijkertijd de ongoddelikheid van de massa des volks zo hemeltergend zijn, dat de Heer de gruwelikste schending van het herstelde heiligdom veroorzaken zal (zie Ezech. 7, 22) door de vrije loop te

laten aan de godslasterlike daden van een "verwoester," die "over de gruwelike vleugel zijn zal." De hebreeuwse woorden voor de uitdrukking "over de gruwelike vleugel" hebben van ouds af aan de eksegeten grote moeilikheden opgeleverd. "Schikkuszīm" betekent gruwelen, verfoeiselen, en bedoelt doorgaans afgodenbeelden, en zelfs ook de door de beelden vertegenwoordigde onreine geesten of demonen (I. Kon. 11, 5—8; II. Kon. 23, 13 en 24; Jer. 1, 4; Ezech. 20, 7). "Kenāph" betekent vleugel of gevogelte. Merkwaardig is hier het enkelvoud, waar men anders het meervoud "vleugelen" verwachten zoude. Dit wijst op een tekort, en duidt aan, dat de vleugelen der demonenbeelden een gebrekkige soort van gevogelte, een nageaapt ding, een spot gevogelte zijn zullen.

De sleutel tot deze zinsnede geeft ons Exodus 25. In het heilige der heiligen stond immers de ark des verbonds met de twee cherubim, welker uitgebreide vleugelen het verzoendeksel der ark bedekten. "Van boven het verzoendeksel af, van tussen de twee cherubim" sprak de Here met Mozes (Exod. 25, 22); want dáár was "de plaats Zijner verborgenheid" (Ezech. 7,22).

De voorspelde schending van het allerheiligste zal nu daarin bestaan, dat in de plaats der Cherubim, ten hoon van Jehovah, schikkuszim, demonenbeelden zullen gezet worden, wier spotgevogelte een troon vormen zal voor de "verwoester," die "in de heilige plaats" (Matth. 24,15), "waar het niet behoort" (Mark. 13, 14), "in de tempel Gods als een God zitten zal, zichzelf vertonende, dat hij God is" (II. Thess. 2, 4).

Dus: afschaffing van de Jehovahdienst en sataniese zelfvergoding (Gen. 3, 5) zal het doel van de verwoester zijn, hetwelk hij ook bereiken zal; of met toejuiching of onder afkeuring door de massa des volks, daarover zwijgt onze tekst. Zeker is echter, dat deze tijd voor de verzegelde bondgenoten des Heren vrezelike benauwing brengen moet. Daarom sluit de Engel zijn boodschap met een troostrijk vooruitzicht, dat weliswaar niet zo duidelik te voorschijn komt in de bewoording der Statenvertaling: "ook tot de voleinding toe, die vastelik besloten zijnde, zal uitgestort worden over de verwoeste."—Wij moeten echter de hebreeuwse tekst juister en duideliker vertalen als volgt: "en wel (slechts zolang zal de verwoester zijn godslasterlike rol spelen) totdat verdelging en het (van God) bestemde (strafgericht) zal uitgestort worden over de verwoester."

"Schomêm" (verwoester) betekent hetzelfde als het voorgaande "Meschomêm"; echter tekent de Poël vorm meer de verwoester met betrekking tot zijn karakter, terwijl de Kal vorm de klem legt op het doen van de verwoester, en aanduidt, dat het verdelgende strafgericht Gods de lasteraar overvallen zal, terwijl hij nog aan het verwoesten is, dus : haastig en onverwachts.

Wanneer zo ook de laatste en donkerste van de 70 jaarweken zijn einde zal gevonden hebben, dan zal de zalige tijd aanbreken, waarvan de Engel in het begin van zijn boodschap spreekt : Israels goddelike herstelling en des Heren vrederijk op aarde.

Godsdienstige Stromingen in de Twintigste Eeuw.

(Ds. H. Pienaar).

VIII.

DE ZONDE.

De zonde levert 'n zwaar probleem, 'n groot mysterie. Vragen wij : vanwaar? waarom? dan komen wij te staan bij diepten, die door het menselike verstand niet worden gepeild. Vragen wij : wat? wat is de zonde? dan wijst de ondervinding ons op het bederf in de menselike natuur; op de oorsprong van al onze bitterheid, verdriet en ellende; op de donkere wolk, die er zo dikwels het licht van Gods aangezicht afkeert en de zonneschijn voor de ziel onzet in de schaduw des doods.

Wat 'n probleem, wat 'n mysterie is de zonde!

Wat is de zonde? 'n Allereerste feit bij onze ondervinding van de zonde is dit : de mens alleen zondigt. De dieren zondigen niet. Slechts het wezen, dat naar Gods beeld werd geschapen, is *zondaar* geworden. De dieren zijn maar wat ze zijn, en doen maar wat ze gedrongen worden te doen. Wat hun natuur hun voorschrijft en beveelt, dat doen zij. Met de mens is 't anders. Telkens voelt de mens zich ongelukkig, omdat hij dit of dat gedaan of niet gedaan heeft. En hoe groot het verschil ook mag wezen tussen

mensen en mensen, sommigen staan hoog — zijn zeer goed en voorbeeldig — anderen staan laag — zijn gezonken en slecht — dit echter, hebben allen gemeen : ze zijn zich bewust van de grote gaping, die er maar altijd ligt tussen wat wij zijn en wat wij behoren te zijn. Hoeveel ontbreekt er bij ons, dat er behoort te zijn ? En hoeveel is er in ons, dat er niet behoort te zijn ?

Op de vraag : wat is de zonde ? heeft de Kerk, over het algemeen, en op grond van Gods woord geantwoord : de mens is 'n gevallen wezen. Hij werd naar Gods beeld geschapen en was heilig en rechtvaardig. Doch hij is uit deze toestand uitgevallen. Door deze val is zijn natuur bedorven geworden. En deze bedorven natuur heeft zich overgeplant op al de nageslachten. En deze zondige natuur openbaart zich later in allerlei verkeerde daden; zodra de mens in staat is zedelike daden te doen, te kiezen tussen het goede en het kwade. Maar wat nu eigenlik deze macht in zichzelf en in haar diepste wezen is, waardoor de mens tot deze toestand van afval en bederf werd gedreven, dat vindt hier op aarde, onder de mensen, geen oplossing.

De Bijbel dan zegt ons in 'n paar eenvoudige woorden hoe de zonde in de wereld gekomen is. Er is, echter, in onze dagen 'n tweede verklaring van het feit en ontstaan van de zonde. En zeer velen zijn deze verklaring toegedaan. Men beweert dan dat de mens niet 'n gevallen wezen is. De mens was ook niet oorspronkelik 'n goed en volmaakt wezen. De mens is langs de weg van Evolutie van beneden naar boven opgeklommen. Hij is van uit de dierewereld langzamerhand en trapsgewijze naar de mensewereld overgestapt. Hij is produkt van de Evolutie. Ook de dieren zijn opgeklommen van 'n lager of allerlaagste tot 'n hoger stadium. Maar hierin verschilt de mens van de dieren dat hij, krachtens 'n biezondere gave door God aan hem gegeven, zijn ontwikkeling bevorderen of stremmen kan. Hij kan God in dit ontwikkelings proces helpen of hinderen. Hij kan zeggen : "Ik wil," of : "Ik wil niet."

Daar zijn, m.a.w., in de mens 'n lagere of dierlike en 'n hogere of geestelike natuur. Met deze twee naturen wordt de mens geboren. Tussen deze twee naturen is er 'n gedurige strijd. De dierlike natuur is de sterkere en wint 't maar al te veel van de geestelike natuur. En omdat de mens 'n vrije wil bezit, daarom kan hij kiezen tussen de inspraken van deze twee naturen in hem; en ligt 't dus in zijn macht de hogere natuur te hinderen. De mens is zich

bewust dat het hogere 't van het lagere winnen moet, en ten allen tijde winnen moet. Maar hij weet ook dat deze overwinning, op zijn best genomen, toch nog maar altijd onvolkomen is; en maar al te dikwels gepaard gaat met 'n gevoel van gebrek en tekortkoming en onvoldaanheid. En zo ontstaat het gevoel van zonde en berouw.

Kunnen wij deze twee beschouwingen niet met elkaar verenigen? De eerste is waar. Gods Woord bevestigt 't en de ondervinding staaft 't. Maar de tweede bevat ook waarheid. Dat de mens 'n kind van de ontwikkeling is kan niet worden ontkend. Deze ontwikkeling wordt gezien en gekend in vele en velerlei richtingen. En valt het mensdom terug in èèn richting, dan tracht 't zich te herstellen in 'n ander richting. En dat er 'n dierlik en geestelik, 'n lager en hoger element in de mens is, kan ook niet worden ontkend. Maar nu, er is iets in de mens, dat gedurig getuigt en hem doet gevoelen dat eens op 'n tijd er 'n droevige ramp heeft plaatsgevonden in zijn geschiedenis. En de mens is er ten sterkste van overtuigd dat er nou niet net gebrek is aan genoegzame ontwikkeling, of dat 't hem soms in zijn opklimming tot hogere en betere dingen mislukt. Hij is zich bewust van 'n dodelik vergif, dat in zijn natuur is ingeslopen. Niet alleen is er het dierlike in hem; maar ook het geestelike, het hogere en betere in hem is aangetast en verzwakt. Ook dit hogere en betere in hem moet worden omgezet, vernieuwd, herboren. De Bijbel zegt, daar moet 'n nieuwe mens worden aangedaan. Het kwaad wortelt zelfs in die allerhoogste gave die God ons schonk, de wil. Zodat zelfs wanneer 'n man het goede wil, dan stoot en hindert het kwade hem, het kwade dat in hem woont.

Dit feit van de menselike natuur — treurig en raadselachtig als het is, kan door geen Evolutie-teorie worden verklaard. De Bijbel alleen geeft hier 'n antwoord : de mens is 'n gevallen wezen. De mens is 'n wezen, gescheurd, geplaagd, gemarteld, geslingerd, niet bij machte, aan de ene kant, met genoegen en rust weg te zinken in 'n poel van bederf, waar hij God en het goede geheel-en-al zou kunnen vergeten; en, aan de ander kant, niet bij machte zich los te schudden van de zo uiterst zware last van zijn zondige natuur. De ware, ernstige ziel zal dan ook eindelik gedrongen worden uit te roepen : "Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen van het lichaam dezes doods?"

Genoeg over de algemene konceptie van de zonde. Het kan niet worden betwist, dat er, vooral in ons geslacht 'n zeer

VERZWAKT BESEF

van de zonde heerst. Mensen, in de regel, zijn minder bekommerd over de zonde dan vroeger. De walgelikheid van de zonde wordt minder gevoeld en de smet der zonde minder gezien en gevreesd dan vroeger. En dit wordt door mannen van naam en faam goedgekeurd. 'n Groot denker heeft zelfs enige jaren geleden verklaard, dat er eigenlik niet zoiets is als zonde. De zonde verklaart hij als 'n zoeken naar God of naar het heilige en het betere, maar slechts langs 'n verkeerde weg. De zonde, zo beweert men, is maar net 'n incident in het ontwikkelings-proces; 'n noodwendige konditie van onze zedelike vooruitgang. En op de een of ander manier, zal God, die de liefde is en almachtig is, wel zorgen dat 't met iedere zondaar recht zal komen. Uiteindelik zal ieder zondaar God wel vinden.

Wij geloven dat de zonde onder geen omstandigheden en

NOOIT TE RECHTVAARDIGEN IS.

De zonde mag er niet zijn, moest er nooit geweest zijn. De zonde heeft er geen taak te vervullen. Er is eigenlik niets zo doelloos als de zonde. Wij kennen 't net enkel als 'n afbrekende, verwoestende, verscheurende macht. En laat ons beginnen te dromen en te doezelen, te lachen en te spelen tegenover de zonde, en wij brengen 'n dodelike slag toe aan het zedelik- en zieleleven. 't Is waar, God laat uit het kwade het goede voortkomen, want Hij is God; maar dit verandert niet het wezen van de zonde.

Het Oude Testament is 'n leugen en het N. T. is 'n droom indien de zonde niet is 'n belediging tegen God, 'n schending van Gods heiligheid en liefde, en 'n verpesting en verwoesting van de menselike ziel. En wat betekent het Kruis van Golgotha, indien er geen zonde en zonde-schuld en zonde-vloek ware? Het Kruis toont ons de zonde in al de afschuwelikheid en schrik en vloekwaardigheid en doemwaardigheid ervan.

Wat heeft millioenen naar lichaam en ziel verwoest? Wat heeft talloze mannen en vrouwen, jongelingen en jongedochters zo diep ongelukkig gemaakt? Wat heeft ganse volkeren ten ondergang gevoerd en van het aangezicht der aarde verdelgd? Er is maar één antwoord. En zodanig is de zonde, dat niets anders en niets minder dan de dood van de Eeuwige Zoon van God van haar vloek en haar macht verlossen kan.

Boek en Blad.

G. C. Aalders: Tij-Kentering in de Oud-Testamentische Wetenschap, (Rede bij de aanvaarding van het Hoogleeraarsambt aan de Vrije Universiteit, 28 Mei, 1920). pp. 35; prijs f1.20. J. H. Kok, Kampen.

In deze brochure zoekt de schrijver aan te tonen, dat er in de beschouwingen der z.g. Kritiese school ten opzichte van de religieuze inhoud, de historiese gegevens en het litteraries ontstaan van het Oude Testament een besliste kentering, een neiging tot de traditionele beschouwing, is waar te nemen Het laat zich verstaan dat Dr. Aalders, bij de openbare voordracht, zich noodwendig tot algemene stellingen beperken moest; doch achter de gedrukte rede verschijnen nu 7 pagina's van "Aanteekeningen," in welke hij ons naar zijn autoriteiten verwijst. Prof. Aalders bepaalt ons de aandacht bij zekere feiten en verschijnselen, waaruit wij met dankbaarheid opmaken, dat (bij sommigen altans) de Kritiek van het O.T. een meer nuchtere stadie schijnt ingetreden. De schrijver kent zijn onderwerp; hij acht zijn tegenstanders niet gering; en hij is te verstandig om zo maar aanstonds viktorie te kraaien. Beweringen als: "De Archaelogie heeft van de theorieën der hogere kritici de bodem ingeslagen;" "De ontdekking van de namen Kudur-Lagamar, enz. heeft de historiciteit van Abraham boven alle bedenking verheven;" "De codex van Khammurabi is een afdoend bewijs voor de Mozaïese oorsprong van de Pentateuch"—vindt men bij hem niet. Ten opzichte van ettelike vraagpunten, dit wil ik Aalders gaarne toestemmen, is er—niet juist een kentering, maar—een meer bezonnen oordeel ingetreden, en dat vooral, zoals hij terecht opmerkt (p. 9), in verband met de voorstelling van Israels godsdienstige geschiedenis. Men staat vandaag op meer beslist bovennatuurlik standpunt dan vóór dertig jaren.

Doch in andere opzichten kan ik de gevolgtrekkingen van Prof. Aalders niet aanvaarden. "Er vallen," zo zegt hij, in de laatste jaren stemmen te beluisteren, die weder het pleit voeren voor de historiciteit der aartsvaders" (p. 15). Is dit een juist gezegde?

"De laatste jaren" zal wel niet meer insluiten dan "de laatste acht of tien jaren." Nu meen ik dat, lang vóór deze "laatste jaren," er Kritici waren die voor de historiciteit der patriarchen opkwamen. Meer dan dertig jaren geleden schreef Dillmann: "Die Möglichkeit, dass in Abram sich

die Erinnerung an eine bedeutende Persönlichkeit jener Hebräerwanderung erhalten hätte, lässt sich nicht leugnen" (*Die Genesis* 6 p. 219). Kittel nam hetzelfde standpunt in, in zijn *Geschichte der Hebräer,* waarvan de eerste druk reeds in 1888 verscheen. Dit was tevens de beschouwing van Driver (Hastings' *Dict. of Bible,* II, p. 534 : 1899), van König (*American Sundayschool Times,* Dec. 1901), en van Jeremias (*Das AT. im Lichte des alten Orients* p. 365, 1904). Dit zijn allemaal mannen, die geheel en al op Krities standpunt staan, doch die lang vóór "de laatste jaren" hun geloof aan de historiciteit der aartsvaders uitspraken. Hier is dus geen kentering.

Laat mij nog een voorbeeld nemen, ten einde aan te tonen dat Aalders geheel en al te optimisties oordeelt. Hij zegt: "De vier-bronnen-hypothese (van de Pentateuch) wordt weder in diskussie gebracht. Eer der meest hechte grondpijlers der krities-ideologiese (sic) richting is op voor het gehele gebouw bedenkelike wijze van zijn vastigheid losgewrikt" (pp. 17, 16). Ten bewijze van deze stelling beroept hij zich hoofdzakelik op Eerdmans, doch in aantekeningen 29 en 31 verwijst hij o.a. ook naar Wiener en Cox. Ik ben, ongelukkig, doordat de meeste der geciteerde werken in onze bibliotheek ontbreken, niet in staat geweest, de verwijzingen te kontroleren; doch sloeg even de *Expository Times,* XX, p. 378, op, ten einde de "uiting van Cox" na te gaan. Cox levert daar geen oorspronkelike bijdrage tot de kwestie der bronnenscheiding, doch vraagt alleen naar meerdere informatie, met heenwijzing naar een stuk door H. M. Wiener in *Biblitheca Sacra.* Hij wordt vrij breedvoerig beantwoord door Prof. J. Skinner, die tegenover Wiener en Eerdmans erop wijst dat "the alternation in the Divine names, though it furnished the first clue to the separation of the sources, is now but one element (and in the opinion of many critics a very subordinate element) in the analysis of the Hexateuch." Als de heer Aalders meent dat er ten opzichte van de Vier-bronnen analyse een tij-kentering waarneembaar is, dan heeft hij het m.i. ver mis. Hij beroept zich (p. 18) op de Kielse hoogleraar Sellin, èèn van de meest gematigde der hogere Kritici, en in de "Aanteekeningen" komt die naam zeer dikwels voor. Ofschoon hij het nergens uitdrukkelik zegt, laat Aalders ons onder de indruk alsof de "kentering" vooral ook in Sellin's geschriften valt op te merken. Welnu, hier is Sellin's met beslistheid uitgesproken oordeel over de Pentateuch analyse :— "Es ist ein absolut feststehendes wissenschaftliches Faktum: der Pentateuch ist erst in der

nachmosaischen Zeit aus einer Mehrheit in Palästina geschriebener Quellen zusammengewachsen. Das ist die unverrückbare Basis, auf der die protestantische Pentateuchforschung von heute einmütig steht" (Einleitung in das AT, 1910; p. 16).

Mag ik eindelik nog slechts èèn vraag stellen? Op pp. 19, 20 komt verscheidene malen de uitdrukking "Gereformeerde wetenschap" voor. Wat zou dát toch wezen? Ik ben zelf een Gereformeerde, doch ik ken een "Gereformeerde wetenschap" niet, evenmin als ik kennis draag van een "Anglikaanse wetenschap" of een "Methodisten wetenschap." Ik voor mij zou evenmin van "Gereformeerde wetenschap" kunnen spreken als van "Gereformeerde driehoeksmeting."

J. du P.

* * *

Bybelse Vrae en Antwoorde, met die vertaling van die Kort Begrip in Afrikaans. Een Handleiding vir die Katechisasie en skole van die N. G. Sendingkerk, deur J. P. de V. Verkrygbaar by die S.-A.B.V., 9 Kerkstraat, Kaapstad, teen 9d. posvrij.

Bowestaande titel dui genoegsaam die inhoud van hierdie nuttige boekie aan. In 13 lesse word die geskiedenis van die Oue en in 7 lesse die van die Nuwe Testament behandel. Na die Kort Begrip volg 'n byvoegsel van 33 Vrae en Antwoorde, veral oor die hedendaagse sektes.

* * *

In een van de jongste nummers van "Stemmen des Tijds" had Prof. Slotemaker de Bruine een treffend artikel over "Intellect en Bolsjewisme," waarin het gevaar van laatstgenoemde in heldere kleuren getekend wordt. "Het beduidt," zo lezen wij er, "een breken van honderd banden, een opademen van duizenden. Tot in de kinderwereld gaat deze vrijheid voort. Ook daar geen dwang — gezag van ouders of opvoeders; maar kindergroepen, door kinderraden vertegenwoordigd en door zelfgekozen leiders geleid. In het huwelik niet langer een band. Het nieuwe Russiese huweliksrecht is gebaseerd op de vrije vereniging van man en vrouw. De echt wordt gesloten door een eenvoudige wilsverklaring van beide partijen, ontbonden doordat een der beide partijen het verzoekt."

Of de mens zich niet hierdoor tot het peil van het dier verlaagt? En langs de weg van zulke bandeloosheid zal men ook als vanzelf tot algehele goddeloosheid vervallen. Immers, wie vrijheid van deze stempel voor de mens eist, zal na de verbreking van alle maatschappelike banden, ook de band die met God verbindt, moeten knippen. Er is geen ander alternatief, **"Ni Dieu, ni maitre."**

Het Gereformeerd Maandblad

Deel xxv. Oktober 1920. No. 9.

Editoriaal.

De Taak der Kerk.

Terwijl de meesten onzer met de strop in de hoogste kerf ons werk doen, en er vandaag in tien duizenden gemeenten van de algemene Christelike Kerk trouw getuigd en gebeden wordt, schijnt de taak der Kerk nochtans gedurig te groeien, zowel in intensiteit als in uitgebreidheid. Hoe ontzettend dringend is die taak niet geworden door de droeve nasleep van de jongste wereldoorlog! Nooit stond de Kerk voor zulke problemen van aanpassing, voorziening en uitbreiding als vandaag. De roepstemmen der ontwaakte demokratie en der arbeiders-bewegingen dagen uit tot aanpassing bij nieuwe behoeften en begeerten; de hachelike toestanden veroorzaakt door bittere haat en schreiende nood vragen naar betere voorziening, terwijl de geopende deuren aan alle kanten de Kerk nopen tot uitbreiding.

En ook de uitgebreidheid van het werk neemt toe. Er is vandaag meer werk te doen voor de Kerk dan 'n kwart eeuw geleden. Enige cijfers zullen dat ten overvloede bewijzen.

Vijf en twintig jaren geleden werd het aantal heidenen in de wereld geschat op 856 millioen, tans is dat cijfer gegroeid tot 1,116,158,000. Het getal Mohammedanen is geklommen van 170 tot 220 millioen, dat der Joden van 8 tot 15 millioen zielen.

Nu moet wel erkend worden dat de hedendaagse statistiek veel vollediger en vertrouwbaarder is dan die van 1895, doch daardoor is de hele stijging toch niet verklaard. Het verrassende is dan ook in de eerste instantie dat er in 't geheel een stijging is, in plaats van een daling. Immers toch het getal Christenen neemt ook gedurig toe; sedert 1895 van ongeveer 400 millioen tot bijna 600 millioen op de huidige dag. De Protestanten zijn van 116 tot 167 millioen aangewassen. Doch deze groei is niet geëvenredigd aan de groei der bevolking, en vooral niet aan de kracht die ons gegeven is.

En tegenover deze grote behoefte staat de karige voorziening door de Kerk als geheel gemaakt. Neem ons eigen vasteland Afrika. Zuidelik Afrika staat sterk onder Christelike invloed, hoewel er nog vele millioenen zonder het Evan-

gelie zijn in dit deel van het vasteland. Doch Noord en Midden Afrika, met een bevolking van ruim 120 millioen, tellen slechts 'n half millioen Christenen.

En in dit ganse vasteland zijn nog geen 1,000 gezanten van 't Kruis bezig, en op 't ogenblik daarvan nog 'n goede honderd verbannen van hun werkkringen. En intussen dringt het Mohammedanisme voorwaarts, en zijn er degenen die vrezen dat Afrika onder de ijzere hiel van de godsdienst van Islam zal vallen. En de zogenaamde Christelike regeringen begunstigen de volgeling van de valse profeet, vooral door de struikelblokken in de weg van de gezant van het Kruis gelegd!

Een schrijver uit Amerika heeft onlangs van z'n eigen land verklaard, "Zo God het niet verandert, valt ons geliefd land terug mettertijd tot erger dan Heidendom." En wat de 85 millioen bewoners van Zuid Amerika betreft, zij het genoeg om te zeggen dat de Roomse Kerk nergens 'n groter mislukking gebleken is dan in dat "Verlaten Vasteland!" Vier uit elke vijf geboorten worden daar voor onecht opgegeven!

Wij hebben de taak der Kerk in enkele woorden voorgesteld als kolossaal en uiterst dringend. Is de Kerk instaat deze taak te aanvaarden? Het antwoord zou met een 'Neen' en 'n 'Ja' kunnen gegeven worden. Ja, de Kerk is ertoe instaat als al de leden ervan in levende gemeenschap komen te staan met het gezegende Hoofd der Kerk, als er meer vurig gebed, meer overwinnend geloof en meer heelhartige toewijding bij de belijders van de onoverwinnelike Koning der Kerk aangetroffen worden. Ja, naarmate elke Kerk, elke gemeente, elke gelovige beseft dat aan het bevel "Gaat dan henen" onafscheidelik verbonden is de verzekering "Mij is gegeven alle macht" en de belofte "Ik ben met ulieden al de dagen." Doch waar dit het geval niet is, is het antwoord 'Neen'.

Als Calvinisten, die de overheersing Gods op elk gebied erkennen, mogen en kunnen wij noch mismoedig noch ontmoedigd wezen. Ook onze taak is groot en wordt steeds groter. De mislukte poging tot hereniging van de verdeelde gelederen van ons volk brengt ons voor nieuwe moeilikheden en vraagstukken. Op ons kerkelik leven kan die verdeeldheid toch niet anders dan nadelig werken. En toch geloven wij dat alle dingen zullen medewerken ten goede, en waar wij onze hand aan de ploeg gelegd hebben, gaan wij voorwaarts, ziende op Jezus, de overste Leidsman van ons geloof en onzer zaligheid.

Des Leraars Studie: Waarde, Methode, en Inhoud ervan.

(Referaat van Prof. J. du Plessis, op de Bloemfontein Predikanten Konferentie gelezen.)

Geachte Medebroeders in de Evangeliebediening,— Het onderwerp, waarover ik u tans enige gedachten ten beste wens te geven, is zó belangrijk en zó omvangrijk, dat het niet een bloot referaat maar een gans boekdeel behoeft, om naar eis behandeld te worden. Uw tijd en mijn ruimte zijn echter evenzeer beperkt, zodat ik zonder omhaal van woorden terstond *in medias res* spring, door met datgene te beginnen, waarmede, zoals ons de wetenschap leert, elk onderzoek behoort te beginnen, n.l. een definitie.

Wat is de studie? Onder studie versta ik die geestesinspanning, waardoor wij zowel de gewichtigste feiten der geschiedenis en der wetenschap, als de grootste gedachten van bezielende denkers, onszelven zoeken in te prenten en toe te eigenen. Kennis komt niet vanzelf; zij moet door studie verkregen worden, en alle studie is inspanning. 's Mensen geest is niet maar een *tabula rasa*, waarop door uitwendige omstandigheden zekere dingen automaties worden neergeschreven. Neen; de geest van de mens ontvangt niet slechts indrukken van buiten, maar reägeert ook op die ontvangene indrukken. De ontvanger (receiver) in een Marconi-apparaat vangt niet slechts zekere onzichtbare en onhoorbare luchttrillingen op, maar tekent die ook aan, en zet ze ook om, in woorden die een menselike bevatten. Zo *ontvangt* onze geest niet slechts, lijdelik, de indrukken die van buiten toestromen; hij registreert en verlokt die ook.

Een tweede vraag: *Wat is het doel des leraars studie?* Het doel van des leraars studie is tweeledig; eerstens, de Bijbel zo te kennen, dat hij voor zichzelf Gods Evangelie daarin vinden kan, en zodoende in staat zijn dat Evangelie ook aan anderen duidelik te maken; en tweedens, 's mensen geest en de geest des tijds zo te kennen, dat hij de Bijbelboodschap op een zielkundig juiste wijze aan zijn geslacht brengen kan. Met andere woorden, het doel van onze studie is Bijbel-kennis en mensen-kennis. Een knap opvoedkundige moet in deze twintigste eeuw heelwat meer weten dan de onderwijzers aan wier voeten wij, kinderen der negentiende eeuw, gezetten hebben. Wilde de meester aan Jan

aardrijkskunde leren, dan was het vroeger alleen nodig dat hij van *aardrijkskunde* een goed begrip moest hebben ; doch nu is het nodig, en nog veel meer nodig, dat hij ook van *Jan* een goed begrip zal hebben. Elk leraar is een opvoedkundige, die van deze twee dingen een nauwkeurige kennis bezitten moet,— van zijn onderwerp, n.l. de Bijbel en het Evangelie, dat in de Bijbel begrepen is ; en van zijn voorwerp, n.l. de arme onkundige Jan, of wel de verlichte Theophrastus Bombastus, aan wier hart en geweten hij de Bijbel-boodschap brengen moet.

Bespreken wij dan ten eerste —

DE WAARDE VAN DE STUDIE.

Over de waarde van de studie in algemene zin ga ik nu niet spreken. Zonder studie geen vermeerdering van kennis, en zonder toenemende kennis geen maatschappelike, wetenschappelike of verstandelike vooruitgang. En, trots alles in onze hedendaagse toestanden dat ertegen schijnt te pleiten, het zijn niet de geweldhebbers der wereld, niet de geldhebbers, zelfs ook niet de gezaghebbers, die op de mensheid blijvende invloed oefenen : het zijn de studenten, de denkers. De reusachtige omwentelingen op maatschappelik en ekonomies gebied, die in de negentiende eeuw begonnen zijn, en in de twintigste eeuw waarschijnlik hun beslag zullen krijgen, de opbloei van demokratie, van socialisme, van bolshevisme, met al het boze en al het goede dat zij tevoorschijn gebracht hebben, zijn te danken aan de gedachte, die Rousseau in de achttiende eeuw als een zaadkiem in het gemoed zijner tijdgenoten zaaide, n.l. "De natuurlike staat der mensen is een staat van gelijkheid."

Over de studie in algemene zin gaat echter ons onderzoek nu niet. Wij hebben alleen te vragen, wat de waarde van de studie is voor de evangeliedienaar. Hierop bied ik u tans slechts twee antwoorden aan : 't is voor des leraars eigen verstandelike ontwikkeling nodig, en 't is voor des leraars gezonde gemeentelike invloed nodig. Studie, zeg ik, is onontbeerlik voor de verstandelike ontwikkeling van ieder leraar. Dat klinkt als een gemeenplaats. Het *is* een gemeenplaats ; maar het is een gemeenplaats, die wij maar al te weinig betrachten. De gedachte is zeer diep ingeworteld, dat als wij 'die dag' van de konsistorie der Grote Kerk wegstappen met een proponentsbul in de binnenzak, en in de volgende uitgave van "De Kerkbode" boven de naamtekening van de Hoog Eerw. Aktuarius lezen, dat "Jan Willem Wel-

geleerd tans beroepbaar is in enige gemeente der Gefedereerde N. G. Kerken van Zuid Afrika," we nu klaar zijn met studie. Maar neen, wij zijn niet gegradueerd, wij zijn maar even gematrikuleerd, in de hogeschool des levens. Onze proponentsbul is maar een toelatingscertifikaat, dat tot vlijtige arbeid en trouwe studie de deur opent en de spoorslag geeft.

Kennis is kracht was een van de machtspreuken van Baco ; doch zonder aanhoudende studie zal *die* kennis, die waarlik kracht is, nooit de onze worden. Hoevele van die beschouwingen over alle mogelike zaken, die wij bijna dageliks luidkeels op straat verkondigen, zijn na degelike studie en rijpe overdenking gevormd ? Is het niet waar, dat wij tevreden zijn om meestal onze opinies klinkklaar van anderen over te nemen — van een goede vriend, een geëerde leermeester, een interessant boek, of (de onveiligste gids van alle) onze geliefkoosde kourant ? Willen wij de kennis, die werkelik kracht is, dan moeten wij die door taaie arbeid verkrijgen, en door ernstige overdenking ons eigen maken. Zulk een kracht mag potentieel zijn, zij is desniettemin een kracht. Hoort wat John Morley zegt in zijn te weinig bekend werk *On Compromise* : "The consciousness of having reflected seriously and conclusively on important questions, whether social or spiritual, augments dignity while it does not lessen humility. In this sense, taking thought can and does add a cubit to our stature. Opinions which we may not feel bound or even permitted to press on other people, are not the less forces for being latent. They shape ideals, and it is ideals that inspire conduct."

Dat zulk een studie ijverige inspanning eist, spreekt van zelf. Dat is trouwens ook reeds uit de afleiding van het woord op te maken. Het Latijnse werkwoord *studeo* betekent oorspronkelik : *zich op iets toeleggen, met ijver, aandrang en drift naar iets streven.* In verreweg de meeste gevallen is de studie eerst een last, doch als wij ons eenmaal door het lastige ervan hebben doorgeworsteld, wordt zij een lust. Uw zoontje moet met zuchten en tranen zijn alfabet en zijn spelboek doorsukkelen, voordat hij zich kan verlustigen in die boeiende kinderverhalen, die hem tijd en plaats geheel doen vergeten. Inspanning, geduld, volharding zijn bij de studie onmisbare vereisten, en in het aankweken van deze hoedanigheden ligt een groot deel van de winst, die ons de studie aanbrengt. De ernstige en voortgezette studie is dus voor de leraar een zedelike gymnastiek, die voor zijn verstandspieren even noodzakelik is, als Sandow's oefeningen voor de lichaamspieren van de athleet. Er is geen beter middel om de wil

te versterken, dan om hem dageliks een taak voor te schrijven, die hij, soms tegen heug en meug aan, verrichten *moet*. Eèn van de grootste van hedendaagse psychologen, wijlen Prof. Williams James van Harvard Universiteit, geeft ons de volgende raadgeving, die des bedenkens en betrachtens overwaard is : "Keep the faculty of effort alive in you by a little gratuitous exercise every day. Be systematically ascetic or heroic in little unnecessary points. Do every day or two something, for no other reason than that you would rather not do it, so that when the hour of dire need draws nigh, it may find you not unnerved and untrained to stand the test."

In de tweede plaats heeft studie grote waarde, omdat daardoor de leraar groter invloed in gemeente en maatschappij verkrijgt. Een vraag, die heden ten dage gedurig aan de orde wordt gesteld is : "Heeft de kansel zijn invloed verloren ?" Op deze vraag worden vele antwoorden vernomen. Niet het minst gelukkig was dat van de oude Schotse vrouw, die, toen haar de vraag werd gedaan : "Well now, Margaret, what do *you* think, is the pulpit losing its influence ?" ten antwoord gaf : "Tha-at depends on wha's in it." Men kan zich geen juister en zakeliker antwoord denken. Als er op de kansel een *man* staat, een kundig, denkend man, een man van karakter, dan kan de kansel zijn invloed niet verliezen. De eisen, echter, die èn de gemeente èn de samenleving als geheel aan de leraar stellen, worden gestadig hoger en gestrenger. Men is minder en minder geneigd zich bij het *ipse dixit*, het *ipse voluit* en het *ipse jussit* van de predikant als predikant neer te leggen, slechts dan, wanneer men achter de woorden en wensen van de leraar de man van kennis en karakter ontwaart, zal men hem achting en genegenheid toedragen. Vele schrijvers hebben in de laatste tijd gewezen op de volstrekte noodzakelikheid, dat de hedendaagse predikant een man van verstandelike bekwaamheid zij. Laat mij hier slechts de woorden van Dr. John R. Mott, die beter misschien dan ieder ander de toestand der verschillende Christelike Kerken kent, kortelik aanhalen : "Men who ignore or minimise the existence and gravity of the intellectual unrest in the realm of religious thought, and who are not ready to do the hard, constructive and courageous work necessary to meet the need, are not qualified to be guides and leaders. While it is essential now as always that men in the ministry should be men of integrity of character, of real spirituality, and of practical efficiency, there is imperative need that in addition they shall be men of intellectual authority and leadership."

Ik ga nu over tot het tweede punt, n.l.

DE METHODE BIJ DE STUDIE.

Over dit onderwerp kan zeer veel gezegd worden, aangezien ieder vak der wetenschap, juist beschouwd, zijn eigen methode heeft. De methodologie der theologie is trouwens anders als die der geschiedkunde of der natuurwetenschap of der kunst. Ik bepaal mij derhalve tot algemene konsideraties, die op *elk* vak van onderzoek toepasselik zijn. Dan zou ik willen zeggen dat onze methode van studie zijn moet : *selektief, induktief en progressief.*

1. *Selektief.—Kies uw onderwerp, en blijf erbij.* Het gehele terrein van de wetenschap te betreden, dat is een tè grote zaak, zelfs voor de machtigste geest onder de kinderen der mensen. Ons leven is er te kort voor. De dagen des mensen zijn zeventig jaren, en slechts als zij zeer sterk zijn tachtig jaren. Dan bereiken zij die onoverschrijdbare bergen, die de grenzen van het menselik streven bepalen. Doch de menselike geest kan, nog vóórdat hij die grenzen raakt, geweldige afstanden afleggen, mits hij zich tot het ène of het weinige beperkt. "In der Beschränkung," zeide Goethe, "zeigt sich der Meister." (Wie meester wil zijn, moet zich beperken). Kies dan uw onderwerp, hetzij profetie, offerande, chokma litteratuur ; glossolalie, de Pastorale Brieven, het Galatiese vraagstuk (als gij tot Bijbel-onderwerpen u wenst te bepalen) ; hetzij het Socialisme, de bloedwraak, de architektuur of het Naturellen vraagstuk (indien gij u op algemeen wetenschappelik gebied wilt bewegen).

En als gij gekozen hebt, *blijf erbij.* Hoeveel kostbare tijd gaat er niet verloren, doordat de student zich eerst hieraan en dan daaraan wijdt, zoekende in elke richting naar "a line of least resistance." Als gij de volle waarde der studie genieten wilt, in de ontwikkeling van uw geestesvermogens en de versterking van uw wilskracht, dan is stellig "the line of least resistance" het minst voordelig. Ik zeg niet dat men om deze reden *invita Minerva,* vlak tegen zijn natuurlike neiging in, een onderwerp moet gaan kiezen, waar men geen zin en geen belangstelling in heeft. Ik zeg alleen dat waar men na rijp beraad een geschikt vak is gaan kiezen, het zwakheid van karakter verraadt om aanstonds, als zich moeilikheden beginnen voor te doen, het zo maar voor een ander te willen verwisselen.

Kies alleen de beste boeken, en bestudeer ze. Niet weinige boekerijen, die ik heb mogen bezichtigen, verraden in hun samenstelling een betreurenswaardig gebrek aan zaakkennis

en planmatigheid. Men zoekt tevergeefs naar het beginsel, volgens hetwelk zij bijeengebracht zijn. Zulke verzamelingen herinneren mij onwillekeurig aan een uitdrukking, die vroeger bij de materialistiese wijsgeren gangbaar was, om het ontstaan van het universum te verklaren, namelik : "a fortuitous concourse of atoms." Men moet vroegtijdig leren dat het in het vergaderen van een bibliotheek meer op het *multum* dan op het *multa* aankomt. Kies dus alleen gezaghebbende boeken. Hierin verlenen de grote woordenboeken, zoals de *Encyclopaedia Brittanica*, Hastings' *Dictionary of the Bible*, e.a., belangrijke hulp, door aan het einde van elk artikel een uitgezochte bibliografie te verschaffen. Boekjes uit de school van Bettex, Mauro & Co., al hebben zij ook al de zoveelste druk beleefd, al bieden zij nog zo aangename en stichtelike leesstof, zijn voor de wetenschappelike studie waardeloos. Vertrouw u derhalve alleen aan de leiding van gezaghebbende schrijvers toe.

Als gij dan uw boeken gekozen en gekocht (en betaald !) hebt, *bestudeer* ze dan. Het is mooi, de beste boeken over de Anthropologie of de Egyptologie te hebben gekocht, maar mooier nog ze te hebben gelezen. Het is prijzenswaardig, de meest gezaghebbende schrijvers op het Animisme of het Spiritisme te bezitten, maar veel prijzenswaardiger, ze te bestuderen. Aan deze studie moet gij elke dag iets doen. *Nulla dies sine lineâ.* Een boekdoel, dat werkelik het bestuderen waard is, moet men minstens driemaal doorwerken. De eerste maal leest gij het met een assimilatief gemoed, trachtende om de schrijver recht te verstaan, en zijn bewijsvoering recht te volgen. De tweede maal leest gij het met een konstruktief gemoed, zoekende om een juiste indruk van het geheel te krijgen, en het onderwerp van uw onderzoek in zijn rechte verhouding tot het geheel der wetenschappelike kennis te plaatsen. De derde keer leest gij het met een kritiese geest, om te zien wat er tegen des schrijvers argumenten en stellingen is in te brengen, en of zijn algemene positie een Christelike is, of een niet-Christelike, of een beslist anti-Christelike. Wees in ieder geval niet bang, het werk van een ketter ter hand te nemen. Wijlen Professor Henry Drummond placht te zeggen, dat men altijd van een ketter meer leert, dan van een orthodoxe schrijver. En al is dit niet zonder sterke kwalifikaties waar, toch kan ook niet ontkend worden dat mannen als Ferdinand Christian Baur, Abraham Keunen en Julius Wellhausen, juist door wat zij geloochend hebben, veel, zeer veel gedaan hebben om voor de godgeleerde wetenschap nieuwe banen te breken, en recht-

zinnige theologen tot dieper nauwkeuriger en meer wetenschappelik onderzoek te dwingen.

2. Uw methode zij *induktief.* Zonder u te bemoeien met definities van de logiese begrippen *induktie* en *deduktie*, memoreer ik slechts dat ik door de induktieve methode versta : de zorgvuldige vergadering van feiten, met de gevolgtrekkingen waartoe zulke feiten, zonder vooroordeel of vooropgezette mening beschouwd, noodzakelikerwijs leiden moeten. Dit is trouwens, bij alle wetenschappelike studie, de juiste orde : eerst, feiten bijeenbrengen, en ze nauwkeurig onderzoeken, rangschikken en klassificèren ; en dan, de konklusies formulèren, waartoe ons dat onderzoek der feiten rechtvaardigt en noodzaakt. Dit is een geheel andere methode dan de dogmatiese, die zekere reeds geformuleerde waarheden vóór zich heeft, waarvoor zij nu steun gaat zoeken in speciaal uitgezochte en voor haar doel geschikte feiten of gezegden.

Laat mij toe, wat ik bedoel met een konkreet geval op te helderen. Veronderstel wij wilden onderzoeken welke de Nieuw-testamentiese leer aangaande de Wederkomst van Christus is, hoe zouden wij te werk gaan ? Stellig niet door de boeken en blaadjes van Seiss en Dimbleby, van Grattan Guinness of Johanna Brandt ter hand te nemen. Die zijn schrijvers, die de millenaristiese beschouwing huldigen, en de Schrift slechts beschouwen als een wapenhuis, waaruit zij argumenten halen kunnen, om hun meningen te verdedigen. Zulk een dogmatiese methode, die de konklusie heeft vastgesteld, nog voordat men de premissen vernomen heeft, is uiteraard een bedriegelike. De enig veilige methode is, het Nieuwe Testament zelf te bestuderen, elke uitspraak over de Parousia op te sporen en in zijn rechte perspektief te plaatsen, en dan tot een konklusie te geraken, die (zover mogelik) al de feiten dekken zal.

Wat zouden dan kunnen beginnen door de vraag te beantwoorden : Wat zegt de Heiland Zelf, zoals Hij door de evangelisten gerapporteerd wordt, aangaande Zijn Wederkomst ? Daarbij niet vergetende het *caveat* van Matthew Arnold : “Jesus was far above the heads of His reporters.” Voorts zouden wij onderzoeken wat ons Paulus aangaande de Wederkomst leert, en in dit verband de houding van zijn vroegste met die van zijn laatste brieven tegenover de Parousia vergelijken. Daarna kunnen wij de beschouwingen van de andere NTe. schrijvers onder èèn hoofd samenvatten ; en eindelik onze aandacht schenken aan de voorstellingen van dat duistere boek, de Openbaring. Onze taak zal afgesloten worden door het samenbrengen en harmonieren van de uit-

eenlopende en soms schijnbaar tegenstrijdige beschouwingen van de verschillende delen van het NT ; en wij zullen wellicht genoodzaakt worden het beginsel der *analogia fidei* en *analogia scripturae* toe te passen, en zodoende het onbekende uit het bekende, en het duistere uit het minder duistere, te verklaren.

3. Uw methode zij tevens *progressief*. Uw studie zij een overwinningstocht, op welke gij, gelijk weleer Alexander, steeds zucht naar meer werelden, om die te overwinnen. Of, om het beeld te veranderen, uw studie gelijke op het beklimmen van een berg, waardoor gij steeds ruimer uitzichten verkrijgt, maar dat u, bij het bereiken van de ène bergpunt, andere en hogere spitsen doet zien, die gij nog te veroveren hebt. Zo breidt zich ook gestadiglik het terrein uit, waarover uw geestesoog gaat. Zo komt gij, al studerende, in aanraking met nieuwe onderwerpen, die tot onderzoek en verovering lokken. Zo verkrijgt gij nieuwe gezichtspunten, uit welke gij het oude en bekende beschouwen, en mogelik uw oordeel erover rektificèren kunt.

Onderstel dat gij op 'n goede dag in uw lezen het woord *Totemisme* tegenkwaamt. Ge weet er weinig of niets van : de lust bekruipt u om er alles van te weten. De woordenboeken en encyclopaedia's, die gij raadpleegt, geven u van dit groot onderwerp een denkbeeld, en bevelen aan de werken van M'Lennan, Fraser, Andrew Lang, e.a. Gij vindt het een betoverende studie, die gij met lust en geestdrift voortzet. Van de studie van het Totemisme wordt gij gevoerd tot de aanverwante onderwerpen van de huweliksgebruiken en de godsdienstige praktijken van primitieve volkeren. Gij verdiept u in Tylor's *Primitive Culture* en Westermarck's *History of Human Marriage* en eindelik (want gij leest nu stellig ook Duits) in Schneiders *Die Religion der Afrikanischen Naturvölker* ; en als gij u de inhoud van deze boeken hebt toegeëigend, dan zijt ge, zelfs zonder het te weten, een anthropoloog geworden, evenals Molière's onverbeterlike Monsieur Jourdain, die zonder het te weten, zijn leven lang proza gesproken had.

Progressief moet gij wezen, niet echter in kundigheid alleen, maar ook in oordeelkunde. Voor twee uitersten moet zich de student wachten : aan de ène kant, van met zijn weinigje kennis te pralen, alsof hij de wijsheid van Salomo in pacht had. Die dat doet, maakt zich belachelik. En aan de andere kant, van zo weinig zelfvertrouwen en ruggegraat te hebben, dat hij er nooit toe komt een eigen onafhankelik oordeel te hebben. Daardoor maakt men zich verachtelik. Het

aanstotelikst is ongetwijfeld de snoever, die ons zo meesterlik door De Genestet wordt voorgeschilderd —

Jan is geen middelmatig man,
Maar een genie, dat *scheppen kan*!
Welzeker !...... uit zijns meesters pan.

Voor de leerling, de student, de schrijver, die is *addictus jurare in verba magistri* (genegen zich op des meesters woorden te beroepen) hebben wij meer medelijden. Wel gaarne zagen we hem wat zelfstandiger optreden; doch liever de ootmoed, die aan Plato blijft kleven, dan de dwaze hoogmoed, die zich een nieuwe Salomo waant.

(Wordt vervolgd.)

De Doorn in het Vlees.

Een Studie van 2 Kor. 12 : 1 — 10.

(Ds. D. G. Malan.)

Deze passage biedt ons een stukje biografie, een "apologia pro vita" van de grote heiden-apostel, en werpt een verrassend licht op zijn karakter. Hij wordt gedwongen om zichzelf te verdedigen tegen de valse voorstellingen en beschuldigingen van zijn vijanden, die zijn apostolies gezag zochten te ondermijnen, en zijn evangelie te verdraaien. En ongelukkig vonden zij ingang bij ten minste een deel van de Korinthiese gemeente.

Zeer ongaarne wil de apostel roemen, gelijk de valse leraars gewoon waren te doen. Nederigheid toch was èèn van zijn voornaamste kenmerken. Doch hij is daartoe verplicht, vooral omdat de belangen van het evangelie zo innig daarmede verbonden waren. Maar nu gaat hij roemen in datgene, waarin de gewone mens juist een oorzaak van smaadheid en schande zou zien. Hij roemt n.l. 1) in alles wat hij verduurd heeft om Christus en des evangelies wil (11 : 23 — 29, 2) in wat hem waarschijnlik als lafhartigheid ten laste gelegd werd door zijn vijanden, n.l. zijn ontvluchten uit Damaskus (11 : 32 — 33). (Deze gebeurtenis had voor de apostel biezondere betekenis, als zijnde het begin van de verdrukkingen, die hij als verbreider van het godsrijk ver-

duren moest.) 3) in de gezichten en openbaringen, welke hem ten deel gevallen waren (12 : 1—4).

Het is echter niet eigenlik in de gezichten en openbaringen zelf, dat hij roemt. Hij roemt veeleer in de zwakheden, die in verband daarmede stonden, en gedeeltelik daarvan afhankelik waren (Cf. 12 : 5, 9b.). Opmerkelik in dit verband is het, dat de apostel van zichzelf in de 3de persoon spreekt : "een mens in Christus." 't Is alsof hij niet de arme apostel, zo gesmaad en belasterd door zijn vijanden, vereenzelvigen wil met de man zo hoog door de Heer bevoorrecht. Hij neemt geen eer voor zichzelf. Hij was lijdelik onder dit alles. Voor zichzelf zou hij enkel roemen in zijn zwakheden.

Hoe de optrekking of wegvoering geschiedde, deelt hij ons niet duidelik mee. Hij wist het zelf niet. 't Is derhalve ijdel voor ons om daarover te spekuleren. Voor de apostel had de gebeurtenis bovenal godsdienstige waarde. 't Was een deel van zijn geestelike ervaring. 't Is echter leerzaam voor Paulus psychologie, dat hij aanneemt, dat de ziel of geest des mensen bestaan kan apart van het lichaam, en buitengewone openbaringen ontvangen kan, welke menselike lippen niet konden uitspreken. Voor hem dus was de geest de eigenlike mens : het lichaam was slechts het uiterlik kleed der ziel. Hier ligt een vruchtbaar veld voor studie in verband met de zielkunde.

"Opgetrokken tot in de derde hemel." De Joden waren gewoon van zeven hemelen te spreken, doch 't is niet waarschijnlik, dat de apostel daaraan dacht. Gewoonlik rekent men de eerste hemel als de lucht, waar de wolken zweven ; de tweede als de sterrenhemel ; en de derde als waar God en de engelen wonen. Aandacht verdient, dat Paulus van de hemel spreekt niet slechts als een toestand, maar ook als een plaats. Het is niet zeker, of het Paradijs (vs. 4) hetzelfde is als de derde hemel (vs. 2). Uit de herhaling der uitdrukking : "ik ken een mens enz." In vs. 3, schijnt het, alsof de apostel met "Paradijs" een nog hoger stadium bedoelde dan met "de derde hemel" : een plaats van Onbeschrijflike heerlikheid, waar de Heer zich kennelik openbaart. (cf. Openb. 2 : 7, "eten van de boom des levens, die in het midden van het paradijs Gods is.")

"Onuitsprekelike woorden." Doorgaans is het waar, dat de diepste gewaardingen der ziel niet in menselike taal uitgedrukt kunnen worden. En zo was het hier in verscherpte vorm. Óf Paulus kon zulks niet doen, óf het zou onbetamelik geweest zijn. 't Was een geheim tussen hem en

zijn Heer. Geen ander zou die woorden verstaan hebben. De Engelse dichter Robert Browning stelt het evenzo voor, dat Lazarus na zijn opwekking uit de doden niet in staat was om zijn ondervindingen gedurende die drie merkwaardige dagen aan anderen mede te delen.

Wanneer had deze optrekking plaats? De apostel stelt een datum vast: voor veertien jaren. De gebeurtenis dus stond uit als een biezondere in zijn ondervinding. Sommigen hebben gedacht aan het hemelse gezicht, dat hij ontving op weg naar Damaskus (Hand. 9 : 3—4). 't Bezwaar hiertegen is, dat deze gebeurtenis 20, en niet 14 jaren geleden plaatsgevonden had. Anderen denken aan de vertrekking van zinnen, in de tempel te Jeruzalem, waarvan Paulus melding maakt in Hand. 22 : 17. En dit zou redelik overeenstemmen met de meergemelde datum. Een voor ons aannemelike verklaring plaatst deze optrekking tijdens de steniging van de apostel te Lystre (Hand. 14 : 19). Terwijl zijn lichaam dáár gemarteld lag, en men meende, dat hij dood was, zweefde zijn geest in de hemel, en ontving hemelse openbaringen, als goddelike verkwikking en vergoeding voor wat hij in het lichaam moest verduren.

Paulus dan wil niet roemen in deze gezichten en openbaringen. Hij wil niet, dat de mensen meer van hem denken zouden dan betamelik was. Hij is bevreesd voor geestelike hoogmoed. Hij wenst nederig te zijn, en is tevreden, dat mensen hem zouden nemen zoals hij was met zijn zwakheden. En juist in verband met zijn hoge geestelike ondervindingen was er datgene gemengd, dat bestemd was om hem nederig te houden. Om hem n.l. voor geestelike zelfverheffing te bewaren, was hem *een scherpe doorn in het vlees* gegeven. *Wat moeten wij hierdoor verstaan?*

Met zekerheid is hier geen antwoord op te geven. Terecht is aangemerkt geworden, dat de Heilige Geest met opzet een nadere omschrijving verzwegen heeft, opdat wij niet beperkt zouden worden tot een of ander bepaald gebrek of krankheid, maar dat ieder gelovige de geestelike toepassing op zijn biezonder geval maken mocht. Evenwel zijn er zekere aanduidingen, die enigszins licht werpen op de zaak.

Deze doorn in het vlees was iets pijnliks, en waarschijnlik iets lichameliks; niet een verzoeking tot zonde, of een gebrek in zijn karakter. Immers in dit laatste geval zou de apostel niet opgehouden hebben om voor de wegneming daarvan te bidden. Sommigen nu hebben gedacht aan epilepsie; en wijzen daarop, hoe ook andere wereldberoemde mannen epileptici geweest zijn, zoals Julius Caesar, Napoleon I,

Mohammed, Koning Alfred, Czar Peter de Grote. Het bezwaar tegen deze theorie is, dat epileptiese aanvallen doorgaans de verstandsvermogens der lijders verzwakken. Bij Paulus nu is niets hiervan te bespeuren. Integendeel, er is bij hem bestendige toeneming in geestelike wijsheid en kracht. Hoe, zo vragen wij, kon een epileptiese lijder na 14 jaren een zendbrief schrijven, gelijk 2 Korinthe ; en nog later die aan de Romeinen, Filippensen, Kolossensen en Efeziërs ?

Aannemerliker schijnt ons de theorie, dat door de doorn in 't vlees verstaan moet worden ophthalmia een gebrek aan de ogen. Dr. Brown, een Schotse medikus, heeft onlangs weer deze zienswijze bepleit. Hij volgt de induktieve, wetenschappelike methode, besluitende uit de feiten tot de konclusie. O.a. wordt op het volgende gewezen :—

1) Hand. 9 : 8 — 9. Paulus werd ter aarde neergeveld door een helder licht uit de hemel op de weg naar Damaskus, en met blindheid geslagen. Na drie dagen werd hij door bemiddeling van Anamias hersteld. Doch waarschijnlik is het, dat zijn gezicht permanent beschadigd bleef.

2) Hand. 23 : 1 — 5. 20 jaren later staat de apostel vóór het Sanhedrin terecht, en zijn gezicht is schijnbaar nog gebrekkig. De uitdrukking : "de ogen op de Raad houdende (vestigende)" (vs. 1) past natuurlikerwijze op iemand met zwakke ogen. Voorts, Paulus antwoord : "ik wist niet, dat het de hogepriester was" (vs. 5) kan best verklaard worden uit het feit, dat hij gebrekkig kon zien. 't Was immers in het volle daglicht : de afstand tussen hem en Ananias was niet groot : en de hogepriester droeg een biezondere klederdracht.

3) Gal. 4 : 13 — 15. De apostel spreekt van "zwakheid des vleses" (vs. 13), en zegt dan : "gij zoudt, zo het mogelik ware, uw ogen uitgegraven, en wij gegeven hebben (vs. 15). Het ligt derhalve voor de hand om de zwakheid des vleses in verband te brengen met zijn gebrekkig gezicht.

4) Gal. 6 : 11. "Ziet, hoe grote brief ik u geschreven heb met mijn hand." Alleen voor iemand, die bezwaarlik zien kon, zou men Galaten een lange brief kunnen noemen. Een ander en beter vertaling is : "Ziet, met welke grote letters ik u ......" De gevolgtrekking is echter dezelfde. Opmerking verdient ook, dat, zover wij weten, Paulus de enige apostel was, die een amanuensis gebruikte. Hij ondertekende doorgaans slechts de brief aan het slot, om voor de echtheid daarvan in te staan. Cf. 2 Kor. 16 : 21, 2 Thes. 3 : 17.

5) Terwijl de apostel Johannes 't woord "struikelen" slechts 3 maal, en Petrus slechts 2 maal, en Mattheus, Markus, Lukas en Jakobus nooit gebruiken, gebruikt Paulus het niet minder dan 9 maal, alsof het met zijn zwakke ogen geen ongewone ondervinding voor hem was.

Ieder deze argumenten op zichzelf genomen heeft geen overtuigende kracht : hun waarde ligt in het akkumulatief effekt.

"Een engel des Satans om mij met vuisten te slaan" (vs. 7). Had men de apostel de vraag gedaan : "Wie heeft u de doorn opgelegd ?" zo zou zijn antwoord, vooral met 't oog op het doel van de kastijding, n.l. om hem voor geestelike zelfverheffing te bewaren, geredelik geweest zijn : God. En toch spreekt hij van "een engel (boodschapper) des satans." Hoe is dit te verklaren ? God was de eerste oorzaak, doch satan maakte gebruik van de doorn in 't vlees om Paulus te plagen en te kwellen, en hem indien mogelik in het groot werk van de verbreiding des evangelies te hinderen. Juist omdat de apostel satans rijk zoveel afbreuk deed, daarom viel de vijand hem zo aan. Denken wij nu weer aan Paulus gebrekkig gezicht, dan kunnen wij goed verstaan, hoe de satan dit gebruiken kon om hem te kwellen. Waarschijnlik redeneerde hij als volgt : "Paulus ! gij zijt ongeschikt om het evangelie onder de heidenen te verkondigen met uw zwakke ogen. Indien de Heer u nodig had voor zulk een werk, zo zou Hij u genezen. Nu Hij dit niet doet, moet gij liever maar het werk opgeven, en tenten gaan maken."

Gelukkig voor het godsrijk, dat de apostel zulks niet deed ! Drie malen bad hij ernstig om de wegneming van de doorn. En dat was gans natuurlik. In het begin toch zag hij slechts het pijnlike van de zaak, en verstond niet, waarom de Heer zulks toeliet, en nodig achtte. Natuurlik had de Heer sympathie met het gebed van zijn beproefde dienstknecht, te meer na Zijn eigen ondervinding in Gethsemane. En hoewel zijn gebed schijnbaar niet verhoord werd, nochtans werd het verhoord in een hoger zin. Paulus moest de les leren, dat bij de Heer de belangen der ziel van groter waarde zijn dan die van het lichaam.

Tot hem kwam de bemoedigende stem : "Mijn genade is u genoeg ; want Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht." De doorn dan moest blijven, doch genade werd hem gegeven, dat het hem tot een zegen werd, om n.l. hem nederig te houden : om hem in zijn zwakheden te leren roemen, opdat de kracht van Christus in hem mocht wonen (óf over hem mocht tabernakelen).

En toen bad hij niet langer om de verwijdering van de doorn. Hij berustte daarin, omdat hij tans inzag, dat het hem geestelik gewin toebracht Daar was dus overvloedige vergoeding. Zijn zwakheid naast Christus kracht! Christus kracht als substituut voor zijn zwakheid! Zijn zwakheid derhalve niet een oorzaak van smaad, maar van roem, als zijnde de achtergrond, waartegen Christus kracht in hem en door hem des te heerliker uitblinken mocht! Zo dat de uiteindelike konklusie, waartoe hij geraakt, dit is: "als ik zwak ben, dan ben ik machtig." Een paradoks ja, maar een gezegend paradoks; en een heerlike waarheid tevens, sedert de dagen van Paulus bevestigd in de geestelike ondervinding van velen van Gods liefste kinderen!

Het Modernisme in de Kaapse Kerken

(Ds. L. M. Kriel.)

II. HISTORIES — JURIDIES.

I. DE NED. GEREF. KERK.

C.) **KOTZE vs. MURRAY.**

Nadat de Sinode in 1863 Ds. J. J. Kotze van Darling geschorst had, verliet hij de vergadering en deed stappen om de Moderator voor het Hooggerechtshof te dagen "to shew cause why the sentence of the Synod should not be pronounced null and void."

Op de 23ste Augustus, 1864, kwam de zaak voor het Hof. De Prokureur-Generaal en advokaat Denyssen verschenen voor de klager, terwijl Ds. Andrew Murray in eigen persoon verscheen. Advokaat Denyssen las klagers deklaratie waarin o.a. het volgende voorkwam, met referte tot zijn schorsing.

"And the said plaintiff further saith that he feels greatly aggrieved by the said decree, sentence or decision, and that he regards it as being, both in form and substance, illegal and unjust, and he submits to this Honourable Court the following grounds (amongst others) for claiming that it be reversed, annulled or declared void:

1. Because, by the Laws and Regulations of the Dutch

Reformed Church, as altered and amended in the year 1847, the said General-Assembly, or Synod is not a court competent to try a Minister of the said church as a court of the first instance, but is merely a Court of Appeal from the Presbytery to which such a minister belongs, which Presbytery is the proper court of first instance for the trial of a minister, and because, therefore, the words by him spoken in the said Assembly, upon the occasion above-mentioned, if capable of sustaining a criminal charge, might have been made, a subject of such charge before his presbytery, upon which he might in proper time and in due form, have been tried by his said presbytery.

2. Because, even if the said General-Assembly or Synod had been a court competent to try in the first instance, a minister charged with an offence, and to sentence him upon conviction to suspension or deprivation, the said Assembly did not, in trying, convicting and sentencing the said plaintiff proceed according to the Laws and Regulations of the said Church in reference to the trial of alleged offenders or according to the principles of Justice necessary to be observed by all tribunals in the trial of alleged offenders, in as much as there was not before the said Assembly, nor was there given to the said plaintiff any libel charge or act of accusation whatsoever, setting forth the offence charged against the said plaintiff, or specifying how, or in what way, the words by him spoken contravened or contradicted any doctrine of the Dutch Reformed Church.

3. Because, even if the said Assembly had been a court of first instance, competent to try the minister, and sentence him to suspension or deprivation, and even if the said Assembly had, in trying the said plaintiff, fallen, as regards matter of form, into no irregularity, yet that its said decree, sentence or decision, was and is, in substance erroneous, unjust and illegal, in as much as the words by the said plaintiff spoken concerning the paragraph or passage of the Heidelberg Catechism, on which the said plaintiff observed, were words which he was, by the context and true construction of the said Catechism and by the other Standards of the Dutch Reformed Church and by the liberty at all times exercised with said church of comparing one part of the said Standards with another and with the Word of God, fully warranted in using."

Van de kant der Verdediging werd het volgende gesubmitteerd :

"The said defendant,...... comes into court, and, before pleading to so much of the plaintiff's declaration as claims relief upon the third ground therein alleged and set forth, says that he excepts the competency of this Honourable Court to determine whether the words alleged to have been spoken concerning the particular passage or paragraph of the Heidelberg Catechism on which he was by the true construction of the said Catechism and by the said Standards of the said Dutch Reformed Church and by the liberty at all times exercised in the said Church of comparing one part of the Standards with another and with the Word of God, fully warranted in using ; wherefore the defendant prays for an absolution of the instance in respect of so much of the declaration as refers to the ground and prayer for relief upon the said ground therein alleged together with costs.

And for a plea to the first and second grounds of the declaration (and in case the Honourable Court should overrule the exception aforesaid, then, and in that case, but not otherwise, for a plea to the whole) the said defendant says he denies all and singular every allegation of fact and conclusion of law in the plaintiff's declaration contained and joins issue with him thereon and prays the judgment of the Honourable Court with costs.

And for a claim in reconvention, the defendant in convention, now plaintiff in reconvention, prays that it may by this Honourable Court be adjudged that the said sentences of suspension and deprivation were and are valid in binding, and that the said defendant in reconvention is lawfully bound to submit to and abide by the sentence of the said Synod, and cannot therefore continue to exercise the functions of minister of the said Church."

Voor de klager werd staande gehouden dat, wat het eerste punt betreft, de Sinode van 1842—1843 tuchtzaken ter eerste instantie behandelde en dat men zich, voor recht van appèl naar de Goeverneur kon wenden. Dat recht van appèl werd weggedaan in 1843, en in 1847 een besluit genomen door de Sinode dat voortaan klachten tegen leraars ter eerster instantie door de Ring moesten worden behandeld, en slechts in de tweede plaats voor de Sinode moesten worden gebracht. Aldus kon de Sinode de zaak in kwestie niet behandelen, maar was verplicht die naar de Ring van Tulbagh te verwijzen.

Onder het tweede hoofd zeide de advokaat van de klager

dat geen beschuldiging klager overhandigd was die als een "Bill of Indictment" dienen kon. Klager was die blijven vragen, maar zulks werd hem immer geweigerd. Hij wist niet waarvoor hij beschuldigd werd.

Onder hoofd 3 zeide de advokaat dat "by the 6th. Section of the Ordinance, though their Lordships could not be asked to say whether any theological dogma was true or false, their Lordships had power to determine whether the words used by Mr. Kotze did impugn any given theological dogma."

Ds. Andrew Murray, die door de Hoofdrechter later gekomplimenteerd werd voor zijn meesterlike verdediging, argumenteerde onder hoofd 1 dat toen de Sinode de genoemde verandering maakte, zij haar zelf ten enenmale niet alle rechten ontnam. In Artikel 187 had zij uitdrukkelik verklaard het recht te hebben behouden om met haar leden te handelen naar bevind van zaken, en door Artikel 188 werd de procedure vastgesteld in geval van klachte tegen een leraar voor de Sinode ter eerster instantie. Ook zette Artikel 7 haar kracht bij in zulke gevallen. Onder hoofd 2 verklaarde de Eerwaarde Verweerder dat in alle Presbyteriaanse Kerken "summary proceedings are in certain cases allowed," en dat een "Bill of Indictment" onnodig was daar de woorden ten aanhore van de ganse Sinode uitgesproken en herhaald werden.

Onder het 3de hoofd hield Verweerder staande dat de geest en de letter van de Ordonnantie het Civiele Hof verboden om de vraag te bestechten of klager gerechtigd was die woorden te gebruiken. Hij haalde aan het vonnis van de Lord Chancellor in de Warren zaak, en dat van de Prury Council in de Long zaak, om te bewijzen dat het Hof geen recht had over dit deel van de zaak te beraadslagen of een oordeel daarover uit te spreken.

Op 2de September, 1864, gaf het Hof uitspraak in de zaak.

Rechter Bell zeide in zijn opsomming dat de uitdrukking "leden der Sinode" als zulks de Sinode tot een hof ter eerste instantie maakte, en dat klager in zijn eerste grond van aktie onsuksesvol was.

Onder het tweede hoofd meende hij te konstateren dat klager grond had te beweren dat men hem geen behoorlike beschuldiging voorlegde. Men veronderstelde schuld en riep om geen uitleg van de woorden waartegen men exceptie nam in de Sinode, maar om retraktie.

Omtrent punt 3 sprak Rechter Bell geen besliste opinie uit, maar meende dat "to demand a retraction of the words

used by the plaintiff was to attempt to deprive him of his freedom of debate."

De eis in reconventie wees hij van de hand, krachtens de uitspraak van de Privy Council in de zaak van "Long vs. the Bishop of Cape Town." "Tribunals of voluntary church associations are not in any sense courts; they have no power of their own to enforce their sentences; they must apply for that purpose to the courts established by law, and such courts will give effect to their decisions as they give effect to the decisions of arbitrators whose jurisdiction rests entirely upon the agreement of the parties."

Dit Hof voordat het de uitspraak van de Sinode kon bevestigen, moet eerst onderzoeken of de procedure regelmatig was, en verder of het voorwerp van het vonnis in de overeenkomst der beide partijen valt, krachtens welke de Sinode zich zelve jurisdiktie toeëigent. De procedure was niet regelmatig, en alzo kan dit Hof de bede van verweerder in rekonventie niet toestaan.

Rechter Cloete zeide, na een lang betoog over de procedure in Nederland: "Having thus shown that by the very original and fundamental principles of Church government in Holland, the sanction of the civil Authority was absolutely necessary to give validity to the decrees of the Synod, I deem it unnecessary to refer to any further regulations borrowed from the laws or proceedings of Holland."

Naar aanleiding van de Ordonnantie No. 7, 1843 beweerde Rechter Cloete dat de Sinode niet uitsluitelik en ten volste het recht bezat haar schuldige leraren te straffen. "Can it for one moment be contended," ging de rechter voort, "that when the Executive Government voluntarily relieved itself from a constant interference with the internal management of their affairs they thereby were released from all subjection or obedience to the laws of the land and the civil tribunals administering those laws?"

De verdediging feilde beide op gronden 1 en 2, en de exceptie onder punt 3 bleek onhoudbaar.

Rechter Watermeijer, die afwezig was, liet zijn overeenstemming over het algemeen met de uitspraak van Rechter Bell bekend stellen.

Rechter Bell zeide daarop dat rechter Watermeijer om zijn eigen woorden te gebruiken—"doubted whether he could agree with Mr. Justice Cloete on the question as to the judicature before which the case should have been tried in the first instance, whether before the Presbytery or before the Synod, and as I now have heard my brother Cloete's

opinion on that point, I desire to express the same doubt. My brother Watermeijer and myself therefore will not be understood as having expressed upon that point any decided opinion. The judgment will therefore be for the plaintiff with costs."

Godsdienstige Stromingen in de Twintigste Eeuw.

(Ds. H. Pienaar, Senekal.)

IX.

DE WEDERKOMST VAN CHRISTUS.

Als wij het een en ander schrijven over de Wederkomst van Christus, dan geven wij, in het kort, weer de opvattingen van zekere theologen van onze dagen. Zeggen wij niets daarop, dan wil dat niet zeggen, dat wij konsenteren. Wij trachten vooral de moderne zienswijze over onze onderwerpen aan het licht te brengen.

Wij geven vooraf, in verband met ons onderwerp, 'n korte samenvatting van de beschouwingen onder de Joden, ten tijde van Christus, over de leer der laatste dingen "of het einde aller dingen." Het was 'n zeer nauwkeurige en omslachtige en tevens ingewikkelde leer. Het kwam, in het kort, hierop neer : 1.) zekere Tekenen. 2.) De tijd der Weeën — grote troebelen, oorlog, hongersnood en pestilentie. 3.) De Verschijning van de Messias — 'n bovennatuurlik wezen. 4.) het Oordeel, wanneer de rechtvaardigen van de goddelozen zullen gescheiden worden. 5.) De heerlike Transformatie — de nieuwe Hemel en de nieuwe Aarde, en de heerschappij van de geheiligden.

Nu zijn er van de historiese Kritici, vooral Duitse, die beweren, dat dat gedeelte van de Evangeliën, Mark. XIII is het voornaamste, dat handelt over de "laatste dagen" en Wederkomst van Christus, ontleend is aan deze joodse beschouwingen, aan de pure joodse Eschatologie. Het is bij Markus ingelast en in de andere Evangeliën opgenomen. En nu beweert men verder, dat de Christus niet alleen te midden van zulke beschouwingen was opgegroeid ; maar dat Hij ook daardoor werd beinvloed, en deze beschouwingen was toege-

daan. Wij, voor ons, menen dat deze bewering van de historiese Kritici door, o.a., de volgende feiten en verklaringen geheel en al omver gestoten wordt. a) Christus heeft steeds duidelik en groteliks verschild van Zijn tijdgenoten en zelfs van Zijn discipelen over de opvatting van het "Koninkrijk Gods." Hij verklaarde: "Mijn Koninkrijk is niet van deze wereld." Hij heeft steeds alle politieke en vleeslike opvattingen over dat "Koninkrijk" streng veroordeeld. b) Hij heeft nooit de sluier van de toekomst opgetild. Integendeel, Hij zeide tot Zijn discipelen: "Van die dag en die ure weet niemand, noch de Engelen, die in de Hemel zijn, noch de Zoon, dan de Vader." En wederom: "Het komt u niet toe te weten de tijden en gelegenheden, die de Vader in Zijn eigen macht gesteld heeft."

Dat er velen zijn geweest ten tijde van de Christus, en ook in de vroegste christelike gemeente, die hebben gemeend, dat de Messias spoedig zou komen op de wolken en 'n hemelse koninkrijk op de aarde zou komen stichten, dat lijdt geen twijfel. Men heeft zijn vleeslike verwachtingen en apokalyptiese dromen met het geestelik onderwijs van de Christus gemengd. En dat kon men verwachten van eenvoudige mensen, en mensen, die zulke dromen van hun voorvaderen hebben overgeërfd. En zelfs Paulus, zo beweert men, was, ten minste in de eerste jaren van zijn optreden, onder de invloed van de voorvaderlike verwachtingen. Hij verwachtte de wederkomst van Christus nog in zijn leeftijd. De eschatologie neemt 'n prominente plaats in, in zijn eerste Brieven (vooral 1 en 2 Thes.) In zijn latere Brieven heeft hij 't veel minder over de wederkomst van Christus, en dan treedt het onderwijs aangaande het werk van de Heilige Geest op de voorgrond. Het Boek, echter, zo beweert men, waarin de joodse apokalypse zijn toppunt bereikt is "Openbaring." In dit Boek hebben wij dan portret na portret van de tekenen en voortekenen, waardoor het koninkrijk van Jezus Christus op aarde zeer spoedig zal worden ingeleid. Deze portretten worden in de rijkste en wonderbaarste beelden voorgesteld. Dit Boek staat, zo zegt men, helemaal op 'n verkeerde plaats, is buiten zijn orde in het Nieuwe Testament. Het behoort (een groot gedeelte ervan) tot de periode vóór de Val van Jeruzalem (70 N.C.)

Nu zeggen de historiese Kritici dat wij het apokalyptiese element in de Bijbel op tweeërlei wijze kunnen behandelen. Wij kunnen, allereerst, de Bijbel beschouwen als een *letterlik* geinspireerd Boek — woord voor woord en letter voor letter

geinspireerd. Zodat elk woord en elk versje en elke passage gelijke waarde en autoriteit bezit. En nemen wij dit tot onze basis bij de uitleg van de Schrift, dan moeten wij verwachten 'n legio van theorieën en van verschil en van verwarring. Dat, zo zegt men, is gebeurd met de leer aangaande de Wederkomst van Christus. En vandaar dat bijna na elke grote gebeurtenis, na elke politieke en internationale omwenteling in de wereld, de een of ander enthusiast, school of sekte de dag en datum van de Wederkomst van Christus heeft vastgesteld.

Zo werd, o.a., het jaar 1000 N.C. genoemd als de dag van het einde van deze wereld. En toen deze dag voorbijging zonder het geklank van de bazuin, volgde er 'n tijd van grote laksheid en onverschilligheid. En zo werd nog 1785 door Stilling, 1830 door Bengel, 1866—8 Dr. Cumming, en 1890 door de Mormonen als de dag van de Wederkomst vastgesteld. En hoeveel kwaad is niet uit deze onjuiste en valse beweringen en voorzeggingen geboren. En zo werd ook gedurende de laatste Europese oorlog (1914—1918) door velen voorspeld, dat die schrikkelike strijd eindigen zou in de Wederkomst van Christus.

(Wordt vervolgd.)

Boek en Blad.

Twee Waardevolle Tijdschriften.

Uit Amerika zijn ons toegezonden *The Hebrew Christian Alliance Quarterly* en *De Heidenwereld.* Eerstgenoemd blad is het orgaan van de *Hebrew Christian Alliance of America* er is te bestellen tegen 'n dollar per jaar van 3719 W. Roosevelt Road, Chicago ; terwijl *De Heidenwereld,* eveneens tegen 'n dollar per jaar, van 48 East Eighth Str., Holland, Michigan te verkrijgen is. Dit laatste blad verschijnt maandeliks, en staat onder de Redaktie van de ons bekende Dr. Henry Beets. Degenen voor wie de Engelse en Duitse zendingtijdschriften niet toegankelik zijn, kunnen gerust met

het blad *De Heidenwereld* kennis maken. Het zal ongetwijfeld onze gezichtseinder verruimen en ons hart verwarmen.

The Hebrew Christian Alliance Quarterly heeft op ons een zeer gunstige indruk gemaakt. Het blad staat onder de bekwame redaktie van de Eerw. S. B. Rohold, zelf 'n bekeerde Jood, en bevat vele lezenswaardige stukken, bijna doorgaans door bekeerde Joden geschreven. De Joodse kwestie is vandaag almeer aan de orde, en geen student van de Joodse Zending kan zonder dit tijdschrift leven.

De invloed van de Jood is vandaag in de politieke wereld uit alle proportie groot. De Joodse namen Dernberg, Rothenau, Trotsky, Haase, Kautsky en Venizelos zijn overbekend. Ten spijte van vervolging en verdrukking, verklaarde onlangs 'n Joodse schrijver, "Al jaagt men ons ook voort, al haat men ons, al triomferen onze vijanden over onze lichaamszwakte, wij zijn niet meer te verdelgen, wij hebben ons in de Volken ingevreten, in de rassen zijn wij doorgedrongen, wij hebben hun kracht verbroken, alles vervalst, lui en voos gemaakt met onze verdorrende natuur. Onze geest is niet meer uit te roeien." En juist die onuitroeibare geest van onderneming en volharding is zozeer der moeite waard voor 't Evangelie te winnen, en in de rechte banen te leiden.

Uit bovengenoemd blad vernamen wij tot onze verbazing dat gedurende de vorige eeuw ruim 200,000 Joden tot het Christendom zijn gekomen, of 1 uit elke 156 van de hele Joodse bevolking der wereld, terwijl de proportie in alle andere niet-Christelike Godsdiensten voor hetzelfde tijdperk 1 uit elke 525 aanwijst.

De heer Rohold, die Palestina enige maanden geleden bezocht, wijst op de veranderde houding van de Joden aldaar tot het Christendom. "There seems very little bitterness, very little arrogance, and a spirit of inquiry and readiness to listen now prevails...... Their national aspirations and desires and longings make them unconscious readers of the Bible ; yes, strange as it may seem, of the whole Bible, including the New Testament."

Welke 'n ongeëvenaarde gelegenheid voor de Kerk van Christus om het Evangelie te brengen, eerst de Jood en daarna ook de Griek !

Het Gereformeerd Maandblad

DEEL XXV. NOVEMBER 1920. No. 11.

Editoriaal.

Dieper!

Onze tijd heeft behoefte aan een dieper besef van de ernst en het doel van het leven. De oppervlakkigheid van de tegenwoordige tijd is verbazend. Sir Oliver Lodge vertelt ons dat de beschaafde mensen van vandaag zich niet langer bekommeren over hun zonde, veel minder nog over de straf, die erop volgt. Zelfs in het godsdienstig zoeken is er een zekere mate van luchthartigheid. De geest van de martelaar en de kluizenaar is zo ver van de twintigste eeuw als het oosten van het westen. Met de Kerk wordt fout gevonden, o.a. omdat "die voedsel wat 's Sondags van die kansel uitgereik word baie meer voedsel is vir die hart dan vir die brein, vir die gees."* Indien deze bedenking gegrond ware, zou het arme mensehart zeker niet vandaag zo onbevredigd en oppervlakkig geweest zijn dat het een onverzadigbaar brein de schuld zou gegeven hebben van een ontoereikende prediking! Maar zo oppervlakkig is men geworden dat men niet dieper wil in het hart, in het karakter, in het leven, maar dieper in het brein. Men wil meer weten, niet beter zijn! Men wil geamuseerd wezen, en verwacht iets interessants uit de verkondiging van het Evangelie. God beware ons voor zulk 'n prediking.

Indien nu deze oppervlakkigheid in de godsdienst met vrucht zal worden bestreden, zo zullen Gods kinderen zelf moeten ontwaken tegen werktuigelikheid en zelftevredenheid. De studie van Gods Woord, het gebed, het kerkbezoek en het persoonlik werk zullen in ere moeten hersteld worden, en hiertoe is nodig niets minder dan de onwederstaanbare kracht van de Geest van God. Hij moet ons bewegen het met onszelf veel strenger te nemen. Neem, b.v., zo iets als het kerkbezoek, de bijwoning van de erediensten. De voeten dergenen, wier hart bezield is met liefde voor God en Zijn dienst, dragen ze als vanzelf uit naar het Heiligdom. En toch, hoeveel onkerksheid en kerktraagheid is er niet vandaag! De preek is te saai, of het lichaam te moe, of de natuur even bekoorlik, of de prediker past zich niet genoeg bij de wetenschappelike tijd-

*Universitas, Sept., 1920, bl. 10.

geest aan! Doch deze verschoningen houden toch geen steek: zij zijn niet anders dan het uitvloeisel van het onwedergeboren hart, de vrucht van een oppervlakkige geest, de taal van een onbevredigd verstand. Zijn wij misschien beter dan Jezus Christus Zelf? Zo er ooit iemand leefde die met alle recht kon verklaren dat de eredienst hem niets gaf, dan was het Hij. En toch, van Hem lezen wij: "Hij ging op de dag des Sabbats in de Synagoge, gelijk Hij gewoon was." En Hij deed dat niet slechts om een goed voorbeeld te geven, maar om veel dieper redenen. Hij leefde in de diepte, en kon door geen oppervlakkige drangredenen worden bewogen.

Indien ooit, dan is het vandaag nodig voor de Kerk en voor al Gods kinderen om af te steken in de diepte. En het gevaar is zo ontzettend groot voor Gods kinderen, en vooral Gods knechten, dat die heilige dingen, waarmee wij zo dag na dag in aanraking zijn, in waarde zullen verminderen; en dat die woorden, die Gods oneindige Majesteit of Z'n onbeschrijfelike goedheid vertolken, niets meer dan woorden zijn. Nooit kunnen wij de waarde overschatten voor deze haastige, oppervlakkige dagen, van die woorden zo gemakkelik uitgesproken, zo moeilik beoefend, "Dikwels en lang met God alleen." Langs die weg komen wij **Dieper**!

Wetenswaard.

In 't Oktober nummer van **The International Review of Missions** verschijnt onder het hoofd "Acts and public documents, bearing on the work of Christian Missions" o.a. het volgende (p.596): Verdrag tussen Groot Brittanje en Portugal, 1891. Ter vaststelling van de invloedskring der beide landen in Afrika.

> Artikel X. In alle gewesten in Oost- en Midden-Afrika, behorende tot of onder de invloed van een dezer Mogendheden, zullen zendelingen van beide landen volle bescherming genieten. Godsdienstige tolerantie en vrijheid voor alle vormen van godsdienst en godsdienstig onderwijs zijn gewaarborgd.

Het is voorwaar niet onbelangrijk om hierop te letten, met het oog op de struikelblokken door de regering van Portugal in de weg van de Transvaalse Kerk gelegd in P.O.-A. Wij weten niet hoe 't op 't ogenblik daarmee gesteld is, doch indien 't er nog niet naar wens gaat, heeft de Transvaalse Kerk in bovengenoemd Artikel de grond waarop men zich bij de Britse regering beroepen mag ten einde volle bescherming en vrijheid van godsdienst voor onze Zending in Portugees gebied te eisen. In Portugees West-Afrika geniet de Protestantse Zending de vrucht van dit verdrag; waarom niet ook in Portugees Oost-Afrika?

Des Leraars Studie: Waarde, Methode, en Inhoud ervan.

II.

(Referaat van Prof. J. du Plessis, op de Bloemfontein Predikanten Konferentie gelezen.)

III.—DE INHOUD DER STUDIE.

Nu kom ik tot het moeilikste deel van mijn taak, dat, naar ik vrees, ook het onbevredigendste zal blijken te zjin. In weinige woorden moet ik trachten u een ganse *encyclopaedie* te belijnen, — een overzicht te geven van de gehele *cyclus* der menselike kennis, zover die voor de evangeliedienaar waarde heeft. Het is een volstrekt onmogelike taak. Ik zal mij derhalve bij het nederiger doel bepalen, van u slechts een paar van de hoogst uitstekende bergkruinen aan te duiden, op welke de opgaande zon uwer geestdriftvolle studie weldra schijnen zal. Beginnen wij met de studie der

THEOLOGIE.

Theologie is de leer aangaande God. Waaruit putten wij die? Een oud antwoord, dat niet verbeterd kan worden, zegt het ons: "uit de Natuur en uit de Schriftuur." *Uit de Natuur.* Als wij het stoffelike heelal rondom ons aandachtig waarnemen, en het beschouwen in het licht van onze eigene geestesvermogenss, bemerken wij er de sporen van een Verstand, oneindig wijzer dan het onze, en van een Wil, oneindig machtiger dan de onze; die niet anders dan het verstand en de wil van de Schepper aller dingen en aller mensen kunnen zijn. Voorts wenden wij de blik naar binnen, en ontdekken binnen onszelven een zedelike zin, waardoor wij goed van kwaad onderscheiden, en die toch niet onszelf is, omdat hij boven ons staat, en ons met gezag gebiedt: *du sollst* (gij *moet*). Die zedelike zin is niets anders dan de stemme Gods. De Schepper der mensen is derhalve ook hun zedelike Regeerder, en de rechtvaardige Rechter van hun daden. De voorgaande overdenkingen behoren tot het gebied van wat wij noemen de Natuurlike Theologie, die ons dátgene mededeelt, wat wij buiten de Bijbel om aangaande God kunnen te weten komen. Het onderwerp wordt als geheel behandeld

in een boek, dat gij allen stellig kent, en dat na verloop van meer dan veertig jaren, nog de meest filosofiese en meest welsprekende handleiding blijft, dat mij bekend is : Professor Flint's *Theism.*

Uit de Schriftuur. Het is van de intellektuële geest des tijds tekenend, dat men zich op de studie van aanvangen toelegt, en de student steeds tot de bronnen tracht terug te voeren. De machtige, vruchtbaarmakende stroom van het Christendom kan niet recht begrepen worden, alvorens men teruggaat naar de bron, waaruit hij vloeide, en van dat punt uit zijn gehele loop te bespieden en beoordelen zoekt. In de Bijbel worden ons de bronnen van onze godsdienst aangegeven, en Bijbelstudie is in de volste zin des woords bronnenstudie. De voornaamste bron is natuurlik het Nieuwe Testament. Hier worden ons in de Historiese Boeken de grote heilsfeiten daargesteld, en in de Brieven de verklaring van die heilsfeiten door het Christelik gemoed aangeboden. Met het oog op deze twee onderscheidene onderwerpen,— de beschrijving der heilsfeiten, en derzelver verklaring, zullen wij wel doen door eerst één der evangeliën, en dan één der brieven, te bestuderen.

Wij vangen dus aan met de studie van *Markus*, het kortste en het meest schilderachtige van de drie synoptiese evangeliën. Daar hebt gij het beeld van Christus u getekend, door iemand, die zijn biezonderheden uit de mond van Petrus zelf vernam, en ons diens kostelike beschrijving van de houding, de gebaren en de blikken van onze Zaligmaker bewaard heeft. Een aandachtige studie van het tweede evangelie zal ons twee strata in de oudste apostoliese lering aangaande Jezus openbaren, (a) de biografiese en geschiedkundige feiten aangaande Hem, en (b) de woorden en redenen die van Hem uitgingen. De ontdekking van de zeer oude *Logia Jesou* in Egypteland in 1897 doet ons vermoeden, dat de woorden des Heilands opgetekend en gecirkuleerd werden, nog vóórdat enige biezonderheden omtrent zijn leven en sterven op schrift waren gebracht.

Ons onderzoek van de Christelike leer aangaande Jezus kan goedschiks beginnen met de zendbrief aan de *Galaten.* Het is een korte brief ; het bevat ettelike biografiese mededelingen, die niet in *Handelingen* te vinden zijn ; het voert ons midden in de grote strijd der apostoliese eeuw, de Judaistiese tweestrijd ; en het biedt ons in kort bestek een epitome van de Pauliniese theologie. Voor uw onderzoek van Markus hebt gij niets meer nodig dan de onovertrefbare kommentaar van Morison : *A Practical Commentary on the*

Gospel according to St. Mark ; en voor Galaten moet gij u bedienen van Lightfoot's *Galatians*, aangevuld door de warme en toch wetenschappelike verklaring van Findlay, in de serie *The Expositor's Bible* Lees dan deze twee Bijbelboeken elk driemaal : de eerste maal, om er een algemene indruk van te krijgen ; wat best geschieden zal, wanneer gij niet de bekende woorden van de Statenvertaling naleest, doch een overzetting in hedendaagse spraak gebruikt, zoals de "Synodale" (in 't Hollands), of die van Weymouth of Moffat (in 't Engels). Lees ze de tweede maal, om er een ontleding van te maken, en doe dat voor uzelf, zonder behulp van de kommentaar of van de hoofdletters bij uw vertaling. Lees ze dan voor de derde maal, ten einde op afzonderlike woorden en uitdrukkingen, of wel ook op de *cruces interpretum*, biezondere acht te slaan. *Nu* eerst is het de tijd om uw kommentaren, maar bovenal uw konkordanties, voor de dag te halen. En als ik zeg *konkordanties*, dan bedoel ik niet *Cruden*, en ook niet *Trommius*, ofschoon déze veel, veel beter is dan eerstgenoemde ; maar wel Bruders Griekse *Concordantia*, of liever, Moulton's *Concordance to the Greek Testament* (1897). Zonder vlijtig gebruik van zulk een Konkordantie zult gij de juiste betekenis van woorden als geloof, gerechtigheid, heiligheid, hoop, nimmer recht verstaan.

Uw exegeties onderzoek naar de inhoud en leer der afzonderlike Bijbelboeken zal u leiden tot een konstruktieve samenvatting van wat de gezamenlike Bijbelschrijvers over het éne of andere bepaalde onderwerp te zeggen hebben. Zulk een samenvatting levert u een *Bijbelse Theologie*, die de enige veilige grondslag en, volgens mijn beschouwing, ook de enige bron, der *Dogmatiek* is. Doch hierover weid ik tans niet uit. Stappen wij nu over tot de beschouwing der

NIET-THEOLOGIESE VAKKEN

Hier begin ik met de *Kerkgeschiedenis*. "Wat !" zegt gij misschien, "de Kerkgeschiedenis een niet-theologies vak ! dat is mij wat nieuws." Het is waar, de Kerkgeschiedenis wordt in de regel onder de vakken der theologiese encyclopaedie gerangschikt; maar zij kan evengoed bij de algemene vakken gerekend worden. Trouwens zij raakt met de éne hand de theologie en met de andere de geschiedkunde, en vormt alzo een brug tussen theologiese en niet-theologiese onderwerpen. Terecht zegt Professor Gwatkin : "He that will be a teacher of Ecclesiastical History must lay it to heart that there is neither art nor mystery in the matter, beyond the art and mystery of teaching history in general. Ecclesiastical History

is not an enchanted ground, where the laws of evidence and common-sense are left behind, and partizanship may run riot without blame. It is simply a department of General History, like Political or Social or Economic History, and differs no more from these than they do from each other. The difference is only that each has a different thread to disentangle from the great coil." Wat Prof. Gwatkin van de leraar van Kerkgeschiedenis zegt, is op de leerling even toepasselik. Neem bij uw studie éne of andere belangrijke periode, één of ander kritiek verschijnsel, in de Kerkgeschiedenis — b.v. *het Ontstaan der Kerk, de Konciliën-periode, het Ontstaan en de Ontwikkeling van het Pausdom, de Hervorming, "the Methodist Revival," Modernisme en Orthodoxie in Nederland, de Geschiedenis der Zuid-Afrikaanse Kerk* — en bestudeer die op intensieve wijze. Neem daarvoor een boek als Gwatkin's *Early Church History* — een meesterlik overzicht ; of Lindsay's *History of the Reformation*, geschreven door een man, die dit gebied tot zijn eigen gemaakt heeft, — en gij zult bevinden dat uw verstand verlicht, uw hart verruimd, en uw geloof versterkt is geworden.

De Algemene Geschiedenis. Vixêre fortes ante Agamemnona. Er waren helden voor Agamemnons tijd. En zo is er ook een wereldgeschiedenis vóór de kerkgeschiedenis geweest. Trouwens, de Kerk van Christus is eerst in het midden der eeuwen ontstaan. De Kerkgeschiedenis als zodanig kunnen wij niet bestuderen zonder ook met de loop der wereldgeschiedenis bekend te worden. Doch de eeuwen vóór Christus staan op zichzelf, en moeten afzonderlik worden beschouwd. Israels geschiedenis, echter, was voor de Kerkgeschiedenis een voorbereiding ; en Israels geschiedenis te leren kennen, en te kunnen plaatsen in het raam van de geschiedenis der vóór-Christelike wereld, is een aanlokkelike en uiterst interessante taak. Als wegwijzer zou ik u aanbevelen McCurdy's *History, Prophecy and the Monuments.* Jammer dat het werk zo duur en zo wijdlopig is (het bestaat uit drie dikke delen) ; doch voor zaakkennis, welsprekenheid en levendigheid heeft het zijn weerga niet. En dat het uit zinspelingen op verschillende bladzijden blijkt, dat de schrijver twintig jaar geleden voor de Boeren partij trok, maakt het in onze ogen nog interessanter.

De Biografie. Carlyle had van het menselik geslacht geen hoge dunk. Zijn beschrijving van het Britse volk is overbekend : "Forty millions of men — *mostly fools* !" Toch moest ook dat zwartgallige genie erkennen, dat er van uit het menselik geslacht sommige trotse gestalten zich omhoog ver-

heffen. Vandaar zijn *Heroes and Hero-worship.* Het heroïeke in ieder mens trekt aan, boeit, betovert, lokt tot navolging uit. Daarom hechten wij aan de Biografie, als onderdeel van de Geschiedenis, zoveel waarde. De Biografie bevredigt niet slechts onze zucht naar een waardig voorwerp voor onze aangeboren helden-aanbidding, maar herstelt ook ons geschokt vertrouwen in die middelmatige, zelfzuchtige en vaak eerloze wereld, die dezelfde Carlyle hekelde in de formule : "Given a world of knaves, to produce honesty from their common action." Die eenmaal met levensbeschrijvingen begint, vindt ze boeiender dan de bekoorlikste roman. Bovenaan op de lijst van deze soort van boeken stel ik Boswell's *Life of Johnson.* Dat werk is énig in zijn soort ; maar Boswell was dan ook een énige biograaf. Laat ons dan, mijn broeders, de biografieën lezen van de helden der kerkgeschiedenis, van Luther en Calvijn, Wesley en Whitefield ; maar ook van predikers als Chalmers, Phillips Brooks, Gordon van Boston, en Dale van Birmingham ; van opvoedkundigen als Arnold en Thring ; van filantropen als George Müller en Dr. Barnardo ; van staatslieden als Gladstone en Cobden ; en bovenal van de roemrijke rei van hedendaagse zendelingen — Carey en Martyn, Mackay en Hannington, Paton en Keith-Falconer. Zulke levensbeschrijvingen zijn een stimulus, een inspiratie, een uitdaging.

Ik mag nu waarlik niet langer uw geduld op de proef stellen, doch laat mij toe, u op zo vluchtig mogelike wijze nog een paar vakken aan te bevelen, die uw aandacht verdienen en rijkelik belonen zullen. Nauw aan de Theologie verwant, zijn de disciplinen van de *Psychologie* en de *Filosofie.* De studie van beide is voor de evangeliedienaar van de grootste betekenis. De Psychologie zal hem mensenkennis meedelen, en hem in staat stellen, naar de behoefte van het verstand en het geweten zijner hoorders te prediken. Lees bijvoorbeeld het hoofdstuk over *Habit* in het *Textbook of Psychology* van Professor William James, en als gij er niet vruchtbare gedachten in zake karaktervorming aan ontleent, dan vergis ik mij ten zeerste. De studie der *Filosofie* is eveneens voor de theoloog onontbeerlik, omdat die hem doet nadenken over de grote waarheden, die de grondslag van al ons weten en geloven vormen. In de geschiedenis der Christelike theologie is de Filosofie eerst tot haar recht gekomen, toen o.a. Abaelardus de heterodoxe opinie uitsprak, dat "wij een leerstuk niet geloven omdat God het ons heeft doen verkondigen, maar omdat de rede ons overtuigt dat het waar is." Veel beter en juister is deze gedachte door Pascal ge-

formuleerd, die zeide: "God brengt Zijn waarheid aan ons verstand door de rede, en aan ons hart door de genade." Voor de studie van hedendaagse filosofiese stelsels ken ik nog geen beter handboek dan Bowen's *Studies in Modern Philosophy*.

De *Rechtswetenschap* is een ander vak, waarmede de evangeliedienaar behoort kennis te maken. Met de landswet komt ieder onzer op de éne of andere wijze in aanraking. Zeer gewenst en zeer nodig is derhalve een kennismaking met algemene rechtsbeginselen, zoals die uiteengezet worden in een boek als Holland's *Principles of Jurisprudence*. Voor Zuid-Afrikaanse toestanden kan ik u ook aanbevelen Van Zijl's *Judicial Practice of South Africa*, waarin gij bij veel leerzaams ook niet weinig luimigs zult te lezen krijgen. Hoogst interessant is ook de studie van het internationale recht, zoals dat ons verklaard wordt in een boek als b.v. Woolsey's *Introduction to the Study of International Law*.

De Sociologie is een onderwerp dat heden ten dage prominent aan de orde is. De leraar van Mosselbaai heeft in de laatste vergadering der Kaapse Synode bij wijze van beschrijvingspunt verzocht, dat dit vak ingevoerd worde in het curriculum aan onze Kweekschool. Wat is de Sociologie? Zij is, meen ik, de wetenschap die handelt over de mens, in zijn maatschappelike, staatkundige en ekonomiese verhoudingen. Hierbij worden dan ingesloten de anthropologie, de staatkunde en de staathuishoudkunde — onderwerpen die op het huidige ogenblik, nu een nieuwe wereld moet worden opgebouwd uit de as, waarin de oorlog onze oude wereld heeft gelegd, van brandend belang zijn. Het filosofies stelsel van Herbert Spencer is niet één, die een gelovige Christen aanvaarden kan, doch als eens zijn zo hoog opgehaalde "System of the Synthetic Philosophy" in vergetelheid zal zijn geraakt, zal hij wellicht nog leven door zijn epochmakende *Principles of Sociology*. Het is in dat boek, als ik mij recht herinner, dat hij zich de zinrijke woorden laat ontvallen: "By no species of spiritual alchemy can you get golden conduct out of leaden instincts."

Van de *Natuurwetenschap* doe ik best te zwijgen. Er is toch zo veel over te zeggen. De diensten, die een degelike kennis van de éne óf andere natuurwetenschap de prediker bewijst, zijn talloos. Zij leert hem wat zorgvuldige, volhardende en belangeloze navorsing betekent; zij leert hem levendig belang stellen in Gods groot en schoon heelal, en voert hem van belangstelling tot bewondering en van bewondering tot aanbidding; zij verfrist zijn geest, verschaft hem

menig genotvol uurtje, en geeft hem menige kostelike illustratie voor zijn Zondagspreek.

Eindelik, — *de Letteren en de Kunst* maken sterke aanspraak op onze aandacht en onze beoefening ervan. Jaren geleden las ik een lange verhandeling in het Duits over de vraag: "Was ist Kultur?" "Nu wel," zei ik tot mijzelf, "Kultur te bezitten is ons aller streven, en hier heb ik vóór mij een gezaghebbende dissertatie over het onderwerp. Nu zal ik wel achter de waarheid komen." Ik worstelde mij door de moeilike taal en ingewikkelde gedachtenloop heen, mij vleiende met de blijde hoop om aanstonds te vernemen, wat nu eigenlik de hooggeroemde Kultur is. Verbeeld u mijn gevoelens toen ik, aan de laatste bladzijde gekomen, des schrijvers opsomming van de gehele diskussie in deze woorden las: "Was Kultur ist, das weiss kein Mensch!" Vraagt gij *mij* wat kultuur is, dan geef ik u als antwoord liever een halve ei dan een lege dop. De beoefening van Letteren en Kunst is, zoal niet het geheel, dan ten minste een groot deel, van de Kultuur.

Wat dan de Letteren betreft, — alles, wat litteratuur heten mag, moet gij aan uw kultuurvorming dienstbaar maken — geschiedenis en belletrie, proza en poezie, het drama en de roman. Hoort wat Dr. Henry van Dyke zegt: "I read in Shakespeare the majesty of the moral law, in Victor Hugo the sacredness of childhood, in Goethe the glory of renunciation, in Wordsworth the joy of humility, in Tennyson the triumph of immortal love, in Browning the courage of faith in God, in Thackeray the ugliness of hypocrisy, in George Eliot the supremacy of duty, in Dickens the divinity of kindness, and in Ruskin the dignity of service."

En dan de *Kunst*. "Maar wat," roept gij mogelik, "hebben wij evangeliedienaren met de Kunst te doen? Is die niet in onze dagen geheel werelds geworden? Heeft de Christen er iets aan? *Mag* hij er iets aan hebben?" Het antwoord, dat Dr. Kuyper op zulke bedenkingen geeft, vindt gij in het vijfde hoofdstuk van zijn *Stone Lezingen*, waar hij handelt over *Het Calvinisme en de Kunst*: "De wereld is niet een verloren planeet, die voortaan alleen dienst doet, om aan de Kerk een plaats te bieden waar ze als strijdende kerk vertoeven zal, en de mensheid is niet een doelloze mensenmassa, die alleen dienst doet om de uitverkorenen te doen geboren worden. Integendeel is de wereld het schouwtoneel van Gods machtig werken, en de mensheid een schepping van Zijn hand, die, ook afgezien van eigen zaligheid, en van wat de toekomst brengen zal, hier, in dit tijdelike, een machtig

procés doorloopt, en in dat procés van historiese ontwikkeling Gods naam verheerliken moet. Daartoe heeft Hij voor die mensheid allerlei onderscheidene levensuitingen besteld, en onder die levensuitingen neemt ook de Kunst een zelfstandige plaats in."

Mijn taak, geduldige broeders, is geëindigd. Ik geef u ten slotte dit woord van Cicero mee: "Haec studia adolescentiam agunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, adversis perfugium ac solatium praebent, delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur," hetwelk is, overgezet zijnde: "Deze studieën zijn voor de jeugd een aanvuring, voor de ouderdom een veraangenaming, bij voorspoed een sieraad, in tegenspoed een toevlucht en een troost, binnenshuis verheugen zij ons en buitenshuis zijn zij ons niet tot overlast, zij vernachten bij ons, reizen met ons, en zijn ons op ons landgoed tot metgezellen."

Toch wil ik van u, Christen broeders, niet scheiden met een citaat uit een heidens schrijver. Ik geef u dus ook mee een ander woord, een Nieuwtestamenties, een Paulinies woord: "De kennis maakt opgeblazen, maar de liefde sticht. Hetzij kennis, zij zal teniet gedaan worden, hetzij talen, zij zullen ophouden. Maar jaagt de liefde na, en ijvert naar de beste gaven."

Leer en Leven.

[Rede gehouden bij gelegenheid van de jaarlikse sluiting van de lessen aan de Theolog. Kweekschool te Stellenbosch door Dr. B. B. Keet.]

Joh. 17 : 3 :— "Dit is het eeuwige leven, dat zij u kennen, den enigen waarachtigen God, en Jezus Christus, dien Gij gezonden hebt."

In onze tijd is er een bijna algemene afkeer van alle leerstellige godsdienst. Vele en luid zijn de stemmen die opgaan tegen het dringen van de godsdienst in het nauwe keurslijf van strakke dogmata, waardoor het oorspronkelike en het frisse van de persoonlike verhouding tot God in een kil gedachtesstelsel omgezet, en de godsdienst in zijn innerlikst wezen verloochend wordt. Immers, zegt men, was dit niet juist het goed recht van de Reformatie, dat zij als reaktie tegen de dorre scholastiek van de Middeleeuwen weer de na-

druk legde op het persoonlike in de godsdienst, terugkeerde tot het oorspronkelike Christendom dat, zonder zich in ijdele spekulatie te verliezen, eenvoudig zich bij de persoon van Christus aansloot en uit de gemeenschap met Hem leefde en getuigde? Daarom moeten wij de ingewikkelde leerstelsels laten varen en terugkeren tot een eenvoudig, prakties Christendom, terug van de leer tot het leven, van de theologie tot de werkelike godsdienst. De zuiverheid en eenvoud van het Christendom worden door die geleerde stelsels vervalst; en door de overwegende waarde, welke aan het verstand wordt toegekend, verloopt de levende godsdienst in een dode orthodoxie, die alle ernstiggezinde mensen van de godsdienst vervreemdt, terwijl ze nog bovendien, omdat ze in tegenspraak komt met de wetenschap, de intellektuele kringen van de godsdienst afstoot. Godsdienst is leven en geen leer; en de theologie, voorzover ze nog wetenschap wil zijn, moet zich bepalen tot de beschrijving en verklaring van dat leven, niet zich bezighouden met metafisiese vraagstukken die onoplosbaar zijn. Ze moet positief te werk gaan en het wijde veld van religieuze verschijnselen onderzoeken en wetenschappelik bearbeiden. Dan zal het blijken dat wij in de godsdienst met iets wezenlik eigensoortigs te doen hebben, een zelfstandige uiting van het geestelik leven, die niet op één lijn te stellen is met kunst of wetenschap of moraal. Waar de theologie alzo positieve godsdienstwetenschap wordt, zal zij weer de achting van de mannen der wetenschap terugwinnen, en kunnen haar resultaten niet in tegenspraak komen met die van de wetenschap in het algemeen. Immers ze geeft niet een leer die in strijd is met de vaststaande resultaten van het wetenschappelik onderzoek, maar zij beschrijft dan feiten, die voor aller waarneming vatbaar zijn. Dat het ooit zover gekomen is, dat de religie gelijk gesteld werd met de leerstellingen van de dogmatiek, is alleen te wijten aan het te onzaliger uur gesloten huwelik tussen de godsdienst en de filosofie. Er moet weer scheiding komen, opdat beide godsdienst en filosofie op hun eigen terrein zich vrij zouden ontwikkelen. De gedachte is dan niet uitgesloten, dat men in de vrije ontplooiing van het godsdienstig leven boven de tans bereikte hoogte zal kunnen uitgaan, en het Christendom vervangen worden door een hoger stadium van godsdienstig leven, want in onze wereld van gedurige wisseling en ontwikkeling is er geen plaats voor absolute grootheden. Voor het prakties christelik leven zal zulk een scheiding nog dit voordeel afwerpen, dat de scheidsmuren van de konfessies die tussen de christelike kerken opgetrokken zijn, gesloopt zullen worden en alle Christenen elk-

ander weer de hand kunnen reiken. Zo krijgen wij een Christendom boven de geloofsverdeeldheid, een algemeen prakties Christendom, dat van alle leer ontdaan is en zich enkel op de ontplooiing van het christelik leven toelegt.

Wanneer wij ons rekenschap willen geven van deze houding tegenover de leerstellingen van de Christelike godsdienst, dan moeten wij van stonde aan erkennen, dat de theologie er veelal zelf schuld aan heeft, wegens de onbescheidenheid waarmede zij bij tijden tegenover de allerdiepste vraagstukken van het leven optrad. Te spoedig was zij dikwels gereed met haar oplossingen van problemen die onze bevatting te boven gaan. Het rationalisme op filosofies gebied ging zo ongemerkt over in het supranaturalisme op het theologies gebied, en men opereerde met verstandelike begrippen op een terrein waar er van zulke klare en heldere begrippen geen sprake kon zijn. Geen wonder dus dat de reaktie tot het andere uiterste oversloeg, en men het recht van het verstand om mee te spreken in godsdienstige zaken ten enemale betwistte. De slinger beweegt zich in de kerkgeschiedenis gedurig tussen het rationalisme aan de ene kant en het mysticisme aan de andere kant. Op de perioden van dode orthodoxie volgen de tijden van godsdienstig romanticisme; het verstand verdringt het hart zo lang totdat het hart weer zijn eisen doet gelden en aan het verstand alle recht van medespreken ontzegt. Doch het misbruik dat er alzo van de orthodoxie zowel als van de mystiek gemaakt wordt, heft het gebruik nog niet op. De fout van alle eenzijdige richtingen is, dat men de mens in afzonderlike delen opsnijdt, de fout n.l. van alle abstraktie waardoor de mens niet in zijn eenheid wordt genomen, doch als door een dissektie in zijn verschillende delen behandeld wordt, en dan wordt de godsdienst nu eens aan het ene, dan weer aan het andere deel in biezondere zin verbonden — ze is dan zaak óf van het verstand, óf van het gevoel, óf van de wil. In overeenstemming hiermede wordt dan ook de Schrift slechts gedeeltelik gebruikt, óf als de oorkonde van een leer, óf als het middel om godsdienstige aandoeningen te verwekken, óf als een boek van zedelessen. Al wat met het eenzijding uitgangspunt niet overeenkomt wordt eenvoudig weggelaten; nagenoeg in de geest van de Veluwse Boer, die aan zijn zoon een Bijbel ten geschenk gaf, doch eerst nadat hij zorgvuldig "al de Remonstrantse teksten" had doorgehaald. Tegen al deze eenzijdige beschouwingen moeten wij telkens er weer op terugkomen, dat de godsdienst zaak is van de gehele mens, naar verstand en hart beide; dat ze hem aangrijpt in heel zijn wezen,

naar lichaam en ziel, voor tijd en voor eeuwigheid. Hoofd en hart en hand staan hier in onlosmakelik verband met elkander. En tegenover het gedeeltelik gebruik van de Schrift hebben wij aan te dringen op het gebruik van de gehele Schrift, in O. en N. Testament, in geschiedenis en leven zowel als in religieus- ethiese waarheden. De Schrift heeft betekenis voor heel de mens en voor heel het menselik leven, in geschiedenis en moraal, in wetenschap en kunst. De zaligmakende kennis die ons in de H. Schrift geopenbaard is, heeft ten doel niet alleen vrome aandoeningen in ons te wekken, of onze wil te sterken, of ons verstand te verlichten, maar ze beoogt de verlossing van de gehele mens, om hem naar lichaam en geest in de gemeenschap van God te herstellen. Voorts is het niet alleen de enkele mens, maar heel de mensheid met al wat daarmede samenhangt, de wereld waarin zij optreedt, de bezielde en onbezielde natuur, welke de openbaring der kinderen Gods verwacht.

Als wij de Schrift raadplegen, dan vinden wij dat waarheid en leven daar in de nauwste verbintenis optreden. De tekst die wij hierboven hebben aangehaald laat dit sterk uitkomen. En inderdaad als men nog van waarheiid tegenover dwaling wil spreken, is het niet te begrijpen hoe wij anders die tegenstelling zullen kunnen handhaven, als de godsdienst ook geen kennis insloot. De Schrift gaat ons hierin voor door gedurig, de waarheid van God tegenover de leugen van Satan te stellen, ook tegenover de dwaling van de mens, die zich door die leugen laat leiden. Daarom is de verlossing die gebracht wordt, ook een verlossing van dwaling en leugen. Door de zonde is niet alleen de wil verzwakt, maar ook het verstand verduisterd, en zo moest de verlossing ook de bekendmaking van waarheiid inhouden, waardoor het verstand verlicht wordt. Er is een kennis ten eeuwigen leven zowel als een buigen van de wil en een opwekking van aandoeningen in het gemoed ; en die alle hangen zo nauw samen, dat wij niet zeggen kunnen waar het ene begint en het andere ophoudt. Zeker is het, dat wij niet zonder enige kennis klaar komen ; wie b.v. onzeker is of God bestaat, zal ook nooit tot aanbidding kunnen komen, want die aanbidding sterft weg, zodra de overtuiging aangaande het bestaan van het voorwerp der aanbidding onzeker wordt. Natuurlik is die kennis niet op één lijn te stellen met onze gewone, alledaagse kennis. Vooreerst niet, omdat het voorwerp zo hoog boven ons verheven is, dat wij Hem niet anders dan op zeer beperkte, gebrekkige wijze kunnen kennen ; en dan ook, omdat deze kennis een persoonlike, innige betrekking tot God

veronderstelt. Hem te kennen is door Hem aangegrepen te zijn, in Hem te geloven, zich aan Hem te geven. Dat is veel meer dan iets omtrent Hem te weten, hoewel het ook insluit dat wij van Hem weten. Echter, het is een kennis die leven is. De roomse leer van de fides implicita is juist hierom zo splinterig, dat zij de kennis van God maakt tot een optelsom van waarheden, die wij toestemmen moeten. De Reformatie herstelde die kennis in haar zuiver karakter, als een persoonlike betrekking van de ziel tot God. Hier is een berekening van het minimum, dat nodig is tot het geloof, ondenkbaar. Maar hiermede werd niet ontkend, dat er enige kennis in die persoonlike verhouding noodzakelik is; alleen werd volgehouden dat wij nooit kunnen zeggen hoeveel of hoe weinig kennis hiertoe nodig is. Zelfs in het kind, dat nog niet tot zijn verstand gekomen is, ligt die kennis in potentie reeds als een zaadkorrel, die nog niet tot ontwikkeling gekomen is; daarom ook is haar karakter niet wezenlik verschillend bij de minst ontwikkelde en bij de meest ontwikkelde Christen. Al stemmen wij van ganser harte toe, dat het leven altijd vóór het denken komt, toch is dat leven bij normale ontwikkeling niet anders dan als bewust leven te denken, en zal het echt, menselik leven blijken, dan moet het bewust leven zijn. In het godsdienstig leven is het niet anders. Geen leer kan ooit het leven scheppen, want God alleen is de oorsprong van het leven. Nog meer, het is niet mogelik dat leven te verklaren in al zijn diepte — dat is de waan van het oppervlakkig rationalisme geweest, dat alles tot verstandsekwivalenten wil terugleiden. Maar toch dat leven kan, in de gewone zin nooit anders dan potentieel of aktueel bewust leven zijn. Het bewust, denkend leven nu heeft altijd de drang zich te ontwikkelen, 'n drang die volkomen rechtmatig is, zoals in al onze kennis wij niet rusten kunnen voordat wij tot helderheid en zuiverheid gekomen zijn. Mits de godsbaar oorsprong, zich niet afscheidt van heer oorsprong, zich niet losrukt van het geloofsbeginsel, doch zich allengs daaruit ontwikkelt, kan er geen bezwaar tegen het zoeken naar heldere en klare kennis zijn, evenmin als wanneer de wetenschap op grond van ons algemeen menselike kennis tot meer helderheid en klaarheid tracht te komen. Mits verder men ook eerlik erkent wanneer iets ons begrip te boven gaat en niet onder klare denkbeelden kan gebracht worden. Er zijn grondwaarheden die voor verklaring onvatbaar zijn. Niet alleen echter heeft het denkend bewustzijn de natuurlike drang zich te ontplooien, doch elkeen poogt zijn gedachten in systeem te brengen, hoe primitief of ongerept dat systeem ook moge zijn. De

tegenstanders van 'n systematiese uiteenzetting van de leer kunnen zelf niet zonder 'n leer klaar komen. Hun tegenstand is ook niet zozeer uit oppositie tegen alle leer als zodanig voortgesproten, doch uit het feit dat zij gebroken hebben met de overgeleverde kerkelike leer en nu 'n ander in de plaats daarvan willen schuiven. Het is in laatste instantie 'n tegenstand tegen de openbaring zelf. Onder de schijn van de dode orthodoxie en het dorre intellektualisme te bestrijden, keren vele zich tegen elke inwerking van de openbaring in onze denkwereld, terwijl de denkwereld die uit de rede opkomt ongerept als vanzelfsprekend wordt overgenomen en als onaantastbaar moet gelden. Daartegenover kan aangetoond worden dat alle orthodoxie niet noodzakelik dood, of alle intellektuele arbeid noodzakelik dor moet zijn. En vooral niet in de godsdienst. De Schrift bevat woorden Gods, waarheden die leven zijn. In nog hoger zin dan de gewone kennis, die toch ook het leven rijker en voller maakt, is de kennis van God de Vader en de Here Jezus Christus leven. 't Is geen afgetrokken theoretiese kennis, maar konkrete, praktiese, levende kennis. Het is derhalve onverantwoordelik wanneer men die kennis wil afsluiten van het leven en doen alsof zij niets te zeggen heeft in onze denkwereld. Maar, zegt iemand, dit is toch heel iets anders dan de uitgewerkte systemen van dogmatiek en kerkelike belijdenis. Het zij ons genoeg de eenvoudige Bijbelwaarheden te gebruiken ; het is niet noodzakelik door het afgetrokken denken in de metaphysiese vraagstukken van de godsdienst ons te verdiepen. Geredelik stemmen wij toe, wanneer hierdoor bedoeld wordt, dat wij waken moeten tegen het spekulatief, afgetrokken denken in de godsdienst. Zodra wij ons losmaken van de openbaring, gaan wij de dorre, intellektualistiese weg op. Doch aan de andere kant is het onmogelik het denkend bewustzijn 'n verbod op te leggen om door te dringen tot de samenhang en de oorzaken van wat ons in de openbaring gegeven wordt ; onmogelik ook de vrucht van 'n lange en bange strijd, om de waarheid ongeschonden te bewaren, te verloochenen en te menen, dat dit alles voor ons geen betekenis meer heeft. In deze worsteling was het voorwaar niet te doen om 'n systeem alleen, doch om de werkelikheid, de werkelikheid die dreigde verloren te gaan onder de aanvallen die op de waarheid in Christus gedaan werden. Als vrucht van die bange strijd is de formulering van de Christelike leerstukken ontstaan. Daarin spreekt zich het bewustzijn van de kerk uit in dagen van hoogstaand geestelik leven ; niet zozeer als 'n uitdrukking van de volle rijkdom der waarheid in Gods Woord, als

wel om te verhoeden dat het wezenlike van de christelike godsdienst zou verloren gaan onder min zuivere uitdrukkingen. Als wij ons moeten losmaken van het verleden, als elkeen voor zichzelf en uit zichzelf de waarheid moest vinden op godsdienstig gebied, dan, spreekt het vanzelf, stellen wij ons buiten de organiese weg waarlangs de Here ook in de geschiedenis Zijn volk leidt en onderwijst, dan verliezen wij ten slotte de openbaring zelf en daarmede alle objektieve maatstaf van wat in de godsdienst waar of vals is. En zoals in elke wetenschap het streven naar groter helderheid en dieper kennis niet belemmerd, maar tot vordering van het leven werkt, zo zal ook in onze christelike godsdienst de denkarbeid van het gelovige subjekt in alle tijde bijdragen tot meer en dieper leven. Hierbij komt nog dat wanneer dat denken in verkeerde richting gaat, dan moet het ook tot schade van het geestelik leven werken. Verstandsoverwegingen alleen kunnen zeker niet het geloof vernietigen, omdat het geloof op veel dieper gronden rust dan wat door ons verstand begrepen kan worden ; toch zal niemand het willen ontkennen dat het verstand invloed heeft op het geestelik leven en dat 'n geestesstroming zoals het nationalisme van de achttiende eeuw 'n toestand schept die voor het ontstaan en de groei van het geestelik leven zeer vijandig kan zijn. Zulke inwerking blijft ook nooit individueel-atomisties, maar gaat in het menselik leven in en schept 'n atmosfeer die bevorderend of belemmerend reageert op heel het godsdienstig leven. Leer en leven theorie en praktijk zijn te nauw aan elkander verbonden, dan dat zij zonder invloed op elkander zouden zijn. Het lijdt dan ook geen twijfel dat de hedendaagse afkeer van de belijdenis der kerk door verstandelike bezwaren ontstaan is. Op grond van zekere resultaten waartoe de wetenschap gekomen is, wordt de waarheid, zoals wij die in de kerkelike belijdenisschriften neergelegd vinden, in twijfel getrokken en voor onhoudbaar verklaard. Het meest te betreuren in deze afkeer is het grote gebrek aan kennis van die belijdenis en van dat waarvoor zij staat. En terwijl vele de ware oorzaak van de tegenstand niet inzien, hebben zij zich laten verleiden en gemeend dat de kerk het minder nauwgezet moet maken met haar belijdend karakter, 'n prakties Christendom moet prediken en voorts alles aan de werking van Gods Woord en Geest moet overlaten. Zo wordt de afkeer al meer in de hand gewerkt ; en waar men zelf niet overtuigd is van de noodzakelikheid der leer, wordt ze natuurlik ook niet ernstig onderwezen, zodat 'n geslacht aan het opgroeien is, dat wel in de profane wetenschappen degelik on-

derlegd wordt, doch geen besef meer heeft van de betekenis van de eeuwige waarheden van het Christendom en de verhouding daarvan tot ons algemeen-menselike kennis. Geen wonder wanneer men nu uit gebrek aan kennis van die belijdenis en hare diepe implikaties, en dan dikwels van de tegenstander op min sympathieke wijze daarin onderwezen, er niets meer voor gevoelt en er op aandringt, dat de kerk hare belijdenis óf met de hedendaagse denkbeelden in overeenstemming moet brengen óf geheel afschaffen. Nu pleiten wij niet voor 'n verstening van de leer, alsof zij in onveranderlike dogmata zou bestaan, die nooit door de heersende stand van wetenschappelike kennis kan worden beinvloed. 'n Betrekkelik recht van akkomodatie kan niet ontkend worden ; maar dan moet die akkomodatie zich niet losmaken van het beginsel, zodat wij het wezenlike verliezen ; ook niet het doel uit 't oog verliezen waartoe de aansluiting bij de heersende toestanden moet leiden. M.a.w. de waarheid laat zich niet bloot door de feitelike toestanden vormen, doch gaat in het leven in om er zelf leiding en vorming aan te geven. Het getuigt alleen van gebrek aan geloofsovertuiging en geloofsmoed, wanneer wij ons door de omstandigheden laten beheersen en niet aktief optreden om te buigen en richting te geven. Zo dikwels wordt het in onze tijd gezegd, dat de boodschap der kerk door de moderne mens niet meer verstaan wordt, omdat hij in 'n ander wereld leeft dan die van de kerkelike belijdenis. Daarom gaat hij elders hulp zoeken voor zijn geestelike behoeften. Zo zegt b.v. 'n ernstige christelike schrijver (Peabody) over sociale vraagstukken : De taal van de kerk is grotendeels voor de hedendaagse arbeider zo onverstaanbaar als Hebreeuws. De vraag omtrent de verhouding van Jezus tot de Vader kan hem niet schelen ; hij wil 'n evangelie dat past op zijn sociale toestanden. Over de waarheid van dit oordeel als overeenstemmend met de feiten zullen wij niet twisten. Ongelukkig is het maar al te waar ; dóch dan is de vraag juist, waarom hebben die hoogste christelike waarheden geen betekenis meer voor de moderne mens ? Zij hebben vandaag toch dezelfde levende betekenis voor het christelik leven als altijd. Zo geheel anders is de menselike natuur intussen toch niet geworden, dat de moderne mens tans niet meer zou kunnen verstaan wat dat geloof voor hem zal betekenen. Het antwoord komt hoofdzakelik hierop neer, dat door verwaarlozing van die leerstukken de grote massa langzamerhand vervreemd geraakt is van die waarheden, die in het ontstaan en de voortgang van de kerk van Christus zulke essentiële betekenis hebben gehad. Met het onver-

mijdelik gevolg, dat het christelik leven in oppervlakkigheid verloopt en de deuren wijd opengezet worden voor de intrede van allerlei dat aan het Christendom ten enemale vreemd is. Met die feiten nu hebben wij wel rekening te houden, doch niet in die zin dat de kerk in plaats van het volle evangelie slechts 'n sociaal evangelie zal prediken, doch alleen in zoverre als er zonder aansluiting bij het feitelike geen opvoeren kan zijn tot het volle, zuivere evangelie. Het voorbeeld van kerken die begonnen zijn met het voornemen zogenaamd om in verstaanbare spraak aan de moderne wereld het evangelie te brengen, strekt ons tot waarschuwing. Zo volkomen namen zij de taal van de wereld over, dat het uitliep op 'n spreken niet naar het hart, maar naar de mond van de wereld. In prediking en katechisatie, in verenigingen en in onderwijs moet het tegenwoordige geslacht onderwezen worden, om weer 'n aanknopingspunt bij de geloofswaarheden te vinden, geloofswaarheden die voor onze vaderen in hun geslacht tot steun en kracht waren en voor ons nog meer van levende betekenis zijn, voor wie het leven weliswaar in materiële zin zoveel rijker geworden is, maar ook in geestelike zin zoveel armer. Voor allen die nog de hoge waarde en diepe betekenis van onze kerkelike belijdenis beseffen is er 'n duidelike taak, om mede te werken tot 'n opnieuw inscherpen en zuiverder waardering van die belijdenis bij al de leden van de kerk.

De Apostoliese Sekten.

(G. B. A. Gerdener.)

Er is een grote verscheidenheid van Apostoliese sekten, ook in ons land. Wij kunnen ze echter alle terugleiden tot twee oorspronkelike bewegingen, namelik

De Nieuwe Apostoliese Kerk, en

De Apostoliese Geloofzending.

De Nieuwe Apostoliese Kerk is uit Duitsland hierheen gekomen. Aan het hoofd ervan staat in ons land "Apostel" C. G. Klibbe die te La Rochelle nabij Johannesburg woont, en die door de stamapostel uit Duitsland naar Zuid Afrika afgevaardigd is. Deze Apostoliese Sekte in Duitsland staat in verband met de beweging in Engeland bekend als het Irvingianisme, aldus genoemd naar de Schotse predikant Edward Irving. Deze man werd in 1822 leraar der Schotse gemeente

in Londen, en werd omstreeks 1830 afgezet, vanwege zekere ketterse beschouwingen. Hij legde o.a. overdreven klem op de spoedige wederkomst van Christus, en ijverde voor de hernieuwing der eerste geestesgaven, en vooral de hernieuwing van het Apostelambt. Met de afzetting van Irving werd de eerste Apostoliese Kerk gesticht, en het apostolaat hersteld. Twaalf apostelen werden aangesteld, en toen Irving in 1834 stierf, droeg bij de titel van "engel" der hoofdgemeente in Londen. Later is deze sekte naar Duitsland overgeplant, en daar heeft het op merkwaardige wijze veld gewonnen, onder de leiding van mannen als Geijer, Schwartz, Krebs en Clausz. Binnen korte tijd waren er verschillende scheuringen in de boezem der Apostoliesen. Schwartz trok naar Nederland en stichtte daar de "Hersteld-Apostoliese Zendinggemeente in de Eenheid der Apostelen." Uit Duitsland is ook de Nieuwe Apostoliese Kerk naar Zuid Afrika gekomen, en treedt die sekte nu hier op onder leiding van bovengenoemde Apostel Klibbe.

Deze afdeling van de Apostoliese beweging schijnt niet veel opgang te maken in ons land, en is ongetwijfeld gekenmerkt door minder dweepzucht dan de Apostoliese Geloofzending. In de "Rules for Apostolics" in 1913 te Johannesburg op last van Apostel Klibbe uitgegeven vindt men o.a. de volgende vragen en antwoorden, die deze sekte kenschetsen:

Vr. Welke Kerk heeft Jezus Christus op aarde gesticht?
Ant. Slechts en alleen de Apostoliese Kerk.
Vr. Waarom is de Apostoliese Kerk niet van het begin af gebleven?
Ant. Omdat de eerste Christenen ongehoorzaam werden, en ophielden te bidden voor de bewaring van de Apostoliese Kerk.
Vr. Waardoor regeert God vandaag de Apostoliese Kerk?
Ant. Door levende Apostelen.
Vr. Wat betekent een Apostel?
Ant. Hij is een gezant van de Here Jezus Christus, door wie God alle beambten aanstelt, alle gaven uitdeelt, de zonden verzegelt en vergeeft.
Vr. Hoevele Sakramenten heeft de Apostoliese Kerk?
Ant. Drie — de Waterdoop, het Heilige Avondmaal en de Verzegeling.

En zo voorts.

De verzegeling is het sakrament, dat kenmerkend is van de nieuwe Apostoliese Kerk. Daardoor wordt de zaligheid der gelovigen verzekerd. Immers, in antwoord op de vraag, "Wat ontvangt gij door de verzegeling?" is het antwoord,

"De Heilige Geest." In de praktijk van de nieuwe Apostoliese Kerk zijn er vele punten van overeenkomst met de Roomse Kerk, b.v. de verzegeling en de private konfessie die ons herinneren aan de absolutie door de priester na de biecht. Voorts de bediening van het Avondmaal aan zuigelingen na de Doop, het gebruik van de Sakramenten ten behoeve van de ontslapenen en de slaafse gezagsverheerliking van het Apostolaat, die ons aan de onfeilbaarheid van de Paus herinnert. De bewieroking van de Apostelen, vooral van de z.g. stam-Apostel, komt zeer duidelik uit in de liederen van de Nieuwe Apostoliese Kerk. Zo lezen wij b.v. in Lied 241,

Ziet hoe Hij in d' Apostel Zich
Tot u, verslagene, bukt;
't Verzoeningswoord is in het vlees gehuld
Door Zijn Apostelen vergeeft de Heer uw schuld!

En in Lied 284,

Apostel, in wien Christus woont,
Gij arm van God, Gij 's Heren kracht
In u ligt Gods genade macht;
Ja, gij alleen,
Kunt helpen, anders geen.
Want in u komt ons nader
God zelf Hij onze Vader,
Door Zijnen Zoon.*

Waarlik, zulke Apostelvergoding is genoegzaam bewijs van de dwaling dezer sekte. En ware het Apostelambt nu nog werkelik noodzakelik in de Christelike Kerk, doch dat is volstrekt niet het geval. Als Christus bedoelde Zijn Kerk door levende Apostelen te regeren tot bij Zijn wederkomst, dringt zich als vanzelf de vraag op wat dan van de Kerk geworden is in die eeuwen toen er geen levende Apostelen waren. Indien alleen de verzegeling door een Apostel de Heilige Geest deelachtig maakt, moeten wij het dan geloven dat de Kerkvaders en de Hervormers niet zalig zijn geworden, en hoogstens "gedoopte heidenen" waren, zoals 'n zekere Apostel het wil voorstellen? Volgens Gereformeerde leer was het Apostelambt buitengewoon en van tijdelike duur, zoals aangeduid door de drie kenmerken van Apostelschap in het Nieuwe Testament genoemd: 1) Door Christus geroepen, (Gal. 1:

---

*Aangehaald in "Stemmen des Tijds," April, 1920. Sektarisch Ultramontanisme, p. 167, 168.

1) ; 2) Getuige van Zijn leven, vooral van Zijn opstanding, (Hand. 1 : 21, 22) ; 3) De onfeilbare leiding van de Heilige Geest, (1 Kor. 14 : 37).

Meer bekend in ons land is echter de tweede afdeling van de Apostoliese beweging, namelik

DE APOSTOLIESE GELOOFZENDING.

Deze sekte is afkomstig uit Amerika. De algemeen gebruikte benaming "Apostoliese Broeders" schijnt door de Apostoliesen zelf niet erkend te worden, hoewel vooral de leden van de N. A. Kerk elkander "broeders" en "zusters" noemen. Doch waarschijnlik is de naam "Apostol. Broeders" maar een losse term waardoor alle soorten van Apostoliesen beschreven worden. De eigenlike naam van de beweging, die zowat 12 jaren geleden uit Noord Amerika hierheen kwam, heet de Apostoliese Geloofzending of Beweging. Van deze beweging zijn er vele takken en soorten. Het is haast onmogelik om de verschillende vertakkingen in hun historiese gang te volgen of ze te onderscheiden. Het is zeker dat er reeds vele scheuringen hebben plaats gevonden in de Apostoliese Geloofzending gedurende het bestaan van de sekte in Zuid Afrika. De Pinkster beweging (Pentecost Movement of Mission) en de Gemeenten of Kerken Gods zijn zeer nauw verwant aan de Apostoliese Geloofzending. Er is geen erkend verschil tussen deze drie takken van dezelfde beweging. De oorzaak van de scheuringen was in de regel persoonlike verschillen tussen de leiders der beweging.†

Doch laat ons eerst kortelik de geschiedenis der sekte in Amerika nasporen. De juiste oorsprong is moeilik te bepalen. Tussen 1875 en 1900 waren er in verschillende plaatsen in de zuidelike staten van Noord Amerika kleine groepen van Christenen die nadruk legden op een buitengewone doping van de Heilige Geest na de bekering, het spreken in vreemde talen, de gezondmaking en in 't algemeen een openbaring van die gaven die in het Nieuwe Testament genoemd worden. Zij stonden algemeen bekend als de "*Gift People*" (Gave mensen), of de "Holiness people" (Heiligheid mensen). Gedurende de eerste jaren van de twintigste eeuw werden enige honderden van deze mensen in de stad Houston, in de Staat Texas, geleid om een eigenlike organisatie aan de gang te zetten, en hier werd omstreeks het jaar 1906 voor 't eerst

---

†Ook de "Navolgers van Christus," een Wederdoper sekte, de **Go-Preachers en Two-by-two Walkers** hebben veel overeenkomst met de Apostoliesen.

de Apostoliese Geloofzending gesticht. Van Houston werd de beweging voortgeplant naar Los Angeles, een stad in California, vooral door een zekere W. J. Seymour, een Amerikaanse neger, die eerst in 'n Methodisten Kerk in Azusa Straat vergaderingen leidde. "Het was op de avond van de 9de April, 1906," zo verhaalt de heer Lawrence,‡ "dat de Geest voor 't eerst in Los Angeles nederviel." Deze Azusa Straat vergadering werd spoedig het middelpunt van de Apostoliese Geloofs Beweging, vanwaar het zich naar vele landen der aarde verspreidde, en ook naar Zuid Afrika. In ons land schijnt de Beweging vooral te Johannesburg te hebben postgevat. Daar altans worden de blaadjes van de Beweging te 73 Kerk Straat gedrukt, en vandaar wordt aan de beweging leiding gegeven. Doch gelijk er in Los Angeles negen maanden na de Azusa Straat gebeurtenis een scheuring plaatsvond, zo is het ook hier gegaan. Oorspronkelik was er één Beweging, vandaag zijn de takken en soorten niet te berekenen. De leiders van de Apostoliese Geloofzending waren aan het begin Thom Hezmalhalch, Lake, Turney, Cooper en Ds. R. H. van de Wall, die zijn bediening in de N. G. Kerk in 1896 nederlegde. Doch spoedig ontstond er onenigheid en het gevolg was de stichting van de Pinksterzending en de Gemeenten Gods, met Cooper, Mackay en anderen als leiders.

Het is ons niet bekend hoevele aanhangers de Apostoliese Beweging vandaag in Zuid Afrika telt. In de censusopgaaf worden de Apostoliesen met "Andere Christenen" gegroepeerd, en hoewel er een sterke vermeerdering tussen de opgaven van 1911 en 1918 waar te nemen is, krijgen wij het getal Apostoliesen niet precies te weten. In het blaadje "Wie en wat wij zijn" enige jaren geleden door de Apostoliese Geloofzending uitgegeven, lezen wij echter, "Vandaag bestaan er 72 samenkomsten voor blanken, met zowat 5000 volgelingen. Blanke geordende arbeiders tellen bijna 200." En verder, "In het Kleurling werk zijn er omtrent 13,000 volgelingen en 300 arbeiders over een uitgestrekte veld. De Hoofdkwartier Tabernakel is te Johannesburg, en alles wordt gedaan om de heidenen in de Compounds te bereiken. Zendingstaties worden overal opgericht, waar zulks nodig bevonden wordt, over een arbeidsveld zich uitstrekkende van Pondoland naar Rhodesia en Gazaland." Het is waarlik verblijdend om van een sekte te lezen die zich geroepen voelt het Evangelie

‡"The Apostolic Faith restored," by B. F. Lawrence. The Gospel Publishing House, St. Louis, Mo., 1916. bll. 56 en 74.

naar de heidenen te brengen. Ongelukkig is de Apostoliese Beweging daardoor niet vrijgesproken van de algemene kwaal waaraan de sekten lijden, n.l. de proselietenmakerij. Tot dusver zijn de meeste aanhangers der Apostoliesen nog afvallige leden van de verschillende Christelike Kerken.

Doch laat ons, vóór wij verder gaan, vragen wat deze Apostoliese Geloofzending zich eigenlik ten doel stelt. De naam "Apostolies" duidt aan dat men zich op het standpunt der Apostelen wil stellen, gelijk ook de benaming Pinksterzending te kennen geeft dat men hier te doen heeft met een beweging die de Kerk van de twintigste eeuw precies naar het model van de Pinkstergemeente wil inrichten. Lawrence spreekt van een tweeledige maatstaf van de Christelike Kerk in onze dagen, namelik het Nieuwe Testament en de geschiedenis, en zegt dan, "The Pentecostal Movement has no such history ; it leaps the intervening years crying, "*Back to Pentecost.*" In the minds of these honest-hearted, thinking men and women this work of God is immediately connected with the work of God in New Testament days. Built by the same hand, upon the same foundation of the apostles and prophets, after the same pattern, according to the same covenant, they too are a habitation of God through the Spirit. They do not recognize a doctrine or custom as authoritative unless it can be traced to that primal source of church instruction, the Lord and His apostles."* Zo lezen wij ook in het blaadje "Wie en wat wij zijn," als volgt, "Wij (De Apostoliese Geloofzending) zijn een deel van de Pinkster Beweging over de wereld verspreid. Deze Beweging is een beweging terug naar de oorspronkelike reinheid en kracht des Evangelies van Jezus Christus. Zij is een beweging terug naar Pinksteren, terug naar de Apostoliese leer en praktijk, zoals door de Heer Zelf aan de Apostelen overgeleverd ; een beweging weg van dode vormen, en terug naar de levenswaarheid ; een beweging van Gods Geest Zelf uitgaande."

Met zulk 'n doel voor ogen kunnen de Apostoliesen niet anders dan op de bestaande Christelike Kerken uit de hoogte neer te zien en ze te veroordelen als op een dwaalspoor. En daarmee gaat dan de geestelike verheffing van deze sekte gepaard. Zij handelen alsof zij de waarheid in pacht hebben ; zij gaan "de oorspronkelike reinheid en kracht des Evangelies" handhaven ! Geen wonder dat Lawrence verklaart, "We are sometimes condemned as heretical, but we

---

*The Apostolic Faith restored," p. 12.

are the only body of Christians on earth to whom the 12th and 14th Chapters of 1st Corinthians are applicable ; we are the only body of Christians on earth who do not forbid to speak with tongues," en op een ander plaats, "I believe with all my heart that this is the best thing in the land today ; that God is more truly manifest in the lives and ministry of the members of this movement than in any other body of believers ; that the power and spirituality of the religion of Jesus are more appreciated by these people than by any other."†

Dezelfde geest ademt ook de toespraak van de Apostoliese leider John G. Lake, gehouden te Somerset Oost in Oktober, 1910, en uitgegeven onder het opschrift "The Baptism in the Holy Ghost." De werkingen van de Heilige Geest zijn volgens hem vandaag niet in de Kerk te zien, doch "De Apostoliese Geloofzending leert dat de Heilige Geest moet ontvangen worden door een persoonlike doping in Hem, de "aandoening met kracht," zoals door Christus geboden."

Doch laat ons nu verder letten op de voornaamste leerpunten en kenmerken van deze Apostoliese Geloofzending. Wij kunnen ze kortelik samenvatten onder de volgende hoofden :

1. De gave der talen, of het spreken met tongen.
2. De Doop der gelovigen door onderdompeling.
3. De Doop des Heilige Geestes als toerusting tot dienst.
4. De Goddelike of geloofsgenezing.

Er zijn nog andere punten, zoals de spoedige wederkomst van Christus en het duizendjarig rijk, doch deze zijn niet juist de kenmerkende punten van de Apostoliese Geloofzending. In de grote kardinale Christelike waarheden, zoals de Drieëenheid, de Godheid van Christus, de Verzoening, de inspiratie van de Bijbel en het laatste oordeel verklaren de leiders van deze sekte te geloven, doch een vaste belijdenis heeft het niet, zodat het dikwels moeilik is om uit te vinden precies wat de verschillende voorstanders leren, en in hoever de volgelingen de grondwaarheden laten gelden. Er is ongetwijfeld ernst bij velen, doch er is ook geweldig veel drijverij en opwinding, die tot wanorde en grote dwaling leiden.

---

†Op cit. bll. 29 en 114.

(Wordt vervolgd.)

Het Gereformeerd Maandblad

DEEL XXV. DESEMBER 1920. No. 12.

Editoriaal.

Een Laatste Woord.

Vanwege de ongunstige toestand van z'n gezondheid, is de Redakteur van 't *Maandblad* genoodzaakt geweest zijn betrekking neer te leggen, en vertrekt hij D.V. met zijn gezin op 24 dezer naar Europa. Toen wij in Julie, 1918 de redaktie op ons namen, waren wij nog verzekerd van de steun en raad van Professor J. I. Marais, de vorige redakteur, anders zouden wij geen vrijmoedigheid gehad hebben dit werk te ondernemen. 'n Jaar later werd hij van ons weggenomen, en zo is onze verantwoordelikheid groter geworden. En toch heeft dit werk ons zelden moeite veroorzaakt, en zeer veel vreugde gegeven. Het is met geen geringe mate van teleurstelling en leedwezen dat wij met deze aflevering van 't *Maandblad* afscheid nemen moeten.

Wij willen dan onze hartelike dank brengen aan allen die ons gedurende 2½ jaren geholpen hebben het *Maandblad* te doen verschijnen. Hoewel de lezerskring niet groot is, en slechts zeer langzaam aangroeit, is er toch van verschillende zijde bewijs dat er aan het blad een behoefte bestaat, en dat in die behoefte enigszins voorzien wordt. Onze biezondere dank betuigen wij aan de uitgevers en eigenaars van 't blad, het Administratie Bureau, die ten spijte van 'n jaarliks verlies van ongeveer £80, hebben volgehouden. Hoewel de prijzen van druk-materiaal gedurig klommen en het verlies derhalve eveneens klom, hebben de heren W. H. en J. du Toit met de meeste bereidwilligheid het verlies geleden, ter wille van de zaak. Alle eer komt ze daarvoor toe !

Voorts danken wij allen die ons met geregelde stukken hebben geholpen. Ook hier is het gegaan zoals met de twee zonen van Matth. 21 : Sommige vaste medewerkers hebben niet geholpen, enige trouwe helpers waren geen "vaste medewerkers." Wij danken de mannen van de wil, zowel als van de daad !

Ongelukkig zijn wij niet erin geslaagd een redakteur voor 't blad te vinden, hoewel wij verschillende medewerkers hebben genaderd. Moge er iemand wezen die geroepen gevoelt de redaktie op zich te nemen, zal hij kunnen onderhandelen met de heer W. H. du Toit, Stellenbosch. Zulks zou dan vóór 't einde van de maand moeten geschieden, ten einde het Januarie nummer te doen verschijnen. Indien geen nummer onze lezers bereikt in Janaurie, zullen zij weten dat 't *Maandblad* gestaakt is, naar wij stellig hopen slechts tijdelik.

Intussen, tot wederziens, en al onze lezers een gezegende Kerstfeest en 'n vredevol Nieuwjaar!

De Apostoliese Sekten.

II.

(G. B. A. Gerdener.)

DE GAVE DER TONGEN.

Dit is een van de kenmerken van de Apostoliese Geloofzending, hoewel sommigen het ontkennen. Door het spreken in vreemde talen geeft men voor het voorbeeld van de Pinkstergemeente te volgen. Lawrence erkent dat er veel misbruik gemaakt is van het spreken in vreemde talen, en dat er veel onstichteliks in verband ermee geschied is. Hij zegt, "Zowel uit de Schrift als uit onze waarneming weten wij dat tongen niet een bewijs zijn van een rijp Christelik karakter." En toch schijnt hij weer op andere plaatsen het spreken in talen als onafscheidelik deel van de Doop des Geestes te beschouwen.* John G. Lake zegt duidelik, "Het spreken in talen is het uiterlike bewijs dat de Heilige Geest van het lichaam van de gelovige bezit genomen heeft. Het is de stem van God die door de geheiligde lippen van de gelovige spreekt."† Het feit is dat bij de Apostoliesen het spreken in talen als het onmiskenbaar bewijs geldt dat iemand met de Heilige Geest gedoopt is. Als iemand niet in talen spreekt, heeft hij de volle doop des Heiligen Geestes nog niet ontvangen. Doch dit ontkennen wij beslist. De gave der

---

*Zie "The Apostolic Faith restored." Bll. 36, 52, 78.

† "The Baptism in the Holy Ghost," p. 8.

tongen is niet een noodzakelik bewijs van gedoopt te zijn met de Heilige Geest. Het moet elke onderzoeker van Gods Woord toch duidelik wezen dat er verschil moet gemaakt worden tussen *gewone* en *buitengewone* gaven des Geestes. De gewone gaven zijn onmisbaar en blijvend, de buitengewone zijn van tijdelike aard, en mogen of mogen niet aan de gelovige geschonken worden door de Geest. Zo lezen wij b.v. in 1 Kor. 13 : 8 dat "talen zullen ophouden," doch geloof, hoop en liefde blijven. De gewone gaven, die aan alle gelovigen geschonken worden, vindt men beschreven in Galaten 5 en Rom. 12 : 3 — 8 ; de buitengewone in 1 Kor. 12 en 13. Zelfs onder de buitengewone gaven is die der talen of tongen van heel geringe waarde. In 1 Kor. 12 : 28 is het de laatste op de lijst. In verband met de nauwkeurig beschrevene opwekking te Samaria, volgens Hand. 8, vinden wij geen melding van het spreken in talen. Indien de gave der tongen het bewijs is van gedoopt te zijn met de Heilige Geest, dan hebben maar weinige Godsmannen, martelaren en heiligen in de loop der eeuwen de doop des Heiligen Geestes ontvangen. En met alle eerbied gevraagd, "Hoe is het dat er nergens sprake is van het spreken met vreemde talen door onze Here Jezus, Die toch de Geest bezat zonder mate?" De "nieuwe tongen," waarvan Hij in Mark. 16 : 17 sprak, hadden toch niets te doen met de verwarde, uitheemse en onverstaanbare brabbeltaal, die nu soms in Apostoliese kringen voorkomt, maar met de vernieuwing van de tong door de invloed van de Heilige Geest. En hoezeer vreemde talen en andere buitengewone verschijnselen ook in de pas-gestichte, aan-vervolging-blootgestelde Kerk mochten nodig geweest zijn, heeft de Apostel met nadruk gewezen op het gevaar van verwarring en de noodzakelikheid van uitlegging (1 Kor. 14 :27, 28). Er is een gave der uitlegging zowel als der talen. Hoe komt het nu dat de Apostoliesen zich niet ook op de uitlegging met evenveel ernst toeleggen, als op het spreken met talen? Hoe dikwels worden er niet in de vergaderingen der Apostoliesen onverstaanbare en onstichtelike dingen gezegd en gedaan. Iemand die vele jaren in nauwe aanraking met hen stond, zegt, "Ik weet niet van een enkel geval waar een taal vertolkt is geworden." Geen Christen behoort de gave der talen te verachten of te verhinderen, waar het bewezen is dat het door de Heilige Geest ingegeven is en waar het naar de Heilige Schrift besteed wordt. Maar noodzakelik bewijs van de wedergeboorte of de doop des Geestes is deze gave niet, en door de Apostoliese Geloofzending wordt het op gevaarlike wijze overdreven en op verkeerde wijze besteed.

Wij komen nu tot het voornaamste kenmerk der Apostoliese Geloofsrichting, namelik

DE DOOP DER GELOVIGEN DOOR ONDERDOMPELING.

Hierop wordt de meeste nadruk gelegd. Hierover lopen de meeste van hun geschriften. Op dit punt worden de meeste leden van de Kerk tot deze sekte gekeerd. Vreemd genoeg verschillen zij op dit punt van de Nieuwe Apostoliese Kerk, die de Doop van de Christelike Kerk erkent. Doch de voorstanders van de Apostoliese Geloofzending, de Pinksterbeweging en de Gemeenten Gods verwerpen de Kinderdoop en stellen de Doop der gelovigen door onderdompeling in de plaats hiervan. Wij gaan hier niet de hele vraag van Kinderdoop of Volwassendoop, van besprenging of indompeling of onderdompeling bespreken. Daartoe zouden wij teveel tijd en ruimte nodig hebben, en over die vraag is reeds veel geschreven.‡ Slechts enkele gedachten willen wij hier uitspreken. En vooreerst moeten wij verstaan wat de Apostoliese Geloofzending eigenlik leert omtrent de Heilige Doop.

In hun pamfletje "Wie en wat wij zijn" lezen wij, "Het onmiddellik gevolg van de wedergeboorte is te zien in onze begeerte om de Heer te gehoorzamen, en gedoopt te worden overeenkomstig Zijn Woord. Deze Doop geschiedt door onderdompeling in de Naam des Vaders, en des Zoons en des Heiligen Geestes, en kan alleen plaats hebben, nadat de wedergeboorte een afgedane zaak is." In zijn pamflet "De Christelike Doop" zegt Ds. R. H. van de Wall, een van de leiders van de Apostoliese Geloofsbeweging, "Wanneer wij de geschiedenis der Kerk nagaan dan zien wij dat vanaf de vroegste tijden het gebruikelik was de doopsplechtigheid door indompeling te verrichten, en wel aan personen die tot een bewuste zaligheid waren gekomen en daarvan belijdenis deden." "Eerst geloven, dan dopen," volgens Mark. 16 : 16 ; "Eerst onderwijzen, dan dopen" volgen Matth. 28 : 9, alzo stellen deze Wederdopers de zaak voor. Doch zo is de zaak niet recht voorgesteld. Elkeen zal toch verstaan dat de Kerk

‡In het kort vindt de lezer de zaak goed besproken in het traktaatje "De Christelike Doop," door Ds. H. C. de Wet, tegen 2d. elk van de Z.A.B.V., 9 Kerkstraat, Kaapstad, te bestellen. Ook de "Disputatie van Ds. S. J. du Toit (Paarl Drukpers Mpij.: 9d.) en "Een Wederlegging" door Ds. A. A. van Schalkwijk (Nat. Pers), werpen licht op de zaak. Breedvoerig wordt de zaak o.a. behandeld in "De Betekenis van de Chr. Doop," door Dr. D. C. Thijm.

in de eerste eeuwen, en vooral in de Apostoliese tijd een Zendingkerk was, zodat de Doop der volwassenen destijds de heersende was. Immers, de Kinderdoop heeft slechts betekenis op grond van een reeds bestaande moederkerk, en bij de veronderstelling van een Christelike opvoeding, die natuurlik van heidense en Joodse ouders niet te verwachten is. Zo begint ook nog in onze dagen geen zendeling zijn arbeid met de Doop der onmondigen, maar met het onderwijzen van de mondigen. De Kinderdoop veronderstelt geloof bij de doopouders, zoals het Doopsformulier dan ook aanduidt, "om de heilige Doop te bedienen aan de kleine kinderen *der gelovigen.*" Welk recht hebben wij dan om de kinderen der gelovigen van het genadeverbond uit te sluiten, waar toch de Heiland zo duidelik zegt, "Laat de kinderkens tot Mij komen," en ze zegende. En nu gevoelen de Apostoliesen in zover het goed recht van de kinderen om deel te hebben aan het genadeverbond op grond van wat Christus zei en deed, en stellen dan een plechtige inzegening van de kinderen in de plaats van de Kinderdoop. Bij deze inzegening wordt het kind met olie gezalfd, hoewel er geen sprake is van het gebruik van olie of zalf, waar onze Heiland de kinderen tot Zich nam en zegende. In dit verband vraagt Ds. van de Wall, "Hoe moeen wij dan met onze kleinen handelen?" En het antwoord dat hij geeft, is, "Laat ze de Drieënige plechtig gewijd worden in de gemeente. Zo deden Jozef en Maria ook met het kindeke Jezus." Maar hij behoorde toch heel goed te weten dat wat met het kind Jezus gebeurde, volgens de Joodse wet was (Luk. 2 : 21 — 23). Onze kinderen staan toch niet onder de Joodse wet !

Wat betreft de wijze waarop gedoopt moet worden, is er geen bewijs in de Bijbel dat dit door onderdompeling moet geschieden. Het Griekse woord voor dopen (baptizein) kan evengoed overgieten of besprengen als onderdompelen betekenen. Er zijn andere aparte Griekse woorden voor 'onderdompelen' en 'besprengen', maar deze woorden worden niet gebruikt voor dopen, hetgeen ons toch zeker erop wijst dat de hoofdzaak niet is de biezondere wijze waarop of vorm waarin de Doop toegediend wordt, maar wel dat het wezen van dit sakrament zal bewaard blijven, t.w. "de afwassing der zonde door Jezus Christus." Daarvan is de Doop het zinnebeeld. Maar of het water staat of loopt, of het uit 'n schotel of uit een rivier toegediend wordt, of er enkele droppelen op het voorhoofd gesprengd worden dan of het hele lichaam ondergedompeld wordt, dat alles is de hoofdzaak niet. De hoofdzaak is dat het doel van het sakrament, de opname

in en de inlijving bij het genadeverbond, bereikt wordt, en dat niemand die door Christus als erfgenaam van het koninkrijk der hemelen erkend is, door de Doop uitgesloten wordt.

Doch wij willen tans niet verder in de zaak van de Doop zelve ingaan, aangezien toch deze kwestie dikwels lang en breed behandeld is. Slechts zij het ons vergund met een woord van waarschuwing te wijzen op de eenzijdige en onbillike manier waarop schrijvers van de Apostoliese Geloofzending hun zaak uit de kerkgeschiedenis trachten te staven. In 'n traktaat door E. B. Kennedy in Amerika uitgegeven, doch te 73 Kerkstraat, Johannesburg herdrukt, vinden wij o.a. op bl. 6 het volgende, "In het tijdperk 100 — 323 A.D. werd de Doop in de regel door driemaal herhaalde onderdompeling bediend. Kurts — *Church History.*"* Wat is nu het feit? In zijn welbekend werk over de kerkgeschiedenis, † vinden wij onder het hoofd "De bediening van de Doop" het volgende, "Kinderdoop, hoewel niet algemeen aangenomen, werd nochtans in de theorie bijna algemeen erkend als geoorloofd." En verder, "Volgens de verklaring van de *Didache* van de XII Apostelen werd de Doop in de regel door driemaal herhaalde onderdompeling bediend." Dus niet Professor Kurtz, zoals Kennedy ons wil wijs maken, maar een zeker geschrift genaamd de *Didache* of Onderwijs van de Apostelen maakt de genoemde verklaring omtrent de Doop. En deze Didache staat zeer sterk onder Joodse invloed, en bevat geen zuivere aanhalingen uit het Nieuwe Testament.‡

Of neem een aanhaling uit "De Christelike Doop" van Ds. R H. van de Wall. Hij vertelt ons op bl. 8 dat Philip Schaff, de welbekende schrijver over de kerkgeschiedenis zegt, "Betreffende de vorm van de Doop echter moet de onpartijdige geschiedschrijver op grond van Schriftuitlegging en geschiedenis toegeven aan de Doopsgezinden (Baptisten). De indompeling geschiedde door het hoofd van de kandidaat driemalen onder te dompelen." Doch hij verzwijgt zorgvuldig wat Schaff verder in dezelfde paragraaf zegt, n.l., "Evenwel gaan de Doopsgezinden (en dus ook de Apostoliese Geloofzending! *Schr.)* daarin te ver dat zij in Joods-wettiese letterdienst de onderdompeling voor de *alleen* geldige vorm van de Doop verklaren. Het gebruiken van *water* behoort

---

* "The ordinance of Christian Baptism," compiled by F. B. Kennedy.

† "Church History," by Professor Kurtz. Deel 1, pp. 196 — 200.

‡ Zie verder over de **Didache**, Gwatkin, **Early Church History**, Deel 1, pp. 101 — 104.

weliswaar noodzakelik tot dit sakrament, de hoeveelheid ervan is echter van weinig betekenis, evenals ook de hoedanigheid (zee of bron of rivier of koud of warm water). Anders zou men immers de werkzaamheid van de Heilige Geest aan iets stoffeliks en toevalligs binden."*

Ook moeten wij herinneren dat wanneer een geschiedschrijver zoals Neander (ook door van de Wall aangehaald) verklaart dat de Kinderdoop niet in de Apostoliese Kerk bestaan heeft, hij toch ook verklaart dat de Kinderdoop later uit de echte geest van het Christendom ontstaan is, volgens hem eerst tegen het einde van de tweede eeuw, terwijl de Doopsgezinden en Apostoliesen de Kinderdoop als een onbijbelse en anti-christelike nieuwigheid veroordelen.

Nog moeten wij kortelik spreken over

DE DOOP DES HEILIGEN GEESTES ALS TOERUSTING TOT DIENST.

Op dit punt lopen de Apostoliesen groot gevaar tot dweperij te vervallen. Zij willen een Doop des Heiligen Geestes als een bepaalde ondervinding na de wedergeboorte hebben, en beweren dat "deze ondervinding groteliks verschilt van de wedergeboorte door de Geest, en van de heiligmaking." En dan wordt erop gewezen dat de discipelen de wedergeboorte kenden en ondervonden vóór Pinksteren en dat de gelovigen te Efeze zelfs niet gehoord hadden dat er een Heilige Geest was (Hand. 19 : 2—6). Maar dit is juist waar de Apostoliesen dwalen dat zij de *ondervinding* der Apostelen willen handhaven, zelfs ten koste van hun *leer*. Hun ondervinding vóór Pinksteren en de onze daarna kan onmogelik dezelfde wezen. En wat de gelovigen te Efeze betreft, weten wij toch dat zij nog halfweg onder de Oude Bedeling stonden, en door hun Doop van Johannes te hebben ontvangen, hadden zij slechts aan de ene voorwaarde van de gave des Geestes voldaan, n.l. aan belijdenis van zonde, doch niet aan de even noodzakelike voorwaarde van geloof in Jezus Christus.

Het gevolg van deze beschouwing van de Apostoliesen is dat zij gevaar lopen de eens en voor altijd geschiede uitstorting van de Heilige Geest, en voorts de inwoning van de Heilige Geest in elke gelovige te miskennen. Zij dwingen om

---

*"Geschiedenis der Apostolische Kerk," door Philip Schaff, p. 595. [Welk 'n ongerijmdheid voor de Apostoliesen om uit te roepen "Back to Pentecost" en om de Kerk te veroordelen als op 'n dwaalspoor, en dan tallen van kerkvaders en geschiedschrijvers van die Kerk aan te halen om hun zaak te verdedigen]!

een nieuwe ondervinding, een inkomen van de Heilige Geest in al Zijn volheid, en wanneer deze ondervinding dan bereikt is, moeten de gave der talen en andere gaven tot openbaring komen. Maar Gods Woord leert ons toch duidelik dat de Heilige Geest eenmaal en voor altijd uitgestort is, en dat het verkeerd is om te spreken van "een machtige uitstorting van die Geest" te Los Angeles in 1906,† en van "God heeft Zijn Geest wederom uitgestort." Men zou dan kunnen denken dat de Apostoliesen het met een ander Geest te doen hebben dan met de Heilige Geest van Pinksteren. En wat de doping van de gelovige door de Heilige Geest betreft, is hiertoe geen tweede, aparte ondervinding nodig, alsof de Heilige Geest opnieuw tot de gelovige komen moet. Hij is er van de bekering af, en kan er dadelik in al Zijn volheid wezen. Wat nodig is bij vele gelovigen is dat zij zich meer overgeven aan die Heiland, Die door de Heilige Geest met zoveel tederheid in ons binnenste vertolkt en verheerlikt wordt. Wat nodig is, is niet dat wij meer van de Geest hebben zullen, maar dat Hij meer van ons zal hebben. Zodoende worden wij vervuld met de Heilige Geest. Doch dat drijven en dwingen in 't openbaar, dat schreeuwen en rollen, die stuiptrekkingen en verrukkingen van zinnen, voorwaar dat alles is toch onnodig en verkeerd, en leidt alleen tot verwarring en dweperij.

Eindelik enige woorden over

DE GODDELIKE GENEZING.

of de gave der gezondmaking, of gezondbidding, of de geloofsgenezing. Hierop leggen de Apostoliesen veel nadruk, en in dit opzicht tonen zij enige overeenkomst met de *Christian Scientists,* die alle ziekte en pijn als verbeelding beschouwen, en de sekte van een zekere Dowie, die enige jaren geleden in Amerika met zijn zogenaamde "wondergenezing" te koop liep.

Zoals elke dwaling ook waarheid bevat, en zeer dikwels bestaat uit de overdrijving of verdraaiing van de waarheid, zo is het ook hier. De gave der goddelike genezing is aan de gelovige gegeven, en de Apostoliesen hebben alle recht om te bidden voor de genezing van de kranken. Daartoe hebben zij het woord en het voorbeeld van onze Heiland, en vooral ook dat diepzinnig woord van de Apostel Jakobus (Jak. 5 : 14, 15) "Het gebed des geloofs zal de zieke behouden, en de

†Hfd. X van 't aangehaalde werk van Lawrence heet, "The Pentecostal or 'Latter Rain' outpouring in Los Angeles."

Heer zal hem oprichten." Doch dat is toch nog geen reden waarom zij zich van de Kerk moeten afscheiden, en de Kerk moeten veroordelen. De gave der goddelike genezing kan binnen de Kerk beoefend worden, en wordt ook door velen van Gods kinderen in de Kerk beoefend. Hoevelen kunnen niet getuigen van antwoord op het gebed ten behoeve van kranken. Maar waarom nu daarmee te koop lopen, en juist daarvan zoveel ophef maken? Het gevolg van zoveel klem op de gave der genezing te leggen, is dat men tot overdrijving op dit ene punt vervalt, en dat men van "gezond-bidden-willen" een kunst maakt, die niet tot de verheerliking van God aangewend wordt, maar tot roem van de mens en propagandamiddel voor de sekte. De Apostoliesen overdrijven dan ook werkelik deze waarheid van genezing door God op het gelovig gebed. In een van hun traktaten‡ vinden wij dat verklaard wordt dat ziekte van de duivel is, en toch weten wij dat krankheid een God-verheerlikend doel kan hebben. Van de krankheid van Lazarus lezen wij dat het was ter heerlikheid Gods (Joh. 11 : 4). Voorts wordt het in dat traktaatje voorgesteld alsof wij geen hulp van mensen durven zoeken. 'n Zekere Apostoliese schrijft: "Het gebruik van dokters en medicijn noemen wij ongeloof, ongehoorzaamheid en derhalve zonde." Dit strijdt met Gods Woord, waar wij lezen dat onze Heiland zei, "Die ziek zijn, hebben de medicijnmeester van node" (Matth. 9 : 12), en dat een van de Bijbelschrijvers, door God daartoe aangesteld, was de "geliefde medicijnmeester Lukas" (Kol. 4 : 14). Voorts verklaren de Apostoliesen dat alle geneesmiddelen onnodig en verkeerd zijn. Hierin gaan zij toch ook te ver, hoewel wij erkennen dat er groot gevaar is dat mensen meer geloof hechten aan de middelen dan aan die God die de genezingskracht in de middelen gelegd heeft, en Die alleen het gebruik van de middelen zegenen kan. Doch men kan toch om die reden niet het kind met het bad uitwerpen, aangezien "de ondervinding van vele gelovigen heeft geleerd dat God meermalen op het geloofsgebed zegen heeft gegeven op het gebruik der medicijnen, en ze als middel tot genezing heeft willen krachtig maken."*

In elk geval moet het ons allen duidelik wezen dat elke gelovige de gave der goddelike genezing moet beoefenen, en dat waar de Kerk deze gave verzuimd heeft, de overdrijving van een of ander sekte geen verschoning is voor dat verzuim.

‡"What saith the Scriptures. Divine Healing." The Apost. Faith Mission, Salt River.

* A. Murray, "Jezus de Geneesheer der Kranken," p. 22.

Doch men houde daarbij steeds in het oog dat de Heer in de eerste plaats de ziel wil helen, en daarna het lichaam. Hij wil van binnen naar buiten werken. Derhalve kan krankheid een louteringsmiddel wezen, en als dan eerst de ziel genezen is, mag men ook met des te meer zekerheid om de genezing van het lichaam vragen.

* * * *

De ernst en de geestdrift van de Apostoliesen mogen wij bewonderen. en er is altijd iets voor ons te leren ook van onze tegenpartij. De bedoelingen van de Apostoliesen mogen eerlik zijn, doch de wijze waarop zij te werk gaan is ten enenmale af te keuren. Op enkele punten wijzen wij nog :

1. Hun verregaande zelfverheffing en de veroordeling van alle andersdenkenden. Dit is dan ook een kenmerk van alle dweperij, dat men zich beter dan alle anderen denkt en allicht tot Perfektionisme drijft. Doch vooral pijnlik is de bittere liefdeloosheid bij de Apostoliesen en hun vijandige houding tegenover predikanten, die zij dikwels met scheldnamen bestempelen. Zo leidt de Heilige Geest nooit !

2. Hun ongerijmde positie in meer dan één opzicht. Zij noemen zich Apostelen, ten spijte van de uitdrukkelike verklaring van Paulus dat hij en zijn medewerkers "de laatste Apostelen zijn" (1 Kor. 4 : 9). Zij weigeren de kinderen tot de Doop toe te laten, doch laten ze tot het Avondmaal toe. Maar er waren toch geen kinderen, toen onze Heiland het Avondmaal instelde. Hiervoor is er geen grond in de Schrift.

3. Hun losse samenstelling leidt tot allerlei verdeeldheid en al meer verwarring. Heilige dingen moeten toch met waardigheid en orde behandeld worden. Hoevele eenvoudigen, en het zijn vooral de eenvoudigen die naar deze sekte getrokken worden, zijn niet reeds bitter teleurgesteld en eerst later of te laat tot ontnuchtering gekomen.

Wij kunnen maar niet inzien, waarom elkeen die op het ene of andere punt van de Kerk verschilt in de leer of in de praktijk, dadelik die Kerk moet verlaten en veroordelen, en 'n nieuwe sekte moet vormen. Zulke verdeeldheid en vervreemding is toch zeker niet naar de mening des Geestes. Veel beter ware het, indien de Apostoliesen getracht hadden de bestaande Kerken te ondersteunen, en binnen de Kerk die veranderingen hadden voorgesteld, die zij vandaag met zulke twijfelachtige praktijken en onzekere gevolgen buiten en tegen de Kerk zoeken te bewerken.

Het Modernisme in de Kaapse Kerken

(Ds. L. M. Kriel.)

I. DE NED. GEREF. KERK.

II. HISTORIES-JURIDIES.

D.) BURGERS vs. DE SYNODALE KOMMISSIE.

Deez zaak kwam voor het Hooggerechtshof aan de Kaap op 26 Mei, 1865.

Klager gaf de volgende 6 gronden aan in zijn deklaratie voor de vernietiging van het vonnis der Synodale Kommissie :

1. "Because the use of the words, upon which the sentence was based, was not proved by the evidence.

2. Because even if the use of the words had been proved, they could not sustain the charge upon which he had been found guilty ; and further even if the words should contravene one of the articles of the Confessio Belgica, that confession, is not one of the standards established for the church by the ordinance.

3. Because the Presbytery of Graaffreinet was the only court competent to try the plaintiff in the first instance for any charge against this doctrine.

4. Because the complaint was defective and informal, and not in conformity with the Church Laws, and because the further proceedings were alse illegal no sufficient notice having been given, and no copy of the charge having been furnished until applied for by himself.

5. Because the Synodical Commission has in part grounded the sentence on the alleged use of words (on Christmas day 1861) which were not contained in the charge of the elder of Colesberg.

6. Because the Synod of 1862 was illegally constituted by the presence of extra-colonial members."

Verweerder maakte exceptie in zijn deklaratie tegen de jurisdiktie van het Hooggerechtshof op de volgende gronden :

1. "The spiritual authority of the Dutch Reformed Church as a Christian Church over all its members is beyond the control, cognizance, or supervision of this Honourable Court.

2. According to the 9th. Section of Ordinance No. 7 1843 it is not competent for the plaintiff to maintain his action against the defendants in respect of a spiritual censure consequent upon a spiritual offence."

Als ook heeft dit dokument nog 't volgende : "And the defendants further submit to this Honourable Court that such spiritual jurisdiction as they claim therein and in the said annexure has always been recognised by the Roman Dutch Law. And should the above exceptions be overruled, but not otherwise, for a plea in this behalf they say that they deny all allegations of fact and conclusions of law in the plaintiffs declaration contained, and join issue thereon, and pray that his claim may be dismissed with costs of suit."

Onder zijn eerste punt werd bijgelegd door Verweerder een *Statement of Principles* waarin hij verwees naar het geestelik gezag der Ned. Geref. Kerk over haar lidmaten dat aan geen controle van enig civiele hof onderhevig was.

Na het lezen van dit stuk tezamen met de andere dokumenten beval het Hof echter dat genoemde *Statement of Principles* wegens haar ongeschiktheid als deel van het pleidooi van de rol zou worden geschrapt.

Eerst zou Verweerder, volgens besluit van het Hof, over de exceptie tegen de kompetentie van dat Hof worden gehoord.

Onder hoofd 1, van genoemde exceptie beweerde Ds. Andrew Murray, die persoonlik voor de Synodale Kommissie verschenen was, dat het één van de essentiële principepen van het Presbyterianisme was dat zijn kerkelik gezag verheven was boven de jurisdiktie van het civiele hof. Verscheidene citaties van de opinies van Schotse rechters haalde hij aan om dit punt te staven. Een kerk die geen staatskerk meer was, had het recht tot het maken van dusdanige exceptie. Het princiep der tolerantie was een genoegzame grond voor de onafhankelike jurisdiktie der Kerk.

Onder punt 2, verklaarde Verweerder dat het Hollands-Romeins Recht zijn zaak steunde. Uit de geschiedenis van de Kerk in Nederland bewees hij dat "However much influence had at times been claimed by the state in its legislative and executive capacities, it had never been dreamt that the procedure of church courts should be brought in review before the ordinary civil tribunals." De Nederlandse autoriteiten werden te dien effekte gekwoteerd. Eindelik werd staande gehouden dat Sekt. 8 en 9 van de Ordonnantie van klager zei : "It appears to me that with regard to non-established churches it is quite vain and importunate to say that they are independent of the state. They exist by per-

mission of the state. All I am contending for is the existence of a supreme power of the state represented by the Courts of Law and the impossibility of the existence in the same society of more than one supreme power. I simply deny that the Dutch Reformed Church or any other church in this Colony, can raise itself or its sentences out of the province of the law. It is by the state that the church and the church judicatories exist and they have no authority save that which the recognition of the state bestows." Hierop ging de advokaat zitten.

Uitspraak met referte tot de exceptie werd dezelfde dag gegeven.

De waarnemende hoofdrechter zeide dat het Hof niet werd gevraagd om te beslissen in zake de leer of tucht der kerk. Als de aangevraagde exceptie toegelaten wordt, sluit zich het Hof de weg af van onderzoek in die zaken die dit Hof meer dan eens verklaard heeft binnen zijn kompetentie te liggen. De Ordonnantie geeft dit Hof de macht om in zekere zaken in te treden en in de zaak *Kotze vs. Murray* behandelden zij dusdanige zaken en dezelfde kwestie die zij toen bespraken was tans weer voor dit Hof.

Voortgaande zei hij : "To allow the exception would be to bar the door of this court to all such inquiry. By the express terms of the Ordinance the Dutch Church is merely a voluntary association....It may be the only church on earth according to the Scriptures. But according to law, it is neither more nor less than a voluntary association of members, composing a certain body, having certain rules for its guidance prescribed by the Ordinance ; and if its members cannot assert against the church the non-observance of these rules before this court, there is nowhere else to which they can resort for redress....I am of opinion that the first exception, which denies the jurisdiction of this court, should be disallowed and that the second which alleges that the action is barred by the 9th. Sect. of the Ordinance, is equally untenable."

Rechter Cloete zeide dat deze geen kwestie van geweten was zoals door Verweerder beweerd, maar een zaak van klager om de brode die op deze grond het recht heeft zich tot dit Hof om bescherming te wenden.

Wat de kontentie met betrekking tot de macht der Kerk aangaat ging de rechter voort : "There cannot be a pretence for persons who are the very creatures of this ordinance and having their existence ensured by it, to ascribe to themselves greater authority than can be derived from the terms

of the Ordinance itself." De exceptie kan niet worden toegelaten.

Rechter Watermeyer kwam in een lang betoog tot dezelfde konklusie.

Godsdienstige Stromingen in de Twintigste Eeuw.

(Ds. H. Pienaar.)

X.

DE WEDERKOMST VAN CHRISTUS.

(Vervolg.)

Wij hebben in ons laatste stukje gezegd, dat men beweert, dat men de Bijbel op een van twee manieren behandelen kan. Eerstens, als 'n woordelik en letterlik geïnspireerd Boek en aan alle woorden en versjes en passages gelijke waarde toekennen. En dat dan hieruit allerlei verwarring en onaannemelike theorieën voortspruiten. Maar nu kan men ook, als tweede manier, de Bijbel uit 'n histories en krities oogpunt behandelen (niet *skepties*, maar *histories* en *krities*). Men beschouwt dan de Bijbel niet als 'n letterlik en woordelik geïnspireerd Boek ; maar als 'n eerlike en echte getuigenis van wat de Oud- en Nieuwe Testamentiese gelovigen hebben gehoord en gezien en geloofd. Zo is dan, b.v., het N.T. 'n verhaal van wat de gelovigen ten tijde van de Christus hier op aarde, en enige tijd na Zijn heengaan, hebben gehoord en gezien en geloofd. Maar toen het N.T. moest worden teboekgesteld, waren de harten van hen, die dat doen moesten, niet vrij van vroegere beschouwingen en meningen. Integendeel, er bestond nog altijd 'n grote menigte van allerlei verwarde joodse tradities en begrippen. Hiertegen moest het Evangelie optreden. Slechts trapsgewijze kon het licht doorbreken en de overwinning worden behaa'd. Middenpunt van deze joodse begrippen, was deze beschouwing, dat God als Rechter op de wolken zou verschijnen, om 'n goddeloze wereld in gerechtigheid te oordelen en te straffen. En om dan 'n Koninkrijk te stichten, waarin al de volkeren der wereld

zouden worden opgenomen, en waarover God heersen zou tot in alle eeuwigheid. Deze gebeurtenis — de Dag en Komst des Heren — zou eensklaps en onverwacht zijn, en ingeleid worden door de Zoon des Mensen.

Nu beweert men dat deze beschouwing 'n pure joodse is en niet 'n christelike, en door de eerste christenen met het Evangelie werd vermengd. Het Evangelie, dat zegt men, is geestelik, niet vleeslik ; het handelt over de heerschappij van God in de ziel en heeft niets te maken met de politiek en met aardse koninkrijken. Het Evangelie leert de christen zijn heiligende en verheffende invloed overal te doen gelden ; doch niet, dat hij wachten zal op 'n wonderbaar ingrijpen van Boven, ten einde de dingen hier op aarde in orde te brengen.

Het Evangelie was voor 'n lange tijd (bijna 2000 jaren) omhuld met 'n massa van die joodse wanbegrippen over de toekomst. Men begint, echter, die hindernissen af te werpen. Het N.T. zelf is begonnen zich van deze dingen te ontworstelen. Plaatsen wij de Boeken van het N.T. in de rechte orde (ze zijn tans niet in de rechte orde gerangschikt), dan zien wij al dadelik hoe deze begrippen helemaal naar achteren treden. Men wijst ons, b.v., op Paulus. Zijn eerste Brieven waren die aan de Thessalonicensen, dan Galaten, 1 Korinthe, Romeinen, 2 Kor., en dan 'n pauze, Filippensen, Kolossensen en Efeze. Lezen wij deze geschriften van Paulus in deze orde, dan worden wij getroffen door het merkwaardige feit, dat in de eerste Brieven Paulus zeer vol was van de gedachte aan de wederkomst van Christus. Hij verwachtte deze wederkomst zeer spoedig, soms nog in zijn tijd. In de latere Brieven hebben wij veel minder van deze gedachte ; en tien jaren later, zoals in zijn Brieven aan de Efeziërs en Filippensen, weinig of niets aangaande de wederkomst.

Maar waarom, zo vraagt men, is dan dit geloof in 'n zichtbare en wonderbare wederkomst van Christus telkenmale, in latere eeuwen, zo op de voorgrond getreden? Het antwoord is : om twee redenen :— 1). Omdat de menselike natuur steeds dorst en zoekt naar iets dramaties, naar wonderbare en bovennatuurlike dingen. Men heeft 't veel liever en veel meer te doen met alleenstaande wonderen en allerlei voortekenen dan met de gewone en natuurlike loop en ontwikkeling der dingen. 2.) Omdat bij de vaststelling van het N.T.. men de historiese orde, vooral van de Brieven der Apostelen, helemaal uit het oog had verloren. En derhalve ook het feit had verduisterd, dat de sterke verwachting van Christus behoort tot de vroegste jaren van Zijn apostelschap. In latere jaren was 't helemaal anders, dan speelt bij hem de

geestelike zij van het leven en heerschappij van Christus in het hart door de Heilige Geest de voornaamste rol. Iemand, die als prediker en theoloog hoog aangeschreven staat, zei onlangs, dat, indien wij ons konden losmaken van al het vleeslike en al de verouderde, ongelukkige wanbegrippen omtrent 'n Wederkomst, "then, all this theory about a miraculous, spectacular, thaumaturgic Second Coming of Jesus Christ in physical, visible form will pass away like smoke, leaving the pure flame of God's truth burning clear and bright."

Men gelooft dus alleen in 'n

GEESTELIKE WEDERKOMST.

Is er dan geen waarheid in de leer aangaande de wederkomst van Christus? Zal Hij dan niet als Verlosser komen om alle dingen te leggen aan de voeten des Vaders?

Ja, is het antwoord. En dan wijst men ons vooral op twee waarheden, als centrale waarheden van des Christens geloof aangaande de toekomst.—

1. *Jezus Christus zal en moet eenmaal over allen en alles heersen.* Hij was gekomen om zalig te maken. En niet net 'n paar mensen; en niet net één volk, maar de hele mensheid. "Nu zien wij nog niet, dat Hem alle dingen onderworpen zijn; maar wij zien Jezus met heerlikheid en eer gekroond. die een weinig minder dan de engelen geworden was, wegens het lijden des doods, opdat Hij door de genade Gods voor allen de dood smaken zou." (Hebr. 2 : 8, 9).... "Daarom heeft God Hem ook uitermate verhoogd, en heeft Hem een naam gegeven, welke boven alle naam is; opdat in de naam van Jezus Zich zou buigen alle knie dergenen, die in de hemel, en die op de aarde, en die onder de aarde zijn, en alle tong zou belijden dat Jezus Christus de Here zij, tot heerlikheid Gods des Vaders" (Fil. 2 : 9 — 11).

Dit, zo zegt men, is de essentie van het Evangelie, en hierom heeft de Christus geleden en is Hij gestorven. En dit zal alles worden uitgevoerd. Wij weten niet *wanneer*. Wij weten niet *hoe*. In het geloof aan dat Evangelie mogen wij rusten, werken, wachten.—

2. *De overwinnende machten zijn in God's hand, niet in onze handen.* Wij hebben maar al te dikwels getracht de wereld te hervormen en de mensheid te verbeteren door middel van menselike krachten. Het wachtwoord van onze eeuw en de eeuwen voor ons was en is: *Beschaving! Edukatie! Sanitatie! Sociale Hervorming! Industriële Hervorming!*

Evolutie ! Door deze dingen wilden en willen zovelen het millennium inleiden. Het resultaat was en zal zijn : volkomene mislukking. Elke ware reformatie — dit, zo zegt men, ligt ten grondslag van de wederkomst van Christus — moet komen van Boven, van de Onzienlike.

Kerk en Staat.

(Dr. H. A. Lamprecht.)

Wanneer van de Kerk wordt gehandeld, dan moet eerst de vraag beantwoord, wat is de Kerk ? In het O.T. worden er voor de gemeente des Heren twee woorden gebezigd, n.l., *Kahal* en *edah*, en in het N.T. slechts één woord n.l. *ecclesia*. Het grondbegrip van deze benamingen is : een saamvergadering van gekwalificeerde personen, die eerst door en in deze saamvergadering als einheid optreden.

De twee O.T. woorden heeft men altijd door "gemeente" of "vergadering" vertaald. Het N.T. woord ging men ongelukkig afwisselend vertalen door "Kerk" of "gemeente." Vandaar verwarring. Doch wie onze Ned. Gel. Belijdenis leest, die komt al spoedig onder de indruk dat met "Kerk" en "gemeente" éénzelfde wordt aangeduid.

Het stamwoord van *ecclesia* is *ekkalein*. Dat betekent "uitroepen." De stemhebbende burgers werden in die dagen met trommelslag ter vergadering uitgeroepen. Nu volgens de H.S. ligt het wezen van de Kerk hierin, dat zij het *volk Gods* is, n.l. een uitgeroepene of uitverkorene school. Daarom hebben onze voorvaders de Kerk nooit losgemaakt van de verkiezing. En geen wonder, want naar luid van Gods Woord heet zij : "het lichaam van Christus ;" zijn bruid ; zijn tempel ; zijn volk. En de leden der Kerk heten : "ranken aan de wijnstok ; geroepenen, uitverkorenen ; heiligen en beminden.

Wel heeft de Kerk een zichtbare en een onzichtbare zijde, doch die zijn slechts twee zijden van dezelfde zaak. De Kerk is een saamvergadering van Christgelovigen. Haar wezen licht uitsluitend in de gelovigen. De Kerk stelt dan ook in haar kerkenorde of reglementen vast hoe onder de gelovigen moet gehandeld worden. En gelijk in het O.T. het gansche Israel "volk Gods" heette, ofschoon lang niet alles Israel was wat uit Israel was, zo is er altijd onkruid onder

de tarwe in de Kerk. Doch voor de Kerk des Heren tellen zulke mondbelijders en schijnheiligen niet mee.

De Kerk is dan geen vereniging of genootschap, geen societas of kollegium. Zij is geen "universitas civium," en valt niet onder het *jus collegiale.* Een genootschap toch ontstaat door de wet van mensen. De Kerk daarentegen is een verschijning, die in de wereld optreedt onder een ordinantie Gods krachtens door Hem geschapen gegevens en heeft als haar richtsnoer het Woord van God. De idee van genootschap behoort bij de Kerk niet thuis. Het is derhalve een tegenspraak in de zin om van een "Kerkgenootschap" te spreken.

De Kerk is zelfs geen associatie van personen, die van buiten haar tot het geloof zijn gekomen en zich dan daarna hebben verenigd om een Kerk te stichten. Neen, als leden van de Kerk, als organisme, als leden van het grote lichaam des Heren, hebben zij slechts naar buiten gebracht wat reeds in het organisme bestond. De Kerk als Instituut, immers, is de zichtbare openbaring of naar buiten treding van het onzichtbaar lichaam van Christus. Onder de Kerk als Instituut moet verstaan : een kring van personen die in éénzelfde kerkelik verband leven en dat verband doen uitkomen in belijdenis en wandel.

Nu wat de verhouding van Kerk en Staat betreft, hebben zij heelwat gemeen, en sluiten dien ten gevolge bij elkander aan. Zij zijn hierdoor aan elkander verwant, dat zij beide door God ingestelde instituten zijn, en beide produkten der genade zijn. Beide zijn zij mechanies, dat is, zij behoren niet tot het organisme der schepping, maar zijn er later bijgevoegd. Zij beide hebben een roeping van God. De overheid als dienaresse Gods, is er "om der zonde wil," en wordt geroepen en is derhalve gehouden om het kwaad des levens uitwendig door dwang te beteugelen. De Kerk is geroepen om de zonde inwendig principiëel te overwinnen. Ware er geen zonde, Kerk noch Staat zou ooit hebben bestaan. Beide Kerk en Staat hebben zich dus ook aan te sluiten aan de ordinantiën Gods, die in de schepping voor ons menslik leven aanwezig zijn. Beide Kerk en Staat hebben hun licht te ontvangen van de Zoon van God, die het licht is der partikuliere genade, (het speciale terrein der Kerk) en der algemene genade (het terrein van de Staat). Want in de Zoon als Logos is de oorsprong van alle leven. Het licht van het natuurlike zowel als van het bovennatuurlike komt van Hem.

Waar nu Kerk en Staat zo nauw verwant zijn, is het wonder dan. dat zij telkens met elkaar in aanraking en soms

wel in botsing komen? De Kerk toch belijdt en leert beginselen waarvoor de rechtsbepalingen moeten uitgaan van de Staat, van de overheid, z.a. het huwelik, de opvoeding, de goederen, de personen. Vooral door middel van de gelovigen, die leden van de Kerk en burgers van de Staat zijn, komen Kerk en Staat met elkaar in zeer nauwe aanraking. Zulke personen bekleden een kerkrechterlike en een burgerrechtelike positie. En de Staat is geroepen om zijn burgers te beschermen. Wanneer nu een lid der Kerk meent, dat hem onrecht door de Kerk werd aangedaan, dan wendt hij zich tot de Staat om verhaal. Ook het land, waarin de Kerk optreedt, is gebied van de Staat, en heeft dus de overheid de rechtsbepalingen vast te stellen. Komen nu beide in botsing, doordat de Staat gebiedt wat de Kerk niet mag doen; of komt er botsing wegens Kerkrechterlike en burgerrechtelike aangelegenheden, dan is er geen onpartijdige aardse macht om de juiste verhouding aan te wijzen; dan moet de Staat zelf door middel van zijn hoven daarover beslissen; en dan loopt de Kerk gevaar, dat de Staat van zijn macht — als wetgevend lichaam en als dragende het zwaard — misbruik zal maken. Juist daarom moeten de juiste verhoudingen in de grondwet des lands opgenomen worden.

Hoewel nu Kerk en Staat zo nauw verbonden zijn, is het *onderscheid* tussen beide wel groot. Wat *uitgangspunt* betreft, wortelt de Staat in de algemene genade, zijn *licht* is de natuurlike Godskennis, de theologia naturalis, aan het ganse menslike geslacht geschonken. Het uitgangspunt der Kerk daarentegen is in het bovennatuurlike, in de partikuliere genade, in de theologia revelata, aan het Gods volk gegeven. Waar nu de algemene genade ten doel heeft om, in weerwil van de zonde, een menselike leven op aarde dragelik te maken, daar heeft de partikuliere genade ten doel om de zielen tot het eeuwige leven te redden. Even wijd als de afstand tussen algemene en partikuliere genade is, zo groot is ook het onderscheid tussen Kerk en Staat.

De Staat treedt op in het *gewone levensgebied.* Hij heeft te doen met de uiterlike verschijning der mensen, met het land, met de gewone samenleving der burgerij en met alles wat tot dat leven behoort. Hij gebruikt ook daartoe uitwendige middelen. Hij handhaaft zijn gezag door uitwendige dwang. Het gebied waarin de Kerk optreedt is de mens als zondaar. Zij dringt niet aan op het uitwendige, maar op boete, bekering, heiligmaking. Zij getuigt, vermaant en bestraft. Zij heeft geen dringende — maar slechts een getui-

gende macht. Waar de Staat het zwaard draagt, daar draagt zij onder het kruis de sleutel.

Het hoofd van de Staat is aards, is de overheid, die daarin met gezag optreedt en wetten maakt. De Kerk heeft haar hoofd in de hemel — Jezus Christus, — en Zijn Woord is gezaghebbend in de Kerk.

Genoeg ! Doch wie het bovengaande erkent en konsekwent doordenkt, zal moeten erkennen, dat Kerk en Staat twee aparte machten in de wereld zijn, elk met een eigen leven ; en dat een ieder zich vrij moet ontwikkelen overeenkomstig goddelike roeping.

De Kerk behoort niet tot het wezen van de Staat, n.l. dat de Staat met een Kerk dan eerst Staat is, en zonder een Kerk geen Staat is. Ook behoort de Staat niet tot het wezen van de Kerk, zodat de Kerk zonder een Staat geen Kerk is. De Kerk komt niet op uit de Staat, maar is een apart iets, dat geheel onafhankelik is van de Staat. Zij komt op uit de wedergeboorte, en die is uit de hemel. Juist daarom is de Kerk op haar eigen gebied autonoom en soeverein, doch altijd onderworpen aan de autonomie en soevereinteit Gods. En omdat het wezen der Kerk de gelovigen is en de Kerk in haar optreden met de gelovigen heeft rekening te houden ; terwijl de Staat te doen heeft met de wilde volksmassa en die heeft in toom te houden, daarom kan wat voor de Staat en zijn burgerij geldig is, niet altijd door de Kerk worden aanvaard. Voor de gelovige moet als regel blijven : "Men moet God meer gehoorzaam zijn dan de mens."

Korrespondentie.

Naar aanleiding van het stuk van Ds. W. Nicol in de April uitgave van het "Maandblad" over "86,896 Afrikaners op zoek geraakt," schrijft Ds. P. J. du Plessis van Sterkstroom (voorheen van Benoni) een artikel dat wij ongelukkig wegens gebrek aan plaatsruimte niet in z'n geheel kunnen opnemen. Wij stippen de hoofdgedachten van z'n stuk aan :

1. De toestand door de statistiek geopenbaard noopt tot zeer ernstig nadenken.

2. Een voorname oorzaak van die toestand is het bestaan van drie Hollandse kerken in de Transvaal, de verbrokkeling daardoor veroorzaakt en het gevolgelik gebrek aan meer intensieve bearbeiding. Vooral de gemeenten in stedelike centra eisen veel speciale, persoonlike bearbeiding.

3. Te midden van al de socialistiese bewegingen en velerlei sekten blijft de predikant voor onze mensen de hoofdfiguur, van Hospitalen, begrafenissen, werkverschaffing, schoolwezen, kinderwelvaart en liefdadigheid. Daardoor moet de geestelike bearbeiding schade lijden.

4. Reeds heeft onze Kerk veel verloren, niet alleen in de steden maar ook in de afgelegene streken, zoals de Transkei, Namakwaland, e.a.

5. Op de vraag 'Wat kan gedaan worden' om onze mensen te bearbeiden door meer intensieve bearbeiding, wijst Ds. du Plessis op de behoeftigheid van de mensen zelf, die bearbeid moeten worden, en geeft hij aan de hand de stichting van een *Centraal Fonds*, op een veel meer uitgebreide schaal dan 't Hulpbehoevende Gemeente Fonds, en op voetspoor van Zending en Armezorg Fondsen. Daardoor zouden onbemiddelde gemeenten van drukkende schulden en lasten bevrijd worden, en beter bearbeid kunnen worden.

Varia.

Ook in Roomse kringen wordt de strijd tegen de onwelvoegelike klederdracht nu met ernst aangebonden. Onlangs heeft 'n priester in zijn gemeente aangekondigd dat geen vrouw bij enig sakrament mag verschijnen met de mouwen onder 'n zekere lengte en de nekkraag onder 'n zekere hoogte. Nu heeft de Roomse Vrouwebond in Nederland door middel van een open brief een beroep gedaan op alle naaistermodewinkels om de onzedigheid der hedendaagse mode tegen te gaan. Leden van die Bond worden aangespoord :

1. Uit haar woningen te weren alle koeranten en prijskoeranten, die door hun platen en advertenties de reinheid der jeugd in gevaar brengen.

2. Haar kleding en die van haar kinderen in overeenstemming te houden met de Christelike beginselen.

3. Haar inkopen niet te doen in winkels, waar modellen, die de zedigheid kwetsen, worden tentoongesteld en ten verkoop aangeboden.

4. Uitsluitend haar inkopen te doen bij firma's van welke algemeen bekend is, dat zij de beginselen van zedigheid en fatsoen hoog houden.

* * * *

Nog is geen wending te konstateren in de ellende veroorzaakt door de deportatie van Duitse zendelingen. In Duits Oost Afrika, of Tanganyikaland, zoals 't nu genoemd wordt, zijn na de sluiting van de vrede de weinige zendelingen van de Leipzig Zending en de Bethel Zending in Usambara die er nog waren, ook uit het land verbannen. Het werk van de Berlijnse en Moraviese Genootschappen wordt tijdelik door de twee Schotse Zendingen en de *Universities Mission* van Nyasaland bestierd. Onze Kerk is gevraagd door het Berlijnse Genootschap om over hun werk aldaar toezicht te houden. Doch intussen beschouwen de drie genoemde Genootschappen dat ook zij ertoe verzocht zijn, en gaan nogal van de veronderstelling uit dat de Duitse zendelingen niet weer kunnen terugkeren. Men verbaast zich over zulk 'n veronderstelling. En welke gevoelens moeten daardoor niet in de verwonde harten der Duitse Christenen gewekt worden. Het Barmen *Missionsblatt* vraagt met verontwaardiging: "Wat zeggen de zendingleiders aan gindse zijde van het Kanaal over zulke onnodige vernietiging van Duitse zendingarbeid? Waarom zwijgen zij? Weten zij 't niet, of willen zij 't niet weten?

Abraham Kuyper.

Geb.: Oktober 1837. Gest.: November 1920.

Het is weleens gezegd, dat de wereld een verlies geleden heeft, toen Dr. Kuyper in Holland geboren werd. Daarmede wilde men te kennen geven dat hij zoveel meer tot stand zou gebracht hebben, als hij in 'n groter land optrad; Holland is zo klein en heeft in de rij der volkeren niet veel te zeggen. Maar de vraag is of het kleine Holland niet juist de gelegenheid bood voor 'n scheppend genie als Kuyper, zoals weleer het kleine Geneve aan Calvijn het vaste punt verschafte van

waar hij de gehele wereld kon bewegen. In 'n ander land en onder andere omstandigheden was er ongetwijfeld niet de gelegenheid tot krachtige vorming aangeboden ; de geschiedenis bewijst het ook dat het kleine Holland veel meer betekenis voor de duurzame verrijking van het menselik leven gehad heeft, dan vele andere landen die in politieke zin haar geheel en al overschaduwden. Het schijnt dan ook de regel te zijn, dat wanneer 'n groot man zijn invloed in de wereld zal laten gelden, hij eerst in kleiner omgeving moet optreden om van daar uit op de wereld in te werken ; het nationale kan geen kosmopolitiese betekenis hebben, tenzij het eerst echt nationaal is ; het genie is niet vrij van de natuurlike grenzen, verwildert en verloopt in eksentrisiteit als het zich zo vrij denkt, dat het geen rekening met zijn natuurlike grondslag meer houdt. Carlyle beschrijft het genie ergens als "an infinite capacity for taking pains." Volgens deze stelregel was Kuyper 'n genie bij uitnemendheid. De werkkracht van de man gaat eenvoudig ons begrip te boven. Men zegt dat hij op de middaghoogte van zijn loopbaan dikwels twee, drie nachten op elkaar nooit slapen ging ; 'n half-uur in 'n warm bad moest dienen om de lichaamskrachten weer te verfrissen, en dan ging het weer aan de arbeid, onafgebroken. Het woord van Carlyle onderstelt echter ook de gaven die zulk 'n oneindig vermogen om zich in te spannen mogelik maken. Omdat er zovele kanten en verbindingen van 'n zaak aan 'n genie zich voordoen, daarom is er bij zijn werk ook geen verveling en kan hij bijna tot in het oneindige voortgaan. Hoezeer men ook van Dr. Kuyper mag verschillen, zelfs zijn bitterste tegenstanders moeten erkennen dat hier 'n man was die door God met buitengewone talenten begaafd was. En die talenten heeft hij aangewend om, volgens zijn diepste overtuiging, te arbeiden in de wereld tot de ere van God. Hij was 'n man van één stuk, was overtuigd van 'n roeping die hij te vervullen had en bleef konsekwent tot het einde van zijn lange en vruchtbare leven zich aan deze roeping wijden. Op ieder terrein van het leven moest de ere Gods tot openbaring komen ; het staatkundig zowel als het kerkelik leven, de belangen van school en huis en maatschappij stonden nergens buiten het terrein van des Christens werkzaamheid. Daarom streed hij voor 'n christelike staatkunde, 'n christelike school, 'n christelik ingerichte maatschappij. En in die strijd was hij zo geducht dat hij in zijn leeftijd reeds de vruchten kon plukken. Hierover echter moet de geschiedenis spreken, de geschiedenis die in Holland sedert de zeventiger jaren zo nauw met de naam van Kuyper verbonden is. Wat 'n rijk gevulde leven

was dat van de predikant (1863—'74) het kamerlid (1874—'77) weer kamerlid sedert 1894 en eerste minister in 1901! En ondertussen was hij redakteur van het dagblad "De Standaard" sedert 1872, ook van "de Heraut" 'n weekblad aan kerkelike belangen gewijd sedert 1878, professor aan de Vrije Universiteit waarvan hij één der stichters was sedert 1880, leider van de Doleantie 1886, 'n beweging die alleen berekend was de krachten van de sterkste op grote proef te stellen. Onder deze veelzijdige bedrijvigheid bleef hij nochtans theoloog in de eerste plaats en van de eerste rang. Moeilik wordt er in onze tijd 'n meer vruchtbare schrijver op theologies gebied aangewezen. Standaardwerken zoals zijn "Encyclopaedie der heilige Godgeleerdheid" en "Het werk van de Heilige Geest" zijn maar 'n gering deel van de ganse reeks van theologiese werken, die wij aan hem te danken hebben. Geen predikant kan vandaag zijn toelichting op de Heidelbergse Katechismus missen ("E Voto Dordraceno") en geen dogmaticus zijn onuitgegeven werk, zo vol van de meest uitgebreide kennis: "Dictaten Dogmatiek." En wil men Kuyper als schrijver van stichtelik lectuur kennen, dan leze men zijn "Uit het Woord" in 5 delen of ook de zo innige, van diepe godsvrucht getuigende wekelikse meditatiën in "De Heraut."

Waarlik, 'n groot man is heengegaan. Niet altijd zal men kunnen overeenstemmen met zijn methoden, doch zijn ideaal was groot en omdat hij zo heelhartig zich daaraan gewijd heeft, moest hij dikwels met sterke vijandschap rekenen. En wie zal het betwijfelen dat hij het Nederlandse volk wakker geroepen heeft in 'n tijd toen het kille modernisme zijn verwoestende adem over alles liet gaan en de Kerk dreigde te vernietigen?

Boek en Blad.

Van de welbekende firma J. H. Kok (Kampen, Holland) hebben wij 'n aantal geschriften ontvangen, die wij ongelukkig wegens ons vertrek niet breedvoerig kunnen bespreken. Gaarne vestigen wij echter de welwillende aandacht van lezers op deze uitgaven. Zij zijn:

Idsardi, "Een heilige 'Ja,'" een verhaal uit het volle leven. Prijs f. 2.70; geb. 3.90.

Rodenburg, "In de lijn der geslachten" (een godsdienstige roman). Prijs f. 1.25; geb. 1.90.

Anthonia Margaretha, "De Predikantsvrouw." 'n Zeer belangwekkend werk. Prijs f. 2.50 ; geb. 3.70.

Hoppeler, "Het menschelijk lichaam, een sprake Gods." Van Hoogstraten Schoch, "Kijkjes door 's levens venster," en "De Bekering van Dr. A. Capadose" (Zesde druk), 'n boekske van buitengewoon belang, oorspronkelik in 't Frans geschreven, en reeds in het Hollands, Duits, Engels, Turks, Italiaans. Deens en Spaans vertaald.—

Voorts nog "De Profeet van Opperdoes" (Jan Mazereeuw) door Ds. J. Kok, 'n belangrijk werkje in verband met het sektewezen, Multatuli's "Gebed van den Onwetende," nader ontleed door L. van Elk, 75 cent, en eindelik nog "Het godsdienstige leven van den theologischen student" door Prof. B. B. Warfield, vertaald door C. M. E. K., prijs 90 cent, een zeer lezenswaard opstel van 44 pp.

Dan hebben wij ontvangen van de firma Js. Bootsma te 's Gravenhage het werk "Tijdtafel der Bijbelsche Geschiedenis," met aantekeningen door P. J. Wierstra. Prijs 95 cent. 't Is 'n kronologiese wegwijzer door de Bijbel en bevat veel nuttige informatie, behalve de blote tijdsrekeningen.

* * * *

'N NIEUW BOEK VAN DR. HENRY BEETS :

Dr. H. Beets, de schrijver van "Triumfen van het Kruis," en de Geschiedenis der Chr. Geref. Kerk in Noord Amerika, en ook tevens redakteur van "The Banner," heeft de Gereformeerde kerken andermaal 'n dienst bewezen door 'n verklaring van het Kort Begrip, met de on-romantiese titel van "The Compendium Explained."

Verschillende handleidingen van het Kort Begrip zijn in 't Hollands verkrijgbaar, doch zover ons bekend, is hier de eerste handleiding in 't Engels. En in deze dagen van vele sekten en leerloosheid is deze dienst van Dr. Beets vooral welkom.

Het werk is alleszins goed uitgevoerd. De stijl van de schrijver stond hem goed te stade in zulk 'n onderneming. Voor de Engelse lezer weten wij van geen beter korte samenvatting van de Gereformeerde leer dan in dit boek. De prijs is 1.75 (dollars), en 't werk is te bestellen van de Eerdmans Sevensma Co., Grand Rapids, Michigan, of door onze Z. A. B. V.

* * * *

Uit onze eigene pers hebben wij ontvangen "De kennis om haarzelve," door Prof. N. J. Brümmer, 9d. Postvrij. "Bloemlesing uit die nuwere Afrikaanse Letterkunde," saamgestel deur J. J. van der Merwe, J. Lub en A. K. Bot. "Ontwaking, en ander Gedigte" van Lodovikus met 'n voorwoord deur Prof. Dr. B. B. Keet. 3/9 posvrij. 't Pamflet van Prof. Brümmer is een degelik stuk werk, waarin de alonde vraag besproken wordt of wij de kennis *per se* moeten najagen, dan wel ter wille van de toepassing ervan. De schrijver weet de zaak helder voor te stellen en vermijdt stelselmatig de saaie uitdrukkingen die in de regel in zulk een bespreking voorkomen. Wat hier geezgd wordt, is grotendeels 'n zaak van opinie, doch het wordt zo gezegd dat het prikkelt tot nadenken. Op bll. 10 en 11 wordt herhaaldelik de naam van Eucken zonder 'c' geschreven. Gaarne zien wij onderwijzers en predikanten dit stuk lezen !

Die *Bloemlesing* bevat stukke in prosa en poësie van naastebij elke skrywende Afrikaner, en daarbij nog die portret en 'n korte lewenskets van die skrywers. Die boek is bedoel vir jongmense, veral vir Standerd VI en verder op, en is allessins 'n prysenswaardige versameling.

* * * *

En wat sal ons sê van Lodovikus se "Ontwaking en ander gedigte ?" Dit is 'n eersteling van 'n jong digter, 'n beskeie nom-de-plumist. Maar daar is rijke belofte in hierdie eersteling. In Lodovikus se siel brand ware digtervuur, en ons meen ook met Dr. Keet in sy simpatieke voorwoord dat hierdie baanbreker in die ry van Afrikaanse godsdiens-sangers nog 'n belangryke rol gaan speel. Maar dan moet Lodovikus sing en nie preek nie.

Die gedigte is kort en eenvoudig, soms te kort. Die inhoud is ryk en die gedagteloop duidelik. Pragtig mooi is daardie versie :

> Tip-tap, tip-tap op die vloer
> Toontjies van puur pêrlemoer
> Wat uit skoenegaatjes loer :
> Mooier klank in ouer oor,
> Word maar min op aard gehoor !

uit "In die huis waar kinders is," en daardie een uit "Op die dood van klein Rita."

"Vra maar vry, o vraend harte,
Want te vra is ons natuur ;
Maar vergeet nie in u smarte :
Peilloos bly die Godsbestuur."

"Ontwaking" en "Bokmakierie" beskou ons vir die beste gedigte as 'n geheel. Net in die derde reël van die derde vers van "Bokmakierie" is die versmaat hinderlik. So ook in die tweede reël op bl. 42. En wat sou "Nietig nie sy versie myn" op bl 30 beteken ? En "'n boete-bo" op bl. 32 ?

En dan, daardie vreeslike voetnote (bl. 37, ens.) ; dit behoor in 'n uitgaaf vir skoolgebruik ! Maar genoeg. Geluk Lodovikus, sing maar voort !

* * * *

Ziet Hij Komt ! Dit nieuwe maandschrift over de wederkomst van onze Heer Jezus Christus, de tekenen der tijden en de tegenwoordige vervulling der Profetieën heten wij welkom in de lange rij der tijdschriften van onze dagen. Zulk een tijdschrift heeft alle recht van bestaan. Doch op geen gebied is zoveel voorzichtigheid en nuchterheid nodig en op geen gebied is zoveel gedweept en gedwaald als met de toekomstige dingen. Hier moeten wij de nederige geest met de ernstigste studie en het meest gerijpte oordeel paren. Moge "Ziet Hij Komt" steeds dieper ploegen, duideliker zien, meer bezadigd en beslist voorlichten ! Alle heil wensen wij onze jongste tijdgenoot en bijname de redakteur, Ds. A. G. du Toit, Kaapstad, van wie het blad te ontbieden is.

Alfabeties Register voor Deel XXV. 1920

